

**Versegly Ferenc
összes költeménye**

TARTALOM

1. Orfeus Dafnisnek.
2. Orfeus Dafnisnek.
3. Versegly Eugen Kreskaynak.
4. A' Magyar Henriásról.
5. Edgy keserves Anyának edgyetlen edgy fiának véletlen halálán esett szomorúságáról.
6. Tele Pap 'Sák.
7. Edgy Szamos-parti fetske keserves nyögése.
8. A' Vitéz.
9. Szerelmes üzenet.
10. Rozilis és Dafnis.
11. Fillint.
12. Bútszás.
13. A' Győzhetetlen Szív.
14. Mariane' haláláról.
15. A' Rósa.
16. A' Szegfű.
17. A' Hivség.
18. Eurydice.
19. Amor és a' Halál.
20. Panasz.
21. Az Erdő.
22. Dafne.
23. Szerentsétlen Szerelem.
24. Az el-hagyatott.
25. Amor.
26. Klári.
27. Doriska.
28. Píramus Thizbehez.
29. Thizbe Píramushoz.
30. Penelope Ulisseshez.
31. Egy Fülemüléről és a Hárfásról.
32. Thirzis és Kloé.
33. A' magyar Hazának anyai Szózatya
34. Emlékeztető Oszlop,
35. A' Teremtésről.
36. A' Boriszák.
37. A' Régiség.
38. Rozilishoz.
39. Thirzis' sírja felett.
40. A' Szabadság.
41. Thirzis és Laura.
42. Thirzis' üzenettye.
43. Edgy jó szívből költt Szatira
44. Ajánló levél
45. A' magyar Kisasszonyokhoz.
46. A' Rósához.
47. Klóris a' Fülemiléhez.
48. Az esküvő Szerelmes.
49. Az álomban vett Tsók.
50. Laura Thirzishez.
51. Az egyenetlen Hartz.
52. Szenderedő Thirzisre
53. A' Szemérmes Leány.
54. Dámon és Dóris.
55. A' Házasság' Istene.
56. A' hideg vérű Leányka.
57. Fillisnek Panasz.
58. A' vén Leányok.
59. Kutyám' Ditsirete.
60. (Koppi Károlynak.)
61. A' Kétség.
62. Psichéhez.
63. A' Frigykötés.
64. A' Madarász.
65. Pamina és Papagéno.
66. Sarastro és a' Kar.
67. A' Szónok és edgy Pap.
68. Monostatos.
69. Sarastro.
70. A' Gyénusok.
71. Pamína.
72. Papagéno.
73. Edgy Nemes Jérczéhez.
74. Klóris és Dámon.
75. Dorkához.
76. Dámonhoz.
77. A' Képzet.
78. Cizdli.
79. Rozilis és Dámon.
80. Thirzis' érkezése.
81. Számie.
82. A marsziliai ének.
83. Búcszás.
84. Edgy Magyar Asszonyra.
85. Szentjóni Szabó László' halálára.
86. Az Inn' vizéhez.
87. Laura' képéhez.
88. Laurához.
89. S. Antal barátomhoz.
90. A' Válogató.
91. A' régi Aranykorról.
92. Külső Szolnok.
93. A' köz nép.
94. Az emberi Nemzetnek életkorai.
95. Gróf Szápáry János neve' napjára.
96. A' kanál.
97. A' döghalál.

98. Ajánlás.
99. A' Baktai Paraszt.
100. Az Irígységhez.
101. Dórishoz.
102. A' Tél.
103. A' régi classicus auctorokhoz.
104. A' Músák.
105. Búcsúzás a' Músáktúl.
106. A' Szerető' boldogsága.
107. Rózsikához.
108. Dámon és Rozilis.
109. Az igaz Bölcs.
110. Az Emberség.
111. A' korosabb Szépség.
112. A' zsembe Öreghez.
113. Egy Álom.
114. A' Középszerűség.
115. A' tejáruló Menyecske.
116. Klárikához.
117. A' Házasság.
118. A' haldokló Leány.
119. A' szerelmes Tudós.
120. Nagy Sándor' Paripája.
121. Egy ártatlan Felelet.
122. Apollóhoz.
123. Egy Szerelmetlenre.
124. Boriskára.
125. Egy goromba Poétára.
126. Laurához.
127. A' Tavasz.
128. Julis a' tánczban.
129. Vénus és Ámor.
130. Az Újjítókhöz.
131. Czidli.
132. Laurához.
133. A' Barátság.
134. A' rossz szívű Bölcsék.
135. Barátnémhoz.
136. Klárihoz.
137. Az Aténabéliek.
138. Thirzis' sírja felett.
139. Julishoz.
140. Vizdomfi és Frankvári.
141. Örsike.
142. Az Igazsághoz.
143. Az Oroszlyány.
144. Örsikéhez.
145. A' Nefelejts.
146. A' Vízkórságos.
147. Ámor a' borban.
148. Klárikához.
149. A' kan macska.
150. Fillis.
151. Horátziushoz.
152. Lilla.
153. Gliczerához.
154. Örsikéhez.
155. Koridonhoz.
156. Egy Közmondás.
157. A' Veréb és a' Gerlicze.
158. A' Könyvek.
159. Az Emberi Nemzetnek korai.
160. A' Ritmista.
161. Krisztinka.
162. Felelet.
163. A' Magyar Músának hálados öröme
164. Tisztelete Marczibány István Úrnak és Hitvessének.
165. Hálados Örömdal Marczibány István Úrnak és Hitvessének tiszteletére.
166. Egy kemény szívű Széphez.
167. Bacchus' dicsérete.
168. A' haldokló Legény.
169. Az elhagyott Leány.
170. (Szonett.)
171. (Névnapi köszöntő.)
172. (Marczibány István nevenapjára.)
173. Halotti tisztelete néhai Marczibány István Úrnak.
174. Az Úrnak felmutatása után.
175. Új esztendő' napjára való ének.
176. Az Istennek felsége és jósága.
177. A' keresztfa mellett álló Szűz Anya.
178. Az Istenben való Bizodalom.
179. A' CXXXVI. Zsoltár.
180. Búcsúzás.
181. A' Prímás Herczeg' Képére.
182. Beati immaculati in via.
183. Retribue servo tuo, vivifica me.
184. A' LXX. Zsoltár.
185. Legem pone mihi domine.
186. Memor esto verbi tui.
187. Könyörgés a' Királyért.
188. A' képzelő erőnek nagy művei az emberben.
189. Ének szent István király' jobbjáról.
190. A' Teremtésnek Képe.
191. Ének páduai Szent Antalról.

RIKÓTI MÁTYÁS.

1. Orfeus Dafnisnek.

Tavaszi mulatságokról.

Egykor tavasz vége felé Pallás aszszony Böltseit ki-ereszté keze alól, hogy unalmas könyveit félre-tévén, mulatnának, 's Flora színes kertjeit vagy az erdőt látogatnák, vagy Pán Isten mezeit.

E seregnek nagyobb része Epeussal el-indult, erdők közé; Diannátul vigasságot ott koldult hol Akteon vadat üzvé szarvas képre el-fordult midőn a feredő szüzek testét látván el-bámult.

Ez a kártyát választja, az a tekének játékát forgat amaz Bellonátul költsönözött paripát, ki ki amint kedve hozza üldözi bölts unalmát, még a kedvetlen Mopsus-is meg-indítja tréfáját.

Kisebbe része ezen Népnek Minervának udvarát el-nem hagyta, nem kívánta erdeiek sátorát a városi Isteneknek látogatván hajlékát, nevetséggel nyájassággal tölté komor homlokát.

Bizva vala e nyájatska Dafnis gondos kezére, Dafnis, ki a vers szerzésnek majdnem legfőbb mestere ugyanezért Tritonisnak titkosa és kedvese, könyvekkel telt tárházának kitsin, de hív őrzője.

Előtte jár: a kis sereg szereti kis Pásztorát, hiven, 's bátran követgeti nyáját, kedvét, 's játékát, Orfeus is vele sétál, el-felejtí hárfáját, hazájának modja szerint beszél, 's üzi tréfáját

El-indulván először-is Neptunusnak partyait járkák, 's kéri evezésre Palaemonnak hajóit, de Eolus nagy haraggal hányván vizek habjait, utáltatta minnyájokkal Amfitrite udvarit.

Azomban szép Melicerte fogja Dafnis karjait véle együtt tsinált hidra el-vezeti Társait, erre vitte már ma, úgy mond: Mars rettentő fajzatit kik dsidákkal ijesztgették minap Burkus táborit.

Által menvén el-beszéllé ezen népnek erkölcsét, bajnoksága eredetét, fegyverének erejét; még a vizen tul meg-látta a ferdőnek tetejét, akkor újra kis Dafnishez így kezdette beszédjét.

Dafni! mivel kedvedet megszegte mérges habokkal! Eolus, im vigasztaljon e ferdőtske mosdással, ebbe járnak a Napoeák, szép Elek a Musákkal, vigadhatzt itt midőn akarsz a mennyei karokkal.

El tün. Ezek a ferdőnek megnyitják két kapuját, látyák Jápix Mesterségét 's az Istenek trónussát, a vizekbe ugrándoznak, mosdanak, meg kotsiját,

Febus tengerbe merítvén el-nem kezdé nagy álmát

Más nap Ceres majorjába viszi Dafnis társait
hol a művelt földnek gyomra jó gyümölsü ágait
mutogatja Vendégének, szép illatu szálait,
zöldellő kis gazdagságát veteményes ágyait.

Itt nem messze a Brontesek sisakokat koholnak,
mellette a Fidiások fa képeket faragnak
Dafnis pedig társaival azomba jól vigadnak,
küzködnek az Orfeussal, nevetkeznek játszanak.

Jön azomba maga Ceres, tele rakta karjait,
Ambrosiát hoz Nektárral, kínálgatja fiait,
együtt vigad, jó példát ad, tölti Bakkus borait
tömi színes bokrétákkal kinek kinek ujjait.

Nem volt elég a mulatás, ki ki Flora udvarát
emlegetvén el-indulnak, 's a virágok táborát,
ennek rendét 's külömbféle színeit és illatját,
meg-vizsgálják 's meg-ditsérik a szép Kloris munkáját

alig lépnek-bé a kertbe, egy rósátka meg-mozdul,
éppen akkor serkene-fel déli édes álmából,
álmos szemmel Dafnisra néz, de végtére el pirul,
vámra méltó ortzájával a Föld színre le-borul,

Dafnis mintha nem-is látná, tovább viszi seregét,
mutogat a violára, ditséri szép termetét
de azomba a rosának nem felejtí szemérmét,
gondolkozik, vissza menvén, hogy ditsérje erkelsét.

Szép kert, ugymond társaihoz, szép kert éljen Istene,
oh mely kedves a szegfűknek amott rengő kebele,
de jaj sokkal drágább ama Hiacintok serege,
még itt is van egy ágatska, szép Narcissus a neve.

Oh melly nagy kár, hogy ezen kert egybe megfogyatkozik
nints rósája, a rósa ág sehol nem találta.
Igy teteté Dafnis magát: a rósa emelkedik
sőt mit mondok a napfénynél ime ott játszadozik.

Mennyünk hozzá, még meszsziül mosolyog szép artzája
mintha reánk várakozna, ide fordult ajjaka,
ditsérjük meg a mint illik: ezt ki-mondván halada
a rosátka fel élledvén hozzája meg-hajula.

Nyitnya Dafnis ditséretre el-készített ajjakit,
de jaj a szem el-bámulván tartóztatja szavait,
sohajt, halgat, és elpirul: Flora aszszony tsudáit
ki ditsérné, ugy mond végre, méltóképen karjait.

Tovább mennek, 's bokrétákkal ékesítették fejeket,
illatokkal, 's gyümölsőkkel meg-töltetik kebleket.
Mindezekkel meg-tisztelik más nap ama Szüzeket
kik Vestának éllesztgetnek ujjabb 's ujjabb tüzeket,

Igy el töltvén Pallas népe örömének napjait
végtére meg-látogattya Pán Istennek Sátorit,
hol a borzas Satyrosok tartyák Bachus tántzait,
's a Pásztorok legeltetik Titirusnak nyájait.

Itt van ama lovaglásra tanítgató iskola,
mellynek magos gerendáin függ négy vagy öt paripa,
fából áll e' mesterséggel egybe kapcsolt karika,
mellynek sebes szeleknél is sebesebb a forgása.

Itt tanulja a' lovaglást, a ki Marshoz esküszik.
Fel-ül a' fa-ló hátára nyargal mert forgattatik,
tízbe veti nyargalás-közt lapdáját, ditsértetik
ha a lovonn megmaradhat, és lapdája bé-esik.

Ezt meg-nézhén el sétállyák Silvanus lugossait,
vissza térnek, mert Epeust várják, 's Mopsus társait,
kik el-hagyván Diannának nyilakkal tölt halmait,
még azon nap meg-is szállják Pallas háza falait.

Öszve ülvén az egész nép emlétti vig napjait,
ki ki elől számlálgatja örömének okait,
örömré kél újra szivek, Pomonának kapuit,
ki-ki mondja: látogassuk Pomonának kapuit.

Egygyes szívvél el-indulnak bé-jelentik magokat,
Pomonának; ki azonnal mutat gyümöls ágokat
ki hozattya pintzéből a meghütött borokat,
Nimfáinak süteményét, a nyársra vont ludakat.

Itt van férje Pomonának, vigad vendégeivel,
a Friss¹ Hebe nem különben kedvet élleszt képével,
miről előbb az árnyékba nevetkezett nényével,
most uj kedvel nevet, tréfál, vadász tekintetével.

Örül Mopsus, az Orfeus kezdi görög verseit,
vigad Dafnis a sereggel szedi kertnek kintseit,
el-rejtődnek Hebe elől, nem türhetik szemeit,
Orfeus is elfelejti Plutó setét völgyeit.

Láttya Venus ezt azomba, láttya Pallas seregét,
vigasságát, nevetségét, játékát és örömét
kevé szívet arra inti, mikép Pallas szépségét
Páris előtt kissebbitse, 's szomorítja tselédjét.

Alectohoz megy azonnal. Pomonának udvarát
száll-meg, úgy mond: nem nézhetem ellenségem táborát,
fajzatim közt vigadozni; te el-kezdett játékát
rontsd-meg, pusztítsd módod szerint mulatozó arnyékát.

Jön Alectó, 's rut békákkal hinti kertnek utjait,
hogy ezekkel megszalassza Hebe, 's nénnye lábait,
egy kigyóval alattomba Mopsusnak-is karjait
meg-keritti, 's fel-élleszt haraggal tölt szavait.

A félelem és a harag, fel-bontják az örömet,
el-oszlanak szomorkodva; én is akkor nyelvemet
el-felejtém azt mondtam: soha Pallas örömet
még Páris él, nem találhat Venus előtt érdemet.

(1779.)

¹ Az eredetiben tollhiba: *Fiss*.

2. Orfeus Dafnisnek.

Dafni! egy álman volt, félek, ha képzelem.
Kérlek fejtegesd meg. Semmiben örömem
nem lehet, még tőled titkát nem érthetem
tudod az álmokat fejteni reménlem.

Tsak ketten mentünk el Kastalis völgyébe
öszve kapcsolt szivünk szokott örömébe,
Parnassus hegyének ama szép öblébe,
melly Apollót sokszor fogadja ölébe.

Még messziről láttuk a hegynek tetejét,
Musák Palotáját a Templom födelét
ugy tetszik Klionak hogy hangos énekét
hallottuk, de még nem érthettük beszédjét.

Közelebb sétálunk: a hegy oldalába
meg gyűlnek a szűzek; ki ki munkájába
foglalatos, izzad szép találmányába,
hogy első lehessen uj tudományába.

Nézget Uranie az Egek boltyára
lest hány a tsillagok jelesb tsoportyára
tubusokat szegez Venus planetára
nézi, a Nap körül mint jár tzirkalmára.

Klio éles szemmél minden Országokat
el járván fel jegyzi a történt dolgokat
nagy könyvébe írja a bajnok tsátákat
Böltsek elméjéből eredett tsudákat.

Huzza Kalliope nagy száru tsizmáját,
tsendesen jár alig birja láb ikráját
lassu Versbe szedi Vitézek pálmáját,
a Fő embereknek ditséri munkáját.

Méreti a Földet Thalia lántzokkal,
kinek kinek részét jegyzi határokkal,
meg tiszteli Faunnust nagy ajándékokkal
a serény munkára inti szép szavakkal.

Lanthoz igazgattya Euterpe sipját,
már vigan, már sirva fujja szép nótáját,
tsendessen vagy frissen mozgatóván tiz ujját.
Kedvre változtattya a hegynek unalmát.

Koholván Erato félénk szerelmeket,
ujjitya bús szivén a tágos sebeket,
képzél gyanusága tsalárd 's hiv sziveket,
gyötrődik, nem tudgya, hol talál hiveket.

Koronis Fiát is láttuk a seregben,
kinek egy beteg szüz nyugszik kebelében,
orvosló vizeket önt belső részében
fojtya betegsége okát tüdejében.

Négy őrzője vagyon e gyülekezetnek
oroszlány strásája az egyik szegletnek

ott egy galamb vigyáz, amott a méheknek serege, itt tüze egy eleven szivnek.

Elmenünk alattok: az említett völgybe sietünk, testünket le tesszük a fűbe innen nézgetünk fel, a hegy tetejébe láttyuk Apollot is Musák közepébe.

Estvelig nézhettük e Népnek munkáit, hallhattuk Erato szomoru notáit. A nap hogy el mene, le vonnya tsizmáit Kalliope, kéri kiki paripáit.

Azomba kettőnket el lep a setéség, meg kerit orozva a kedves tsendesség, Zefirus is ama nyári gyönyörűség jön, szalad előle ortzánkról a hévség.

Egy máshoz fordulunk nyittyuk ajakinkat el beszéljük hajdan történt dolgainkat, ezekből eredett nagy vigasságinkat, vagy szivet emésztő régi fájdalominkat.

Az utánn a hadi Emberek erköltsét kezdjük emlegetni 's azok Vitézségét, kik édes Hazájuk dühös ellenségét kardal vagy elmével törték merészségét.

Számlálgatjuk éppen a Világ Böltseit, ditsérjük ezeknek számtalan könyveit, a midőn szép Febe sátora petzkeit ki üti 's fel nyittya fénnel telt szemeit.

Szépen világosit fel derült homloka, mert a nap fénnével tellyes lett ajjaka. Már egyszer a Naptól megégett oldala azért reszked teste, 's rebeg halvány álla.

Szemünkbe tün újra teteje Pindusnak láttyuk a mezőkön tüztét Silvanusnak, tanyáit az erdő szélén Diannának bátran nézzük Lunát mélyében egy kutnak.

Kedvünk is megujjul: Éjjeli verseket éneklünk 's be töltjük hangal az Egeket fel serken az Echo, hallja az Éneket álmosan kettözi a szó végezetet.

Ki fogyván a Versből Pallasnak kintseit (e völgyben rejti el Minerva könyveit) forgattyuk, meg látván Máronak Verseit, uj énekkel töltjük Pindusnak erdeit.

De jaj! alig mondunk négy rendet könyvéből, ime! két Satirus, ki-üt Pán völgyéből az egyiknek szikrák hullanak szeméből haragos tűz lángol feje tetejéből.

Ez nyilván szolgája vala az elsőnek, ki szebb szelidségét mutatá képének. De még is haraggal szalada a Völgynek,

hol mi most áldoztunk éneket az Éjjnek.

Elszaladtam. De te Dafni! merészséggel
ellene megfordulsz ki vont fegyvereddel,
magad meg szóllított 's így bátor sziveddel
meg rettentvén szívét, birsch ellenségeddel.

Megindul utánnam, elhagyván tégedet
szalad 's morgásával tölti a berkeket,
eltünök, választván titkos ösvényeket
adott a félelem sebes lépéseket.

Erdőn túl megállván hallottam beszédjét,
még ti: ugymond: Pánnak elfáradt tselédjét
álomtul fosztjátok? egész nap ekéjét
tolja, 's miattatok ne nyugtassa testét?

Köszönd, hogy idején elszaladtál. Vérem
meghült bennem Dafni! leroskodott testem,
elfáradt álmomban már minden tetemem
ágyomat áztatta sűrű verittékem.

Már fel is serkentem, még sem megy el bajom
újra félek, hogy ha róla gondolkodom.
Kérlek Dafni! mond meg mit jelent az álom
oh! ha rossz jelenség, melly nagy lészen károm.

(1779.)

3. Verseggy Eugen Kreskaynak.

Ugy megörült szívem kedves leveledre Barátom!
mint komor éjszak után megszok örülni madár.

Pandion nem várta talán úgy Fülemüléjét,

kit szártyár Tereus néma panasza hozott.

Sem Férjét hiv Penelope Görög Aszszonyok éke
mint leveled zárját bontani várta kezem.

Vette-e mondtam: zavaros munkámat? avagy tán
már nem akar többé hallani gyáva kobozt.

Gyölöli már a Musáknak szeretőit, elunta

Klio nyirettyűjét vonszani, merni tavát.

Driadesek tartyák szívét rab nyögbe magoknál,
réti dallra, komor sipnak eladta fülét.

Engedgy meg, nem tudtam okát csenednek; először
tőled tudtam meg, hogy betegágyba valál.

Már másképp szóllok. Sajnálom sorsodat, üzni
azt tőled képes vajha lehetne kezem.

Vagy terhes bádgyadtságból fel váltani testem
testedet, érted kész halni vagy élni vagyok.

Adtak azomba, ne félj, az Egek már álmokat, adtak
jó jeleket hogy fogsz állani talpra megint.

Álmomban elmentem ama térj boltba, Koronis
gyermeke hol vastag könyvibe dőlni szokott,

a sok más gondos kézzel munkálkoda körül,
 készítvén mindenféle betegnek italt.
 Ez gyökeret tört, az nedvét kifatsarta füveknek,
 egy dörgölt porokat, másik üvegre szedé.
 Könyveze, szűk katlanba rekedt szép rósa szemenként
 illatokat; másutt mérges etzetnek evült.
 Minnyájan, mint Mesterjek rendelte, forogtak
 tűz, füvek és mosarak vagy patikája körül.
 Én be menvén, hogy kérjek számodra segítő
 fűszert, vagy belső tüzeid ellen italt:
 jaj! melly rettentő tsuda képet láttom előtte,
 ah! most is félek, hányszor eszembe kerül.
 Már halovány, már ollyba piros, mint bibor apattak
 két szemei, beesett melye, de gyomra dagatt.
 Lábai bádgyadván bitzentek tétova; szája
 nyílt; egy válla konyult és koponyája kopár.
 Vagy beteg Aszszonynak véltem, vagy Avernumi váznak,
 még így a Patikák Mestere szólla vele.
 Mit keresel Helikon tagjában, szemtelen Aszszony!
 ah te hatalmadnak nem de határja pokol!
 Tán' hogy öreg Pán Sátorinak lett tagja, bubájd
 bátrabb lett 's Testén venni hatalmat akarsz.
 Nem tudod ortzátlán hogy meg [van]² kötve Mirigyed,
 's hogy hirem nélkül rablani tiltva vagy.
 Kolika, kő, daganat, vérhas, fene, vizi betegség,
 rendre szabadságért jönnek előmbe sebek.
 És te magad, gőgös! fogsz asszonykodni? ne busulj!
 Még kis idő mulván újra kezembe kerülsz.
 Menny te bűdös Kotzítanak üreg padmallyiba 's másszor
 engem, mint Uradat, többre betsülni tanulj.
 Menny, vakarodgy, még tölt kerekét nem látod ötötször
 Holdnak, az óráig mint fogoly ülve maradsz.
 Kit pediglen hirem nélkül két izbe tsigáztál,
 most forrósággal, többet az ágyba ne verd.
 Szóllott, és szemeim tüstént megnyíltak, az álom
 el futa, felborzadt testem, el álla szavam.
 Meg térvén eszem, áldottam védődöt, imádtam
 néked tett kegyiért a magos Égnek Urát,
 vajha ne bántodnál soha bár mellyféle mirigytől,
 bár Testednek egész birtoka légyen örök.
 Kivánsz, úgy tetszik tőlünk új hireket? Édes
 bátyám! jól tudod azt, hogy hegyek allya vagyunk.
 Nintsen fámának hozzánk járt-uttya; magossat,
 földszint szállni szokott, szárnya kerüli nagyon.
 Nints egyenes földünk, két részről völgybe szorultunk
 's merre nap el nyugszik, támad előnkbe liget.

² Az eredetiben hiányzik. Nyilván tollhiba.

Az méltó jegyzésre talán, hogy merre határunk
terjed, földünket melyezi hosszas aszály.
Szarvát Holdaszszony már tebszer azolta nevelte,
hogy régtől víg ég nem veri földre könyét.
Köszirt ösvényenn hol viznek gyöngyei zengő
dallal gördülvén völgyre rohantak előbb,
ott most álhatatos napfénytől sülve, fejérlik
egymást be nyomván a homok ágyba kavits.
Fürtyeit ott Bromius sűrű venyegéknek aszalta
sokszor, hogy Fólnagy kádra nyomassa levét,
hol most a mesgyék szomjuságokba repednek,
hol száraz földnek színire tőke ki dül.
Nints sarju, zöld szálók enyett korókra szorulnak
barmok 's mit Pomon érlele, földre le hull.
Más ujság nints, vagy legalább nem juthat eszembe
vagy ha jut is, hitlen, hirleni félve lehet.
Illyen amaz, melly már jósollya lakásomat (eztet)
még itt volt Nagy Atyánk már füleimbe vevém.
Hogy vagy Nagy-Szombat rongyos várába menendek,
vagy, hol téged Anyád a lepedőre ki tett.
Bár oda, hol fagyos Ég tengert hidalja vagy Estvély
alkonyodó Napnak vizbe fogadgya lovát,
bár mennyek délnek mértékletes öblibe, vagy hol
a rosás hajnal, nap kalauzza, ki-hat
mindenkor leszsz szivem igaz 's kaptsolva tiedhez,
még testembe forog vérem, eszembe maradsz.
Hozz ide bár, mellynek hosszu feledékenyit iszszak
a Lelkek, Pluto, hozz ide Lethe folyót.
Szivembül ki nem oltya nevét soha régi felemnek
frigygye szerelmünknek holtig eszembe leend,
vajha magam hozzád most versem enyébe mehetnék.
Boldog vers, hol urad nem lehet, ott enyelegsz
Vajha kezet képes volnék kapcsolni kezeddél,
's mint hajdan, dallal nálad enyétni kobozt.
Illy örömet meddig fogsz oh! Fortuna tagadni
tőlem! igen fösvény, hadd el, ezekbe kegyed.
Ezt irván, tsuda! meg szakadoznak az Égi tsatornyák,
zápor omol, 's Menynek homloka gyászbá borul:
szive talán megesett rajtam, panaszimra megindult,
mit sirtok? tegyetek róla, tehettek, Egek?
Élj kedves Bátyám! kedveld, mint eddig Ötsédet
's ámbár méltatlan, szivemet el ne felejtsd.

(1781.)

4. A' Magyar Henriásról.

Ha Magyar Henriást vészek a' kezembe,
edgy titkos tűz' lángja lobog a' szívembe.
Néha mint a zápor, könyveim zúgással
folynak, 's az ortalámon tsatáznak edgymással:
néha, ha *Burbonnak* dolgait gondolom,
edgy bölts kéz' munkáit ő-benne fontolom.
E' jeles könyv bátor ki essék kezemből,
de illy sohalytások folynak a' szívemből:
Bölts Isten! illy *Burbont* támaszsz a' Hazának,
ki nem iszsza vérét³ saját Jobbágyának:
bár álna az illy szív' boltya kösziklából,
soha ne készülne koporsója fából!
Bölts természet! szűlj illy okos *Volté*reket,
bár eretnek lesz-is, tsak illy eszüeket;
böltsesség' Istene, óh te bölts *Minerva*!
légy olly kegyes Atyánk, mint vólt Tráján, Nerva.
A' Hélikon hegye nállunk-is zöldüljön,
az igaz böltsesség a' tetején üljön.
Ennek a' tövében forrás-is fakadjon,
Magyar Músáinkra bőven ki-áradjon!
Épüljön edgy oszlop a' hegy oldalára
illy emlékezetes betűk óltalmára:
Pétzelit már készen várja a' *laurussa*;
mert a' Magyar-égen repdes a' *virtussa*.
Pétzeli ád nyelvet a' Magyar-nimfáknak,
ő lelkesit, gerjeszt tüzet a' Músáknak.
(1787.)

5. Edgy keserves Anyának edgyetlen edgy fiának véletlen halálán esett szomorúságáról.

Edgy szilaj gyerkötze megy a' sikankóra,
füleit bé-dugja az Anyai szóra;
édes fiam jövel, nyugodj kebelemben,
ha lehetne, téged' vennélek lelkemben.
A' pajzán ifjatska jut a' sik mezőre,
sikankózik, bugdos hátra, hol előre;
tészen-is azonban olly fordulásokat,
a' mellyek tsudára indítanak másokat:
ő tud sebesebben menni a' sarkain,
mint más oldal tsontok, 's jegek' darabjain;

³ Tzélozok IX-dik Károlyra Frantziai Kir.

midőn a' meg-hittség még-bátorítaná,
 a' dölyfös kevelység újra vakítaná,
 a' töredékeny jég' dühös ropogása
 meg-borzasztja ötet szörnyebb tsattogása,
 meg-erőtelenült; nyílik lába alatt,
 lépni akar gyorsan; de edgyet sem halatt.
 Istenem! itt lesz-é vége életemnek?
 A' halak' gyomra lesz kriptája testemnek?
 Már a' gyenge ifjú súlyodez a' jégen,
 sóhajtoz, szemeit tartja csak az égen:
 mert parantsolt az Úr ama gyors postának,
 a' ki csak a' földet tartja birtokának,
 tsapja a' jég közzé a' virgontz testemet,
 még nem-is tsendített; de még-is már temet.
 Az üveg módjára meg-tört jég darabja,
 az ifjú nyakának lett halálos szabja;
 mert olly szörnyen mettzi fejét több tagjától,
 nem várhatta volna jobban hóhérjától.
 Az egész nagy tagnak a' víz koporsója,
 de a' főnek leve a' jég meg-tartója.
 Azonban az annyát a' tsók erőlteti,
 meg-frissül, tsókjait, ha fiára veti:
 már hull ajakáról a' tsókok harmattya,
 mert a' fiú nintsen, sem az édes attya.
 Parantsol tűzessen szolga, szolgálónak,
 Szoba-Leány, kukta, 's más több udvarlónak.
 Melly sebessen szórja az ég mennyköveit,
 a' midőn haragszik, 's küldi fellegeit,
 melly hirtelen szokott tűzzel villámlani,
 szint olly gyorsasággal majd el-tsillámlani,
 melly gyorsan kellene vágatni az égen
 a' nap lovagjának e' szörnyü térségen;
 ha a' *Ptoléméus* értelmét tartanánk,
 a' *Kopernikusét* hamisnak vallanánk:
 illy gyors e' jó tseléd, aszszonya' dolgában,
 jön 's megyen reportot beszél a' szobában.
 A' város, melly vala nem rég halgatásban,
 tseng, zeng, reng, dübörög, vagyon nagy bongásban.
 A' keserves Anya beszél fűvel fával;
 s' hát el-jött edgy tseléd a fő-kaponyával:
 beszél a' fátumát 's vesztét a' gyermeknek,
 véres mészárszékét e' drága remeknek.
 E' szörnyü Látásra az anyai érben
 nagy változás esik a' pirosuló vérben;
 tenger Könyveivel ortzáját ásztattya,
 a' midőn siralmát ekképpen folytattya:
 a' szerentsétlenség Bánatim triplázza,
 nem tartja elégnek ha csak meg duplázza.
 Árva volt életem, árva szüzességem,

én temettettem el majd minden vérségem.
 A' férjem meg-hala élte' virágában,
 életének éppen harmintzadikában.
 Addig éltem vigan, napom, és világom'
 mig ezen kedves kints zöldellet virágom.
 Imhol most ez az egy gyümöltse méhemnek,
 melly paissa lenne én' árva fejemnek,
 meg-hólt: húlnak belém ég' tűzes kövei
 szívemet vérezik, újjúlnak sebei.
 Istenem! Istenem! mire teremtettem?
 Tsak azért-é tehát, szenvedjek, születtem?
 Óh engedelten fő unszóltalak jóra,
 de te engem' vezettz már a koporsóra.
 Te gonosz vipera! szívtad az emlömet,
 te faragtad kövem', ástad temetömet.
 Itélje-meg az ég ügyedet, ügyemet,
 meg-tudd, igaznak mond a' Bíró engemet.
 Azért légy mindjára a' tűz eledele,
 mint testednek a' jég tokja, és fedele.
 Midőn a' jó anya szoll még-is fontoson,
 a' könyvek meg-fagynak ortzáján halmoson.
 Érzi, hogy e' főnek a' titkos ereje,
 mellyel bírt régenten a' *Médusa* ' feje.
 Tsak kevés időre hülnek tetemei,
 meg-homályosodnak mind a' két szemei.
 Hideg kövé válik az egész természet,
 a' gyémánt köhöz-is közel az enyészet.

* * *

Az engedelmesség olly igen drága kints,
 mellynél az ég alatt sohol-is drágább nints.
 Illy kitsiny nyúl fekszik illyen nagy bokorban,
 jobb portéka vagyon a' szomszéd sátorban.
 (1787.)

6. Tele Pap 'Sák.

Tsuda! Pap létemre nem látok szükségét
 záros Kamarámba találok bővséget,
 egésségem vagyon ételem, 's italom,
 kérni kell meg-adja ezt az főbb hatalom!
 Tsendességben élem magános életem,
 pár nélkül végezem, hogyha végezhetem.
 A' pirosló Hajnal meg-nyítja szememet,
 hát miért rontsolnám az ágyba testemet?
 Ha indul a' fényes nap gyors futására,
 fel-viszen mingyárt a' Parnassus halmára.

Beszéllek jó reggel a' tudós Músákkal,
kezet fogok mingyárt a' szűzebb Nimfákkal.
Közönséges helyen mikoron áldozom,
a' bűnös bűnei kötelit oldozom.
Van Isten, van Vallás, Isten a' szerzője
valamint e' roppant Világ teremője;
mi légyen a' Vallás belső természete,
tanítom: az Isten 's mások szeretete:
ezt pedig végezem tsak rövid ígéssel,
farizéus volnék bővebb beszédekkel.
Ezek után ismét fontosabb dolgomat
kezdem és végezem az hivatalomat,
a' nap ha fel-hágott az Égnek hátára,
rövid árnyékot vét föld golyobissára;
el-hagyom akkoron tanító szobámat,
magam meg-tekintem füstölgő konyhámat;
hát már készen látom sokszor asztalomat,
vígan eszem, iszom jó ízű boromat.
Ha pedig Morféus hív nyugodalomra,
szememet ingerli a' déli álomra:
két fertály órában testem meg-frisseli,
érezhetőképven erőmet neveli.
Ifjú barátaim vidám áll-ortzákkal
szemöldököm rántzát simittyák tréfákkal;
szép virágos kertem érzékenységet
elevenné teszi, hizlalja szememet;
ha így a' természet kedvemet töltötte,
esővel a' földet Orion nem öntötte,
sétálók⁴ a' sebes Szamos víz partyára,
itt-is edgy kis gondom van a' Libellára.
Itt pihenést veszek szép fák árnyékában
hát itt-is a' Músák ülnek edgy sorjában.
Bámúlva tsudálom a' zöld természetet
a' sok gyümölts fákat mint szép épületet;
ha a' nap el-siet nyugavó helyére,
én-is botsátkozom ugyan fenekére:
a' setét éjjelből nappalt nem tsinálok,
teremtőm tzéljának, mert ellent nem állok.
Nem akarok lenni Bagolj vagy Denevér,
alszom, ereimben ha jól forog a' vér.
Kedvesek, józanok álom látásaim,
a' midőn beszéllek reggel vánkosaim.
Ha ki e' világtól magát meg ojhattyá;
a' Titzius sassa máját nem szaggattyá.
Bóldog, a' ki meg-fér a' maga bőriben,

⁴ Hogy valaki sétálhasson nem kell arra száz arany a sebbe, hanem tsak a' maga sorsával való meg-elégedés.

nem érez tövisset az újja hegyiben.
Tindálnak bé-dugtam rágalmazó száját,⁵
ha nem köszörülné újjabban pennáját.
(1787.)

7. Edgy Szamos-parti fetske keserves nyögése.

Étel, ital, álom, szükséges ez három;
ezek nélkül terhes az iga 's a' járom.
Nem hangzik ilyen jól ellenség, tűz és víz,
borzad ezen szokon a' testben minden íz.
Ennek edgyikével hartzol árva fejem,
miólta az anyám emlőit nem fejem.
Kenyerem meg-észi Szamos víze árja,
szántsak vessek bővön, tsak azt lesi várja.
Ha végzem keserves Tavaszi munkámat,
hintettem a' földben zabomat, árpámat;
ki tsap a' partyából, mint most-is nem régen,
zohogva, morogva szalad a' térségen.
Ha bé-boronáltam Tengeri-buzámat,
haza nem hozhattam még a' boronámat:
ki szőkik éjféln, bé-önti a' határt;
éppen így rettegte nagy-Apánk a' Tatárt.
Nem vehetem hasznát Őszi vetésemnek,
a' foga-is rosdás a' sarló késemnek;
mert viszi a' magót a' Tenger öblében
vagy bé-takargattya maga fővényében.
Ha pedig néhánykor Céres meg-érlette,
tökéletességre vitte, fel-nevelte:
Céres ellensége, Neptúnus arattya,
sír Céres, Ladikon a' kalászt szagattya.
Tsuda dolog! Céres, Neptúnus edgy testvér,
de még-is Neptúnus Országában nem fér.
Az Istenek közt-is meg-hűlt a' szeretet,
azért élsz óh Céres! illy kínos életet.
Az özvegy aszszonynak préda a' jószága,
Európában híres Ersébet országa.
Sohol se jár Céres másutt Ladikokon,
áldoznak ő néki a' zöldes hantokon.
Ha le-kaszálom-is ollykor a' rétemet,
a' habok gyűjtik fel sokszor a' rendemet.
Szarvas marháimba van igen nagy károm,

⁵ A' Naturalisták úgy adják elől a' Papi rendet, mint fősvény és ajándékon kapó társaságot; nevetik azt a' Geházi fősvény tsalárdságával, azzal is, hogy a' nagy ajándékokat szeretik az Ekklesiástikusok, egész erővel Elifeusnak akarván azt adni, mellyről vagyon emlékezet szám: 2 Kir. 8, 9

a' dög el-pusztította csak hever a' járom;
a' legelő mezőn a' fű, mert iszapos,
tele vagyon sárral, vízzel minden lapos.
Nints a' tehenemnek vaja, nints mezeje,
nőtön nő az ígás lovamnak a' feje;
ha botsátom nyájam a' sik legelőre,
kesergek; mert nints fű tudom jó előre.
Ha a' Határ-Isten a' határt kerüli,
könyvező szemekkel a' kárt keserüli.
Neápoly Országa nints olly rettegésben,
bár a' Vésuvius légyen füstölgésben.
Messina nem retteg jobban az Etnától
tűzzel és kénkövel égő patakjától.
Retteg Iszlándia, ha a' Hekla szája
meg-nyílt, tele tűzzel a' Krábla pofája;
de én jobban félek a' Szamos árjától,
az Istennek reám rohanó átkától.
Ha éjjel hallom a' Strása rivallását,
ezen ostor víznek pusztító futását,
társaimmá lesznek Danaus Leányi,
rosta vizet nem fog, a' haszon parányi.
Ha így tudná Király Józsefnek szíve,
hogy illy bődögtalan sok adozó híve,
könyveivel mosná kegyelmes ortzáját,
reánk ki nyúlytaná Királyi páltzáját.
Szánnyál meg Királyom, könyörülj Istenem!
Ki könyörül rajtam? senki sem ha te nem.

(1787.)

8. A' Vitéz.

Ha látok trutz tollas kalpaggal
lovagló Tisztet ki-vont karddal
nézgetni hosszú népére,
kedvem jön a' vitézségre.
De ha Törökkel szembe szállni
képzem a' glóbis közt nyargalni
's két karját keverni vérbe,
nints kedvem a' vitézségre.
Ha hallok trombitát harsogni,
jó végű paripát hortyogni
's öröm lövést az Egekre,
kedvem jön a' vitézségre.
De ha veszélyben forog éltek,
ha foly az ütközetben vérek,
's a' fegyver bé-hat szivekre,
nints kedvem a' vitézségre.

Ha egygyütt társasságba mennek,
jó borral 's étkekkel töltődnek
 's fel-serkennek az örömré,
kedvem jön a' vitézségre.
De ha magos bátyákra hágnak
's ott maid nem estig el-hartzolnak
 biztatván egymást fegyverre,
nints kedvem a' vitézségre.

Ha Amor' zászlójához térnek
's a' Nimfák ellen vitézkednek,
 nem haragból kelvén tüzre,
kedvem jön a' vitézségre.
De ha bucsuznak Hitvessektől,
el-válnak kedves Jegyessektől
 készülvén az ütközetre,
nints kedvem a vitézségre.

(A 80-as évek végéről.)

9. Szerelmes üzenet.

Siess pásztor zöld mezőkről,
 siess Thirzis völgyéhez
's ha meg-látod, mond szivemről,
 hogy ohajtoz szivéhez.
Mond, hogy a' mit el-vitt tőlem,
 hozza vissza kedvemet,
mert ily kintből ah! már érzem,
 tréfát üzni nem lehet.

Még hajnalkor ki-sétálok
 a' zöldellő erdőkhez
's nála nélkül estig sirok
 ülvén régi vizünkhöz.
Nints, a' ki a' tölgyfa mellé
 állyon, hogy fel-keressem,
nints, ki hársfánkra fel-metzné
 nevemet; nints kedvesem!

Most virágzó életemnek
 sirva töltöm napjait,
disze helyett szerelmemnek
 búmnak érzem nyilait
ah! a' mit el-vittél tőlem,
 kérlek Thirzis! hozd vissza,
másképp önkint kardra fekszem,
 tudd meg! - - de tsak álmomba.

(A 80-as évek végéről.)

10. Rozilis és Dafnis.

A' zöld árnyéknak hivessében,
mibőn Zefir támadt az Égben,
egy forráshoz ült Rozilis
és melléje Dafnis.

Az erdőt tölték énekléssel,
hagyíták egymást fűvetskékkel,
ingyerkedtek, hempelgettek
's több tréfákat üztek.

Meg-hevülvén Dafnisnak szive
az ápolgatásra gerjede,
az, a' mint a' tsókot futá,
szülőjét kiáltá.

Jönn annya, 's tudakozza baját,
Rozilis el-rendelvén haját,
o! már, ugymond, nem segíthetsz,
meg van; vissza térhetsz.

(A 80-as évek végéről.)

11. Fillint.

Álla Fillint egy ház ajtón,
zörge mondván, ki van ithon?
Fillint vagyok, nyisd-meg kintsem,
felel Klári, nem! nem!

Viszsa térni a' mint készül,
hallya, kultsa hogy meg-zördül,
hallya, 's ismét vissza kullog
és bátrabban kopog.

Ah! Fillintet bé nem veszed?
Nem! úgy mond, mert félek tőled;
már éjtzak van, magam vagyok,
ajtót nem nyithatok.

A' szomszédok ha most bé-lépsz,
meg-lesnek maid, ha vissza térsz.
.... Viszsa tére, de tsak reggel,
nevetve méne-el.

(A 80-as évek végéről.)

12. Bútszás.

Tsak érted sir bágygyadt szivem
magával nem gondolván,
mert, hogy keservre születtem,
láttya estünkből nyilván.
El széleszték szerelmünket
hirtelen el-jegyzéssel,
örök gyászba szivünket
tették reménységünkkel.

Vedd-viszsa tőlem szivedet,
ah, terhes szó! vedd-viszsa,
‘s ne keserítsd életedet
azért, hogy más imádgya.
Sokkal nemesebb Te szived,
mint a’ minőt én érdelek,
add annak, ki lett Hived,
én azomban kesergek.

Törd ketté, törd-el gyűrömet
‘s tedd tüzre irásinkat,
vesd-ki elmédből képemet,
felejtsd-el vigságinkat.
Másnak leszél nyílt ölében,
más fog áldozni szivednek,
ah! egy könyet éltedben
adsze’ régi Hivednek?

(A 80-as évek végéről.)

13. A’ Győzhetetlen Szív.

Mond-meg, kérlek, nyájas Lyánka,
meg-indulé Te szived,
midőn sirva szorongattya
kezedet szerelmesed?
Midőn szemem félelmessen
szögezve van képedhöz
és szivem vervén sebessen
ohajt, ‘s repdez szivedhöz?

Ah! nem hallya, nem tekinti
szivemnek nagy fájdalmát,
tüzemet tréfára veszi
el-fordítván ortzáját.
O! bús szivem! menny-el tőle,
hogy meg-győzzed, ne reménld,

nem hódúl ha szerelmedre,
búddal győzni ne reménld.
(A 80-as évek végéről.)

14. Mariane' haláláról.

Most o! Mariane! halálodnak
éneklek egy odátskát,
ha zokogásim bús hangomnak
el nem borították folyását.
Mennél édesebb volt szerelmed,
annál nagyobb most gyötrelmem!
Elöttem van naponkint képed
's naponkint meg-újúl sebem.
Ah! látlak sokszor, mint feküdtél
hideg veréttékedben,
erőt magadnak hogy gyűjtöttél,
hogy el-bútsúzhass ölemben.
O! mint könyveztél esetemre,
gyászos búmat mint sajnáltad.
Ne sirj! ne sirj! ez kétszerezve
volt hozzám utolsó szavad.
Eszembe jön, mint sétálgattál
vélem a' ligetekbe
's ha el-mentem, mint szomorkodtál
viszsa kívánván öledbe!
Mint örültél, ha meg-érkeztem
kérven, hogy maradjak nálad,
ah! most is kész halálra szívem
hogy legyek örökké nálad.
(A 80-as évek végéről.)

15. A' Rósa.

Ama szép Rósa, nézd, o! nézd,
mint jádzik Zefirrel.
O! genge rósa! jól meg-nézd,
ki jádzik veszsződdel?
Im! alig szöllok, a' Zefir
Rosához közelét,
szinézvén tsókot, hozzá ér
's le-fosztja levelét.

Ah, szedd-meg Flóra, menny, szedd-meg
le-hullott tetemít
‘s mint tőled képes, tiszteld-meg
leg-kissebb izeit.

Rakd tüzre, ‘s leg-alább tedd-el
illatnak könyeit,
osztán tisztessen temesd-el
utolsó hamvait.

(A 80-as évek végéről.)

16. A’ Szegfű.

Az út mellett egy Szegfűske
meg-hajólván, bús homlokkal
föld’ színére borula.
Történt, hogy egy szép Szüzetske
tsendes lábbal, ‘s vig ortzával
arra sétálván, dalola.

O! bár, úgy mond a’ Szegfűske,
legszebb volnék e’ rétetskén,
o! tsak egy szép Rósátska!
Hogy le-törvén e’ Szüzetske
bágygyadozni tiszta mejjén
o! tsak egy fertálig hagyna.

De jajj! nem vévén szeginykét
észbe, éppen reája lép
‘s le-gyötri föld színére.
Dölvén ő, ‘s végezvén éltét
Elég, úgy mond, o! kedves kép,
hogy Te végzed éltemet, Te!

(A 80-as évek végéről.)

17. A’ Hivség.

Itt üldögéltünk sokszor
Dafne kegyesemmel,
zokogtunk számtalanszor
az esti szellővel.
O! mint nedvültek szemei
a’ belső örömtől,
méjjére estek könyei
forván szerelmétől.

Előtte le-borulván,
midőn el bútsúztam,
ezerszer ápolgatván
végre azt mondtam,
hogy se kép, se kints, se sziv,
még élek, meg nem győz,
leszsz szivem örökké hiv
tsak az ő szivéhez.

O! Thirzis! e' szent helyre
ugy mond ő, esküszöm,
a' mindent látó Égre
s' Amorra esküszöm,
hogy se kép, se kints, se sziv
még élek, meg nem győz,
leszsz szivem viszontag hiv
tsak a' te szivedhöz.

(A 80-as évek végéről.)

18. Eurydice.

Ah! újra el-hagysz Eurydice!
Egyetlen kintsem! el-tűnsz előlem!
Eurydice!
Jaj! mit vétettem néked kegyetlen!
hogy szép prédámat, most nyert prédámat
néztem hirtelen?
Hidd-el, ortzádnak szép fénnye,
deli testednek ép termete
vonta tekintetemet ezen hitszegésre.
Eurydice! ne fuss Eurydice!

Mit használ immár hárfám' érdeme!
Hangja lantomnak leszsz fájdalomnak
örök eszköze,
Plutónak szivén nyert győzelem
leszsz életemnek, árva szivemnek,
örök gyötrelmem.
Ah! egek! ti keservemre
ha lehet, ily esetemre
induljatok, kérlek, bús szivemnek gyötrelmére.
Eurydice! állj-meg Eurydice!

Könyes záportól el-ázik ortzám,
zokogásimtól hangommal egygyütt
meg-némul hárfám.
Ásgattya szivem óránként sirját,
hivséged nélkül nem látta többé
volt boldogságát.

Ah! még egyszer deli képedet
mutatsd, kérlek, szép termetedet.
Jaj! el-viszed magaddal a' leg-drágább kintsemet,
Eurydice! ah! szép Eurydice!

(A 80-as évek végéről.)

19. Amor és a' Halál.

El-setétedvén a' minap Amor a' Halállal,
egy hajlék alá fekszenek kiki nyilaival,
le-rakják ives tegzjeket,
álomnak adják szemjüket,
el-beszélvén prédájokat,
szám nélkül volt zsákmányokat,
nyugtattyák testeket.

Azomban éjfél üdején zördülés történik,
fel-ijjed a' két szarándok, 's tegzéhez kapkodik.
Nem tudnak szólni féltekben,
pihegnek a' setétben
Amor Halálnak tegzét,
Halál visszszontag Amorét
fel-füzi ölében.

El-menvén kettős ösvényre egymástól távoznak,
hajnalkor idegen nyilakkal erőssen nyilaznak,
Halál az öregekre,
Amor tzelez szépekre.
Azóta halnak az iffiak
's vetemednek az aggottak
a' tsúf szerelemre.

(A 80-as évek végéről.)

20. Panasz.

Ah! el-hagyott! oda minden reményem
Külső szivnek el-adta szerelmét,
nem néz reám, nem halgat, ha beszillem
szivemnek keservét.

A' sűrűben, hol senki nem láthat,
bíró nélkül naponkint kesergek,
Ekho maga nyögve ad visszszont szókat,
ha sirok, 's éneklek.

Tsak egy szóval, o! tsak egy tsókotskával
vigasztally meg még egyszer Laláge!
Osztán temess, ha tetszik, új társoddal
koporsóm mélyébe.

(A 80-as évek végéről.)

21. Az Erdő.

Kintsem Doris! ha úgy tetszik,
az erdőbe mennünk-ki,
ott örvénnyét gondgyainknak
bús elménkből vessük ki.
Lesz ott fák közt hives árnyék,
hol együtt pihenhetünk,
lesz füvekből vetett szék is,
mellyre együtt ülhetünk.

A vizetske mellettünk fog
tsendes hanggal zörögni,
's ha szomszéd ér bennünket,
fog nedvével tetzeni.

Ott szerelmünk édességét
egymásnak el-mondhattuk,
ott minden bizonyosság nélkül
frigyünket meg-ujjítottuk.

Környül fognak venni minket
magos hegyek bértzei
's rejtekekbe el-titkolni
Szilvánusnak völgyei.
Ott, hogy bátran ajakozzunk,
egy dombotskát válaszszunk,
honnán titkos szemmel könnyen
minden részre láthassunk.

A' madárcák énekelni
fogják nyájasságinkat,
Ekho hangos barlangjában
nyögni ohajtásinkat.
O! siessünk! kintsem Doris!
az erdőbe mennünk ki,
's ott ha tetszik, gondgyainkat
bús elménkből vessük-ki.

(A 80-as évek végéről.)

22. Dafne.

Fujd e' Laurust, fujd Szellőtske,
mellyből a' leg-szebb vesszőtske
leszsz Dafnénak pártája.
Holnap reggel ez erdőnek
ugy ígírte kedvessének
fog ragyogni ortzája.

Tisztítsd Nimfa tsermelyédet,
készíts a' viz' partyán széket,
hozzád hozom italra.
Mosd meg bővebb harmatoddal
a' füvetskét, piros hajnal!
melly testének leszsz ágya.

O! melly meszsze vagy még hajnal!
Melly unalmas világoddal
déli napnak sugárja!
Tedd meg Luna! tölt képeddel,
hogy szép Dafném álmos szemmel
Éjt hajnalnak gondollya.

(A 80-as évek végéről.)

23. Szerentsétlen Szerelem.

Sétálván egy erdő mellett,
mellyben a' föld, 's fa zöldellett,
egy kedves Lyánkát szemlélttem
nagy búval jární előttem.
Kótsolt kézzel zokogva sirt
és Amor ellen boszszút kért.

Meg-állapodván némelykor
ah! ugy mond, itt jártunk sokszor!
Itt jártunk, még el nem pártúlt,
még szerelmünk be nem borúlt.
Osztán sirva egy kendőbe
temérdek virágot szede.

Nagy lett végre sziv fájdalma,
sokszor, 's mélyen fohászkoda.
Virágit öntvén egy dombra,
lesztek, ugy mond, testem' sirja.
Egy mély, terhes, 's nagy ah! után
repedt szivvel meg-holt dombján.

(A 80-as évek végéről.)

24. Az el-hagyattatott.

Hagygy-fel, ó bús szívem! az aggódással!
Nints haszna! nem gondol ohajtásiddal.
Ki-zárt szerelméből, 's meg-szegvén hitét
el-adta szívét.

Meg-tsalt! ah! de még-is érzem szívemben,
örömmel maradnék tsalárd ölében.
Tsúfol, 's nyilván mondgya, hogy nem kell szívem,
még-is kedvellem.

Minek a' genge sziv Aszszony nemünknek,
ha szive ily kemény a' Férfi nemnek?
Tanítsd, ó természet! őket hivsége,
igaz hivsége.

(A 80-as évek végéről.)

25. Amor.

Szerelmes odátskát
ne kívánny tőlem,
mert Amor' fortélyát
utállya versem.
Leg-erősbb sziv nem bir
e' gyermek' tegzével,
o! hány van, ki már sir
ütve sebével.

Királyok el-vesztik
országjok' diszét,
ha szivekbe veszik
Amornak tüzeit.
Vitézek rettegnek
e' nyájas kisdedtől,
kik soha nem féltek
semmi fegyvertől.

Fösvényből pazarlót,
tsalárdot hiból,
nevelni háborgót
tud a' tsendesből.
Meg-jádza a' böltsnek
fel-tisztult elméjét,
ha készül tüzésnek
fojtani mérgét.

Nints, a' kit ne lessen
tsendes törével,
nints sziv, a' ki könnyen
bánnyon tegzével.
Azért róla odát
ah! ne kívánný tőlem,
mondám, hogy fortéllyát
utállya versem.
(A 80-as évek végéről.)

26. Klári.

Meg-látván a' kis Klári
Aszszony-Anynyát tsókolni,
meg-tsalt, ugy mond, a' Néném
kába volnék, ha hinném
hogy a' férfi tsók tilalmas.
Antuskám is mondotta
esténkint a' kapuba,
ne higgyek a' Nénémnek,
jól tudgyák a' Legények,
hogy férfi tsók nem tilalmas.
Mit tud ahhoz Antuskád,
mi tudgyuk a' tsók dolgát
hogy ha egyszer Anya lesz
's akkor tsókot adsz, vagy vész,
nem lesz férfi tsók tilalmas.
Ugy de mikor lesz e' meg?
O! Aszszonyám mondgya-meg,
leszeke hamar Anya,
mert már tudom akkorra
nem lesz férfi tsók tilalmas.
(A 80-as évek végéről.)

27. Doriska.

Amor lelkesítsd, o! tsak tüzesítsd
a' kis Doriskát!
Móta tart éltém, nem láta szivem
ékesebb ortzát.

E' zöld erdőben, nyomta elsőben
kezemre kezét
's bágygyadt kék szeme, melyet rám vete,
árulá tüzét.

Ah! némul nyelvem, ha szólni kezdem,
akkor mint valék!

Édes gyötrelem támada bennem
's egyre könnyvezék.

Most egy örömem az erdőt mennem
esti tsillagnál,
's ha nints mellettem, kedvet bús szívem
még ott sem talál.

Ez alig ha nem lesz még szerelem,
már érzem nyilát.

O! tsak tüzesítsd Amor! lelkesítsd
a' kis Doriskát.

(A 80-as évek végéről.)

28. Piramus Thizbehez.

1.

Ah Thizbe! szép Thizbe hol tévelegsz?
Piramusod nélkül hol lézegsz?
ah kérlek szólalj-meg:
El hervadt szív nélkül árva szívem,
el fogy nálad nélkül életem,
ah hívedet szánd meg:
Nem nyugszom, nem állok,
völgyekről hegyekre utánnad el indulok;
sem nyomdokit nem láthatom,
sem szavait nem hallhatom:
ah Thizbe! ah szép Thizbe szólalj meg.

2.

Itt fátyola, de vérbe keverve,
félelmemnek újabb keserve,
szívemet el fojtya.
Jaj! ha kit imádok hív szívemben,
most dühös barlangja öblében
oroszlány szaggattya:
El járom a berket,
barlangok vidékét megnézem s a völgyeket,
mi haszna tévelygek,
ha meghalt, nem élek,
ah Thizbe! ah szép Thizbe szólalj meg.

3.

Az Thizbe! örökre hát elhagytál?
el ragadott tőlem a halál?
s nálad nélkül éljek?
ne várjam örökre hívségedet,
se ne reménlem szerelmedet?
tűzed nélkül égjek?
Ah inkább nem élek,
kardomra ledölvén halálra önként megyek.
Ah kintsem véremet
lásd, vég hívségemet:
ah Thizbe, ha élsz, kérlek sirass meg.
(A 80-as évek végéről.)

29. Thizbe Piramushoz.

1.

Ah szívemnek első tárgya!
mit tékozlod véredek!
Pirame! el hagyod
árvaságra hivedet?
Mit fogyasztod gyilkos kézzel
most virágzó éltedet:
Kegyetlen! illy hamar
végzed el hívségedet?
Jaj! melly gyászos lett szerelmünk
melly siralmas szövetségünk:
első lángod lett halálod,
oda minden örömünk.

2.

Ah édesbek voltak hajdan
falra tűzött tsókjaid,
mint⁶ halál töre közt
vállomra szőtt karjaid:
kedvesebbek fogoly szivből
titkon küldött nyilaid,
mint reám hasztalan
most ki derült ajjakid:
Itt az erdő koporsónknak
helye lett, s nem nyoszolánkknak,
a szederfa Cziprus fája
lett siralmas halmunknak.

⁶ Az eredetiben: *mind*.

3.

Zenghettek már szerentsétlen
szivemnek bőv jajjai,
Piramus haldoklik,
hidegednek tagjai:
Indulhattok könyveimnek
keserves ár vizei:
ajjaki hervadnak
rejtekeznek szemei.
Ah hogy éljek? élet nélkül,
hogy legyek hív? hivem nélkül.
Egy nap, egy hely, egy fegyverrel
foszszon meg életünkötől.

(A 80-as évek végéről.)

30. Penelope Ulisseshez.

Ovid. Heroid. Ep.

1.

Hol késel, hol maradsz? férjem Ulisses!
Trója hamva után hol tévelegsz?
Özvegy gondolatim várnak két karjaim,
ah illy hivségemtől hova siettz?
Éjjel el fejtven nappal szött vásznomat
örzöm kérőimtől vagyondat.

2.

Ah! vajha állana Trója nagy Vára,
vajha még tartana ostromlása:
tudnám hol féltselek veszedelmidtől,
vagy hol kételkedgyem esetidről:
oh nékem egyedül Trója fenn maradott,
honnán Ulissesem eltávozott.

3.

Beszélvén Társaid nagy Vitézségedet,
ujjityák anyiszor sebeimet:
asztalra írják borral sátoridat,
Achillest üldözö karjaidat.
De Hitvesednek sok tévelgésedet
nem tudják rajzolni hol létedet.

4.

Oh Trója! Trója! miért lettél szemtelen?
Görög Aszszonyokhoz olly kegyetlen:
férjétől Helenát, Másnak Mátkáját,
el loptad sziveink kedves tárgyát:
magaddal Helenát már el vesztetted,
s még vissza Férjemet nem küldötted.

(A 80-as évek végéről.)

31. Egy Fülemüléről és a Hárfásról.

1.

Lantommal tegnap kimenvén
a szomszéd erdőségbe
egy kő szálra le terjedtem
az árnyék hivessébe;
kétkeltem Orfeusnak
kedvesséhez küldött versét
vagy hogy inkább Pirusnak⁷
énekeljem⁷ esetét.

2.

Hárfám próbás zengésére
ébred egy filemüle
le száll árnyékos tanyámnak
zöldellő tetejére:
kultsommal vont hurjaimnak
állhatatlan, s hamis hangját
követi, és tsufofolodván
igazgattya tónusát.

3.

Félre tévén réz kultsomat,
kezdem hangos munkámat,
tsendes kézzel sétálgatom
lanton hurok utamat,
követi ő énekével
ujjaimat, s kis nyelvével
ujjít hárfámról hangokat,
s el éneklő nótámat.

⁷ Az eredetiben: *énekeljen*.

4.

Kezdek frissebb fogásokat,
ezeket is követi,
veszek szomorúbb hangokat,
s azokat is énekli,
ha ugrálok, velem ugrál,
ha megállok, velem megáll,
hartzomat mint egy neveti,
s ha halgatok hartzra hí.

5.

Végre minden ujjaimal
húrjaimra rohanok,
tellyes tónusommal szavát
szégyenítvén tréfálok;
ezt követvén, kisdéd meljét
hangokra szolgáló erét,
jaj között megerölteti,
s ki éneklé kis lelkét.

6.

Lefordul a fa ágáról,
s éppen hárfámba esik,
ebbe mint egy koporsóba
hartza után le nyugszik:
hárfássa volt a völgyeknek,
hangos dísze az erdőknek,
méltó, hogy diszes koporsót
nyerjen kis tetemének.

(A 80-as évek végéről.)

32. Thirzis és Kloé.

THIRZIS.

Lyánka! útát szerelmemnek
nyiss már egyszer szívedbe;
adgy helyt, kérlek, kérésemnek,
(fogadgy szeretetedbe.)
Ím'! e' szív
hozzád hív.

KLOÉ.

Nem, Barátom, meg-nem hajlok
hirtelen kérésedre.
Nem lobbannak bölts Leányok
(szapora szerelmekre.)
Hevesség,
nem hívség.

THIRZIS.

Ne tsudáld, ha illy kérésem,
vagy szerelmem szapora;
tudod, hogy a' tűz sebessen
(tsak a' jó fát lobbantya.⁸)
Úgy a' Kép,
hogy-ha szép.

KLOÉ.

Száraz szokott a' fa lenni,
hirtelen melly fel-lobban!
Lassan kezd a' nyersebb égni,
(de állhatatossobban).
A' bölts szív
lassan hív.

(1788.)

33. A' magyar Hazának anyai Szózattya

az ország' napjára készülő Magyarokhoz.

* * *

Gyermekeim! kiket a' dühödő Márs zordon ölében
vérrel szoptatván, férfi-erőre nevelt.
(Mert tejem akkorban még nem vólt: méllyen aludtak
böltseim a' szomorú Semminek árva kezén):
Gyermekeim! közelít az idő, ide jertek ölembe:
végezzünk együtt bódogodásom iránt.
Vajha kesergésem már egyszer végre találna!
Bóldog nyúgodalom! vissza kerűlsz-e reám?
Ám én már, Fiaim! sok időtől fogva kesergek;
óh! e' két ortzán nagy könyek' árja le-folyt.
Még mikor Őseitek, kik nekem az életet adták,
szép Európának Népeit agyba-verék;
's ellenem ingerlvén a' szomszéd Nemzetek' íjját,
a' romlást majd-nem gyenge fejemre hozák:
még, mikor a' hintán, bé sem pólyázva, feküdtem,
már akkor bőven kezd vala folyni könyem.
Nem tudtam könyeimnek okát; tsak szívem akarta
titkon, hogy sírjak durva Nememnek ügyén.
A' szomszéd fene Népek ugyan majd-szinte hasonló
veszteiket látták Márs' dühödési miatt:
ám de, mihelyt még-is korosabb idejekre jutottak,
szögre akasztották a' viadalmi tegezt;

⁸ A' sorok végezeteinek egygyenlősége nem kívántatik-meg az énekben olly szorossan, mint más valamelly versben. Az éneklés, és muzsika ki-pótolja annak nemlétét.

's által-adák magokat Pállás' karjára, ki őket
 a' boldogságnak bő kebelébe vivé.
 Én pedig a' hartznál egyebet mit láttam azóta,
 hogy Nemem a' gazdag Pannoni Földre le-szállt?
 Ültek ugyan TRÉSÁK, ültek MÁTYÁSOK-is ollykor
 trónusomon, Pállás' Magzati, tsendes Urak:
 ám de miként rövid óra gyanánt el-enyészik az égő
 nyári nap a' Szeretők' hév apolási között;
 úgy ezen esztendők hamar el-szárnnyaltak előllem,
 és a' régi keserv meg-meg alára tiport.
 Gyermekeim magok egymás közt több félre hasonlván,
 szívemet egyszersmind több szakaszokra szelék.
 Róka-lopódzással fene-ként bé-tsúsza közikbe
 a' hamis artzba takartt relligyiói dagály;
 's költsönözött szép színek alatt egymásra huszítván
 őket, szívemnek néki szögezte törét.⁹
 Óh Kupa! óh István! el nem fajzottanak ebben,
 (vajha ne volna való!) tölletek a' Magyarok.
 Még most-is ... De mit újjítom fájdalmimat ilyen
 emlegetésekkel? Nézz ide! nyitva sebem.
 Nyitva sebem, 's kezetekből vár, óh Népem' Atyáji!
 kellemes írt, avvagy mély gyökerére katzort.
 Tí magatok tudgyátok ismént, melly durva szabások
 állnak Törvényünk' szent nevezettye alatt:
 melly bal ítéleteket rakogat vállára Nemünknek
 a' tsak azért kedves, mert ezer-évi, szokás.
 (Óh örök Ész! óh emberi Jus! menny-béli piomja
 minden igaz jónak! melly fene sorsra jutál?
 A' babonák, a' böltstelen ész, 's a' zordon erőszak
 minden Nemzetnél mennyire hátra vetett?)
 Mind ezeket, Fiaim! józan szalutoknak ajánlom,
 úgymint mély nyavalyám egy veszedelmes okát.
 A' gyötény a' búza-kalászt nem ereszt magosra,
 's a' gyomos ágyakban gyáva vetényke terem.
 Úgy bár-melly Nemzet, ha gyomos Törvényne, nagyobbra
 nem serdülhetvén, törpe Nemetske marad.
 «Ám de nagy Ősinktől származtanak úgy-e szabásink?
 (Így felel egynémelley) 's régi kötések ezek?
 Nem nyesegetni tehát, hanem egyig nagyra betsűlni?
 's védeni, a' míg él, tartozik, a' ki Magyar.»

⁹ «Valamennyi Népek között, mellyek ebben a' Történetírásban a' mí tekintetünk előtt által-költöztenek, soha nem volt egy-is olly szerentsétlen, mint a' Magyarok. Az ő meg-népetlenedett, 's a' Protestánsok' és Katholikusok' Factiójira, és több más felekezetekre meg-hasonlott Országjok egyszerre a' Török és a' Német Hadi-seregeknek kezeibe esett.» *Voltaire, A' Nemzetek' szív-béllýegének és erköltseinek Le-rajzolásában. VII. Rész, 5. Fejezet.*

Mond kérlek, mik voltak imént e' régi Atyájid?
 Mint te vagy, olly nyomorúltt emberek, úgy-e bizony?
 Mondgy azutánn embert, kibe, míg él, bé ne lopódzzon
 vagy gonosz indulat, vagy konok elme-homály?
 A' mi korosb, okosabb: Eleinktől fogva Világunk
 éven-ként vénült, 's évei-képpen okúlt.
 Bölts Pállás Európában tudományi hatalmát
 nyoltz-száz évek alatt nem de magosra vivé?
 'S velle az országló, 's a' törvény-béli tudósság
 nem de azonképpen tellyes erőre jutott?
 E' tudományoktól kell annak kérni tanátsot,
 a' ki az országló székre le-ültni akar.
 Oktalan állatokat szoktunk hódítani *szokással*;
 egy bizonyos jelt adsz; 's meg-teszi, a' mit akarsz.
Ésszel, okossággal kell kormányozni az Embert,
 a' kibe a' fő ÉSZ' része rekesztve vagyon.
 Öseitek, Fiaim! nem mint Despóta-királyok
 írták a' Törvényt, melly Fiaikra maradt.
 Ezt néktek, kik az ő született Örökössei vagytok,
 a' mikoron szükség, fontra idézni szabad.
 A' törvény-szerző hatalom Tí köztetek, és a'
 választott Fő közt nem de fel-osztva vagyon?
 A' Törvény' Fejedelmi tehát, 's nem Rabjai vagytok,
 's jobbító kezetek' nem köti hátra bilints.
 Eggy-általlyában, ha tanátsot tartotok eggyütt:
 édes Anyátoknak böldegodása felől;
 óh! a' *Többségnek* szava Titeket el ne ragadgyon,
 's a' mit mond, józan fontra vegyétek előbb.
 A' *jót* és az *igazt* a' kisebb Résznek ölébe,
 mert ez leg-biztosb fok-helye, rejti az Ész.
 Szóllyon bár, ki akar; vagyon a' szóllásra hatalma;
 ám de beszédgyének tudgya-is adni okát.
 A' ki tsak önn tetszése szerint ki-rikóltya szabásit,
 tsúf Despóta leg-ott' a' neve, hogy-ha Király.
 Hát a' Gyűlésben mi egyébnék tartsuk az ollyant,
 a' ki tsak a' kéjhez szabja dörögve szavát?
 A' perek írásban folynak, 's egy kiseded okotska
 sok bíró-végzést hosszas időkre halaszt;
 és az egész Nemzetnek ügyét rövid íge szakaszsa
 végbe? okok nélkül? 's kurta időske alatt?
 Anglia Országban két ellen-félre van osztva
 a' Nemzet, mikoron végzi tulajdon ügyét:
 nem gyűlölségből, hanem a' nyomozásnak okáért,
 melly az igazságnak mélylyire hatni szokott.
 Böltséik-is vagynak, kik nyilván 's tellyes okokkal
 szóllyanak a' tárgyról, melly meg-itéltni-való.
 Nem köteles kiki, sőt ollykor nem képpes-is arra,
 hogy Pállás aszszony' keblibe vesse magát:
 hogy-ha tehát még-is bíró-szót ejteni kíván

a' Böltességnek jó reguláji szerint;
hallya-meg olly Böltnek, sőt önnként kérje, tanátssát
a' ki az országlás' mélyire látni tanúlt.
Így azután szedgyétek elő mind, a' mi az Ország'
bóldogságának főbb akadállya lehet:
's nem magatok', hanem a' Nemzet' hasznára tekéntvén,
nyessetek-el mindent, a' mi le nyomja fejét.

A' nevelést ne tsak egy Rendnek vállára tegyétek:
ez már sok Kormányt öszve, meg' öszve-zavart.
Egynek ítéleteit különösb erköltsivel együtt
bé-szürtsölgetvén a' fiatalka sereg,
minden egyéb Rendnek gyarapíttására idétlen,
's az marad, a' mi az ő Fel-nevelője vala.
Nem nevel ám a' gyáva potzik soha szíves oroszlányt,
sem dolgos hangyát a' tserebűli csoport.

A' tudományoknak bő kéz kell, 's elme-szabadság:
e' kettő nélkül sínlenek a' nagy Eszek.
A' kiket a' szükség szomorú gondokba le-süllyeszt,
nem visznek Músák' tiszteletére teményt.
A' ki pedig, mihelyest jobban gondolkodik, és ír,
mint a' kába Tsoport, érzi nyomatni magát;
's láttya le-írtt okait nem tzáfoltatni okokkal,
sőt az igazságért vasra veretni kezét;
láttya szelíd tollát idomatlan görtsösök által,
's tollával hat-száz részre töretni fejét;
láttya jutalma gyanánt agyon-üldöztetni személljét
egy alaton-szívű Nyáj' fene kéjje szerint:
's közre-adott írási helyett motsok-emberek által
trágár nyelveiken vízre vitetni nevét;
óh! ez az írástól bútsút fog venni leg-ottan,
's egy holtig-tsendes szögbe rekeszti magát;
honnan az ész nélkül pösögő hebehurgya Világra,
míg önnön szívét jobbra taníttya, nevet.
Hogy-ha tehát Pállásnak örök hajlékot akartok
szerzeni mellyemben, óh diadalmas Atyák!
és az igaz tudományt maradandó lábra segéllvén
a' komor elme-homály' képtelen álma helyett,
a' sikeres Böltseknek eszesb apolásai által
jobbnak akarjátok tenni Anyátok' ügyét:
óh! e' két akadályt vessétek félre! szabadság
és bőség nélkül sínlenek a' nagy Eszek.

A' kalmárságnak nem akarván látni divattyát
a' Magyar, önn-képpen durva veszélybe siet.
Fürge zsidók 's Rátzok, kiket ő e' végre ki-táplál,
's kiknek egész pénzét tsalfa zsebökbe tömi.
A' manufactúrák 's a' mesterségek azonképp'
mind alaton munkák a' Magyar' íze szerint:
's míg idegen kéztől szép finomságra vitetnek,

jól meg-adóztattyák a' haza-béli Nemest.
A' Nemesnek, Fiaim! kiknek vagy nintsen ülössök,
vagy kiket a' bal-eset mostoha sorsra vetett,
m'ért ne lehetnének Kalmárok 's Mesterek? Avvagy
jobb-e talán nekik tengeni gondok alatt?¹⁰
Tí azután, Papi fő Rendek, szentséges Atyájim!
kiktől függni tudom gyászos ügyemnek okát:
Tí leg-jobb kenetet nyújthattok régi sebemre,
melly engem' végső omladozásra vihet.
Rajtatok áll, hogy az al Papság hívséggel, adóval
ellenem egy külső félre ne tsapja magát;
hogy babonás leleménnyeivel több részre ne osztsa
eggy ágyból eredett Gyermekeimnek esztét;
's hogy polgárt-képző sikeres jóságra tanítsa
népemet a' Remeték agy-szüleménnye helyett:
és hogy azok, kik kellemetes szugolyokba tsatán-ként
el-bújván, magokat tsúf heverésre vetik,
el-ne vegyék a' bért motskos fortélyaik által
a' munkálódó lelki Vezérek előll.
Tí magatok, tudván, mit itél, 's mit hírdet irigyül
a' papi szent Rendről a' mai tsalfa Világ;
mintha, miként hajdan szomorú dühödésre vezette
több Országokban a' fene póri Tsatát,
úgy most-is tsak az ő titkos fúvásai hoznák
lángba Világunknak majd valamennyi szögét;
Tí magatok, szentséges Atyák! vessétek el önn-ként
a' súlyt, melly nem-szent tiszt-viselésre tsatol.
Óh! ne avassátok magatok' polgári ügyekbe,
mellyek híreketek durva veszélybe vetik.
Vaj! mi nem alkalmas Mennynek bérére az olyan,
a' ki ekére kezét fel-teszi, 's vissza-teként!¹¹

¹⁰ Igen helyes volt a' régi Egyiptomiaknál az a' törvény, melly a' Hazafiakat fejen-ként arra kötelezte, hogy a' Fellyebbvalóságnak esztendő-ként bé-mutassa a' módokat, mellyekkel kenyerét keresi. Nem volna-e vallyon nálunk-is üdvösséges, egy hasonló törvény által az olyanokat, a' kiknek a' mellett, hogy nyilván-való hivatalokat vagy nem viselhetnek, vagy viselni nem akarnak, annyi birtokaik nintsenek, hogy mint Nemesek élhetnének, a' kalmárságra és a' szabad vagy finomabb mesterségekre, a kép-írásra, könyv-nyomtatásra, arany fútatásra 's a' t, vagy a' selyem, és papíros, 's több efféle manufacturákra kényszeríteni? e' mellett pedig némelly különösebb szabadságok által a' Nemes Hazafiakat, a' kik az ilyenekben foglalatostkodnának, (példának okáért: egy különös Rendet tsinálván belőlők, mellynek az Ország' gyűléseinél, mint más pallérozott Országokban, szava és ülése légyen) a' többi nem nemes és nem hazafi Manufacturistáktól, Kereskedőktől és Mesterektől meg-külömböztetni?

¹¹ Krisztusnak önnön szavai: «Valaki az ekére botsáttya kezét, és vissza-teként, nem alkalmas az Isten' Országára.» Lukács. IX. R. 62. v.

Sőt, ki az Istennek szolgálattára szegődött,
 hogy-ha igaz Bajnok, futtya Világnak ügyit.¹²
 Nem többet, Fiaim! Magatok tudgyátok eléggé,
 bús ügyemet, valamint senyvedezésem' okát.
 Hogy-ha szünet nélkül egy kórból másba vetődtem
 orvosló Eleink' régi szabási alatt;
 Óh! jele, hogy gyökerét nem tudták durva sebének,
 's így ki sem irhatták bágyadozásom okát.¹³
 Most hát, Gyermekeim! szedgyétek-el a' mi Anyátok'
 bódogságának főbb akadállya vala;
 's nem magatok', hanem a' Nemzet' hasznára tekintvén,
 nyessetek-el mindent, a' mi le-nyomta fejét.
 (1790.)

34. Emlékeztető Oszlop,

azon Hazafiak' Tiszteletére, a' kik az Ország előtt Júniusnak 11 és 12.
 Napjain 1790, a' Haza nyelvnek bévétele mellett szólottak.

[Bévéstük örökre
 Tetteteket szívünk' tábláira: semmi feledség
 Nem járul ide.
 BARÓTI SZABÓ DÁVID.]

«Fogd hamar a' tollat, 's írd egy Oszlopra nevenként,
 a' kik szívre vevék a' Haza nyelvnek ügyét.
 DARVAS¹⁴ az Oszlopnak tetején tündöklön: az égis
 nyúltt márvány Ennek tiszteletére kevés:
 háromszor szóllott, 's háromszor győz vala szívet,
 mert magyarul szóllott a magyar ŐSZEK előtt.
 Óh! láttam lelkét anya-nyelvén nyögve lebegni!
 's a' mi azokba kivált bé-hata, lelke vala.

¹² Szent Pál Apostol Timótheus Püspöknek, és ennek személyében mindnyájoknak, a' kik Püspöki hivatalban vagynak, ilyen törvényt szabott: «Dolgozz, mint Jézus Kristusnak jó Katonája. Valaki az Istennek katonáskodik, nem avattya magát világi állapotokba: hogy annak tessen, a' kinek magát felszentelte.» Timótheushoz írt II. Level. II. R. 3. és 4.

¹³ A' ki a' Magyar-országi Törvénetet nem azzal az elő-ítélettel, hogy, valamit Ős-eleink szabtak, mind jó, mind hasznos és üdvösséges; hanem részre való hajlás nélkül, józan és élesebb észszel, 's minden helytelen indulattól szabad és igaz hazafiúsággal olvassa: az valóban nem mondhat egyebet; hanem hogy Hazánk annyi sok orvoslások után, melyek az Ország' Gyűléseiben valaha elő-vétettek, mindenkor hasonló maradott egy olyan Beteghez, a' ki, mivel betegségének gyökerét az Orvosok ki nem irtották, már fel-lábad, már ismét előbbi beteg-ágyára visszahomorodik.

¹⁴ DARVAS FERENTZ consiliárius úr, Pest vármegyének deputátusa.

Írd-fel odább BŐJTHY¹⁵, FEKETÉ¹⁶ MÁRJÁSSY¹⁷: az ilyen
 nagylelkű Neveket gyermeki rendbe se szedd.
 Két VAI¹⁸, és BALOG¹⁹, DOMOKOS²⁰, 's ALMÁSSY²¹-is írd-fel,
 kikhez meg-meg odább tedd BEZERÉDY²² nevét.
 Tíz vala Szószólód, Anya-nyelv! tíz, a' ki koporsód'
 mélyeiből' téged' fényre 's folyásba hozott.
 Majd, ha Maradvánnyunk a' bölcsőnek öléből
 mostani Óseinek tettire vissza-teként;
 dalra fakad, 's ezen Oszlopnak tetejére mutatván,
 így szóll, míg szemein drága könnyetske remeg.
Íme! azok' neveit! kik az első talp-falat a' mi
bölgőségünknek fel-vitelére veték.
 Írd-fel! - Az én szívemre ugyan fel-metszve maradnak
 tiszteletes Neveik, míg lehelegni fogok.»
 Ezt mondván, el-tűnt. Szomorú köntösse keservét,
 's teste' betegségét színe jelenti vala.
 Homloka, fő-fájási miatt, bé-kötve: ki-sírva
 két szeme: ortzáján bú vala, 's régi halál.
 Aj'kairól látám egyedül, (de tsak ezt-is azólta,
 hogy nyelvén szóllhat,) hámlani szája' varát.
 Óh! jele, hogy gyógyúl. - Mikor el-tűnt, szinte hevülni
 kezdék, 's azt mondtam tsendesen: A' Haza vólt.
 (1790.)

35. A' Teremtésről.

Költemény. Hat énekben.

Első Ének. A' mindenségről.

Foglalattya ezen szám: I. éneknek. *A' munkának tárgya. Az örök Észnek segítségül-hívása. A' Mindenség. A' Nap' értékének, udvarának, széle' körének szörnyű nagysága: és még-is a' valamennyi tsillagokból álló Egészhez képest parányisága. Az álló Tsillagok ugyan-annyi Napok. Kettő között felette nagy a' válasz-üresség. A' Tsillagoknak hét rendei. A' tejes utak. E' hét rendeknek tudakosi képe. Az égi Testek' forgása, és a' vonzó erő, úgy-mint amannak*

¹⁵ BŐJTHY IMRE consil. úr Bihar várm. dep.

¹⁶ Gróf FEKETE JÁNOS generális úr, Arad várm. dep.

¹⁷ MÁRJÁSSY ISTVÁN Vice Ispány úr, Gömör várm. dep.

¹⁸ VAY ISTVÁN consil. úr, Szabolcs várm. dep., úgy szintén VAY JÓZSEF consil. úr, Borsod várm. dep.

¹⁹ BALOG PÉTER consil. úr, Nógrád várm. deput.

²⁰ DOMOKOS LAJOS úr, Bihar várm. dep.

²¹ ALMÁSSY IGNÁCZ consil. úr, Heves várm. dep.

²² BEZERÉDY IGNÁCZ consil. úr, Szala várm. dep.

oka. Egy Tsillag sem lehet utolsó. Az Erőnek mivólta. Az Éther. Az Erő maga az Isten. Azoknak okoskodások, a' kik az Erőt alkotmányának állítyák. Ennek az okoskodásnak első tsalfasága. Az Erő nem tartozik a' Testek' mivóltához, hanem azoktól egészen külömb állapot. Második tsalfasága. A' ki az Erőt alkottnak mondgya, haszon nélkül valókat valókra csoportoz. Az Erő nem oka a' rossznak. Valamennyi mívelettyei számhoz, teherhez és mértékhez vagynak igazolva. E' három szerént történt a' teremtés-is. Galilei', Kopernik', és Newton' segítségül-hívása. Az egész munkának sommás képe.

Nem szomorú hadakat, nem bajnoki névre sovárgó
latrokat énekelek. Fel-tisztúlt elme, keserves
irtózás nélkül, nem nézhet vissza, tsatánként
ádázó Mársnak fene vér-ontásira. Szörnyű
pusztulási helyett Isten' munkájának, inkább
támadatit zengjék én verseim. Egy fövenyetskét,
egy férget nem tudnak azok termesztetni, a' kik
e' Mester' munkáit, az alkotmányokat, annyi
drága bizonyágit böltsességének, emésztik.
Ének'lyék ezeket mások; ha le-rontani, a' mit
egygy oly kéz alkot, mellyel pályára ki-szállni
nem lehet, érdemnek tartják. Én Téged azonban,
I s t e n s é g ! kit Fő Mesternek hírdet az Ég 's Föld,
alkotmányidban fel-emeltt szózáttal imádlak.

Óh Te! kinek testembe-szorúltt szikrája tsudásan
élteti gépelyimet, töredék szerszámaim elmés
míveinek, mellyekkel ama' felséges arányra,
a' nagy Igazságnak szemlélésére, törekszik;
óh örök És! Te vezesd remegő járásit eszemnek,
majd, ha imádandó remekedben félve keresvén
Tégedet, a' szörnyű mélységnek ereszkedik; a' hol
nagy-tag gömbölyegek szállangnak tágos üregben.

Mindenség! nagy szó; felségesb, hogy-sem eszünkkel
által-hathassuk. Tsak az Isten az, a' ki temérdek
értelmét ki-merítheti. A' Nap-kelet' világnak
böltsői, bámúlván hajdan mélységire, I s t e n'
s z ü l t t é n e k nevezék. Méltó neve illy tsuda mívnek!
Milliom oly gomolyag, mint a' Föld, egybe-rakattván,
vólna talán oly nagy, mint a' Nap; mellynek öléből
lelkített hévségek ama' Testekre lövődnek,
mellyek szép renddel, noha szerte, körülte kerengnek.
Hogy, kisdéd teke-ként tűnvén szemeinkbe, parányi
mozgással látszik könnyen lábbagni felettünk,
azt tsak az egygy iszonyú távól-függése tselekszi.

Vesd bár egybe Venust Márssal 's Merkúrral, az Égnek
majd oly nagy gomolyit mint a' Föld; adgyad ezekhez
jég-koszorújával Szátumnust, mellynek ezerszer
több értéke vagyon, mint a' mí Gömbölyegünknek;
tedd hozzá több, mint más-fél-ezer annyi, vagyonnal
a' Földet haladó, 's hajdan villámba-borított

zűrzavarok' fejedelme gyanánt féltt Tsillagot; ennek
négy nagy Hóldgyaival kaptasd öt Inassait öszve
a' gyűrűs gomolyagnak; utólb Földünket-is odvas
hóldgyával gondold oda: mindezek öszve-nyomódván,
sok lessz, hat-század' részével hogy-ha fel-érnek
tűz-gomolyunk' iszonyú testének. Gyáva kitsinység!
Egyet hat-százból ha ki-vetsz, alig érzed: azon-képp'
hogy-ha Világunknak le-szeded valamennyi homályos
testeit, a' Naphoz képepest kis kárnak alíthatd.

Rettenetes gomolyag! melly szó fejthesse-ki méltán
értéked'; mikor azt tsak gondolatokkal akarván
festeni, által-ölelhetlen messzekre ki-széllyed
a' gyakoroltt ész-is, 's támétalan éjbe le-süllyed!
Így oszlik lassan tágosb téerekre vonódván
a' nagy füst-oszlop, míg el-vesz az égi folyóbann.

Ám-de, meg-írtt értéke szerént, e' mennyei Tűznek
udvara-is tágas, mellyet szemeinkbe le-rajzol,
sík kereketske gyanánt tetszvéen úszkálni felettünk.
Harmintz Föld-gomolyat rakván egymásra, fel-érhetsz
a' Hóld' úttához: de tehetsz illy ritka tetőre
még hetvent, hogy el-érj a' Nap' karimája' leg-alsó
pontyából leg-főbb tetejére. Napunknak ölébenn
el-függhetne tehát Földünk; és Hóldgya, körülte
háromszor messzebb járván, ki nem ütne amannak
pártázattyához. Mit mondgyak széle' köréről?
Itt, mérész A n z o n ! nem könnyen jutna vitorlád
kívántt partyához, meg akarván jární talántán
e' roppantt gomolyag' környékeit. Által-evezted
gömbölyegünk' öt-ezer-négy-száz mértt-földnyi karéjját,
míg öt nyár el-múlt: de amannak, bár ha napon-ként
tíz nagy mértt-földet ki-repűlsz-is, meg nem eveznéd
száz esztendőnél hamarább tsuda-nagy környékét.²³

Szőrnyű Test! nemes alkotmány! mi nagy Elme, hatalmas
kéz, tsuda Böltsesség, mi nagy I s t e n az, a' ki teremtettt!
Tsak Te magad képes vólnál olly névre emelni
mesteredet, hogy drága kezét le-borúlva imádgjuk;
és még-is, mikor öszve-vetünk amaz Égi Tűzeknek
táborival, mi pitziny morzsája vagy a' nagy Egésznek!
Mert valahány nem-költsönözött sűgárokak ejtő
tsillagok, annyi Napok villámnak az Égi folyóbann,
és, mivel a' bölts Kéz ok nélkül semmi teremtettt
nem tehetett, ezek-is szép renddel szerte körülttök
úszó 's fényetlen nagy-tag gomolyakra világot,
's életet árasztanak. Nagyok ők, 's többnyére Napunknak

²³ A' Napnak köre 540,000 föld-írasi (*geographicum*) avagy nagy német, mértt-földekből; egygy ilyen
mértt-föld pedig 3,805 Párisi hatlábos ölekből áll.

nem sokat engednek; vagynak hozzája hasonlók,
vagynak nállánál több-, mint százszorta nagyobbak.

Ám-de nagy-is két Tsillag közt a' válasz-üresség.
Mert, míg a' Naptól kétszer tizen-eggy-ezer a' Föld,
's a' gyűrűs gomolyag tízszer több, addig az eggyik
ön' tűzivel ragyogó, valamint ő-tölle, hason-képp'
más Tsillagtól-is, kétszerte-kilentzszer-ezernyi-
milliom olly iszonyú közzel messzebbre ki-fekszik;
mellyet az Ég-nézők egy föld-fentőre, 's ezen-ként
nyóltz-száz és hatvan német mértt-földre betsülnek.

E' Napokat nagysági szerént hét rendre fel-osztyák
szint' ezek a' Nézők: és e' hét rendet az Égen
jó szem üveg nélkül tisztán láthattya ragyogni.
Ám-de tovább halavány kárpit húzódik elejbe,
melly sok ezért el-zár. A' Nép tejes útnak itéli.
Ezt a' néző-tsők több mint százszorta továbbra
el-vetik a' szem elől, 's száznál több Égi világot,
mellyek előbb a' kárpit alatt el-rejtve valának,
öszve-szorúltt sok szikra gyanánt terjesztnek előnkbe.
A' tsővel messzebbre ki-vitt tejes útnak alatta
ismét új tüzeket, sőt új tejes-utakat, és így
vég és szám nélkül látnánk a' bóltos üregbenn
újabb és újabb Napokat, ha szemünknek azon-képp'
vég nélkül jobb-jobb üveget készíteni tudnánk.

E' gomolyak' számát, valamint amaz égi vonásnak,
mellyben tsillognak, térségét, vékony eszünkkel
meg nem foghattuk. Most e' sár-testbe szorított
elménk, szinte miként a' tegnap-előtti madárka
fészkéből, bámúlva teként amaz égi tsudákra,
's tsak gyermek-tsevegésre fakad, ha ditsérni akarja
a' tsuda Mesternek bölts karját. Majd, ha ki-menvén
a' testből, szárnyára kelend, meg-járja örömmel
e' ragyogó Napokat, 's a' köztők szerte-kerengő
's élőkkel pezsegő, de világtalan, égi tekéket;
's szüntelen illy tsuda testekről testekre repülén,
fontosb énekeket hangoztat az Isteni Kéznek.

Ám-de lehet még-is nagyot ábrázolni kitsinyben,
's ezzel gyenge fejünk' az Egek' titkára segélytni. -
Eggy égő fáklyát helyhezz eggy térre; körültte
egy-néhány kisedke porok sok-féle körökben
járjanak, úgy, hogy az, a' mellynek kerek-úttya leginkább
távozik, egy lábnál messzebb soha tölle ne járjon.
Illyen fáklya körül rakj öt mértt-földre tizen-két
újjat, szinte tizen-hat-ezer lábokra betsülén
eggy-eggy mértt-földet, 's két-két új fáklya között-is
éppen öt-öt mértt-földnyi közet, 's a' morzsa poroknak
minden fáklya körül hagyván egy lábnyi köretskét.

A' közepett-égő a' Napnak képe. Tizen-két
 bólt-formán függő pajtási jelentik az első
 rendnek Tsillagait: 's a' fényt-hordó²⁴ Gőz-testeket (önnön
 üstökők ád nékik nevet) a' kisedke porotskák.
 E' rendtől öt mért-földdel killyebbre hasonló
 szám' 's rend-tartással negyven-nyóltz fáklya-világot
 rakhatsz; mellynek az Ég', másod' rend-béli tüzellő
 Tsillagait képzik. Killyebb száz-nyóltzat azon-képp'
 helyhezetsz. Százon fellyül el-férne kilentzven,
 's kettő a' negyedik rendbenn. Az utánna-jövendőn
 három-száz állhat. Még killyebb a hatodikra
 négy-száz és harmintz kettőt; 's el-végre kilentzvent,
 nyóltzon 's öt-százon fellyül az utólbira fel-oszthatsz;
 a' mint ezt a' Mérsékelés' Tudománnya jelenti.
 Vondd az-utánn e' fáklyákat sommába; 's ezentűl
 fel-vehetended igaz számát amaz Égi Tüzeknek,
 mellyek üveg nélkül néző szemeinkbe le-tűnnek.
 Sőt hihető, hogy az említett mértékre szorított
 rendek-is alkalmas képzési az égi folyóban
 fénybe-borútt Tsillag-rendeknek: tsak-hogy ezek közt
 milliomm ízekkel, sőt még többszörte, temérdekb
 válasz-ürességek vagynak, 's hogy száma az égi
 rendeknek sokszorta nagyobb, 's messzebbre ki-terjed,
 hogy-sem gyenge szemünk, vagy az ész, ki-vehesse határit.

Így igaz az: hogy az Ég' 's Földnek Fő Mestere mindent
 számhoz, mértékhez, fonthoz szabdalva teremtett.
 A' szám' és mérték' nyomadékit láttuk az Égnek
 rendeiben; most lássuk már a' fontra-vevésnek
 nyomdokit-is, melly jaj! mi hamar szemeinkbe tűnendik,
 hogy-ha kerengésit vizsgáljuk az égi tekének.
 Mert ezek a' testek sem az Ég' bóltyára szegezve,
 sem valamelly más gyámoltól támasztva, szemenként
 más-más ösvényben szabadon járkálnak az Égenn;
 és még-is bizonyos rendhez, törvényhez, időhöz
 szabják úttyaikat, 's szerrel, noha szerte forognak.

Ezt mi egyéb tenné, ha nem a' köz testi nehézség?
 A' minden testben lévő terh, mellyet Erőnek,
 's meg választásúl Vonszónak mondani szoktunk?
 Két szomszéd Napok egymáshoz törekedtetik egymást,
 's mint a' sík táblán a' tisztútt kénes-ezüstnek²⁵
 tsepei, egybe tolódnának, ha-tsak újjolag őket
 két részről killyebb álló, 's ugyan illyen erővel

²⁴ Vagy: fényt-hányó, phosphorozó.

²⁵ Így nevezem azt a' fél-értzet, melly kénből, avagy közönségesebben szóllván kén-kőből, és kénesőből
 áll. Ha ez a' kéntől meg-tisztítatik, eleven kéneső lessz belőle. A' deák *cinnabaris*-nak nevezi, a'
 meg-tisztúttat pedig *argentum viuum*, eleven ezüstnek.

fel-készült Tűz-gömbölyegek meg' vissza (miképpen
a' ki-feszült lántznak gyűrűji) hogy öszve ne folyják,
nem tartóztatnák. Igaz ez valamennyi Napokról.
Eggyenlő-képpen, 's minden részekre vonattván
mindenik a' környül-álló Nap-társai által,
függve marad köztök, mint a' sok mágnes-atzétól
környül-vett vas-tő. A' sok közt egy sem utolsó.
Mert az utólb gomolyag, nem lévén nékie killyebb
vissza-vonó zabolája, hanyatt-homlokkal az ötöt
váltiglan vonszó belsőbb szomszédnak ölébe
dőlné. 'S ezen zavarék ismét az előtte-valóval,
nem lévén ki-felé más ösztöne, egybe-tolódnék.
'S így valamennyi Napok mind egy köz-pontra verődven,
azt a' régi zavart állítnák lábra megintlen,
mellyből lassanként, 's tsuda-mesterséggel eredtek.

Ezt az Erőt, mellynek munkálódását az Égnek
testeiben szint'úgy, valamint a' Földre kiszélyedtt
alkotmányokban, az Egészben szinte hason-képp'
a' mint részeibenn, a' nagy 's a' morzsa tagokban
egy formán láttyuk, belső természete képpen
nem tudgyuk, mi legyen? Titok ő, mint léte valóság.
A' mit iránta tudunk, tsak ez egy: hogy mívi hatalma
olly renddel láttattya magát lankadni, mi-képpen
a' Testek' távól-léttének négyzeti nőnek.²⁶

Voltak ugyan Böltsek, kik, eme' közt testi nehézség'
forrását lelketlen okok közt lelteni reménylven,
egy bizonyos finom, 's az Egek' böltyára ki-áradtt,
lágy, szaporán mozogó, váltiglan vissza-pötyödő²⁷
's minden testbe ható folyadékot szültek eszekkel,
a' melly szüntelenül, és széllyel-szerte, feszülven,
a' Napokat, valamint egymáshoz kíssze, azon-képp'
egymástól mind-úntalanul helyeikre taszítsa.
Éthernek nevezék. Elmés tsuda-szernek itélnéd,
hogy-ha sok egymás közt vívó díszével elődbe
állna. Nem-is nyernek soha semmit velle Szülőji.
Mert ismét kérhetd tőlök: Mi feszíti az Éthert?
Új folyadék-e talán? És ezt? Új Éther-e meg-meg?
'S végtelen illy kérdések után el-végre tsak annyit
tudsz ez Erő bel-vólta felől, mint annak-előtte.

Még többet mondok: valamint a' testi tehernek,
úgy általlyában az Erőnek tudni mivóltát,
nem dolgunk. Titok ő minden-képp' vékony eszünknek.
Vagynak míveletek: láttyuk, sőt mérjük-is őket:

²⁶ DUGONICS Úrnál a' *Quadratum*-nak magyar neve: *Derék*, MOLNÁR Úrnál pedig *Négyzet*. A'
Természetiekről. II. K. II. R. 82. 8.

²⁷ MOLNÁR Úr *Copora elastica* pötykölődő testeknek nevezi.

tudgyuk azon-fellyül, hogy ezek mindenkor okokból származnak. 'S az imilly okokat mondgattyuk Erőknek, a' nélkül, hogy, mik legyenek? ki lehetne tanulnunk.

Nem vólnék első hogyha azt Istennek alajtnám.
Ő tart-fel mindent: ő hordozgattya hatalmas karjaibann a' Földet, Eget, Zsellérivel együtt: benne vagyon, mozog, él minden: nem nézi henyélve emberi Mester-ként meg-tett munkájit: öröktől fogva terem, 's fog-is úntalanúl alkotni örökké.

Vagynak ugyan, kik az Istentől alkotnak alíttják ezt az Erőt, úgy, hogy kezdettől fogva leg-ottan a' Természetnek tétettvén széles ölébe, most már, régenten ki-szabott törvényre, szünetlen, szorgos kéz-vezetés nélkül, maga meg-tegye tisztét. Tsak felső gondot visel ő léttére az Isten. Mint mikor a' már kész kerekas gépelyre az Órás terhet akaszt, 's ott haggya magán ingadni; ki-vévén, hogy mozgást okozó terhét fel-vonnya koron-ként. «A' Mindenségben (így eszmélkednek ezentől a' nevezett Bóltsek) nem eredhet semmi magától. Mástól van minden. Vagyok én. De szülőim' öléből vettem lételemet; valamint ők meg-meg' övéjktől a' magokét. Ezek-is másoktól lettenek ismét. És így mind végig: míg olly egy Párta találunk, mellynek az Istenség önnön-maga ad vala lételt. Így kell minden egyéb dolgokról szólni szintén, így az egész Mindenségről. Mire nézve Világunk, melly mástól eredett dolgok' sommája, hasonló okra tekintve, nem önn' erejéből támada: inkább más egy tölle külömb állat²⁸ vólt, a' ki teremté. Mert ha Világunknak leg-kissebb része külön-ként romlandó, 's mind-úntalanúl változni töreksző: Ő maga-is nem örök, nem változhatlan. Az Isten ellenben, mert léte' okát foglallya magábann, állandó, szükséges, örök. Mire nézve amattól minden-képp' külön állatnak kell ötet alajtni.»

Így ők. Ám de beszédgyekben két-féle tsalárdság fekszik. Mert, ha Világunknak nevezettye tsupán-tsak a' szerek²⁹ és testek' sommáját zárja magába, nem pedig egyszersmind az Erőt-is, melly az idéetlen szert és formátlan testet képezte, 's időn-ként

²⁸ *Substantia.*

²⁹ A' *Materiát* S z e r n e k mondom. E' közt és a' Testek között a' külömbséget talán nem-is vólna szükséges fel-jegyezni. Testeknek tsak azokat az érezhető állapotokat nevezzük, mellyeknek már bizonyos formájok vagyon. A' fa, a' vas, a' föld, az arany, szerek: a' zöldellő fa, vagy a' fa-kép, a' kard, a' fazék, és az arany-pénz, testek.

képezi, akkor ez a' nevezet tárgyára nem illik.
Hogy-ha viszont ezen íge alatt az Erőnek-is adsz helyt,
mint mondhatd, hogy az ilyen Erő a' testi szerek-ként
romlandó, 's bel-vólta szerint változni töreksző,
és így szükség-képp' alkotmány? Nem-de mivóltát
által nem látván, egyedül csak míveit érzed?
Vagy tán azt véled, hogy külső míve szemedbe
nem tűnván, maga-is meg-változik, és el-enyészik?
Ott ugyan a' hol szer, vagy test nints, nem veszed észre
a' terhnek mívét: de azonban, vaj! mi hibásan
vélekedel még-is, ha imitt nem lenni alított
azt az Erőt, melly minden szert a' Földre le-tóldítt.
Vigy oda szert: és míveletét meg-látod azonnal.
Így a' többiek-is, bátor szemeinkbe ne tűnnyön
munkálódások, munkájokat úzik örökké.

«Úgy de talán az Erő a' belső testi Mivólthoz
tartozik? A' Testet képezvén, képzéd amaszt-is?
Semmi viszont ő-is, mihelyest a' Testek enyésznek.»

Bár-mit előbb, mint ezt! mert így, valameddig ezeknek
nem változtatnád bel-vóltokat, addig azoknak
szüntelen egyenlő-képp' ismertetni kívülről
kellene azt az Erőt, melly abban zárva lakoznék.
Ám de nem ezt mondgyák a' tett természeti próbák:
mert, ha csak egyikből a' másik helyre le-tészed
a' Testet, bel-vólta szerént nem változik úgy-e?
És még-is: mennél közelebb' viszed onnan az Osztó
kögtől a' Földnek bár-melly sarkához,³⁰
terhe is egyre nagyúl.³¹ Fogy majdan, hogyha magasabb

³⁰ A *Pólust* S a r knak és az *Aequátort* O s z t ó nak nevezem. azon-képp'

³¹ Történetből jutott ennek a' valóságnak ismételére RICHER, a' ki 1672. eszt. *Kajenna'* szigetére, (melly a' heves öv alatt fekszik) érkezvén, észre vette, hogy ingó órája, melly Párisban minden másod-szerű idő-pertz alatt egy ingást tett, itt már e' tisztében sokkal késedelmesebb volna, és hogy napon-ként 148. ingásokkal kevesebbet végezne, mint-sem végzett vólt Párisbann. Ez által ő arra a' gondolatra jutott, hogy Kajennában a' közönséges testi nehézség' erejének kisebbnek kell lenni, mint-sem Párisbann. Egy együgyű függőnek hosszását tehát, melly a' szigetben egy másod-szerű pertz alatt egy-egy ingást végzett, felette-nagy szorgalommal meg-határozta; több tapasztalások által helyesnek találván, értzbe vágta, és magával Párisba vitte. Itt ismét hasonló szorgalommal tett észre-vételei után feltalálta, hogy annak a' függőnek hosszását, melly Kajennában egy-egy másod-szerű pertz alatt egy ingást tett, Párisbann egy egész lineával, és ennek egy negyed' részével kéntelenítették meg-toldani, ha azt akarná, hogy egy-idejű ingású legyen, az az: hogy Párisbann-is egy-egy másod-szerű pertz alatt egy ingást végezzen. Ezt az-után több tudós Férjfiak-is, úgy-mint HALLÉ közel az Osztóhoz, MAUPERTUIS Lapóniában 's a' t. meg-próbálták, és többszöri tapasztalások után igaznak találták. Azt, hogy a' Kajennai függőre nézve az egész külömbséget talán az öszve-szorító hideg, és a' tágító meleg okozta legyen, nem lehet állítani. Mert NEVTON bizonyos észre-vételekből megmutatta, hogy ebben a' függőben a' hideg és meleg nem okozhatott többet, egy lineának hatod' részével fel-érő külömbségnél. A' többit tehát, melly egy egész lineából, és annak egy negyed' részéből, fenn-marad, a meg-változott nehézségnek kell tulajdonítani.

hegyre viszed,³² 's nyoltz-száz-hatvan mértt-földnyire fellyebb
négyyszer lessz kevesebb, mint föld szintt nyom vala, terhe.
Hogy-ha tovább egy sík táblán két vissza-pöztödő
tsont-glyóbiska közül függösen ütődik az eggyik
a' másikhoz: amaz, mellyel közlötted erődet,
el-nyugszik töstént, és ez, melly áll vala, el-fut.
A' ki tehát az Erőt a' Test vóltának alajtya,
mondgya-meg: ennek amaz bel-vóltát adgya-e által?

Légyen elég! Mert számtalan illy jelenések akadnak
a' gazdag Természetben szemeinkbe napon-ként,
mellyekből ki-tanúlni lehet, hogy az, a' mit Erőnek
mondunk, szinte magán-álló, 's külön állapot attól,
a' mit az érzések' szerszáma le-festhet eszünknek.

Tsalfa tovább az előbbi beszéd: mivel, a' mit az első
tételbenn állít, ismét meg-rontya utolsó
bé-fejezésében. «*Nints* (úgy mond) semmi magától:
van hát egy kút-fő - ezt hozza-ki végre belőle -
melly mástól nem ered.» *Van* hát és *nintsen*-is, úgy-e?
olly állat, melly léte' okát foglallya magában?
Hogy-ha tsak a' Testek' külső ábrázatit érted
a' szernek más-más elegyítettésével együtt:
akkor ugyan jól mondhatod azt, hogy semmi magától
nintsen; mert ezeket láthatd változni napon-ként.
Ám de nem így szólhatsz az Erőről, melly amazokbann
a' formát, 's elegyülődést változni tselekszi.
Lelsz-e tsak egy jelenést, az egész Természetet által-
nézgetvén, melly ezt az Erőt változni tanítná?
És ha találnál-is: mondd, kérlek, mennyire mennél?
Hogy-ha talán egy tölle-külömb kút-fői valónak
állandóságát ki akarnád hozni belőlle
eggy illy tsalfa beszéd által, melly a' mit az eggyik
tételbenn épít, ugyan azt el-végre le-dönti?

Jobb hát azt az Erőt, melly, a' mint alkota mindent,
úgy fenn-tart, mozgat, képez, változtat időn-ként,
és éltet mindent, egyenest Istennek alítani.
Bár-mint eszmélkedgy, olyan kút-főre jövendesz
mindenkor, melly léte' okát nem vette kül' októl.
Mondd hát: m'ért egyenest az Erőt nem tartod imillynek,
nem lévén okod, azt mástól eredettnék itélni?
Nem-de, haszon nélkül halmozni valókra valókat,
nem szabad a' Böltsnek? Rövid úton jár az okosság?
Ám az-alatt nem vítatom azt: hogy az Isteni vólthoz
számláld a' szereket, vagy, mint sok hajdani Böltsék,

³² KONDAMÍNE azt vette észre, hogy az ő függője *Pikinka'* hegyén, mellynek magassága 750 hat-lábú
öleket tesz, bizonyos idő alatt kevesebb ingásokat vitt végbe, mint-sem eggyenlő idő alatt a' föld
színén végezni szokott vala.

Isten' részeinek gondold a' testi valókat.
Vagy nem egyéb tsupa látásnál a' testi közönség,
vagy leg-alább bel-volta szerént maga nem bir Erővel.
A' Test csak szenved, 's úgy haggya magára mivelti,
mint szerszám, az Erőt; és hogy-ha viszontagi mívvel
tetszik-is a' vett mív ellen törekedni: nem önnön
vóltából ered ez, hanem a' visszályos³³ Erőtől.

Hogy-ha tovább az lenne talán veszedelmes előtted,
hogy majd így a' Rossz' Attyává tészed az Istent,
gondold-meg: hogy ez' óráig még senki határit
a' rossznak nem tudta ki-jegyzeni; 's a' mit az eggyik
rossznak vél, sokak azt ellenben jónak ítélik.
Értheted ezt amaz úgy-nevezett erköltsi gonoszról,
szint' úgy, mint arról, a' mit természeti rossznak
mondanak a' Böltsek. Hány rossz, hány durva gonoszság
jár köztünk az igaz jóság' színének alatta?
'S hány jót tart a' tompa Világ erköltsi gonosznak?
Ám-de az út-félen mit járok véled? Akármelly
vélekedést válassz az erőről, erre felelni
mindenkor köteles lésszesz, 's mindenkor az' egyre
vissza-szorúlsz, a' mit mindnyájan vallani szoktak:
nints rossz, melly az Egész' bizonyos hasznára ne vállyon.

Isten hát az Erő, melly mindent rendel az Égenn
és Földön, 's ő szinte az-is, melly alkota mindent.
Sőt, valamint bizonyos törvényhez szabja napon-ként
munkájit: bizonyos törvényhez mérte azon-képp'
míve' teremtését, mikoronn a' durva zavarból
Égi Tekéinket bölts kézzel rendre ki-szedte.
Szám, terh, 's mérték vólt, mellyhez munkájit igazlya:
szám, terh, 's mérték vólt, mellyhez kezdetkor igazlá.
E' három nyilván tündöklék az Égi Tekéknek
táboribann, és Gömbölyegünk' valamennyi kitsinded,
és nagy részeibenn. Ez uralkodik itten az élő
alkotmányokban: ez amott a' bányá-erekbenn:
ez ragyog a' gyönyörűn-festett Növötényi Világban.³⁴
Ehhez mérséklék szorgalmas kézzel akármelly
míveiket, mikoronn a' fő ÉSZ' isteni karját
itt-lentt apróban követik valamennyi szerentsésb
emberi Mesterkék; 's munkájokat akkor ítéllyük
csak szépnek, jónak, 's rendesnek, hogy-ha belőlle
a' szám, terh, 's mérték kémlő szemeinkbe lövődnek.

Ó hát, Tí! kik az Istenség' titkába (szerentsés
kémléssel mívének örök törvényit időn-ként

³³ Az Erőt visszályosnak, húzónak, közép-pontinak, rugónak 's a' t. nem belső mivólt, hanem csak
külső míveletei szerént, nevezhettyük.

³⁴ Növötények: *Vegetabilia*. MÓLNÁR Úr Könyv-Házának IV. Szakasz. 177 oldal.

újjúló jelenségekből majd egyre ki-tudván)
olly mélyen bé-törtetek; ó GALILÉI, KOPERNIK,
nagy NEVTON! legyetek tehetős segedelmeim akkor,
majd ha meg-írandom: mint ábrázolta Napunkat
a' nagy ERŐ az Egek' szörnyű térjére ki-széllyedtt
zűrzavaros szerből. Mint vont-a-ki annak-utánna
fénytelen Gomolyink' nyáját a' Napnak öléből,
és a' fényt-hányó gőzőkből öszve-akasztaltt
Tsillagokat, Népünk' vázit: mint meg-meg' az odvas
Hóldakat annyokból. Mint ékítette-fel oztán
Földünket gyönyörű, bátor sok-féle darabból
rend nélkül fel-tornyosodott, bértzekkel: az álló
tengerrel, 's a' folydogaló patakokkal: az élő
fákkal, 's fű-szerrel. Mint ábrázolta-ki lelkes
állataink' népét: és mint el-végre szerentsésb
lelkünknek mester-szerszámú földi lakását.
Lelkünknek! ki, miként e' fő, 's forrási Erőnek
része,³⁵ hasonló-képp' meg' hozzá vissza törekszik.

(1791.)

36. A' Boriszák.

Ha holnapot megélem-e?
Azt én nem tudhatom.
De, hogyha holnapot megélem,
azt jó bor mellett el henyélem,
bizonnyal mondhatom.

(1791.)

37. A' Régiség.

A' régi asszony zsembes;
a' régi férj nem kedves.
A' régi bajnok roskad,
a' régi szűz elhervad.
Mindenben rossz a' régiség,
a' bort kivéve.

(1791.)

³⁵ A' mi Lelkünk (*participatio Diuinitatis*) részesülése az Istenségnek. «Ez vólt Görög Ország' leg-tiszteletre-méltóbb Böltseinek, ama' Stoikusoknak vélekedések, kik az Emberi Természetet magán-fellyül el-annyira fel-emelték: ez vélekedések az Isteni *Antonínusoknak*; és meg kell vallanunk, hogy, nagy erköltsöket sugallani ennél semmi nem vala tehetősebb. Magát az Istenség' részének tartani, annyit tesz, mint magának azt a' törvényt szabni, hogy semmit ne tegyen, a' mi egygy Istenhez nem illenék.» VOLTAIRE.

38. Rozílishoz.

Mit? Rozílis! illy korodban
arra kérhetsz engemet:
hogy tenéked, mint barátod,
felszentellyem szívemet?

Nem tudod te, a' barátság
melly nehéz olly szívek közt,
mellyek választást nem tudnak
a' barát 's a' kedves közt.

Kérj szerelmet, szép Leányka!
Még virágzik életünk.
Ötven esztendő's korunkban
mint barátok élhetünk.

(1791.)

39. Thirzis' sírja felett.

Mit búsolgsz árva szívem?
Mit gyötröd lelkemet?
Ah szünny meg verni bennem,
's végezd el éltemet.
Adgy vissza kedvesemnek,
kit békéd e' verem.
Mi haszna életemnek,
ha nintsen Thirzisé.

(1791.)

40. A' Szabadság.

Legnagyobb kints a' szabadság!
Vérrel szerzik azt a' nemzetek;
én is benned, szép szabadság!
véghetetlen kintset tisztellek.

A' királyi bíborokkal
fel nem váltanám;
a' világot minden jókkal
néki áldoznám.

Add, szerelmes Laura! nékem
a' te szívedet,
's ím legottan eltserélem
e' nagy kintsemet.

(1791.)

41. Thirzis és Laura.

THIRZIS.

Lyánka! valld ki Kedvesednek:
tegnap Dámon meglopott?
Láttam én azt a' bokornál,
's lelkem szinte borzadt.

LAURA.

'S azt irigyled a' lepkének,
hogy virágod' illetve?
Mintha lopni csak te tudnál!
Tsókol Dámon úgy, mint te.

(1791.)

42. Thirzis' üzenettye.

Ott szendereg, ledülve egy halomra,
's mosolygva nézget a' virágos ágyra,
szívemnek Asszonya!
Ámor' követtye, tsendes esti szellet!
menny, súgd meg néki, hogy tanyája mellett
haldoklik pásztora.

(1791.)

43. Egy jó szívből költt Szatira

avvagy feddő költemény a' magyar litteratúráról.

Pajtás uraim !

Az én Szatirám csak a' Litteratúrát, nem pedig a' Litterátorokat illeti. Ki kérem tehát magamnak, hogy a' benne találkozó kifejezések közül senki csak egyet is magára ne magyarázzon. Egyébaránt kéntelen volnék az ilyen Urat a' ludas aszszonyra meg emlékeztetni.

Nevemet ki nem tettem; mert olyan időket élünk még, mellyekben a' szembe-tűnő Írásnak okos meg-tzáfolása helyett csak az Írónak a' neve és erköltse szokott motskoltatni. Azt pedig jól tudom, hogy e' jelenvaló Írásom, mivel magában feddéseket foglal, szembe-tűnő, és így csak erre nézve is már érdemes arra, hogy meg-tzáfoltassék.

Meg-tzáfoltassék? Légyen úgy! De előre mondom ám, hogy ezt a' Szatirát csak a' Litterátori munkáknak jövődöbéli szelídségjek által egyedül; a' nyilvánvaló motskolódások és tudománybéli tivakódások által pedig *okosan* meg-tzáfolni soha nem lehet.

Éllyenek az urak szerentsésen, és szeressék még a' feddő igazságot is.

Hogy Szatirát írok, 's nem vén kofa módra szidalmat
's betsmérlő tsevegést; nyilván meg mondom előre.
Bölsnek ugyan feddéseem előtt nem kellene tzégér:
ám de kevés van még tudományt kóstolta hazánkban,
a' kinek agy-koponyájától meg-várni lehetne,
hogy szatirák, 's kofa' szitka között választani tudgyon.
Sőt ha tud-is, rossz szíve legott' szidalomnak itéli,
a' mi nyomósb szókkal magyarán megfeddi hibáit.

Óh! te szelíd Músák' kebeléből emberi szívre
olly drágán tsepegő 's érzékenységre fel-oldó
Isteni Víz! adgy nékem erőt, hogy drága Hazámnak
elmésebb részét nevető intéseim által
arra vigyem, hogy fegyvereit mind egyre le tévén,
(mellyekkel, mikor Európán komor elme-setétség
ül vala, egymásnak hírét a' kurta Tudósak
vesztegeték,) gyönyörű tzéllját köz erővel igyellye.

Nem történt esetek, de nem agy-költötte mesék is,
a' miket írandok. Mély álom volt vala rajtam,
a' mikor e' jelenést láttam; 's mivel éjjeli látás
nappali kép nélkül soha nem támadhat eszünkben,
álom igazságnak tán leg-jobb volna nevezni.

Szenderedék; 's amaz égi babák, kik Morfeus úrnak
vártt jel-adása szerint szemeinket gyenge kezekkel
zárlani, 's elménket, hogy könnyen fel ne otsódgyunk,
tündéres pepetséléssel múlászani szokták,
a' tollas szekerenn egy sugár hegyre vivének.
A' hegynek tetején talabor pásintra fel-épültt
szép templom ragyogott: azután olvastam az írást,
melly kapuján tudtomra adá, itt lakni Apollót.
Egy kevesé meszszebb néhány ház álla körülte,
hol tzitarás Fébus' szorgalmas Húgai laknak.

A' paloták' szép rendgye között el-hintve kerengtek,
vagy leveles tser-bóltok alatt mély gondba merülvén,
írtanak a' Daliák; míg egy nagy falka Tudóskák
nagy hahotálás közt egy helyről másra bolyongtak.
Meszsze valék töllök, 's már is füleimbe zuhantak
a' riadó lármák: Márst vélted volna tsatázni!
'S hogy közelebb léptem, hihetetlen tsúf tsuda! szintén
három Grammatikust, láttam, mint verte, pofozta
a' dühödő dandár; láttam, mint tépte le röllok
a' pipes öltözetet, mellyben a' végre jövének
e' tudomány' árnyéka után nagy füttyel enyelgő
nyájhoz, hogy ragyogóbb köntösben *szólni* tanúllyon.
«Jól esik!» így szóllott egy bajszos Pára megettem;
«Grammatikus minek a' született és tiszta Magyarnek?
Mintha Magyar fets könyve kívül még annya' tejével
szopta saját nyelvén igazán nem tudna gagyogni.

Könny, könny, után vagy utánn mind egy; kiki mondgya vagy írja
íze szerint; 's szabadon bánnyék nyelvével akárki.
Van faluról faluig tág út; és a' ki Hazánkban
mind ezeket ki-szabattatván, egyenesre vonatni
's a' görönyöst, gödröst meg egyengettetni akarná,
vaj! mi kobak velejű, melly ostoba volna előttem!
A' kinek a' rögös út nem tetszik, fekve maradhat
fültt kulyibájában: úgy szintén, a' ki talántán
rég' anya-nyelvünkben nem akar szenvedni göröngyöt,
szép sima nyelvre szokott ajakit szárazsza deákul.
Gautiert,³⁶ Grammatikust mind el kell üzni pokolba.»

Erre ijedtt szívvel szaporán más félre osontván,
boldog Egek! mondám, melly rossz itt könyveket írni,
mellyek az ízlésnek rögeit jobbítani kezdgyék.
A' tulipán' gyökerét házúl a' torna-kukatznak,
a' ragyogó sугárt a' baglyok' sanda szemének,
annyi valójában, mint már a' helytelen ízben
meg-rögzött agynak nyílást a' szépre javallni.

Míg ezeket titkon, 's lelkem keseredve morognám:
íme! meg' új jelenés; még durvább, mint az előbbi.
Noszsza tehát író táblámat kézbe ragadván
tsendes Apollónak bé-zárlott temploma mellé
állapodom, hol mindeneket fel-jegyzeni kezdék.
Egy tenyeres Költő mérsékeltt lábbal elejbe
megy vala a' dühödő 's a' grammatikára fel-indúlt
nyájnak. Karjairól egygy ostor függe; nyakában
bő kosarat hurtzolt gyömbérrel rakva; fejében
régí sisak mozgott; 's kiabál vala: *félre Tudósakák!*
Én magam is láttam kosarát; friss, illatos, ízes
fűszereket hordoz; kár, hogy sok borssal egyíti.
Hogyha köszöntötték, bottal fenyegetve fogadta,
's azt akará, hogy grammatikát, 's lábakra szorított
verseket írni, görög vagy római módra, tanullyon,
a' ki Poéta' nevét méltán hordozni akarja.
Erre ki száll a' tserfa megöll egy élemez író;
újjairól nagy trombita függ, 's viadalra ki hívja
a' kosaras Daliát. Veszekednek. Nézi azonban
a' viadalt a' tsürhe tsoport, 's markába katzagván,
hátrább vonnya magát. A' trombita 's képtelen ostor
ollyas két eszköz, mellytől kiki meszsze lopódzott.

Szünt vala már a' hartz, mikor a' pályára sietni
a' leveles tser-bóltok alól, 's méregre hevülni
egy Ifjút láttam. Tódúlt a' szikra belőlle.
Mint mikor a' gyántás tüzeket testébe fogadván

³⁶ Esméretes még anya-nyelvünkön is már GAUTIER Úrnak az ő könyve: az *Útak'* és az *Útszák'* építtéséről.

a' szigeten álló, tő vagy másféle hegyekre
szint' azokat megmeg szikránként vissza suhintya.
Eggy öreg Úr kérlelve szaladt, mint attya, utánna,
's vissza voná, intvén, hogy imilly viadalra ne kellyen.
«Nem! neki mék:» úgy mond. «Meg látom, mennyire érhet
nyílaival pántzélom alá e' meszsze hagyító!»³⁷
Ám de ki fáradván Költőnk az előbbeni hartzban,
vagy meg is esmérvén, hgyo fűszert borssal egyítve
a' gyengébb száj-íz nem kedvell, vissza vonódott.
Végre kezét fogtak; 's a' mint egy Músa, le nézvén
ablakíró, e' Bajnokokat békélleni látta:
tapsola, 's meg szólalt, illy bölcs intésre fakadván:
«Kedvesim! illy végét nagy örömmel nézem előbbi
rossz viadaltoknak. Mí Músák, tsendes Apolló,
szinte miként tudományink is, valamennyi kezünkéből
Emberi Nemzetnek bizonyos hasznára ki forrad,
nem de *szelídeknek* szoktunk mondatni? Szelídség
nélkül a' tudomány bé nem hat az emberi szívre.
Íme! kiket most is gyengébb ízlésre vezetni
tízstelet érdemlő szívvel törekedtetek; a' mint
a' viadalt hahotálás közt szemlélni megúnták,
szint' azon útra megint seregenként vissza menének,
mellyet előbb jártak, 's egy rögről másra tsiszamnak.»

Míg ezeket mondá, hozzám közelíteni láték
egy pitziny állású Könyvszerzőt. Keskeny ölében
két piperes bábót katzagás közt visz vala: egyyk
frantzia rántzra szabott köntösben bajszos ajakkal
szittyai ábrázat; de viszont a' másika zsíros,
rántztalan és rongyolt katzagányban egy nagy Olasznak
fel-porozott, fűrtöltt, mosdott és drága kenettől
illatozó feje volt: tetején egy kutsma lepenygett.
El sietett véllek Fébus temploma mellett,
's r'ám tsak alig nézvén, egy pázsit dombra kutzorgott.
Nagy katzagási közt tsúfságból hánytá, vetette
a' jövevény köntösbe szorúlt vad Szittyai képet;
míg az Olaszt apolási közt mellyére szorítá.
El nevetém magamat, 's azt mondám néki: Barátom!
hogya ezen bábok meg tudnák nyitni beszédre
szájokat; és ha ruhájához mérséklenni kezdne
nemzeti nyelvét is mindegyike: valld ki, szeretném,
mellyike fog szebben szóllamlani? Szittyai bábod,
hogya szavát köntösse szerint mértékre veendi,
énekel: és Olaszod lebegő katzagánya' szabású
hangjaival tsak nyögve hörög, 's két részre botorkál.

³⁷ Szóll vala, 's dárdáját gyömbér-kosarára szögezte.

Mondám, 's egy *dominós* Író el szárnyal előttünk,
's a' Daliákra siet, kik amott könyvekbe merülvén
a' hidegebb árnyékok alatt munkáikat írják.
Minden alak nélkül kiki esmérhette. Kezében
hord vala egy veszsőt, mellyel ki tsapintani kezdé
a' Daliák ruha-rántzaiból (sértéssel-e, vagy sem?
nem tudom) a' porokat; mellyekből, a' ki halandó,
bár ha akarná is, meg nem tisztúlhat egészen.
Azt látám egyedül, hogy eme' ki-ütötte porotskák
többszöre mind dominójának gallérira estek.
Köntösöket, ha ki a' ruha-port nem akarja magára
ejteni, sokkal jobb gyengén simogatni kefével.

Illyen gondolatim voltak, mély gondba merülvén
a' gyönyörű tudományok iránt, mellyeknek ezernyi
bús akadályok közt kell átal törni hazánkban.
'S mint mikor a' vad kan, húsosb tagjába lövetvén
a' kerek ón, rőfögésre fakad, 's tajtékos agyarral
kergeti gyilkossit; kiki tsővjét hátra hagyítván
meg szalad a' kan előtt, 's a' sűgár fákra törekszik;
úgy üget egy dühödő Bajnok Rosinante-szabású
barna lován, 's a' tsürhe Tudós fut előtte tsatánként.
Régi papírosból tapasztolt sisak álla fejében,
mellyre tüzes színnel jövevény neve fel vala írva.
Melly-vasa nem lévén, posztó-katzagányka lepenygett
tarka szakállával bé-kerteltt büszke nyakából;
's minthogy most lovagolt, Spanyolok' módjához igazlott
's elme-negédségtől duzmadtt bugyogója ki látszék
földre folyó köntösse alól, a' mellyel egyébképp'
a' szem elől külföldi nemét el szokta takarni.
Lába harisnyásan; sarkantyú lusta tzipőjin;
's egyg iszonyú görtsös villongott barna kezében,
mellyel háta megé, bal, jobb oldalra, előre,
a' ki tsak úttában vala, mindenikére hadázott.
A' tsapodár sereg a' fa közé mind félre szaladtak,
honnan az illy szélmalma vitézt szitkozva nevétték;
ő pedig a' Daliák' tsendes ligetébe bolyongván,
egy magos oszlop előtt, melly Ízis' tiszteletére
a' közepén fel-emelve vagyon, főt hajtva meg állott.
«Itt, Daliák!» úgy mond, «Dámámnak az oszlopa: ennek
szolgai hűséget, végső pihegésig imádást,
's tiszteletes hírért mindenképp' ójni fogadtam.
A' ki tehát részemre nem áll; ő néki hasonló
tiszteletet nem hoz, 's faragott képének azonnal
szent fogadást nem tesz; azt én görtsösre idézem,
és ha bajszot nem hord, honnyunkból meszsze ki üzöm.»

Szöll vala, 's nyergéből szaporán a' földre zuhanván,
a' Daliák' írási között el kezdé fütyészni.
Ám de Apollónak bíró-végzése azonban

e' jelenés' követésétől elvonta figyelmem'.
 Ő palotájából a' nagy folyosóra ki állván
 's egy gyönyörű Ifjút karjánál fogva vezetvén,
 (a' Szeretet vala; Főbusnak mennybéli követtye,
 Húgainak szeretője, tsalárd szerelemnek az ötsse,)
 vállra folyó fürtös hajazattyát három izromban
 meg rázá, 's ajakit vépképp' illy szókra fakasztá:
 «Menny, Szeretet! 's vidd el végzésemet ott amaz ernyős
 tölgyek alatt író Daliákhoz. Szálly el ezektől
 osztán a' tsapodár 's egy helyről másra bolyongó
 nyájhoz is. E' hagyományt, mondd nekik, küldi Apolló.
 A' kosaras Költő a' három Grammatikussal:
 a' tenyeres Ragyivák, kik az ő kosarára rohantak;
 a' *dominós* 's a' bábjaival katzagásig enyelgő
 férjfiak, a' Daliák' seregéhez visszavonódván,
 üllyenek ott veszteg, 's dolgozzanak eggyes erővel.
 Húgaím el-zárlott palotáikat újra ki nyitván,
 's a' Szeretet' nemes íveivel mind egybe tsatolván
 szíveiket, mihelyest majdmajd a' durva tsatázás
 meg szünik e' bértzen, megmeg hozzájuk örömmel
 szállani, 's véllek örök frígyet támasztani fognak.
 A' tsapodár nyájnak mond meg, hogy néki közöttünk
 nints helye; hogy piatzunk nem tsap-szék, nem vita-pállya;
 hogy fene villongás nélkül a' völgybe vonódgyék,
 's ottan előbb készítsse magát, mint illik, az erkölts
 's a' tudomány által pajtáságára szelídebb
 's válogatott Daliáimnak, kik tsendesen írnak.
 A' spanyol ízt el-nyelte Vitéz őrt állva maradgyon
 a' hegy alatt, 's a' közre jövő munkákat itéllye.
 A' miket ő le gyaláz, mind jónak, szépnek, igaznak;
 's a' miket ő fel emel, mind rossznak, rútznak, avúltak,
 's álnak íteltessék. Ezeket végezte Apollo.»

Erre ki tsappantván szárnyát, le repüle sebessen
 a' Szeretet 's a' válogatott Daliáknak elejbek
 állapoték. Kiki főt hajtott; 's meg örülve fogadták
 a' hagyományt; 's azokat, kik az ütközetekre közüllök
 avvagy egyéb okból ki futottak, vissza idézték.
 A' spanyolos Magyar is, szállván Rozinante lovára,
 visszavonás nélkül ki-szabott tisztyére vonódott.

Ám de az eggyikről a' másik helyre bolyongó
 nagy sereg a' Szeretet' szava által tűzbe hozattván,
 mint mikor a' sáskák iszonyú zúgással az égből
 a' napot el-takaró falkákban rendre le tsapnak,
 fel riad egyszersmind, 's bongó zajgással Apolló'
 szent palotája felé a' főbb ösvényre zuhanván,
 meg lepi a' palotát, 's szitkok közt dűlni akarja.
 Eggyike r'ám nézvén, 's bottyát fel-emelve: «*mit irkálasz?*»
 Kérdezi: «*dűlni segíts, vagy mennyi!*» Egy másik azonképp':

«Noszsa felelly szaporán» úgy mond, «tábládba mit irkálsz?»
Én? Szatirát írok. «Mi az ördögöt?» Avvagy az Úrnak
nyelve szerint Feddést. «Kire azt?» Az urakra, kik éltök'
napjaiban keveset dűlván a' könyveket, írnak,
's zab szüleményekkel Pindust fel dűlni akarják.

Erre reám fordul az egész tsata. «Noszsa tiporjuk
e' szatírás fene lelket agyon!» melly szóra fel ütven
bús fejem', álmomból fel ijedtem: 's íme! Apolló'
bértze helyett magamat bé korlátozva találtam
egy vadon erdőben; 's nézvén két részre, körültem
emberi képekben vadakat villongani láttam.

(1791.)

44. Ajánló levél

Q. Horátziusnak az eliziumi mezőkön mulató lelkéhez.

Nagy érdemű Lélek!
Hogyha talán Levelem, mellyben Buda vára' tövéből
e' magyar ízt feddő munkámot Néked ajánlom,
kellemetes fonalát örömidnek félbe szakaszttya;
avvagy ez Értekezés, mellyből a' mennyei Költést
a' Magyarok Földgyén sírjába hanyatlani látod,
szívepedésre fakaszt, 's örökös nyugodalmadot egy két
felleges órával megháborgattya: botsáss meg!

Nem Te valál? ki, midőn a' római népnek akármelly
ostoba, vagy tsemegés ízlésű tagja, kezébe
vévén a' tzitarát, szabados kedvére rőfögte
lábtalan énekeit, sanyarú feddésre fakadtál,
hogy veszedelméből kiragadgyad az isteni Költést?
Nem Te valál? ki az elmefogyott és bénna beszédű
verskoholók' nyáját, az üres kordékkal enyelgő
majmokot, a' trágár Szatirust lyukaikba rivasztád?
'S míg az igaz Költést, míglén felséges aránnját,
szent hivataljának súlyosb akadályival egygyütt
fejtegetéd; azokat, kik nem dalolásra születtek,
a' Helikon hegytől Mársnak mezejére, az Ország'
gondviseléséhez, 's a' földművelésre vezettet?

Óh! ha tehát a' boldog öröm, melly holtodot érte,
a' kegyesebb ízű 's tetemes Költésnek ügyéről
hajdani gondgyaidot ki nem édesgette belölled:
nemzeti Költésünk' szomorú sorsára tekints le;
's küldgy ha tsak egy szikrát út nélkül szerte bolyongó
verskoholóinknak foganós szívekbe tüzedből,
mellyel az agg Pízó' fiait helyes ízre vezettet.
Nyisd meg az észet benne: hogy lássák isteni tisztét,

tsendes Apollónak, hogy lábas hanggal az elmét
édesen érdeklő lanttyán mértéktelen újjal
öszve ne szaggassák a' húrokat; és hogy eszetlen
szószaporítás közt ötsetét bűdös írba ne mártsák.
Küldgy le tsak egy sugárt, mellynél a' nemzeti Költés
életőlő veszedelmeiből új fényre otsódgyon;
és ha segédi kezet Te sem adhatsz omlani kezdő
oszlopinak, legalább tiszteld meg lelki könyekkel
e' nagy egek' szüleménnyének boldogtalan estét.
(1793.)

45. A' magyar Kisasszonyokhoz.

Még kis koromban elkezdtem
tsudálni a' Leányi Nemnek
hatalmas ékességeit.
Nagy ihletéssel énekeltem
hárfámon Tzipris' gyermekének
érzékeny édességeit.

Íríggy haraggal öszve törte
a' tisztaságnak Istensége,
Diána, kedves lantomat;
's Klióval és Urániával,
két rántzos homlokú leánnyal,
kibéreltette tollamat.

Tsak próbaképp', nagy szorgalommal,
megírtam én az Emberségnek
legrégibb kábaságait;
és, mint a' megdühödt darázsok,
rám estek, a' kik most is hintik
az észnek tébolygásait.

Urániával felrepültem
a' fellegekbe, 's lefestettem
a' Tsillagoknak rendgyeit.
De, áh! elmémet megtepesztvén
e' meglett Músa, nem dajkálta
szívemnek érzeménnyeit.

Kliónak háladatlansága,
's Urániának száraz innye
felbosszontotta szívemet;
elmentem tellyes holdvilágnál
komor homlokkal a' ligetbe.
keresni régi kedvemet.

«Oh! tiszta Szűz! mit vétett néked?
mit vétett nyájas éneklésem,
 hogy őszve törted lantomat?
Adgy engem' vissza Ératónak,
ki hajdan édes háladással
 fogadta fáradságomat.»

Így zúgolódtam önn magamban,
's véletlen megrezzenni láttam
 egy zöld bokornak ágait:
Endimionnak oldalától
felugrott hirtelen Diána,
 és őszve szedte nyíllait.

«'S te, a' kit ártatlan szerelmem
olly nagy haragra gerjesztettek,
 te itt? egy Pásztor' karja közt?
És a' mit én csak énekeltem,
te azt valóban megtselekszed
 a' bokros rejtevények közt?»

Ő illy szavamra eltakarta
egy fellegforma szemfödéllel
 pirúlhatatlan homlokát,
a' hóldvilág is elborúlván,
tömött homállyal eltítkolta
 előllem álmos Pásztorát.

Sietve mentem Ératóhoz,
ki újra őszve szerkeztette
 törött lantomnak ízeit;
's azóta megmeg ihletéssel
éneklek a' Leányi Nemnek
 hatalmas ékességeit.

Vadássza bátor a' borostyánt,
ki bajnokversben harsogtattya
 Bellóna' véres hartzait,
vagy a' ki fönn a' Tsillagok közt
hálátlan elmefuttatással
 fáraszttya gyenge szárnyait:

Ha nékem a' Magyar Kisasszony
kerékre fűzött szegfüvekkel
 felékesíti lantomat:
ha egy futékony mosolygással,
egy jóbaráti kéznyomással
 hálállya nyájasságomat:

Ha versemet majd nedves szemmel
majd óhajtozva eldalóllya
hív Kedvessének karja közt;
's ha gondos kézzel öszve hajtva,
's egy pántlikával általkötve
rejtebbe zárja mellye közt;

Ha sóhajtás közt szép kezéből
síromra hintett Nefejejtsvel
megtisztosíti híremet:
a' Hertzegeknek sírhalmával
a' bajnokoknak nagy nevével
fel nem tserélem béremet.

(1793.)

46. A' Rósához.

Eredgy Laurámhoz, eredgy!
Te, kertek' pompája, kis Rósa!
Legszebb szál Flóra virági között!
Hadd tudgya, melly gyönyörű
az ő ortzája, ha mondom,
hogy olly mosolygva virágzik, mint Te.
De mond meg néki azt is,
hogy soha szerelmes emlékek közt
pompás sírt bádgyadt fejednek nem lelsz,
ha ortzád' bokrok közé,
vagy vad pusztákba elrejtet,
hol téged' nyílni a' Kedves nem lát.
Mit használ néki, hogy szép,
ha ékes ortzája gyümölcstől,
szívének édes szerelmet, nem hoz?
Mit használ nekem, hogy szép,
ha gyémántmellye nem érzi,
hogy égő szívem olly hüven szeret?
Ezt mondván, Rósa! hally meg;
hadd lássa előre veszélyét,
melly által ő is elhervad, mint Te.
Meglágyúl szíve talán,
's míg rósaszíne ki nem hal,
viszont hűséggel ölembe repül.

(1793.)

47. Klóris a' Fülemiléhez.

Te gallyas fáknek bús lakossa
e' gyöngyös forradékok mellett!
Ne menny el, kérlek, e' beregből,
te édeshangú Fülemilétske!
Alexis eljön nemsokára.
Olly szépen, olly keserves hanggal,
nem énekelsz te, mint Alexis;
tanúlly meg tőle énekelni,
oh! vajha ő viszontag tölled
szeretni megtanúlna!
Mert! ah! Alexis' szíve,
oly hüven, mint te, nem szeret.
(1793.)

48. Az esküvő Szerelmes.

Esküszöm tenéked, Laura!
esküszöm, hogy nem szeretlek.
Esküszöm, hogy véled eggyütt
a' Leányi tsalfa Nemnek
szépeit mind gyűlölöm.
Gyűlölöm, mert mind hitetlen,
véled eggyütt állhatatlan,
mint a' lepke, melly az eggyik
szögfüről a' másikára
hízelkedve szálldogál.
Esküszöm tenéked, Laura!
a' szerelmek' Asszonyára,
kis Fiának hő tegzére,
szép szemedre, szép ortzádra,
hogy -- hamissan esküszöm.
(1793.)

49. Az álomban vett Tsók.

Aludtam; 's álmodozni kezdék
már prósaszóval, már dalokban:
Kloét festék le álmaim.
Úgy tetszett, hogy felém lopódván
egy tsókot pertzentett ortzámra:
's azonnal nyíltak karjaim.

Ammint e' pertzenésre felserkentem,
kutyám volt, a' ki nyaldogálta képem'.
(1793.)

50. Laura Thirzishhez.

Oh! Tirzisé! ne hadd a' félelemtől,
ez elmegyilkoló kegyetlen ölyvtől,
ne hadd meggyőzni szívedet!
Maradgy te a' nemesb erköltsnek hűve,
's megszígyenül a' tsűf Irígyek' nyelve,
melly rágalmazza híredet.

A' Sas, a' rá tekergett viperával,
melly ötet lesben várta nyílt agyarral,
nézzd, melly nagy szívvel küszködik.
A' fellegekbe száll az ellenséggel,
sok ízre tépi büszke tsendességgel,
's a' nap felé emelkedik.

(1793.)

51. Az egyenetlen Hartz.

Mit hartzolsz, jó Leányka! hasztalan?
Minek halasztod győzedelmemet,
ha nyertes nem lehetsz?
Nem látod-e, hogy hárman hartzolunk?
Mí ketten, 's Ámor? és hogy ellened
mellettem hartzol Ámor is?

(1793.)

52. Szenderedő Thirzisre

Estvéli Szelleitek! tsendesben zúgjatok;
ne énekellyetek, Madarkák!
Kis Tsermelyek! tompább morgással follyatok
hogy Thirzist fel ne ébresszétek.

Altasd el ötet, képzelésnek Istene!
Altasd el édes Álmaiddal;
's ha majd a' mélyebb szunnyadásig elmerül,
tedd tsendes kézzel nyílt ölembé.

Itt ő, ha ébren van, legsúlyosb gondgyait,
magával együtt, elfelejti.
Laurának, bárha képzelte ápolási közt
alvása is legédesb lészen.

(1793.)

53. A' Szemérmes Leány.

Tegnap engem' Kedvesemmel
kettetskén a' zöld ligetben
andalogni lelt Anyám.

Elpirúltam, hogy megláttam
's a' köténnyel eltakartam
lángba lobbant képemet.

Ezt Anyám, hogy észre vette,
véghetetlen sok szitkokkal
majd halálig üldözött.

Jó Anyám! ha Kedveseddel
így lennék, megpirúlna
a' te meglelt képed is.

(1793.)

54. Dámon és Dóris.

DÁMON.

Egy tsókodért legeltetem
e' balsamillatok között,
szerelmes Dorka! nyájadot.
'S te addig a' tserfák alatt,
virágot szedve, andalogsz,
's az édes Ámor' kínnyait
zokogva énekelgetvén,
magányos fűzesek között
az árva Dámont elhagyod.

DÓRIS.

A' friss ligetnek tölgyei,
Flórának legszebb szálai,
a' legszerelmesb énekek
nem illetik meg szívemet,
ha Dámon töllem messze van.

(1793.)

55. A' Házasság' Istene.

Láttya Hímen a' vak Ámort
szerteszéllyel tébolyogni
a' bozótos réteken.

Álly meg, úgymond, szép ötsétském!
's halljad azt a' jó tanátsot,
mellyet néked Hímen ad.

Engedd nékem szemkötődöt!
Hasznosb lészen, hogyha láthatsz,
és ha Hímen vak lehet.

(1793.)

56. A' hideg vérű Leányka.

Jó Leányka! szépen nyílnak
szép ortzádön a' tavasznak
kedves rósaszínei.

Mint a' kohban, úgy ragyognak
szép szemedben a' nyaraknak
fűtató melegjei.

Szép mellyedben díszeskednek
jó erköltsid, mint az ősznek
drága gazdagságai.

Kár, Leányka! hogy szívednek
rejtekében a' teleknek
uralkodnak fagyjai.

(1793.)

57. Fillisnek Panaszi.

Óh! e' forrásnak partya mellett
andalgott sokszor Pásztorom!
Gyöngyhabja, melly szelíden tsörgött!
ha rá mosolygott Dámonom.

Itt voltak együtt zöld tanyáink;
amott tartottunk aklokat;
e' réten jártak nyájatskáink,
e' dombon nyírtuk gyapjokat.

Ő volt egyetlen bodogságom:
ő bírta jámbor szívemet.
Ő értte, Ég a' bizonyságom!
od' adtam volna éltemet.

Még hajnaltájban, tsendes dallal,
megjártam berkünk' réttyeit;
's megszedtem néki gondos újjal
Flórának legszebb kintseit.

Orozva ültem oldalához,
ha fél mosolygva szunnyadott:
's ha tsókkal értem homlokához,
véletlen' ő is meglopott.

Hogy egyszer tettetett haraggal
elvontam tölle képemet;
áh! melly keserves háborgással
kérlelte tsalfa szívemet!

Szerelme bádgyadó szemében
melly bájos tűzzel tsillogott!
'S melly boldog voltam, míg ölében
szép énekével mulatott.

De óh! e' tsalfa boldogságok
egyszerre múlni kezdenek,
mint nyáronn a' megértt virágok,
mellyekre hővek estenek.

Dórisnak látszik hízelkedni,
's pirúlva futtya színemet!
Hitetlen! jőjj tsak engesztelni!
Meg nem botsátom vétkeket.

De vallon szívem' rejtekéből
mit érzek felfel habzani? --
Eggy hő könyetske jó szememből;
's mellyemre látom görgeni.

Jőjj vissza, Dámon! engesztelni;
ne fUSD pirúlva színemet.
Eggy illy könyetske azt igéri,
hogy megbotsátom vétkeket.

(1793.)

58. A' vén Leányok.

A' vén Leányok Ámor ellen
a' meglett Asszonyokkal eggyütt
sok rossz szidalmat ejtenek,
ne hidgy te, Dorka! szitkaiknak,
ne hedgy! mert szívek' rejtekében
szerelmet ők is érzeneK.

Elégszer látom, mint mosolygnak,
ha Dámon őket hízelkedve
szép angyaloknak nevezi:
homályos szemmel mint hunyorgnak,
ha Mílon őket nyájaskodva
kéztsókolással tiszteli.

Négy éltés Nimfa egy ligetben
meglátta egyszer a' kis Ámort,
hogy hantos halmon szunnyadott.
«Kötözzük meg - suttogja egyik -
e' tsalfa Latrot, a' ki minket
tüzével annyit kínozott.»

Felébred Ámor, 's félmosolygva,
és félsiralmas kérleléssel,
«Áh! - úgymond - hogy megleptetek! - -
És annyi kínos ingerlésért,
megvallom én, hogy ezt a' bosszút
megérdemlettem tőletek.

De még is, szánnyatok meg kérlek! - -
Ha engem e' komor bilintsből
irgalmasságtok felsegít:
íjamra esküszöm, hogy senki,
míg éltek, sem gyötrelmes tűzzel,
sem tsókkal meg nem háborít.»

«Még tsókkal sem?» egyszerre kérdik
megháborodva mint a' négyen,
's rövid tanácsot tartanak.
«Áh - úgymond végre a' legéltesb, -
ne légy kegyetlen hűveidhez,
kik téged' holtig áldanak.

Tsak tréfa volt, hogy megkötöztünk! - -
's mindaddig, tudd meg, fel sem oldunk,
míg szódat vissza nem veszed;
's míg jel gyanánt, hogy nem haragszol,
énnállam kezdve, - - mind a' négyet
tsókoddal meg nem tisztelel.»

(1793.)

59. Kutyám' Ditsírete.

[Lehet az Emberek' barátságára írt Szatirának is nevezni.]

Músa! meg ne bántsson ritka bátorságom,
hogy nevét kutyámnak oszlopodra vágom.
Názó a' diófát írta meg dalokban,
mellyben pára sintsen, mint az állatokban.
Mennyivel felségesb verse hangzatomnál
annak, a' ki sírját lelte a' Gyetáknál;
költeménny'e' tárgyát annyival haladgya
Donkisótomról írt verseimnek tárgya.
Donkisótom nékem mindenekben hívem:
's ez magán elég ok, hogy megénekellyem.

Míg az emberektől, már melly böltsen élek,
mást gyalázatoknál semmit nem reménylek;
míg ezek rossz hangot ártatlan szavamnak,
's legjobb tetteimnek rossz palástot adnak,
addig hív ebetském eggyügyű szemekkel
nézi, a' mit végzek művelő kezekkel.
Minden szót csak úgy vesz, a' miként van mondva,
avvagy a' miképpen rá vagyon tanítva.
A' haragnak hangját csak haragra érti,
tréfaszómat kantsal szemmel meg nem sérti;
's míg nem a' fenyíték' vesszejét szemléli,
bárha szitkot hall is, mind csak jóra véli.

Láttam én sok ízben a' kutyák' törvényt,
mellyek éhen őrzik a' Paraszt' sövényét:
hogyha két komondort hartzra kelni láttak,
a' levertt nyakára eggyaránt rohantak;
's a' helyett, hogy gyengébb társokat segítssék,
a' hatalmasabbal újjolag megtépték.
Így az emberek közt, hogyha egy gaz pára
eggy erőtlen jámbort felvesz a' fogára;
egybe gyűl a' tsürhe, 's eggyaránt kontzollya,
szemtelen nyelvél jó nevét motzkollya;
's míglen a' Lehellet el nem száll agyából,
fel nem haggya kelni méltatlan porából.
Sokkal jobb erköltsöt lelsz az én kutyámban,
mint a' vad falunn nőtt bojtos ebtsatákban.
Szánni tud! 's ha nyögve ágyamon nyavalygok,
vagy ha tettetésből jajszavakkal sírok:
felsiet keblemben, képemet megnyallya,
's búmat ammint tudgya, nyögve vigasztallya.

Hát ha megtekintem tzéllyá' tisztaságát?
Óh! miként haladgya sok barátim' tzéllyát!
Emberek ha vélem társaságba lépnek,

szép vagy rút, de mégis csak haszont keresnek;
's hogyha ezt zsendülni nem legottan látták,
a' barátkozást is gyűlölségre váltyák.
Eggy falat tehénhús zsoldgya Donkisótnak,
's még ezért is nyallya szűk kezét urának.

Többet mondok: kutykám bár minő veszélyben
megmarad mellettem, mint egyébb üdőkben.
Emberek! tsatánként gyűltetek szobámba,
készsorongatás közt estetek nyakamba,
míg viasszal tűzött szárnyamon repültem,
mellyet a' Szerentse' ál kezéből vettem.
Ámde béborúlván sorsom fellegekkel,
's talpig ellepetvén zordon mennykövekkel,
messze illanátok bátorságos helyre,
honnan gúnyoló szót mondtatok fejemre;
's hasztalan reménlvén, illyes romladékon
hogy majd boldogságtok fenyebebb poltzra hágjon;
míg kívül sorsomra vállatok' vontátok,
addig szívetekben vígan tapsolátok.
Oh! az én ebetském mennyit megpiríthat
olly barátot, a' kit bal sors elvadíthat!
El nem pártol töllem felleges sorsomban:
itt is olyan, mint volt fényes napjaimban.
Sőt ha tsak ruhámat mérgesen megrántod,
védelmemre jönni, 's bosszonkodni látod,
nem hiszem, hogy ér'ttem veszni kész nem volna,
hogyha embergyilkos ellenem tört volna.

Donkisótom nékem mind halálig hűvem;
's érdemes mindenképp', hogy megénekellyem.
Énekellek! 's vallom, kedves Donkisótom!
hogy te vagy valóban leghűvebb barátom.
(1793.)

60. (Koppi Károlynak.)

Itt ülök a tótok tornyos falujokba bezárva
s azt az üdőperczet, mely kívánt végbe szakasztván
számkivetésemnek bajait, hűséges öledbe
Koppim! vissza vezéreljen, keseregve sohajtom.
Hányszor nézegetek bús szemmel az égi vidékre,
hol ragyogó fénynyel látom felkelni naponkint,
s a komor éjbe merült földnek tetejére borúlni
életadó sugárral a mennybéli világot!
Hányszor mondogatom teljes boldognak az olyant,
a kit ez égi világ keletétől messze vonódni
a fene sors nem kénytelenít, s kit szinte az első

s el nem együtt fények tisztább melegekkel apolnak.
A *szent cásábúl* gyakran sétálni kimenvén
a talabor térségre, hol a napkelti vidéknek
kellemeit látom, fenn szóval az égre kiáltok,
és a pesti lakást sok vak barmoknak irígylem.

A komor éjszak alatt fekszik Nagyszombat; egében
majdnem emészthetlen szemetek szállongnak; italja
sárga mocsárral együtt, s pöczesóval teljes erekből
áll; s ne hogy a frissebb levegő megjárja koronkint
a beteg elméket, szemevájt szerzője bevonta
négy szögletbe szorúlt kulibáit téglasövénynyel.
Népe komor, s a járom alatt, mely terheli vállát,
szinte alágörnyedt. Szomorú kunyhóiba rejtve
tölti egész napját; a szűk utszákra csak akkor
sompolygván, mikor a kuvaszok, kik az aklokat őrzik,
vagy mulatásképen vagy tisztból félre vonódnak.
Igy lopják magokat kristálpatakokhoz az erdő
mélyeiből a szivtelenebb vagy gyöngé vadacskák,
míg az oroszlányok véres prédáikat osztják.

Senkinek itt vétek nélkül sem látni szemével,
sem nyelvét szabadon szólítani, sem élni eszével
nem szabad. Orraikonn tündéres sárga üvegből
metszett pápaszemet hordván, mind finom aranynak
tartják, a mit az örkuvaszok fitogatni akarnak.

Nékem is ily fene pápaszemet metszettek azonnal,
hogy nyomorúlt falujok rongyos kapujába beléptem.
S a mint visszavetém eszelős adományukat, ádáz
tajtéket túrván ajakikból, megfenyegettek:
hogy szememet, ha velök nem akarnék látni, kivájják.
Mit teheték egyebet? megaláztam kurta üdőre
orromat; és ha talán agyagot terjesztnek előmbé,
azzal mentetetem magamat, hogy pápaszemekkel
látni tanulatlan lévén, a tárgyat eléggé
megkülönböztetni magam nem tudhatom; és ha dagályos
szószaporítás közt poraranyonak lenni kiáltják,
meghajtom fejemet, s szépségét egyre csudálom.

Teljes képmutató alakokkal az emberi nemzet;
része ruhájával vagy egyéb tisztbéli jelekkel
része pedig bizonyos mértékű csalfa beszéddel
vagy hamis orczavonásokkal mást játszik előttünk,
mintsem lenni szokott igazán a néma falak közt,
a ki kereszt nélkül jól él, a cifra keresztet,
s a ragyogó bárányt sok farkas hordja nyakában.
Mért ne lehetne tehát nekem is mellembé bezárni
titkos ítéletimet; s az övéket minden üdőtlen
ostromolás nélkül csak azonban megsüvegelni,
míg nyelvem rólok szabadabb szólásra fakadhat?

Ők a képmutatást mocskos nyereségnek okáért
űzik; az egy szomorú szükség, melly engemet arra
kénytelít csak azért, hogy titkosb tollam ezentúl
kellemetesb hasznót hozhasson az árva magyarnak,
mint mellyet könyvem konokabb védelme szerezne.
Nincsenek olyan üdők, hogy tőlünk a nagy igazság
bajnoki vérontást kívánjon; az emberi szívek
nem csupa példa után indulnak, mint az eszetlen
juhseregek buta kossok után. A mostani száznak
elmevilágánál, melly ránk is kezde ragyogni,
múlik az illy barmos követésnek lelke naponkint.
Most már, a ki tanul, nem az író nézi, kit a sors
fontos ítéletinek piomától messze taszíthat;
nem hitelére tekint, sem nyert hírére; hanem csak
józan okosságú szavait fontolja kiváltkép,
mellyekkel bizonyos hasznú regulákat előad.

Igy bajomat hamarább jó végre vezetni reménylem,
s vágyakodásimnak díszes tetejére, - hogy eddig
állhatatos szívvel tűrt mostoha sorsomat a te
hív ölelésid örök feledékenységbe taszítsák,
és hogy karjaidon esetemnek drága jutalmát
többi barátinknak szíves fogadásaik által,
visszajövné örvendőve vegyem, - könnyebben elérek.
Nem teszem én magamat bölcs *Socrates* oldala mellé,
kit tudománya miatt az irigyek sírba vetettek;
sem *Galilei* dücsős esetét nem alázom enyímhez,
kit gyönyörű leleményi miatt tömlöczre ítélte
a' tudományokban hivatalból ostoba papság.
Ámde ha tí bal sorsom után öletekbe fogadtok,
Socrates és *Galilei* nyomát meglesni reménylem.

(1793.)

61. A' Kétség.

Hát tsak meg nem illetődik
szíved árva sorsomon?
És ha szívem érted sínylik,
nem sajnálkodsz lángomon?
Meg nem indulsz, ha könyezve
megszorítom kezedet,
vagy ha mellyem senyvedezve
felsóhajtya nevedet?
Míg gyötrelmimet panaszlom,
húnyorogva megnevetsz.
Ha ellenben elbutsúzom,
azzal kérlelsz, hogy szeretsz.

Ha könyvezni látsz, megállasz,
‘s csókjaimtól elszaladsz,
sem magadtól nem botsáttasz,
sem öledbe nem fogadsz.

Óh’ ha színlett édességgel
megraboltad szívemet;
ha elloptad álnok szemmel
drága tsendességemet:
vagy világos megvetéssel
tedd tellyesnek kínomat,
vagy viszontag szerelemmel
téreld vissza káromat!

(1793.)

62. Psichéhez.

Tsalfa Psiche! mit mosolygasz
lopva rám, ha nem szeretsz?
Vagy talán, ha rám katsongasz,
annyit tesz, hogy megnevetsz?
Nem tudod, hogy kegytelenség
eggy olly szívvel játszani,
mellynek lángját hűtelenség
el nem tudgya oltani?

Én tenéked örvendezve
áldoztam szerelmemet,
‘s ekkoráig tsüggendezve
kértem furtsa szívedet.
Kész is voltam kézfogással
megszentelni vágyamat,
‘s lábaidhoz háladással
tenni tellyes voltomat.

És te gúnyolásnak vetted
a’ szokatlan esdeklést,
‘s ok gyanánt tsak azt vetetted,
hogy nem szenvedsz rabkötést.
Így futékony kedveidnek
tág mezőket kémezel,
‘s nyája közt sok híveidnek
lepkeszárnyon repdesel.

Ámde Ámor megboszullya
még idővel vétkeket,
majd ha véletlen feldullya
jobb nyilával mellyedet,
hogy megunván a’ sokaknak

állhatatlan lángjait,
férjhez esküdt asszonyoknak
járni kezdgyed útait.

Kéred akkor kedvesidtől
önkényt majd a' rabkötést,
kik ajánlott kezeidtől
megvonnyák a' frigyütést.
Végre egygy erőtlen vénnek
hültt ölébe ütközöl,
's láng helyett a' sinyló szénnek
hamva mellett fütözöl.

(A 90-es évek első feléből.)

63. A' Frigykötés.

Ammint Laurával együtt ültünk
egygy nyári napnak alkonyánn,
's a' nyájasságra felhevültünk
egymásnak csüggvén ajakán;
elárasztotta mellyeinket
egy édes frigynek ösztöne,
melly oldhatatlan tüzzel minket
örökre öszve öntene.

Sokáig néma sóhajtással
rajzoltuk szívünk' titkait
's egymás' szemében vídulással
nézgettük lángolásait;
még végre mellyemhez vonzottam
képére tüzvén képemet,
's örökre nőmnek választottam
mint ő férjének engemet.

«Ah! vajha - úgy mond - el ne hüllyön
szerelmünk, még tart életünk,
oh! bár naponkint felhevüllyön
uj édességgel bájtüzünk!»
Egymás' jobbába felfogadtuk,
hoggy meg nem szegjük frigyünket
's hevében, ammint öszve adtuk,
fenntartjuk holtig szivünket.

(A 90-es évekből.)

64. A' Madarász.

Madárfogásból élek én,
 's örömmel végzem tisztemet.
Jól ösmer engem' minden vén,
 's a' gyermek hordgya híremet.
Tört vetni, csalni jól tudok,
 's nem rosszul fúvom sipomot:
azért a' czifra tollasok
 el nem kerülik markomot.

Madárfogásból élek én,
 's örömmel végzem tisztemet.
Jól ösmer engem' minden vén,
 's a' gyermek hordgya híremet.
Csak volna ollyas eszközöm,
 melly fogni tudna lyányokat!
Naponkint eggy nagy börtönyöm
 elnyelne száz illy foglyokat.

(A 90-es évek első feléből.)

65. Pamina és Papagéno.

PAM. Ki hüven képes nőt szeretni,
 rossz szívű férfi nem lehet.

PAP. 'S csak angyalszív tud éreztetni
 vadony keblünkkel illy tüzet.

Eggyütt.
Szentellyük néki szívünköt,
 hadd boldogítsa éltünköt.

PAM. Ez a' mi holtig édesíti
 a' szorgalmaknak súllyait.

PAP. A' Természetnek ez hevíti
 örömré minden fajjait.

Eggyütt.
Czéllyábúl látszik: hogy, ha hív,
mennybéli dísz a' páros szív.
Nő és férj, ha öszve fér,
 majd az istenségig ér.

(A 90-es évek első feléből.)

66. Sarastro és a' Kar.

O Izis és Oziris! szálljon
e' zsenge párra lelketek,
's veszélyeikben el ne vállyon
mellőlők őrző fényetek!
Lássák gyümölcsit próbáiknak
's ha végét érik napjaiknak,
jutalmazzatok sziveket,
vegyétek mennybe lelkeket.

Világnak Alkotója szállítsd
e' szenvedőkre fényedet
's keserves inségekben állítsd
melléjek őrző lelkedet.
Lássák gyümölcsit lánczaiknak
's ha végét érik napjaiknak,
jutalmazd súlyos senyveket,
vedd fel kebledbe lelkeket.

(A 90-es évek első feléből.)

67. A' Szónok és egy Pap.

Kerüld az asszonycsalfaságot,
ez egy törvényre frigyünknek.
Sok bölcs cselébe tévelyedvén,
keservet szerze szívünknek.
Elhagyva látta, gúnyolással
jutalmaztatni lángjait,
hiába kúcsolgatta karját!
halál tetézte kínnyait.

Kerüld a' férficsalfaságot,
ez egy törvényre népünknek.
Sok szép cselébe tévelyedvén,
keservet szerze szívünknek.
Elhagyva látta, gúnyolással
jutalmaztatni lángjait,
hiába kúcsolgatta karját!
halál tetézte kinnyait.

(A 90-es évek első feléből.)

68. Monostatos.

Érzi minden a' szerelmet,
minden szívben forr a' vér;
's én elfojtsam e' kegyelmet,
minthogy színem nem fejér?
Nékem sints atzélbúl szívem,
nőkre én is gerjedek;
's hogyha senki sem lesz hívem,
inkább poklot szenvedek!
Míg tart éltém, vágyaimnak
én is hát tsak áldozok.
Hold! botsáss meg lángjaimnak,
eggy Fejérnek hódolok.
Ah! melly szép! Egy tsókotskámmal
töltöm rajta kedvemet.
Hold! ha bántlak, tolvaj számmal,
vonny szemedre felleget!
(A 90-es évek első feléből.)

69. Sarastro.

E' szenteltt rejtekekben
a' bosszú nem lakik;
's a' bűnös szent ösvényre
csak kegyel vonzatik.
Baráttya' karjánn járja itt
a' jobb országnak úttyait.
E' szentelt kőművekben,
hol minden szív szeret,
's kezet nyujt ellenének,
áruló nem lehet.
Kit e' hely meg nem érdekel,
az emberdíszt nem érdemel.
(A 90-es évek első feléből.)

70. A' Gyéniusok.

Másodszor üdvözlünk Vendégek!
Sarastro' tartományiban.
Itt bájos síptok 's csengetőtök,
mellyekben fő reménytek van.
Vegyétek hasznát, hogyha tetszik

e' tolle küldött étkeknek.
Ha majd harmadszor megköszöntünk,
öröm lessz bére műtöknek.
Tamíno bizz! czélodra mégy.
Te Papagéno! néma légy.

(A 90-es évek első feléből.)

71. Pamína.

Tünnyetek ti bús szívemnek
áltató reményei!
Nékem többé hű tüzemnek
meg nem térnek kéjjei.
Ah! teérted folydogálnak,
jó Tamíno! e' könyek,
még keservim a' halálnak
hüs sírjába döntenek.

(A 90-es évek első feléből.)

72. Papagéno.

Eggy lyánka, vagy menyecske
kell Papagénónak.
Csak ilyen gerliczecske
tehetne boldognak.

Melly bölcsen, melly édesen élnék,
sok herczeggel meg nem cserélnék,
ha volna ölemben eggy szív,
melly férje' szerelmében hív.

Nincs lángomat a' ki megszánja,
melly szívemet fellelegig hánnya?
Ah! ennyi leányka közül
szavamra csak eggy sem hevül.

Ha lángomat senki sem ójtya,
még mellyemet végre megfojtya.
De csókol eggy asszonyi száj,
egyszerre meg semmim sem fáj.

(A 90-es évek első feléből.)

73. Eggy Nemes Jérczéhez.

Jércze! díszre tollas népnek
gyöngyös, búbos, ékes fajt!
Túl határin rekeszinknek
röpülni mi szükség hajt?
Szív remegve
megrettenve
szünetlen
eggyetlen
repülsz, repülsz?

Szélvész madár' sikoltása
veszélyt, halált hirdetett,
vad kakas jött, mint a' sáska
szeget, lyukat ellepett.
Halász madár
nyomba van már.
Le ne szállj,
meg ne állj,
repülly, repülly!

Vad kakasok viaskodtak,
jércze, tyúk megfélemllett,
a' Sasok is elszárnyaltak,
még az arany béke lett.
Ép maradtál,
megfáradtál.
Szállj fára
jó Pára,
pihenny, pihenny!

(A 90-es évek első feléből.)

74. Klóris és Dámon.

- D. Nem szerelmes nyájasságod
gyújtja véretem.
K. Hát mi bájol meg?
D. Ez nem bájol meg
csak lepke lelkeket.
Szép erkölcsöd, jámborságod
vonnya szívemet.
K. 'S ez megboldogít?
D. Ez megboldogít!
Ez ad itt mennyeket.
K. Óh! ha szíved úgy érezne,
ammint nyelved zengedez.

D. Óh! ha szíved úgy érezne,
ammint szívem csüggedez!

K. Dámon! higgyem-e
öröknek lángodat?

D. Hittel vallyam-e
öröknek lángomat?

Eggyütt. Trio.

Még barátság ápolgattya
szerelmünknek lángjait,
addig inség nem ronthattya
hűségünknek bájjait.

Kedvujjító virágokkal
hintegetvén utunkot
elszélleszti tűs bokrokkal
mérkező vad gondunkot.

K. Így a' búknak vészhabjátúl
meg nem hányatunk,

D. 's életünknek alkonyátúl
meg sem borzadunk.

(A 90-es évekből.)

75. Dorkához.

Ah! hasztalan már minden erőltetés
Dorkám! naponkint alkonyodik tüzem.
Kinlódva hívom vissza Cziprist
's meg nem akar könyörülni rajtam.

Nyájas Cupido hűs nyoszolyám felett
borzadva elszáll, mint mikor a' tavasz
meglett fenyűkön átshogván
gyenge virági közé ügyekszik.

Hódíts magadnak, még buzog ingered,
frissebb szerelmet. Én ölelésidet
nem győzöm aggott karjaimmal
sok viadalmim után fogadni.

(A 90-es évekből.)

76. Dámonhoz.

Jól értem Dámon! szavadat,
hogy többet higgyek, azt kívánod.
De én azt mondom, ha nem bánod:
hogy ösmerem bal czéledat.

Nem úgy kedvelsz te engemet,
hogy hitvesednek választhatnál,
sőt tán örökre utálhatnál,
ha tölteném vad kedvedet.

Nagy ágzatodra esküszöl,
hogy végzetetlen lesz hűséged.
És engem' szinte nemzetséged
int, hogy nekem cselt fűtözzöl.

Ajánlod minden kincsedet,
ha lángjaimra szert tehetnél.
De tán könnyebben megvehetnél,
ha nem tudnám sok érczedet.

Szegénynek szültek engemet
's a' jó erkölcshez holtig hivek
's így csak szegény, de tiszta szivek
reménylhetik szerelmemet.

(A 90-es évekből.)

77. A' Képzet.

Előttem látom Laura!
Lebegni képedet;
de ah! melly nedves szemmel,
hogy nem te önnön vagy.
Midőn pirulva serken
a' hajnal, vagy ragyog
a' hold, látom s' kesergek,
hogy nem te önnön vagy.

Ama' virágos völgyre,
hol vélem egybe kelt,
ama' friss vizforrásra,
hol tőlem búcsút vett,
késztetlek én o Képzet!
tünny avvagy változz el!
O változz el, te képzet
's légy Laura önnmaga.

(A 90-es évekből.)

78. Czidli.

A' kertben leltem Czidlimet
's haj! pántlikákkal átkötöttem,
ammint mosolygva szunnyadott.
Rá pillantván ah! életemet
éltétül függni észrevettem
's a' báj egészen elfogott.
A' pántlikával gyöngykezét
talán suhogva megilletvén
langy álmából felébredett,
Rám pillantván és életét
éltemtül függni észrevévén
kinyíltt ölembe süllyedett.

(A 90-es évekből.)

79. Rozilis és Dámon.

ROZÍLIS.

Nyájas Dámon! csüggedéssel
szánom néked szívemet,
csak fogadd meg esküvéssel
állandó hűségedet.

DÁMON.

Szép Rozilis! csüggedéssel
teljesítem kedvedet,
csak fogadd meg esküvéssel
állandó szépségedet.

(A 90-es évekből.)

80. Thirzis' érkezése.

Vedd e' rósát Thirzis! hú kezemből,
mellyre sok könny hullott bús szememből
még tövénn lassankint töltözött,
's téged a' szerencse üldözött.

Hány szorgalmas csókokkal kérleltem,
hogy kertemben néked felneveltem:
«nyisd meg már, o nyisd meg kebledet,
's hozd ölembe vissza férjemet!»

Megnyitotta kelyhét dúzs pompával,
hogy megtisztelhesen illattyával.

Óh! e' szál jelentse szívemet,
mint ünnepli érkezésedet!

Sok gyötrelmes tüske közt tikkadtak,
még ohajtott fényre felviradtak,
e' jeles virágnak díszei
's özvegy szívemnek reményei.

(A 90-es évekből.)

81. Számiel.

Számiel, egy mérges fuvatag, melly dullya koronkint
napkeletet, jól képzi nekünk egy despota' karját.
Nem bánt, míg leborúlsz, de megöl, ha felállasz előtte!

(A 90-es évekből.)

82. A marsziliai ének.

Ébredj hazánk bajnok népe
ragadd ki híres kardodat,
nevednek esküdt ellensége
dühödve hozza lánczodat.

A vérszopó tyrannusfajzat
melledre szegzi fegyverét
s véredbe mártja rút kezét
ha szolgálatra nem hurczolhat.
Fegyverre bajnokok,
levente magzatok!
Rontsunk, rontsunk
e vérszomjúkra,
szabdaljuk halmokra!

A zsoldos martalékok nyája
ordítva habzik ellenünk,
halált visítgat trombitája,
remeg szavára életünk.
Szerelmes asszonytársainkat
örök bilincsre kergeti,
honunkat földig égeti
s pallosra hányja magzatinkat.
Fegyverre bajnokok stb.

E szívtelen rabok dagálya
győzhessen egy nagy nemzetet?

Az emberjusnak kent nadálya
igázzon férfiszíveket?
Csordája béres árulóknak,
mely kész eladni a hazát,
hogy hordozhasson pántlikát,
just szabjon egy szabad országnak.
Fegyverre bajnokok sat.
Reszkess lator tyrannus pára,
jutalmad napja érkezik,
fejedre száll a vérnek ára,
mely érted ingyen öntetik.
Tanácsnokidnak dőre pártja
önkényt koholja vesztedet,
e nemzet lesz, ki fényedet,
örök homálylyal elborítja.
Fegyverre bajnokok sat.

Öld bajnok a gaz despotákat,
kik embervérben földenek,
s kik megtapodván jussainkat,
lopott biborban fénylenek.
De szándd meg embertársainkat,
kiket magokhoz csaltanak,
vagy másképp arra birtanak,
hogy ostromolják honainkat.
Fegyverre bajnokok stb.

Édes hazánk szent szerelme,
segítsd vitézid karjait,
kedvelt szabadság istensége,
törd össze népünk lánczait.
Küldjétek ütköző csatánkhoz
a győzedelmek angyalát,
hadd űzze a vak despotát
pokolnak kormos ajtajához.
Fegyverre bajnokok,
levente magzatok!
Ronstsunk, rontsunk
e vérszomjúkra
vagdaljuk halmokra!

(1794.)

83. Búcsúzás.

El ne felejts, ha mély keserved szélled,
melly értem most szaggattya mellyedet.
El ne felejts, ha vídámságod élled,
még szörnyű fájdalmak öldöklék szívemet.
‘S ha tán eggy újjabb szív

teményt visz szépségednek,
 hogy tört vessen
 sok próbánn átmentt hűségednek,
 gondold Laurám!
 Hogy sírva mondom képednek:
 el ne felejts! el ne felejts.

 El ne felejts, azért hogy bal sorsomnak
 kegyetlen karja tőled messze vet;
 hogy dallyait nem hallod víg lantomnak,
 's orczádra életet szép orczád nem nevet.
 Gondold, hogy sem üdő,
 sem hely olly szeretetnek,
 mint a' miénk,
 hervasztó gátot nem vethetnek,
 's értsd meg, ha majd
 távúlról mondom szívednek:
 el ne felejts! el ne felejts!

 El ne felejts, ha sírom eltakarja
 hű szívemet, melly érted csüggedett.
 Ott lángjait bal felleg nem zavarja,
 mint itt, hol gyenge tán, de ál nem lehetett.
 Melletted repdesvén
 békótlan érzésekkel,
 megáldlak tégedet
 sok édes képzésekkel,
 ha majd gyengén
 lehellí lelkem lelkednek:
 el ne felejts! el ne felejts!
 (1795.)

84. Egy Magyar Asszonyra.

Ó magyar vérből eredett Menyecske!
 Czinkosod' karjánn, ki urad' fejére
 szarvakat raggat, hova mégy mosolygva
 olly sietéssel?

 A' szerencsétlen rabok áldozását
 látni kívánod, kik az ősi rendet
 bájos árnyékért akarák ledúlni
 drága hazánkban?

 Oh! ha törvényünk ez utóbb üdőkben
 úgy fenyítené az egyéb gonoszt is
 mint az ó korban, neked is hasonló
 volna halálod.
 (1795.)

85. Szentjóni Szabó László' halálára.

Legszebb korában hát csak elaszhatott
híres Biharnak drága tenyészete,
elköltözött az Alkotónak
szent kebelébe Szabó barátunk!

Tsendes könyvek közt képzelem untalan'
mikint ohajtá: hogy remegő kezét
búcsúzva még egyszer tehesse
holta előtt szeretett kezünkbe.

De börtönyinknek durva rekesszei,
mellyek szegénytől elkülönöztenek,
nem engedék meg, hogy halandó
karjainak jeleit vehessük.

Tornyos Lienznek kőfalas udvara,
hol véle együtt a' komor éjszakát
reménnyel áltató beszédnek
váltogatási között kiültem!

Benned szögeztem visszölelési közt
lassú halállal tellyes ajakira
vég csókomat. Tebenned élt még
énnekem, alkonyodó barátom!

Nem látta többé városodonn kívül
érette váltig csüggedező szemem,
csak bús nyögése tűnt be hozzám
rejteke' réseiből koronkint.

Ti, kik rekeszben túrtok az Inn felett,
indulhatok meg társotok' alkonyán,
sirassuk együtt, kik köz okból
mennyei szíve miatt szerettünk.

'S ha majd az enyhültt sors' könyörűlete
megnyitja egyszer dupla vasajtajit
szűk tömlöczinknek, hogy hazánkba
hempelyedő vizeken lefolljunk,

menjünk el együtt szent maradékihoz,
's öntsük ki sírjánn tiszta dicséretit,
könyzáporinkkal megjegyezvén
hantföldelét elaludtt öcsénknek.

Ő majd lebegvén arczatink között,
nedves szemünköt nyögve törülgeti,
's érette sínlő szíveinket
mennyei csendgyeivel megáldgya.

De ti, Tirolnak jámbor öregjei!
e' néki szenteltt földre ne lépjeteK,
hanem, ha néma tisztelettel
mint örökös siralom' helyére!
Az nyugszik ebben, kit tudománnyai
jónak, nemesnek szíve, szerelmei
szelídnék, ah boldogtalannak,
tett egyedül az agyas Szerencse!
(1795.)

86. Az Inn' vizéhez.

Vidd el gyöngyeidenn, óh sebes Inn' vize,
melly rabtornyom alatt, a' Duna' szélihez,
's ennek habjaival hirtelen elsietsz
a' bajszos magyarok' drága határira;
vidd el csókjaimat Laura' lakásihoz,
's majd ammint szomorú elmefutási közt
kristály csöppeidet sírva beszürcsöli,
tűzd gyengén azokat szája' vidékire!
Mond, hogy vad Tirolis' mostoha földgyeinn
szívemben viselem képe' vonásait,
ammint rósa gyanánt homloka felderül,
vagy mély gondgyaitúl búa boríttatik.
Mond, hogy hű tüzemet sem komor öblei
sem hóval fődözött képtelen ormai,
míg földgyénn maradok, fel nem emészthetik.
Itt is napjaimot, mint mikor oldala
mellett csüggedezék, csak neki szentelem.
Itt is leggyönyörűbb képzetek énnekem
nyilván megmutatott tiszta szerelmei,
's meghitt karjainak víg apolási közt
csókjaiból eredett mennyei kéjjeim!
Laurát zengedezik szüntelen énekim,
mellyektől rekeszem' bóttjai rengenek,
Laurát emlegetik nappali gondgyaim,
Laurám' arczaival játszanak álmaim.
És hogy szertelenebb szívepedésivel
megkíméllye magát, míg haza érkezek,
mond: hogy nem viselem mostoha sorsomat
délczeg pára gyanánt, a' ki bilincseket
érdemelt dühödő emberölésivel,
vagy másét ragadó vágyakodásival.
Belső nyúgodalom támogat engemet,
melly a' legnehezebb ütközetek között
szent ösvényeibül el nem osonkodott
erkölcsnek gyönyörű tudtaiból ered,

és a' Jámborokat, míg buta fellegek
hánnyák vészhabokon gyenge hajójokat,
bajnokságnevelő vígadozásához
bátor szárnyaival fel-felemelgeti.

(1795.)

87. Laura' képéhez.

Én ki a' hadnak szomorú csatáit
gyűlölöm szívből 's keseredve nézem
a' hegyes vassal ledöfött baromnak
szertelen estét;

én, ki a' bornak hevivel nem élek,
melly az elméket szerelemdalokra,
mint az öldöklés hadi költeményre,
szokta ragadni;

én, ki Laurának nevető szemétől,
melly felindítá dalomat koronkint,
messze özvegylek lakatos toronyban,
verseket írjak?

Hogyha földgyébül kiszakasztod a' fát,
avvagy a' pontyot kivonod vizéből,
elhal ez tüstént 's lekonyúl amannak
zöld csemetéje.

Képe Laurámnak 's eleven szerelme,
a' mit a' sorsnak sanyarú haragja
meghagyott bennem, mikor e' homályos
szögbe taszított.

'S téged, óh Képzet! ki sem irt eszemből
hűs koporsóig soha semmi balság,
sőt megújuló veszedelmeimmel
szüntelen ujjúlsz.

Légy tehát nékem te magam hevítőm,
míg magányomnak fala közt nyomorgok,
's nyisd meg elnémult kobozomnak újra
hajdani kedvét.

Láttya majd ebből maradék világunk,
hogy nemes lángú szeretet ragasztott
a' barátságnak kötelével engem
Laura felemhez.

És ha rózsákat szedeget dalombúl,
vagy homályúzó igazat tanulgat,
háladó szívvel Kegyesem' nevének
fogja köszönni!

(A 90-es évek második feléből.)

88. Laurához.

Ritka már Laurám! az erős barátság,
melly magát nyilván az Igazhoz adgya,
és az Ártatlant az erőszak ellen
védeni merje.

Bátran üldözhet fene rágalommal
a' bilincs nélkül dühödő Ravaszság,
míg gonosz nyelvén az előbb Igaznak
híre ki nem hal.

'S a' botor község örömet nyomozván
a' törött ösvényt, viszi a' gyalázást
harsogó szóval, 's az esékeny árvát
újra lemarja.

Dölfös orczával nevet a' Kevélység
a' levert jóknak zokogó siralmin,
's durva bosszúját, valamerre láthat,
büntelen úzi.

A' nyalánk Lelkek' csapodár csatája,
melly alakjának jeladó szavára
eggy mosolygásért sükeres baráttját
kész letapodni,

tapsoló kézzel helyesíti estét
a' nemes szívnek, 's azalatt, hogy undok
hírgyalázóknak foga közt vonaglik,
gúnnyal epesztí.

Óh! ki tarthasson tehetős erővel
vagy nagyobb rossznak veszedelme nélkül
a' nagy Erkölcseért diadalmas ellent
ennyi Gonosznak?

Elfajultt népét keseredve nézván
a' kevés Jámbor, siralom szögében
szánnya bajtársát 's legazoltt nevének
csak könyet áldoz!

(A 90-es évek második feléből.)

89. S. Antal barátomhoz.

Hogy vitorlámot darabokra zúdván
a' gonosz szélvész, habozó hajómbúl
eggy magos szirtnek meredek hegyére
felmenekedtem,

‘s körme közt nyögvén az üres magánynak,
mellybe a’ bal sors dühösen belánczolt,
a’ jövő élet ‘s az örök halál közt
félve lebegtem;

szívölő búmonn könyörólni kezdvén,
Tégedet küldött beborúlt szerencsém
Antalom! hogy még ügyemen segíthet,
tűrni tanítgass.

Hű barátságod nemesen felosztja
szenvedésimnek valamennyi súlyát,
jóllehet szíved magadét is allig
győzi viselni.

Óh! ha feltámad valahára ismét
csillagunk, és a’ nevető szerencse
visszavisz minket dobogó ölébe
bús Feleinknek,

légy azontúl is szeretője annak,
a’ kiben hozzád soha el nem alszik
a’ barátságnak tüze, még érében
moccan az élet.

(A 90-es évek végéről.)

90. A’ Válogató.

Én egy gazdag asszonyért
szélnek adgyam nyugtomot,
a’ ki alkudtt zsoldokért
jusnak tartsa lángomot?
Légy te, Gyöngyöm! tiszta ércz,
‘s olly nagy mint a’ Mátrabércz!
A’ kalmárlott mátkaság
mind palástolt szolgaság.

Én egy büszke asszonyért
nyűgbe vessem szívemet,
a’ ki emberségemért
pórnak szidgya véretem?
Légy te, Gyöngyöm, olyan vér,
mellyel herczeg fel nem ér!
Páromtól a’ megvetés
rosszabb mint az étetés.

Én egy szentes asszonyért
klastromozzam éltetem,
a’ ki nyájas csókomért
kárhoztassa lelkemet?
Légy te olly szent alkotmány,

mint a' most lett szűz leány!
Kút felett a' szomjazás
tűrhetetlen sorvadás.

Én egy bölcske asszonyért
háborgassam álmomat,
a' ki Plátós bábokért
megtapodgya lángomot?
Légy te olly nagy lelki kincs,
mint a' melynek teste sincs!
Még e' földönn vándorlok,
széllel jól nem lakhatok.

Én a' legszebb asszonyért
felhevítsem véretem,
a' ki más nap Dámonért
megvetendi szívemet?
Légy te, Gyöngyöm! olyan szép,
mint a' legszebb angyalkép!
Nékem nem vagy angyalom,
ha mással kell osztoznom.

(1803.)

91. A' régi Aranykorrúl.

A' mit aranykornak hallottál festeni Miskám!
verskoholóinktúl, kik az új erkölcsre morogván,
mint a' zsémbös anyák, csak az ót ösmérik aranynak,
gyermeküdők voltak, mëllyekbül végre kilépnünk
këll vala; szinte mikint annyának dajka kezébül
a' nevedék fëljut lassankint férjfikorára.
Még mikor a' népek kicsinyebb ágakra felosztva
sátor alatt laktak, másmás legelőre vezetvén
nyájaikat, 's kormánnya szërint ëggy törzsökatyának
ëgymás' karjaiban mint jámbor pásztorok élvén,
boldog ugyan, de nem állhatatos volt gyermeki sorsok.
A' kiesebb ëg volt 's ëggy szűk környéke tekénknek,
a' mi egész eszközët gyakor értékezésre ragadta;
's minthogy az illy gyönyörű épületët embëri elménk
mestëri kéz nélkül nem gondolhattya terëmni,
ëgy köz atyát kezdët mënnyben sajdítani szívëk,
a' ki mikint hajdan sok részeit e' nagy egésznek
ëgybe kötë, úgy állhatatos forgásra segíti.
Majd azután a' mik nyomozó szëmeikbe leginkább
tüntenek, ëggyënkint kezdék tapogatni eszközökkel,
öseikët kérdvén: mi nevek? hova lësznek üdönkint?
vagy mi lakik bennëk? kik az ëgi atyára mutatván,
a fëladott jelenésnek okát mindënnapi tárgyátúl
kölcsönözött és szívreható képekbe takarták.

Így valamint most hajnal előtt a' fellegös éjnek
barna homályában mind öszvezavarva feküsznek
a' hēgyek és völgyek, vizek a' szárazzal, az égnek
bóttjai a' földdel; 's csak az ēggy szellőnek üvítő
lelke lebēg fodor ormozatinn a' szőke haboknak.
Mēghasad a' hajnal, 's választani kezdi az égnek
könnyebb fellegeit földünk' tetejére lehulló
ködgyeitől. A' gőzök alól két részre vonódnak
hosszai a' fövényēs partnak, 's a' szürke folyóktól
a' zöld öltözetű szárazt különözni segítik.
Szēmbe tünik, ködfátyoliból mosolyogva kilépven,
a' növötényország, 's bőven mēgrakva virággal,
gyēnge jegyesske gyanánt, a' napnak várja kelését.
Erkēzik ez, 's a' vízi világ örvendve ocsódik,
zēngenek a' madarak, fēlsērken az állati nemzet,
él az egész környék, álmából ébred az embēr,
's lakjait elhagyván, termő mezejére kiballag.
Úgy gyönyörű képzése szērint a' régi atyáknak,
hajdani mēllyeiből a' tágas üregre kiterjedt
barna sētéségnek, hol az ég a' földi szērēkkel
öszvezavarva feküdt, a' mēnnyei elme teremtvén
mindēnēkēt, munkája előtt ēggy hajnali sūgárt
alkota, mēlly fēnniét az egész mēlységre kiöntse.
Majd azután a' fellegēkēt szárnyokra bocsátván,
's a' nehezebb ködököt harmatcsöppekre leszűrven,
kristály boltozatit szētterjesztette az égnek.
A' hēgyekēt mint oszlopokat koszorúkba csatolta,
's a' szüető földet tartandó lábra emelvén,
zöld növötényēkkel kieszen mēgrakta vidékit.
Partot adott, hogy habjaikat korlátba rekesszék,
a' vizek' árjainak; kalaúzul holdat az éjnek;
tűzkőget a' napnak; törvényt a' szárnyas üdőknek.
Számatalan állatokot szērzett a' pusztá vizekben,
tollas nemzetēkēt levēgőnkben, barmot az erdők'
būgjaiban, 's koronája gyanánt e' drága remēknek,
önnön képe szērint porból nēmzette az embērt.
Szinte azon képzése szērint a' pásztori kornak,
a' homorú egekēt bērczēkre feszíti naponkint
's e' nagy sátor alatt lakván a' mēnnyei gazda,
kincsēs tárjaiból bőven taplállya cselédgyét.
Gyēnge palántáit harmat gyōngyōkkel itattya;
kedvesen illatozó daliákba ruházza virágit;
a' lebēgő nyirkot fellegtömlőkbe szorítván,
páracsatornákat von az égēnn, 's hūven elosztja
szomjadozó földünknek egész tetejére az essőt.
A' gyors villanatok, valamint a' fūrge szeleknek
szózatit, mint követēk, sebesen viszik úri szavának
végezetit, mēllyekre sētēt földünköt az égnek
csillagi szunnyasztó ragyogással kezdik apolni;

útnak ered holdunk; lövi sugárfénnyeit a' nap;
's minden egyéb állat kiszabott tisztjére ocsódik.
Sokszor ezen tüzeket, ha talán megfogynak üdönkint,
végbeszakadtt munkájok után nyugovásra ereszt,
vagy ha kemény szavait hallják, mikor ő maga dörgő
fellegkőnn közelít, önnkint szugaikba vonódnak.
Egy komor országnak zavaros mélyébe rekesztve
alszanak a' még nem született napok, emberek, éjek,
's a' mi egyéb életre jövend, 's a' mennyei őznek
végezetét várják, melly őket fényre idézze.
Kellemetős kertben mulatoznak az emberi lelkék
testi halálok után; váltig töltöznek örömmel,
állhatatos kedvét érzvén a' köz atyának,
's bús maradékaikat, kik gyakran esengnek utánnok,
szótalan álmokban jobb sorsra ügyelni tanítták.

Barmaikot, mint néma ugyan de nőknek tekintve
szomszéd társaikat, kegyes embérséggel előzván
rég világunknak mindenkép jámbor atyái,
a' szilajabb sorsból frigyös legelésre vezették.
Sőt mivel a' növény szérőkét bimbózni koronkint,
gazdaság nélkül levelekre, virágra fakadni,
telni gyümölcsökkel 's helyeikben mozgani látták,
gondviselő lelkét gondoltak minden egészben
lakni, ki ágazatit növény életre segítse.
'S végre, ha tán különös jelenésüket értek az égenn
vagy szűk földgyekenn, ezeket szüleménnyivel együtt
elmezsirájoknak képes mondákba szorítván,
mint hagyományt a' sörkedező onokákra mesélték.

Éjszaki részeiben földünknek, hajdani sorsát
majdnem azonképen kezdte az emberi nemzet;
csak hogy az ég komorabb lévén, 's a' pusztá vidékek
vagy roppant havasok, mellekből messze lövődtek
a' tüzes ércessők, szomorú jelenésüket adván,
gyermekeszt sok rettenetes képzésre ragadták.
A' fő lelkét ugyan könnyen kitanulta teremtet,
állatinak nagy egészbe csatolt sokféle sorából
itt is az emberi szív, 's jóvoltú rendre törekző
célljait érzvén, irgalmas atyának ítélte.
Ámde viszont sokasága miatt a' zordon esetnek,
több gonosz ágazatú lelkét vélt lakni tekénn,
kik vak irigységből, ha lehet, marczongva ledúllyák,
a' mit az embernek jó gondviselője felpít.
Sőt mivel a' puszták a' mostoha télnak epesztő
terhe alatt nyögven, eledelt nem nyújtanak annyi,
hogy barom és ember megelégedhetne belőle;
számtalanabb példái után a' húsrá esengő
állati rablóknak, végtére az emberi szív is,
a' halakonn kezdven, vad mészárlásra vetődött.

Illy szomorú viadalmak alatt mosolyogva tenyészett

még is az égyesség a' barlangokra fēlosztott
éjszaki népeknél. Eggy jámbor törzsökatyának
útmutatása szērint a' csalfa vizeknek eredtek
gūzsolt csónokokonn, vagy az erdei vadra rohantak
e' született vívók fēlfegyverközve nyilakkal,
's a' keresett prédát pör nélkül vígan elélték.
Eggyütt töltogeték az unalmas téli homálynak
számtalan óráit, szörnyű képekbe ruházván,
's gyermekeikre böcsös hagyományként általeresztvén,
a' miket éltekben láttak, vagy az ősi regékből,
jóval égyültt balságok iránt bāmúlva tanúltak;
's minthogy elalkonyodott eleiknek képeit olykor
kellemes álmokban, mint hajdan, mozgani látták,
holtok utánn ōk is jobb sorsra sóvárgani kezdtek.
Így vezeté sok tárgyak iránt a' gyermekēs elmét
a' rebēgő képzés árnyékihoz a' nagy igaznak,
mēllyet az ész, ha erőre jutand, nyomozásai által
fellegrejtékiből ragyogó uraságra emellyén.

Boldogok a' gyermekkornak víg napjai, Miskám!
Még az imént született fū is mosolyogva tenyészik;
játszanak a' nevedék ollók 's gondatlan örömmel
kezdí az életnek pályáját futni az embēr.
Szívededés nélkül töltogette az ősi világ is
régí aranykorait; kevesebb szükségēket ősmert;
fáradozás nélkül būven szēdhetete gyümölcsit
a' kēgyesebb földnek, bőven szelhetete aszályra
éjszaki honnyának vadait vagy vízi lakóit;
és ha talán a' gyermekatyák pōrlésre fakadtak,
ēggy rövid ősi tanács az egész tüzet az nap eloltá.
A' veszedelmes enyím nem vont a' gyēnge tiédre
kardot; az álnokság nem ütött a' büszke negéddel
frígyēt az embērség ellen; nem fūzte igákra
társait a' bajnok; nem gyilkolt a' vad erőszak.
Ámde az ártatlan boldogságoknak enyelgő
képei nem voltak maradandó czéllya nēmünknek.
Nōni komor veszedelmek alatt, ágakra tenyészni
kēll vala, kellemetēs bimbókra, virágra fakadni,
's drága gyümölceivel diadalmaskodni az észnek.

Mint ēggy sērkedēző ifíú, elhagyta üdōvel
őseinek bátor nyomait, 's természetanyáknak
szűk adományaihoz nem bízván, mestērerōvel
új javakat kezdett feszēgetni az embēri nemzet.
Mert a' törzsökatyák látván szaporodni naponkint
nemzeti ágaikat, valamint szűkűlni viszontag
a' legelő helyekēt, 's pōrököt támadni miattok;
kénytelenēk voltak tágas telekēkre vonódni,
birtokit a' szomszéd népnek kijegyezni határral,
földművelő érczel termékēny kertēkēt ásni,
's új birodalmok iránt ēgymás köztt frígyēkēt ütni.

Erre hamar fölemelte fejét a' kancsal irigység,
fente törét a' hëgyke harag, félelmes igákat
fútt a' sárga negéd, tört font a' furcsa ravaszság.
Így kezdték eleink ösmerni az addig erőtlen
rossznak rettenetës mérgét, elhagyni az önnkint
termő Édenékét, 's telekës tájakra szakadván,
a' kényeret vad csipke közül izzadva kivájni.

(1805.)

92. Külső Szolnok.

Hirdessék egyëbek más várasit ősi Hazánknak,
hol dühödő ostromlatok által
vérpatakok folytak, vagy lágy pompának eredvén
dúzs Nëmésink, palotákat emeltek!
Én kül Szolnoknak sükeres térségeit áldom,
hol rëmëgő szëmeimbe az első
napragyogás ötlött. Itt hempélyëg enyves iszapjänn
a' Tiszavíz; itt omlik ölébe
Zagyvánk. Egybevëgyültt vizeinn a' szöke folyónak
a' szép híd: a' Szandai dombig
két sor füzfa között izmos töltësëk; utánnok
szöllök a' Varsányi határig.
Legmagosabb partyánn a' víznek látszik az egyház,
a' sôtár 's a' hajdani földvár.
Mindën egyëb tájänn dúzs rétëk, barna barázdák,
zöld legelők elëgyítve tenyésznek.
És hogy legböcsösebb díszét egyszerre kimondgyam:
szinte azon partyára emeltek
a' két egybefolyó víznek, hét régi vezéri
honnyokból kiszakadt Eleinknek,
tizszáz évek előtt, ëggy várfokot a' nyilak ellen,
mëllyre utóbb a' mostani épült.

(1805.)

93. A' köz nép.

Jaj neked érzékeny Lélek! ki az ostoba népnek
durva kezébe kerülsz.
Nem könyörül rajtad; bajodot buta lelke nem érti;
mély panaszidra nevet;
's a' merevény sziklát hamarább sírásra fakasztod,
mostoha csillagodot
puszta tetői alatt vádolván néma nyögëssel,
mint magosan Zokogó
szós epedësséddel szívét eggy emberi könyre,

melly fagyos öbleiben
 röst csukavért szűrvén, nem tud dobogásra fakadni.
 Fényes okokkal eszét
 hasztalan' ébresztet, melly a' bús elmehomálynak
 hőtelen ernye alatt
 szenderedik, 's a' festegető képzésnek enyelgvén
 ostoba bábjaival,
 fel nem akarja szemét a' tiszta igazra emelni.
 Adgy neki pénzt, kezedet
 róka gyanánt nyalogattya ugyan, tettetve nyöszörögvén
 hálados szavait;
 ámde ravasz kifogások alatt szűkíti legottan
 lánczaidot, ha lehet,
 vagy legalább fenyeget, hogy fellyebb verje adódot.
 Csalni, cseferni szeret,
 's hogyha szelídséged szó nélkül haggya lopásit,
 ostoba lúdnak ítél;
 vagy ha szemére veted, kinevet, károdnak örülvén
 szüntelen' emlegeti
 nyelve az ó vallást, a' jó erkölcsöt, az Istent;
 's ördögi tetteivel,
 a' mit nyelve dicsér, megkárhoztattya naponkint.
 Félve imádgya Urát,
 még mogyoró bottal fenyegetheti szolga girinczét;
 ámde ha vizsga szemét
 hűtelen újjairúl más tárgyra osontani sejt,
 rontya, orozza javát,
 és ha talán dúzs markaibúl kifacsarja hatalmas
 jussait a' bal eset,
 gúnyos öröme fakad, 's dühösen kitapodgya belőle
 a' halavány pihegést,
 melly még tagjaiban némellykor mozgani látszik.
 Ünnepe a' borivás,
 melly iszonyú lelkét zabolátlan öröme kicsallya
 fénytelen udvaibúl.
 Eltűnik arczairúl illyenkor az emberi termet,
 szája szitokra fakad,
 's még hebegő nyelvét szózatra konyítani birja,
 földet, eget legyaláz.
 Akkor eszét, szívét megnyitván, bátran okádgya
 titkos ítéleteit;
 's a' dühös ösztönököt bátran szájokra ereszt
 lágy zabolájok alól.
 Messze kerüld e' csürhe csatát! Borivása mutatya,
 hogy, ha kigőzölög is
 rút bora, vad kannál iszonyúabb marha tenyészik
 emberi képe alatt.

(1805.)

94. Az emberi Nemzetnek életkorai.

Eggy nagy Egész, Laurám! a' földnek dajka tekéjénn
vársi falkákban tengődő emberi nemzet,
melly maradékainak gyarapító életet adván,
nyer 's eszeket hagyományyaival nyílásra segítvén,
's pór ügyököt keresettyeivel magosabbra emelvén,
első törzsökinek lététől fogva tenyészik
szüntelen', és valamint onnantúl fogva öregszik,
úgy esze is szépül, úgy jobbúl sorsa naponkint.
Kezdeté gyermeküdők voltak, mint minden egyébnek,
a' mi világunkon születik, hogy megmeg enyésszen.
Kétezer esztendőt élvén, ifiodni, hevülni,
's forró vágyainak birodalmokat irtani kezdett.
Ismét annyi után esze nyílt, és férjfihez illő
állapodást nyervén lassankint szíve, üdőtlen
ádázattyaibúl igaz emberségre ocsódott.

A' csöcsömös kornak, mely nem több plántanövésnél,
pólyás álmaibúl érzékenységre derülvén,
lengedező vonzást mutatunk a' tarka világhoz,
melly gyönyörű műkkel megrakva kinyílik előttünk.
A' mi szemünkbe tűnik, megvizsgálgattyuk örömmel;
a' közelebb fekvő szereket tapogatva tanullyuk,
's a' mi mozog, jár, él, különösb szeretettel apolván,
ingadozása miatt lelkes társunknak ítéllyük.
Majd azután nyelvünk első szózatra fakadván,
a' tárgyak' neveit kezdgyük tudakozni szülönktől.
Hallani kívánnjuk: mik azok vagy honnan eredtek,
a' miket érzésink sajdítanak? Élet-e benne
vagy más titkos erő, mely olly munkákra noszította
tagjaikat, hogy az emberihez közelíteni tessén
gépelyi mozgások? Hova lesznek, hogyha előllünk
eggy bizonyos Kor után üdeig vagy örökre kivesznek?
'S illy nyomozásinkot reggeltől fogva napestig
únakodó füllel hallván, kik furcsa regéket
nyújtanak elménknek, még dajka kezekkel apolnak,
vagy mivel értelmek ki nem ér az esetnek okáig,
vagy hogy az értekezést eggy szóval félbe szakasszák,
agyszüleményekkel megterhelik édes eszünköt,
vagy legalább az igazt érzékeny alakba rekesztik.

En magam is, Laurám! szemlélvén gyenge koromban
tisztább reggelekenn a' szép hajnalnak ölébül
a' ragyogó napnak kerekét az egekre felúszni,
's estve felé a' tornyosodó felhőknek arannyal
fodrogatott párkányi alá reszketve letünni;
e' jelenésnek okát: mint megy fel botos egünkre?
's mint megy alá ismét e' nagy test? tudni akartam.
«Ott az Oláh nemzet reggel felhúzza csigákonn,

asszonyaik 's fiaik póznákkal emelni segítvén;»
mondá, köntösömöt piperézvén, dajka vezérem;
«itt pedig a' svábok hosszú csáklyákkal az égről,
hogy kialudgya magát, egy hálózatra levonnyák.»
Nem tehetett eleget költő mondája eszemnek,
melly az Oláhokhoz nem tudta keletre naponkint
sváb nyoszolyájából e' glóbiat visszavonni.
Ámde valóságnak hallván mondatni sok ízben,
hogy pihe ágyából éjféltkor vagy kiorozván,
vagy ha talán or nyájakot megsejtik az örök,
mord viadalmakkal megmeg kezeikbe kerítvén
visszaviszik tág vállakon a' bajnok Oláhok;
megnyugodott elmém, 's az Oláht, ki honomba Tiszánknak
zúrzavaros vizeinn sőt hordott, nagyra böcsülvén,
a' jövevény Svábot ragadó állatnak ítéltem.

Mestereink, kiknek nevelő kezeikbe kerülünk
dajkánk' karjaiból, százféle határozat által
kénytelenek lévén eszeket járomba csatolni,
's gyermek ideákat szedvén a' régi világnak
mézesen írt hagyományjaiból a' vársi rendről,
a' nemes erkölcsről 's egyáltalában ügyünkről,
többnyire felséges tarságokat adnak előnkbe,
mellyek igazsággal meg vannak még is egyítve,
vagy legalább fő kútyaiból mondatnak eredni,
's melyek az emberi ész halavány holdfényre segítvén,
egy idegen célnak tört ösvényére vezérlik.
Mint hevesebb ifiak, kiknek dagadékonny érében
habzik az indulat, hallván ezen iskola-jargont,
's mennyei elmékből eredett kristálynak ítélvén,
duzmadozó göggel kergettyük gőzös eszünkből
éjszaki származatú seregét a' dajka regéknek,
's a' szaladó csürhét legfellyebb hogy ha nevettyük.
Majd azután nagy plánumokat forralni magunkban,
a' mai kultúrát a' régi világnak enyelgő
bábjaihoz képest hideg elmefutásnak ítélni,
's római virtussal, görögös páthossal, üdőtlen
iskolaságokkal nyalkán mennydörögni kezdvén,
a' mai embereket gyermek példázatok által
egy régen kiavultt rájába igazni akarjuk.
Ajtatos Énéast egy hajdani bajnokerőnek
vérszemesebb szerzője gyanánt hirdettyük azoknak,
kiknek rendbe szedett honnyokban hasznos ekéket
a' fene fegyverből illendőbb volna koholni.
Furcsa eszű Jázont akarunk formálni azokból,
kik már a' haragos bikanemzetséget igákban
hajtani, a' dühödő hadakat felemészteni tudgyák,
és az aranygyapjút, a' vársi rendnek arannyát,
melly buta örök előtt feszik, hasznolni nem értik.
Brútusokat képzünk, mikor Antoniusok ülnek

trónusokonn, vak gyilkosokat Pompéjusok ellen,
's még illy bábjaival játszunk a' régi koroknak,
állati ösztöneink félelmes erőre ocsódnak,
's a' rebegő képzés törpíteni kezdi eszünköt.
A' ragyogás egyedül, a' hír, a' büszke dücsősség,
a' mi utánn pihegünk, 's nincs olly embertelen ösvény,
mellyre kevélységünk örömet ne rohanna miattok.
Milliom embereket kész lábunk porba tapodni,
hogy magosabb póczonn lássuk csillogni nevünköt.

Am de tovább, mikor a' tehetős életre kilépvén,
oskola elménknek tüzeit gyakorolni akarjuk,
rettenetesb harczok támadnak férjfi fejünkben,
mint amazok voltak, mellyekkel gyermek eszünkéből
a' viradó tudomány a' dajkaregéket elűzte.
Emberi érzésink szebb forrásokra vezetnek
a' zavaros tóktúl, mellyekből váltig itattak
mestereink; kiesebb útra von ösztöni által
csillapodó szivünk; megakad minduntalan' elménk,
társainak nyomainn meglelni az iskola rendet.
Itt nevetést okozunk nyelvünknek gőgjei által,
római frázisokat dongván füleikbe azoknak,
kik sükeres kincset nem lelnek pusztá szavakban.
Ott haragot gyűjtünk, diktátori hanggal akarván
férjfi Elmének félszeg törvényeket adni,
kiktől jóakaró kormányzást kellene kérnünk.
Megmeg amott koronája helyett egy ritka remeknek,
mellyre az ó kornak héros példái vezettek,
károkat, öldöklést, rút bosszúságokat érünk,
's classicus erkölcsünk, valamint a' falba ütődő
ostoba cserfabogár, valahányszor szállni ügyekszik,
annyi kemény akadályba rohan, melly vissza taszította.

Erre gyanút kezdünk titkon dajkálni magunkban,
vallyon igazságnak tarthassuk-e, a' mi eszünkéből
a' mesevászoknak sokaságát hajdan elűzte?
avvagy ez is nem egyéb tündöklő dajkaregénél,
mellyet az álnokság csak szebb köntösbe rekesztett?
's több habozások utánn, ammint természetes elménk
csendes vagy hevesebb, sőt ammint hozza magával
a' vak eset, vagy monda gyanánt az igazt is örökre
megvettyük csak azért, hogy meg van alakkal egyítve;
vagy hidegebb vérrel tar fáradságnak ítéllyük
válogatásában sürgő nyomozásit az észnek;
's mélyen elaltatván félbölcs pólyákba szorított,
's kellemetes szellői között a' lelki homálynak
önnkint szenderedő elménknek mennyei lángját,
szívragadó példája utánn a' többi világnak,
férjfi figyelmünköt töredék testünkre szögezzük.
Csak kevesen vannak, kik déli világra ohajtván
szörnyű mélyeiből kiverődni az elmehomálynak,

józan eszű kalaúzok után a' tiszta valókot
a' salakok' szövevényi közül izzadva kivájják,
's rettenetes harapási között a' róka csatáknak,
mellyek ezen kincstől seregenként hullani szoktak,
állhatatos szívvel ragyogó napfényre segítsék.

Illy szomorú ösvényt járt eddig az emberi nemzet.
A' hazug érzésnek gyarló szerszámai voltak
első napjaiban, mellyekkel vígan apolta
gyermekitéleteit. Bizonyos mértéknek itélvén
messzeható szemeit, kis dombnak vélte sokáig
a' magosabb hegyet is, melly több mértföldnyire állott,
a' miket illetvén, külső színekre hasonló
műknek lenni talált több más afféle szerekhez,
mellyek az érdeklő újjaktól messze feküsznek,
belső voltokat is mind egyenlőnek ítélte.
A' mi fülébe hatott, neki az mind állati szózat,
's mind eleven szer volt, a' mit tán mozgani látott.
A' habokonn lebegő fuvatagból mennyei lelket,
Ördögöt a' vészből, 's a' roppant szikla tetőkre
omló forrásból gyeniust szólamlani gondolt.
Hűtögető árnyéki alá egy hajdani törgynek;
úttyaiból a' hő nap elől izzadva kitérvén,
a' puha gyöpre ledült, 's ammint szárnyával evezvén
egy sziszegő szellő bogain a' hajdani fának
átsuhogott, ő arcra borúlt, 's a' lelket imádta,
mellynek ezen tölgyből áldását vélte lebegni.
Akkor eredt nyers képzetiből a' gyermekes észnek
a' piperés nyelv is, melly a' rendbéli neveknek
's minden egyéb szóknak jövevény értelmeket adván,
dajka poézissal sűrű zavarokba temette
önnkint hajnalodó fényét a' józan igaznak;
's mellyet az ész, sok harczok után országolni kezdvén,
elmenyítő szerszámai közül olly mûsa-rabokhoz
űzött, kik viradó ésszel bábozni szeretnek.

Majd azután ifiácska gyanánt mosolyogva kilépvén
gyermek napjaiból, szilajabb indulati kezdtek
forrani. A' szerelem különös frígyekre hevítvén
szívét, 's társaitól egyszersmind messze szakasztván,
nemzeti ágaihoz lassankint úgy lecsatolta,
hogy dagadó göggel jövevénynek nézte barátit,
's magzattal szomszédi között tündökleni kívánt.
Már az irigység is fellobbant benne; ragadta
pajkosan a' másét; kardot fent társai ellen,
's a' kit erőszakkal nem volt megfosztani képes,
azt agyafürrt hitetéseivel próbálta igazni.
A' hagyományt, melly őseitől üdejére leszállott,
dajka mesécskével bőven megegyítve találván,
duzmadozó szívében ugyan még kezdte nevetni,
ámde mivel hasznáraló szerszámnak ítélte

arra, hogy a' botorabb sereget járomba szorítsa,
gyermek bábjaiból rettentő vászokot ácsolt.
Akkor az ó költés, melly szópiperékkal enyelgett,
nagy kapukot látván zomokabb hasznára kinyílni,
gőgös bárdusokat fajzott, kik titkos udúkban
isteneket szülvén, 's iszonyú törvényeik által
a' pözsögő népet különös szakaszokra felosztván,
a' jövevény ellen haragot kezdettek apolni,
's a' dühödő harczot legszentebb pócra emelték.
Mennyei fajzatnak hirdették büszke dalokban
a' buta hérosokot, kik tűzzel vassal emésztvén
a' kivirúlt földet, 's lakosit rabságba ragadván,
szörnyű hasznaikat készebbek voltak azokkal
közleni, kik neveket rettentő fényre dalolni
's holtok után roppant oltárra segíteni tudták.
Vége az Istenség mennyből földünkre leszállván,
's emberi formában nemes emberségre tanítván
minket, az ész megnyílt, 's lassankint sínleni kezdtek
a' barom ösztönök is, felüdült a' férjfi okosság,
serdült a' tudomány, rügyezett a' kézi serénység,
's a' kiket a' Bajnok több nemzetségre szakasztott,
a' Kalmár azokat megmeg mind öszvecsatolta.
Nem csuda már, Laurám! rügyezése az emberi júsna;
nem csuda, hogy láttyuk álmából kelni az embert.
Férjfi korára jutott elméje az árva Szegénynek,
és a' Menny könyörölni tanúlt méltatlan igájánn.
(1805.)

95. Gróf Szápáry János neve' napjára.

Mennyből leszállott Harmonia!
mondgy kéjjel tellyes hangokat
's kövesd a' kívánságokat,
mellyekkel Istent szívünk víjja,
hogy rá terjesztvén óvó szárnyait,
Urunknak boldogítsa napjait.
Tetézve mindenféle áldásokkal,
szelíden folyjon életed,
hogy gyámolát állandó dallásokkal
zenghesse Benned Nemzeted.
Örömmel nézhesd Gyermekednek
virágra nyíló bájjait,
örömmel Benne életednek
újjuló boldogságait.
(1805.)

96. A' kanál.

Még mikor e' földön új volt a' várasí élet,
's a' csöcsömös Törvény nem győzte ígázni az ösztönt,
Jupiter és Thémis lerepültenek egyszer az égből
emberi formában, 's incognito szerte kutatván
a' falukon és városokon, szemeikkel akarták
látni az új rendet, mellyel szolgálí az embert
állatos udvaiból ragyogóbb életre kitsalták.
Mint mikor a' lyánkák Miklós' napjára gyümölsöt
várván, hajnal előtt mosolyogva kibújnák az ágyból,
's a' fagyos ablakban piperés veszzőre akadván
könybe borúlt szemeket pihegő mellyekre letűzik,
's félre vetett dunnájok alá meg vissza vonódnák;
úgy a' Mennyeiek nem jókat lelmi reménlvén,
's a' gonosz ösztönökét, mellyek lárvákba takarván
béllyeges arczaikat, jobban látszottak ivadni
mint az előtt, a' jámborokon, valamerre vetették
vizsgáló szemeket, csűfűl országlaní látván,
búba merűltt szívvél meg meg honnyoknak eredtek.
Jó tova vóltak már a' fő várasnak utolsó
kertyeitűl, 's köpönyegjek alatt már vedlení kezdett
mennyei vóltokrűl a' felvett emberi forma,
a' mint egy iszonyú záport kerekedni nyugotrűl,
's rettenetes szeleket láttak leroхани az égből,
mellyek alatt nádaska gyanánt habzottak az erdők.
«Így haza nem mehetűnk, mondá Bátyyához az Aszszony
lábom is allig győz a' szélnek vinni. Repűlnöm
sűltt lehetetlenség. Máskép sints messze az alkony;
ott üthetne reánk, közepén a' felleget égne,
a' gonosz éj, hol sem vatsorát nem lelmi, sem ágyat.
Jobb ha ma itt maradunk, kiderűl tán reggelig úgy é?»
Jupiterűnk látván a' vésznek nőni hatalmát,
könnyen szót fogadott, 's úttýokból félre vonodván,
egy alacson háznak fél nyílt kapujához ügettek.
Tsak maga állott ez közepén a' sárga mezőnek,
hol homorú fővel várták a' búza kalászok
a' daloló sarlost. Tág volt mellette az udvar,
's gáttýa között a' szolga-tsoport a' házi barommal
hangya gyanánt pözsögött. Sétált a' gazda közöttök,
egy öreg úr, ki az embereket rossz fajnak ítélvén,
várasí lakjaiból a' pusztá mezőre vonódott.
Aszszonya egygy egyenes szívvű matróna, kilépvén
szinte szobájából, 's a' két vendéget uránál
éjjeli szállásért halván könyörögni, «Lakásunk
ugymond, 's a' mi kevést nyujthat vatsorára vagyónkánk,
a' jövevények elől soha sints elzárva. Merészlem
kérdeni, kik legyenek nagyságtok?» 's ezzel az ajtót
mellyből szinte kijött, nagy örömmel félre taszítván,

a' jövevény Párral tsínos lakjába belépett.
«Nints tizenöt mértföld, mondá Zevsz, birtokom innen,
Felleginek hínak, 's a' fő városba behozván,
egy hete már, rokony aszszonyomot, hogy lássa szokását,
erre kísértáltunk a' fris levegőnek okáért.

A' szoros utszáknak nem győztük volna egyébkép
dögleletes dohait. Látván gomolyogni előnkbe
a' ropogó szélvész, kocsimért a' szolga legottan
viszsa futott. A' pusztá mezőn nem tudtuk azonban
a' fene szél ellen folytatni lakunkhoz az útát,
's durva csatái elől inkább e' házba betértünk.»

Erre palástyaikat, mint otthon, félre hagyítván,
egy kerek asztalhoz párnás székekre leülvén,
köz lett a' papolás. Mind elmondotta magárúl
Fellegi' Hugának nagy pontossággal az aszszony,
hol született? nemzője ki volt? hány úri legények
tsókolták kezeit még gyenge leányka korában?
Kiknek adott kosarat; noha térgyen állva esengtek
karja után? mint tudta viszont megnyerni szerelmét
mostani férje, kinek szívét nem győzte ditsérni.
«Gyermekeink, úgymond, jó lábann állanak. Eggyik
már kapitány, a' másik gazda. Menyetske leányunk
három, mind vagyonos háznál. Van már is utánnok
nyoltz onokánk, mind fris, mint a' mely rosa ma nyílt ki»
's ezzel magzatának, Laczkótúl fogva Katáig,
még születések előtt kezdvén, perorálva leírta
életeit, majd szinte miként a' régi poéták,
kik hogy latraikat bajnok ragyogásra emellyék,
még buzogányokat is menyből származni dalollyák.
Zevsz az alatt a' háznak urát kitanulni akarván,
szóba erett nagy dolgok iránt vele: tart e' az égnek
Naggyairúl valamit? vagy tsak mondának itéli
gondgyaikat járása iránt a' földi ügyeknek?
Vár e' hasznót a' most zsendülő várai rendbül,
melly komor udvaiból köz lakra seregli az embert?
Vélie, hogy czéllyát könnyebben elérí ez által
e' nemes Alkotmány? vagy tán gonos ösztönit üzvéen
csínosodásábúl mérget fog szinni magának?
's józan eszét felelettyeiből tündöklenni látván
emberi szívével, töstént feltette magában,
hogy különös gondot fog egész házára viselni.

Nyoltzat ütött volt már, ammint egy fürge szakátsné
jó vatsorát tálalt, 's megrakta borokkal az asztalt,
jobb vatsorát a' mennyeiek nem láttak azóta
hogy palotájokból nyomorúlt földünkre kiléptek,
sem tüzesebb borokat, mellyekből helyre felöntvén,
tréfa beszédek közt vidám hahotáknak eredtek.
Zevsz azután a' jó fogadást hálálni akarván,
«húsz hete már, úgymond, hogy járjuk az emberi nemnek

most születő faluit tornyos palotáival edgyütt,
's olly nemes agg pár szív nem akadt még eddig előnkbe
mint ma ezen házban. Bér nélkül hagyni az ilyen
roppant érdemeket Zevsztül nem volna igazság.
Fellegi képe alatt ('s ezt mondván fényleni kezdett,
költönözött orczája körül a' mennyei sűgár,)
a' magos égnek urát szemlélitek ülni, barátim!
asztalotok mellett. Az igazság asszonya Themis,
kit velem itt láttok. Tegyetek nyílt szívvel előnkbe
három akármilyen kérést. Itt helyben azonnal
kedveteket töltöm. Kívánnatok, a' mit akartok.»

Fél halavány és fél nevető ortzával az aszszony,
felszökik a' székről, 's rebegő hálákra fakadván,
hogya magokat mennyből hozzá megalázni akarták,
végre, hogya e' vatsorát, még él, soha el ne felejtse,
Zevszkül azt az ezüst kanalat kívánnia magának,
mellyel az égi levest, az üdönként nálla ebédlő
mennyei vendégnek felesége kiosztani szokta.
«Ahha bolond! bár ránczosodó s be lökődne
osztogató kanalak!» pattogja goromba haraggal
férje, ki a' bortúl nyílt szívűségre hevűlvén,
szinte tsekély kérése miatt motskolni akarta,
ostoba társnéját, ammint padlása kinyílván
hirtelen a' háznak, réműltt s be lökődött
szálló dárda gyanánt szoknyáinn által omolván
a' mennybéli kanál. - Iszonyú jajszőkra fakadván
hátra kapott, hogya az égi nyilat kifeszítse farából
a' remegő aszszony, 's valamint a' nyári szeletske,
melly feszesebb ággal tehetetlen harczra kikelvén,
's már így már meg amúgy próbálván görtsei ellen
ostromait, dúl, fűl, nyöszörög 's elvégre kifárad,
úgy erejét ő is rá fordította egészlen,
's a' beszorúltt kanalat ki nem indíthatta helyéből.
Mit lehetett egyemet? még egy kérésre maradván
jussa, könnyű szemmel Zevsznek kóldulta kegyelmét,
mentse meg a' rosztól, 's kanalat vegye vissza farából.
Hogya nekünk ez Egek zab kéréseinkre megadnák,
a' mire vágyakodunk, fogadom, nem volna tsak eggy is
köztünk, a' ki ezüst kanalat ne viselne farában.

(1805.)

97. A' döghalál.

A' vad állatoknak gallyas országában
nagy döghalál támadt Augustus' korában.
Egynehány nap alatt sokan eldögölvén,
sokan segéd nélkül félholtan szűkölvén
gyöpös piacain a' bús erdőségnek

öldöklési alatt a' mirigyes égnek;
a' többiek végre mind elkeseredtek
's tanátsnak okáért öszvekerekedtek
az oroszlyányoknak öreg vajdájához,
ugy mint a' községnek született urához.

Ő is beteg volt már, 's felkelvén vaczkából,
kimászott egy dombra háló szobájából,
hol a' nagy gyűlésnek vévén hódolását,
kesergve hallgatta bús tanátskozását.
Végre öszve szedvén omlékony tagjait,
's egy nagy sohajtással elkezdvén szavait,
«súlyos vétkeinket iszonyú csapással
feddi az Ég, ugymond; 's vajha végromlással
meg ne látogassa bűnös nemzetünköt,
gonoszra fajúlni látván erköltsünköt!
Illyen ostorokkal már az embereket
többször megbüntette, kik a' törvényeket.
mellyek a' zablátlan életet tiltották,
lábokkal tapodni játéknak tartották,
meg sem szűnt mindaddig méltó fenyítése,
még a' buzgóbbaknak ajtatos végzése
a' fő bűnösököt fel nem koncztatta,
vagy az oltárokon fel nem áldoztatta.
Olvastam én magam az ó kronicákban
sok illyen példákot, versekben, prósákban
's farkas doctorom is hittet bizonyította,
hogy egy illy áldozat töstént elfordította
bús nemzetünkről is az égnek tsapását.
Fogadjuk el tehát jámbor tanátslását,
s vallyuk meg itt nyilván szarvas vétkeinket,
mellyekkel terhelve tudgyuk sziveinket;
's a' kit fő bűnösnek fog lelteni gyűlésünk,
hallyon meg érettünk. Hogyha szenvedésünk
valóban megszűnik elégtételére
ünnepet szentelünk emlékezetére
halálának napján minden esztendőben,
's még egy vad állat leszsz e' kies erdőben,
nagy neve örökké nyilván daloltatni,
's egész rokonysága szentnek fog tartatni.
A' mi engem illet, megvallom vétkemet,
mellyel megterheltem, sok izben lelkemet.
Számptalan juhokot felfaltam éltemben,
sőt még a' Pásztort is megöltem mérgemben,
ha ellent mérészlett próbámnak állani.
Kész is vagyok érte véretem ontani,
csak megmenekedjen a' rosztól nemzetünk,
melly által honunkból rendre kiveszhetünk.»

Ezekre a' Róka farkát megcsóválván,
's az oroszlyány előtt hason mászdogálván,

«nagyon jó, nagyságod, ugymond szín orczával,
 hogy fő személyének megalázásával
 ezen kicsinységet véteknek tartani,
 's vérét méltóztatik értünk ajánlani.
 Nincs gyávább alkotmány a' bamba juhoknál!
 sem elmét sem szívet nem lelteni nyájoknál.
 Egy vitéz farkasnak csupa árnyékára,
 öszvevarodván egymásnak hátára,
 sem védni nem tudgyák saját életeket,
 sem szemes fortéllyal kerülni veszteket,
 's ha fel nem támadna mellettek kutyájok,
 egy szempillantásban oda vólna nyájok.
 Fortéllýokot pedig kitűl tanullynak,
 mikor vezérjeik csicsákbűl állanak?
 kik a' juhászoknak hurczolván terheit,
 csak önnön hasoknak vadászszák kéjjeit?
 Ugy kell tehát néznűnk a' juhnemzetséget,
 mint egy enni való balgatag községet.
 Tudgyák az emberek ezen igazságot,
 's félre tévén böltsen az irgalmasságot,
 fejik, nyírják, eszik, bőreikben fűlnek,
 's bèleiknek hangján tántzokra hevűlnek.
 De mitsoda jussal? jobbak e nálunknál?
 's mennyivel böltebbek akármelly majmunknál?
 Mikor tehát rajtunk még is uralkodni,
 's jussunk elejébe akarnak tapodni
 ugy kell velek bánnunk mint ellenséginkkel,
 kiket megtámadni szabad fegyverinkkel.
 Megölvén Felséged a' juhásztorokot,
 tellyes igazsággal követte azokat,
 kik javokra élvén a' hartznak jussával,
 vitézűl küszködnek szomszédgyok' hadával.
 Tsak az én vétkem is nagyobb mind ezeknél:
 mert én nem éltem ám a' tyukketretzeknél
 bajnokokhoz illő harczüzenetekkel,
 hanem lopva ölü mesterkedésekkel.
 Öszszegyűlkoltam így számtalan tyukokat,
 gyomromba temettem sok szép kakasokat.
 De mit tudok tenni mást e' nemzetséggel,
 melly vásott böltsékhez illő szemeséggel,
 titkos uttyaimot szűntelen vájkálván,
 's a' vigyázást éjjel váltig trombitálván,
 tele szemetezi szokott nyomaimot,
 's veszedelmeseknek teszi járásimot.»
 «Ugy kell a' gaz népnek! ugymond dölfösséggel
 a' bajuszos Tigris. Illy nagy merészséggel
 Urunk' apródgyának úttyát elállani
 annyi, mint ellenűnk pártot indítani.
 Sok állatot öltem én is életemben,

a' mi több, nagy részét nem is éhségemben,
hanem tsak vitézhez illő dicsőségből.
Mert ám ki nem tudgya? hogy olly nemzetségből
van szerencsém venni nagy származásomat,
's a' magosabb pótzra örökös jusomot,
melly bajnok virtussal víván sok hartzait,
rémülésbe hozta szelídebb társait.
Szégyen volna nekem nyomát nem követni;
's a' ki okaimot meg merészli vetni,
állyon ki, ha tettzik, ellenem vitára!
meglátom, mit mondhat jusom' próbájára?»

Illy formán szóllottak megvallván vétkeket,
mind a' többiek is, kik duzs életeket
a' bambább marháknak töltik csalásával,
vagy a' gyengébbeknek fel mészárlásával.
Utolsó volt köztök a' vallástételben
a' lappangó Farkas, ki szörnyü hitelben
lévén a' ragadó barmoknak részénél,
azt a' jegyzést tette bünszépítésénél,
hogy ő ritkán üldöz másféle barmokat,
hanem kik megvetvén ősi vadságokat,
a' kevély embernek részéhez állanak,
's egy kis betsületért tsúf igát hordanak.

Hallván az Elefánt e' tar mentségeket,
ki mint fejedelem, azon seregeket
vitte a' gyűlésre, mellyek fűből élnek,
«ha, ugymond magában, ezek így beszélnek,
's érdemeknek tartván az öldökléseket,
virtusoknak teszik a' legfőbb vétkeket,
mért ne mentegessük mink is hibáinkot,
kik más kára nélkül éllyük napjainkot?»
'S éppen el akarta gyónását kezdeni,
a' mint a' számárnak szavait zengeni
háta megett hallya nagy tsudálkozással,
ki közbe vegyített sok fohászkodással,
«én is nagy bűnösnek ösmerem magamot,
mint nagyságtok, ugymond; mert mikor utamot
elvéttettem nem rég, 's ezen erdőségéből
a' síkra jutottam, - koránt se éhségből!
mert én megelégszek erdei füvemmel,
hanem hogy meglássam tulajdon szememmel
életemben egyszer azt a' nagy világot,
mellyben úgy hallottam a' sok bóldogságot,
mint nálunk a' gombát, önkint nevedkedni,
meszsze ki találtam oda ereszkedni,
hol a' tsemetétlen rétek tenyészkednek
's balsamos illatú fűvel kedveskednek.
Itt engem az ördög, a' mint sétálgattam
's a' virág zománcznak diszét vizsgálgattam,

arra tsábított el, hogy a' *pap* réttyérül,
de tsak az ösvényre kidőllő szélérül,
egy harapás sarnyút orozva elvettem,
's tsupa nyaláncságból helyben meg is ettem.»
«Mit? a *pap* réttyérül? melly istentelenség!
felkiált a' róka. E' nagy hitetlenség,
's nem egyéb, az oka nyomorúlt sorsunknak!
Ez hozott döghalált egész fajzatunknak.»
«Szörnyű szentségtörés! ugymond nagy buzgással
a' tájtékozó Farkas, mellynek vér ontással
nyerhetünk egyedül tellyes botsánatot;
és hogy megmutassam ezen ágozatot. - - -
«Mit sokat mutatni? mondgya gögöséggel
a' bajuszos Tigris. Mennél több készséggel
viszszük az oltárhoz ezen áldozatot,
annyival könnyebben nyerünk botsánatot.»
Neki estek tehát hárman a' számárnak,
mint a' legvitézebb ostromlók a' várnak,
's mihelyt lábairúl szegényt leránthatták,
egy szempillantásban ízekre szaggatták.
Régieknek tudgyuk ama panaszokat,
hogy még felakasztyák a' kis tolvajokat,
addig a' nagyokat szabadgyában dúlni
's idegen javakkal haggyák bóldogúlni.
(1805.)

98. Ajánlás.

Hun vérből eredett hajdani Nemzetem,
mellynek törzsökiből zsenigeni fő dücsöm!
vannak, kik ragyogó tisztviseléseket
óhajtván, szeretik tolni segíteni
a' kormány' kerekét, 's nagy jóvedelmekért
a' köz jót ügyelik. Mások az özvegyet
's a' dúzstúl maradott árva leányokat
oltalmokba veszik, 's a' legügyetlenebb
úrnak jussaival zengtetik untalan'
a' törvénypalotát, hogyha reménnyeket
a' gazdag jutalom nyájasan ihleti.
Ez csak csüreinek szenteli gondgyait,
szomszédságaiból számtalan életet,
szedvén, hogy sok ezer városi naplopót
a' szükség' üdejénn, köz nevelő gyanánt,
gyámollyon kegyesen bő nyereségeért.
Krösus' kincseivel sem veszed azt reá,
hogy terhes szekerenn vagy födeles hajónn
kül földekre vigyen bel szüleményeket

más kalmár szerekért, a' ki ekéivel
túrván őseinek szűk hagyományait,
bővelkedni tanúlt kis jövedelmiből.
Ez nem hall örömet, csak hadi trombitát,
mellynek rettenetes harczrecsegéseit
átkozzák az anyák, 's marha gyanánt repül
tajtékzó paripánn dárdahalál közé,
hogy halmokra szabott emberi testekenn
feljusson koszorús fővel az áltató
hírességnek ama' büszke tetőire,
hol soknak csak azért fénylenek érdemes
lelkek közt neveik, hogy sokat öltenek.
Más dőzsölni szeret víg borozók között
sűrű gallyak alatt; vagy jövedelmeit
kártyás asztalokon füstnek eresztgeti;
még a' fürge vadász, hogyha kutyáival
felvert egy remegő dām vadat, asszonyi
társának szomorú várakozásira
nem hajtván, egyedül tölti az éjszakát,
's prédájára vigyáz a' hideg ég alatt.
Engem' megkülönböztet lantom az agytalan
lelkektől, kik üres fényre sovárganak
másnak káraival, mint amaz ügytelen
néptől, melly alacsony szívvvel az emberi
elmének nemesebb díszeiről lemond.
Illy dücs nékem elég! és ha Te, Nemzetem!
készséggel befogadsz énekesid közé,
kik hüven művelik hajdani nyelvedet,
tartsák meg szomorú bajkoszorúikat
vagy más béreiket mások! az én nevem
szent oltalmad alatt égis emelkedik.

(1806.)

99. A' Baktai Paraszt.

«Gyurka fiam! készülly! úgymond egy Baktai ember;
a' szamarat holnap vásárra bevisszük Egerbe;»
's hajnal előtt a' szürke Fülest feldönti fiával,
megköti négy lábát, 's egy vastag ródhoz akasztván,
úgy viszi Gyurkával, mint Bécsben az úri cselédek
vállaikonn szokták egy házból másba czipelni
a' mulató palotákba való újmódi *trumeau*kat.
E' különös jelenést látván egy tábori hajdú,
nagy kaczagásra fakad, 's «fejemet ma elüttetem, úgymond,
hogyha nagyobb kobakot szült asszonyi állat azóta,
hogy megesett Ádám, mint e' két ostoba pára.
Várai embereket magam is szemléltem elégszer

bőralmárjomban majmot hurczolni az utszánn;
még szamarat rúdonn soha sem. Nem látode, Apjok!
hogy négy lába vagyon, mint kettőtöknek? Ereszd fel!
Járni tud úgy mint tik, sőt hátánn téged' is elbir.»
Szót fogad a' vén Pór, 's mosolyogván, «mind igaz, úgymond,
bölc szava Kelmednek; de ha megkéméli az ember,
a' mit eladni akar, jobban megkérheti árát.»

A' barom a' vitetést könnyebb, sőt úri dolognak
lelvén, fel nem akart lábára tapodni eladdig,
még ura bölc intést nem eresztett lusta farára
szilfa dorongjával; 's felemelvén végre tagonkint
ólom inú testét, már minden gyáva göröngyönn
botlani, már kényességbűl sántítani kezdett,
mint amaz ó Szépség, ki Tabánbűl szerte kocsizván,
még jól birta magát, kávézni az özvegy urakhoz,
végre saját lábára szorúl, 's a' köpados utszánn
ingadozik, botlik, sántítgat, tántorog, omlik,
hogy vezetőt kapjon, ki hazáig menni segítse.
Röst szamarát a' Pór fínyásan hátra maradni,
's mintha fejét valaminn törné, állongani látván,
«vesd magadot hátára fiam, 's üsd főbe koronkint,
úgymond, hogyha megáll; én hátúl sürgetem addig,
hogy hamarább mennyen.» Használt a' dupla noszítás.
Ámde kevés lépések után elejekbe akadván
egy ifiú Kanonok: «'s így kell tisztelni apádot?
úgymond; ő gyalogol, te pedig szőretlen ajakkal
úrfi gyanánt lovagolsz? Szaporán takarodgy le, javaslom,
's hadd ezen élemetes Jambort szamaradra felülni.»

Szóll vala, és meglett. A' vastag szilfadoronggal
a' röst marha körül szitkok közt szerte hadázván,
's a' melegen ragyogó napfényben forrani kezdván,
szertelenűl pihegett Gyurkánk, 's a' sárga veríték
folyván arczairúl, lustán szedegette bokáit;
ammint barma előtt két részre feloszlan szemlél
lyányokat, asszonyokat, kik sajnálkozni azonnal
a' fáradt ifjún, 's az öregre vigyorgani kezdtek.
«A' majom a' medvénn! úgymond egy kaczk menyecske,
nem lötyög olly büszkén, mint e' vén tőke csicsájánn,
még fia fulladozik 's görnyedve czipelgeti lábát.
Egy kupa forróval jó volna lelökni lovárúl.»
Mint mikor a' méhkast álmábűl talpra ijeszted,
a' remegő bogarak rend nélkül szerte pözsögvén,
sok különös hangbűl elegyűlt zúgásra fakadnak;
úgy kiki fenn szóval zengvén eggyeszerre szidalmát,
pörlovasunk ellen feltámad az asszonyi falka,
's egy iszonyú sívás lázúl sokféle szavokbűl.
Mit tegyen a' jámbor, kit nagy bűnösnek itélvén,
pörlekedés nélkül egy ilyen csorda legázol?
Védgye magát? soha lábok alól szárazra ki nem jut,

még letiportt ajkánn lélekzeni látszik az élet.
A' bika ellenben, látván a' földre borúl
a' halavány csordást, kit elér, egyszerre megenyhül,
's öszve szagolgtatván megalázott tagjait, elmegy.
Baktai Pórunk is szamarát rémülve megintvén,
hogy kipiennye magát: «gyere fel! mellettem elülhetsz,
úgymond, Gyurka fiam! Hátunkot vessük erősen
öszve. Te lusta farát ütögesd a' szilfadoronggal,
még én szűgye körül tenyeremmel igazgatom úttját.
Jőjjön bár azután a' bölcsebb váraasi ember,
's nézze meg a' szamarat, nézzen meg minket! Ugyan csak
talpra esett legyen ám, ha találhat vérszeme bennünk
új szidalomra okot. Szamarunk jár, mink pedig üllyük.»

Allig végzi szavát, hogy előttök cifra ruhában
egy eleven szobalyányka megáll, 's «vane lelketek? úgymond,
szánakodás nélkül két illy otromba teherrel
kínzani barmotokat? Mint görnyed háta szegénynek!
mint nyöszörög dühös ökle alatt e' lusta bikáknak!
Szűk lehegéséből látom, hogy dögleni készül.»
Mint mikor a' puskás egy pár fenyvesre kilőtte
sréttyeit, a' remegő lombról két részre konyúlván
a' madarak, kőbábú gyanánt egyszerre lebuknak;
úgy a' Baktaiak, hallván hogy döglik alattok
a' lassú Pegazus, nagy rémüléssel, az egyik
arra, emerre meg ez, hátárul szerte zuhannak,
's gondosan átnézhén az egész paripának erőtlen
tagjait, ápollják, törlik, friss vízzel itatják.
«Más baja nincs, úgymond az öreg, nagy öröme derűlén,
csak hogy terhe alatt megtikkadt. Haggyuk ezentűl
menni teher nélkül. Így tán a' váraasi nép is
megnyugoszik, melly görcsre szokott még ott is akadni,
hol mink szép egyenest látunk járatlan eszünkkel.»

Gyurka tehát balról, jobbról ősz apja megütvén
a' szamarat, mennek, Hevesen süti hátokat a' nap;
felgomolyog paripájok alól szemeikhez az útpor,
melly tár órraikat fojtó tüzöngésre noszította;
szájokat elzárják, fül mellyek, homlokok izzad;
ammint háza előtt állván egy hajdani Kántor,
's egy pisze pipából szíván a' Döbrei füstöt,
félre taszította fején zsírfótos házi sipakját,
's «nézd az ebúnta paraszt népét, hogy szánnya csicsáját!
úgymond; üll fel öreg! kiadod vén lelketet estig.
Lám! hiszen arravaló szamarad, hogy rajta lötyögvén,
lábaidat kéméld. Vagy tán otromba faludban
a' csicsa nemzetség különös privilégium által
nem köteles, mint más egyebütt, súlyt hordani hátán?»
Erre felindulván, el kezd dörmögni magában
élemedett Pórunk, 's foga közt: «csak ugassatok, úgymond;
engem' ugyan soha fennlebegő szavatokkal ezentűl

semmire sem birtok. Tudgy' Isten! melly nagy eszűknek
vélgetik Őkelmek magokat, 's ím! a' mit az eggyik
fél rövid óra előtt javasolt, a' másik ugattya.

Tölteni kedveiket, ha cselőre taszítgat az eggyik,
hajsza döf egyszersmind a' másik, győzze az ördög!
A' mit vékony eszem javasol, nem kérdem ezentúl,
tetszike másoknak, vagy sem? mert gazda dologhoz
értek is én annyit, mint száz röst várasi golyhó.»

Jámbor öreg, ne buzogj! Turkáló állat az ember.
Jőjjenek a' szentek, jőjjön földünkre az Isten
önn maga, életemet merném feltenni, hogy ők is
úgy viselik, mint mink, fullánkit az emberi nyelvnek.
Nincs az egész földön két olly eggyforma teremtés,
mellyekből legalább egykét morzsányi különbség
mélyrehatóbb nyomozások után szemeinkbe ne tűnne.
Úgy az egész földön két lelsz két emberi elmét,
mellyeket a' képzés, érző szerszámi eszűnknek,
a' nevelés, a' szív, más más ösvényre ne vonnyon.
Sőt azoneggy tárgyrúl ordítss egyszerre fülébe
több ezer embernek bármelly fátyoltalan ígét,
eggyazon értelmet nem fog két elme közüllök
lelni beszédedben. Valahány fő, annyi különbség.
A' homokot forgattya tehát hálátlan ekével,
a' ki azonn fárad, hogy jó erkölcei által
embertársainak mind megnyerhesse kegyelmét.

(1806.)

100. Az Irígységhez.

Szünny már meg egyszer buzgani ellenem
trágár Irígység! Ám nem esengek én
olly jók után, mellyek negédes
vággyaidat feszegetni szokták.

Nem kérdegélek tisztviseléseket
a' nagy világtúl, nem birodalmakat,
nem dúzs rakást a' vertt aranyból,
sem hamisan ragyogó dücsököket.

Öntessen őszkor száz halom életet
csűrrebe a' Dúzs, kit nemes ősei
pompásan épültt váraikban
messzeható uraságra szültek.

Szürcsöllye kristály serlegiből borát,
mellyet Tokajnak szöllei hoztanak,
kit pór szugolyból úri polczra
felvezetett az agyas szerencse.

Én szűk szobámban kegytelen éhemet
eggykét falattal, szomjamat édesen
megcsillapítom hűs vizekkel,
csak nekem adgyon az Ég ezekhez,
érzékeny asszonyt, friss levegő eget,
gondatlan elmét, régi barátokat,
meglett koromban férfi szívet
's víg kobozomnak örök virágzást.
(1806.)

101. Dórishoz.

Eltűnt a' napnak fényessége,
's a' bíbor, melly nyugtában ége,
pej szürkületre változik.
A' hold kiúszik ősz egünkre;
az éj langy álmot hint földünkre,
melly hűs homályba zárkozik.

Jer Dóris! a' szomszéd erdőbe,
hol szunnyadékony ágernyőbe
a' gerliczék elültenek,
's hol csak csörgése a' vizeknek
vagy zajja zeng a' zsib szeleknek,
midőn gallyakba ötlenek.

Hadd mondgya ott meg sóhajtásom,
melly szünhetetlen lángolásom
azóta, hogy megláttalak;
's melly tűrhetetlen csüggedéssel
ohajtom, hogy szent esküvéssel
örökre nőmnek vallyalak!

Felelly meg egyszer hűseidnek,
kik áldozván sok ékeidnek,
esengve kérik szívedet!
's ha még nem tudgya kétességed,
kit boldogítson szívességed?
javaslom, válassz engemet.

Nem nézek én a' gazdagságra,
vagy ősi fénnel tellyes ágra,
midőn éretted esdeklek.
Nem hódol szívem friss eszednek,
sem omladékony szépségednek;
erkölcsöd a' mit tiszttelek.

(1806.)

102. A' Tél.

Nézd a' hegyeknek pusztá girinczeinn
mint fénylik a' hó! Görnyed az ősz liget
a' súly alatt, 's a' röst folyónak
zajjai partyaihoz hegednek.
Enyhítsd szobádnak gömbörödött egét,
bőven tüzellvén, 's régi hegyallyait
gyakrabban öntess serlegedbe.
Hadd köz Atyánkra egyéb ügyünköt.
Az ő kezében hempelyeg a' világ!
Eggy csattanással szétveri fellegit
a' vésznek, és a' gyenge hárszlomb
sok remegése után lenyugszik.
Bús lessze vagy víg holnapi hajnalod?
azonn ne aggódgy. Vedd nyereség gyanánt
a' sors' kezéből a' mait, 's még
messze vagy életed' alkonyátúl.
Áldozz naponkint, hogyha kitelhetik,
a' bölcs örömnék. Most simogassa le
nyájas barátod homlokodról
hornyait a' szomorú magánynak.
Most vonny le játékszalogot álnokúl
meghorgasított ujjairúl setét
suttonba elbújt Klórisodnak,
kit nevetése korán elárúl.
Most járj koronkint víg remegéseinn
a' szós koboznak nemzeti tánczokot,
friss pörgetéssel megtepesztvén
a' veled ölbekapó menyecskét.

(1806.)

103. A' régi classicus auctorokhoz.

Hajdani Classicusok! görög elmefutásnak egyelgő
dajkái, messze bújjatok
kellemetes sugári elől a' mostani észnek,
melly déli fénnel mérkezik.
Gyáva regék, vak vélekedés, embertelen álmok,
a' mit korunkra hagyatok
mint tudományt; alacsony fortélyok, barmos erőszak,
goromba gőgök, vad dagály,
a' miket erkölcsnek hirdettetek. A' haza néktek
a' népnék ádáz allya volt,
hasznatok a' köz jó. Csak üdőtlen fénnyekeket üzték,
csak pártyaiknak czéllyait
bajnokitok, mikor ingadozó kormányaik ellen

polgári harczot víttanak,
 vagy dühös ostrommal jövevény környékre rohantak,
 hogy lánczra fűzzék népeit.
 Rettenetes szörnyet volt országlástok. Igázni
 fő czéllya; hóhérpallosok,
 kémseregek, méreg, szerszámai; csalfa hitével
 nyilván pecsételtt fríggyeit
 kénnyre szerínt megtörni, család alakokba takarni
 pirúlhatatlan homlokát,
 a' zavaros vízben prédát horgázni, szokottabb
 fortéllya; 's a' legundokabb
 vétket büntelenül hivatalnak tenni, ha czéllya
 kívánta, legfőbb jussa volt.
 Mostani majmaitok hirdessék finom aranyrak,
 ha tetszik, a' mi töletek
 származik! én szavokat viszhangnak lenni találom,
 melly kőszugokban nagyra nőtt.
 Nyelveteket szeretem! Viszsgáló füleinkbe görögvén
 szép pelypegése, szívre hat.
 Ámde tudom, hogy mézre alatt e' cifra beszédnek
 otromba mérgek fekszenek.
 Mennyei Emberség! óh drága gyümölcse az észnek!
 maradj te köztünk szüntelen.
 A' koronás Urakot te teszed szorgalmas Atyáknak,
 kik népeiknek jussait,
 mint magokét szeretik. Te nevelsz a' büszke vitézben
 mértékre készítő érzeményt,
 hogy viadalmaiban megkímélgesse szelíden
 még a' vad ellenséget is.
 Általad országol rajtunk a' józan Igazság,
 melly a' kicsinynek birtokit
 a' ragadásoktól védelmezi. Általad élnek
 békében ollyas nemzetek,
 mellyeket erkölcsök, nyelv, hit, polgári szokások
 külön csatákra osztanak.
 Általad ápollják örökös szolgálkat úri
 kegyelmeikkel Naggyaink.
 Általad izzadozik, szánt, vet, fegyverkezik, él, hal
 kedvelt uráért a' szegény.

(1806.)

104. A' Músák.

Ne hidgy, Barátom! ah ne hidgy a' kérkedő
 Músa-seregnek! - Üres
 álomtünések, hasztalan
 gyermekcsecsék, a' mikkel édesítenek;
 mostoha sors, nyavalyák,

keservek, éhség, üldözés,
a' mikkel értek végbe vitt nagy érdemű
tetteidet fizetik
e' vén leányok. - A' kiket
közüllök a' Természet édelgése szült,
hogy keserű poharát
sorsunknak édesítenék,
's a' bölcs örömnnek nyájas érzeménnyel
emberi kellemetet
ébresztenének duzmadó
köszíveinkben; gazdag asztalok körül
a' maradék levekért
sokat kokétkodván, erős
gyanúba hozták állhatatlan szíveket
bölcs szeretőik előtt,
és hervadó pártájokat
minden bizonnal más világra is viszik
őszbe vegyültt fejekenn.
A' többiek, kik ránczba vontt
homlokkal a' mélyebb tudósságnak kies
ernye alatt zomokabb
jutalmakért henyéltenek,
vagy háborúkot gyújtogattak, a' helyett
hogy sükeres tudományt
terjesszenek világtalan
nemünkre; végre meglapúlván vérszemes
gondviselőik alatt
erszénnyek, egymást üldözik,
's agyarkodó zsembeskedéssel terhelik
kéjtelen életeket.
Látták nem egyszer e' szelíd
szűzeknek engesztelhetetlen mérgeket
borzadózó szemeim;
látták dühös csatáikat,
mellyekben egymást majd halálíg hurczolák,
durva szidalmak alatt,
tisztos hajoknál fogva. Csak
aczel okokkal tudta buzgó szíveket
fegyveres őrserege
a' rendnek arra birni, hogy
a' pusztasítkoknál megállapodgyanak.
Messze kerüld, ha szeretsz
békével élni, e' tudós
csordát, Barátom! Szántogass inkább kövér
földeket, olts szapora
fákat, nevelly dúzs nyájakot,
apolly zsebongó méz-szedőköt, nyesegegély
hálados venyegét;
's ha házi gondgyaid között

vígasztalást kíván koronkint bús fejed,
nézz ki leányi közül
Hazánknak eggy szépet, kinek
forró szerelme felderítse szívedet,
‘s asszonyi díszének
harmat gyanánt frissítgető
bűbájolását fűszerezd meg nyájasan
eggy igazán szerető
barátnak édelgésivel.

(1806.)

105. Búcsúzás a' Músáktúl.

Megcsalt, Músák! nyájasságtok;
töllem messze kellyetek!
Álom minden boldogságtok,
mellyel édesgettetek.

Mennydörgést szül fényességtek,
mellytúl még a' jó is fél,
főveszélyt hoz bölcsességtek
annak, a' ki véle él.

Vond ki Ámor! rabságából
Parnassusnak szívemet,
‘s hozd halálos únalmából
új életre kedvemet.

Hol lel a' Bölcs jobb jutalmat,
mint a' mellyet lángod nyújt?
a' királybot csak szorgalmat,
a' te tegzed mennyet gyújt.

Olly szépséghez kapcsoltatni,
mellyhez nem fér csalfaság,
‘s hűségétül ápoltatni,
több mint földi boldogság.

Jöjjsze titkos lángjaimnak
rég tárgya, Dórisom!
Vess te czélt bölcs álmaimnak,
‘s légy ezentúl Phöbusom.

(1806.)

106. A' Szerető' boldogsága.

Melly boldog, a' ki életét
kedvessel töltheti!
Olly vígan legfőbb ünnepét
egy Chán sem ülheti.

Párjának módos karja közt
Krőzussal mérkezik,
's lankadván tiszta csókja közt
mennyekkel kérkedik.

Forogjon véle tengelyénn
vagy állyon a' világ,
vígabban lejtez lábhegyénn,
mint ágánn a' virág.

Ha tűzzel tellyes fellegek
fenyítik napjait,
eggy csókkal, bármelly senyvesek,
elfojtya gondgyait.

Párjáért a' Sors' javait
örömmel megveti,
's veszélyes változásait
nagy szívvel szenvedí.

Olly vígan, mint ő, a' madár,
zöld ágak közt nem él;
's megnyervén, a' mit szíve vár,
világért sem cserél.

De mit dücsítem hasztalan
e' boldogságokat,
ha önnön szívem pártalan,
's nem érez lángokat?

Jer hát, o lyánka! jer hamar,
légy, kérlek, kedvesem!
Ne tengjen, mint a' bús avar,
nő nélkül életem.

(1806.)

107. Rózsikához.

Szemtelenül kacsongatsz
Rózsika! rám, valahol velem öszvetalálkozol. Égni
látom piruló képedenn
a' dühödő szerelmet.

Oldalamot mindnyájok előtt megszállod enyelgve.
Nyilván dicséred bájoló
termetemet. Szememre

hányod az asszonyokat, kikkel szót váltani láttál.

Megvallod önnkint lángodot,

‘s hogy tüzetet viszontag
mély aluvásából kívántt lobogásra idézhesd,
százféleképen ostromolsz.

Hadd ezeket, Barátném!

hajdani szűzeknek, kik tűköreikbe tekintvén,

‘s a’ rejthetetlen ránczokat

arczaikonn tenyészni
borzadozó szemmel megsejtvén, ingyen ajánlyák
a’ férjfiaknak szíveket,

‘s a’ szaladó legénykét
mérges erőszakkal megölelvén, addig apollyák,
még irgalomra nem fakad.

Szép ifiú korodnak
gáncstalan orczádonn most nyilván gyenge virágja,
serdülni kezdvén termeted,

‘s kellemetid hatalmas
fegyvereket nyújtván hódítására nemünknek,
ne üzd el éles síp gyanánt
messzeható daloddal
a’ madarat, melly zöld levelű lépfádra repülend
önnkint, ha veszteg várni tudsz.

A’ hajadon leányhoz
csalfa negéd illik. Várd meg, még szíves ajánlást
tesz lábaidnál pásztorod,

‘s bárha tüzes szerelme
tetszik is, el ne fogadd, még számtalan ostromi által
el nem ragadgya szívedet.

Férgesek a’ gyümölcsök;
mellyek az ágaknak gyakrabban rázásai nélkül
önnkint ölünkbe hullanak.

(1806.)

108. Dámon és Rozális.

DÁMON.

Szép Rozális! mit halasztod
még tovább szerelmedet?
Bal gyanúkkal mit fonnyasztod
érted égő szívemet?
Óh e’ szív
holtig hív.

ROZÁLIS.

Sok menyecske már megbánta,
hogy férjének könnyen hitt,
‘s egy szavára néki szánta

lánykorában mindenit.
A' ki vár
jobban jár.

DÁMON.

Vaj! de hányan megcsalódtak,
kínoztán a' hűseket,
kik szomorgva elvonódtak,
's másnak adták szíveket.
Czélra jut,
a' ki fut.

ROZÍLIS.

Ah! Rozílis azt nem várja,
hogya te mással egybe kelly.
Lessz örömmel élted' párja,
csak te benne kedvet lelly.
Ő még él,
néked él.

(1806.)

109. Az igaz Bölcs.

Nézd a' búzakalászt, büszkén emelődik az égnek,
még üres; és ha megért, földre konyíttya fejét.
Kérkedik éretlen kincsével az iskola gyermek,
még a' tellyes eszű Bölcs megalázza magát.

(1806.)

110. Az Emberség.

Tudni, mi vagy? legfőbb tudomány, 's nagy erővel ügyelni
embervalódnak czéllyait
legnemesebb erkölcs, melly nélkül cifra hiságok
a' legdücsösebb virtusok.
A' növény csupa száj, csupa zsenge. Nevelni nyirokkal
tenyészni-termett ágait,
tarka levelkével bekerített illatos ágyánn
feles fiúkat fajzani,
eggy hivatally. Tömött emlőinn a' köz anyának
csüggvén, szopó gyermek gyanánt
szüntelen' issza tejét, 's kikeletkor gyenge rügekben
új magra készít nyirkokat.
Nállad az éhségnek 's a' magzatozásnak üdönkint
felfel hevülő vággyai,
létedet őrizvén, csak szentebb czélra vezérlő

‘s bölcs fékre fűzött eszközök;
emberi sorsodnak vizeinn csak szolga vitorlák,
mellyek hajódot sürgetik.
Fekszik az állatnak négy lábonn teste. Az égnek
zsellére kezdi kis fejét
résünt domborodó mellyénn magosabbra emelni,
még nagyra nyíló csúccsai
állati szájának megmeg földünkre konyúlnak,
mellynek kezébül éldegél.
Nézd a’ csúszni szokott férget! Csupa ételemészto
csatorna fekvő termete.
A’ növény gyűrűk, mellyekbül teste felépült,
élő palántát képeznek.
Czéllya csak az, hogy tömje hasát a’ gyenge levéllel,
gallyakba tojván fajzatit.
Nézd meg’ amott a’ nyájak utánn lappangani termett
farkasnak éhes eszközt!
Messze kicsúcsosodó agyarával földre teríti
a’ legmerészebb tulkokot,
‘s majd csupa bél-vályú lévén, soha meg nem elégszik,
bár meddig oltsa vággyait.
Nállad az incsontok nem dülnek előre fejedbül,
‘s függösen álló termeted
a’ buta barmoktól megválaszt. Nincsen ölésre
kész fegyvered, sem ösztönöd.
Válogatott eledelt a’ fánn, a’ plántagyökérben,
a’ házi állatok között,
a’ veteményekben majdnem kényedre találván,
véres vitákra nincs okod,
sem hogy az erdőknek szilajabb zselléreit ölvén,
vad hússok által elvadúlly.
Mesteri készséggel szövi a’ pók gyenge fonálbül
a’ légykelepczét, nyil gyanánt
üt ki tanyájábül, szövevényét rengeni sejtven,
‘s befonnya bongó foglyait.
Erre csatolta nemét a’ nagy Természet. Ez által
apollya morzsa életét.
Errevalók egyedül szerszámai. Lesre, fonásra
fordította minden gondgyait.
Másra nem alkalmas. Mesterkörnyéke parányi.
Egész világja eggy arasz.
Tégedet eggy különös munkára nem izgat az ösztön.
Készség’ hiával érkezel
mindenféle remek darabokból öszveakasztott
földünkre, melynek oktalan
állatitül hasznos fortélyokat üzni tanulván,
csak grádicsonkint nődögél
válogató elméd, szemesebb vezetője nemednek.
Neked tanulni szüntelen’

a' sok munka közül azokat választani, melyek
igaz javadra vállyanak,
's úgy kell ösztönidet zabolánn hordozni eszeddel,
mellyek valódot sürgetik,
hogy szabadon tapodott ösvényenn könnyen elérhesd
emberhez illő czélodot.
Műhelye nem méhkas, nem pókhállócska eszednek.
Felhatsz erőddel rendesen -
hempelygő gomolyéki közé a' csillagos égnek;
bátran hajózol mélyeinn
a' habozó víznek, 's a' föld' gyomrába leszállván,
merészen ásod kincseit.
Nincs olly morzsa fövény, melly nagy hasznodra ne vállyon,
ha véle bölcsen élni tudsz.
Mágnestűcske nyitott alsó dombjára tekénknek
's méltóbb ügyére utakat.
Nincs olly pusztá üreg, hol eszed nevedkedni ne tudgyon.
Világja minden, a' mi van.
A' zsibogó méhnél árnyékban láttyuk üdülni
a' társaságos életet.
Teste kicsiny lévén kiszabott tiszttyére nemének,
két részre osztja gondgyait.
A' here csak szaporít az anyával; bűgokat épít
a' többi 's mézet gyűjtöget.
Amde saját fiait nagy zajjal elúzi magátúl,
mihelyt repülni kezdenek;
's ellenségeinek nézvén a' többi kasoknak
mellette pözsgő népeit.
legböcsösebb honnak sásbúl fontt fénytelen udvát,
legfőbb remeknek bűgjait,
semmi barátságot nem köt, sem szorgalom által
jobb sorsra vágyni nem tanul.
Nincs neki válogató elméje; világtalan ösztön
vezérli minden tetteit,
melly soha jobbítást nem szenved. Most is azonkép
építi bűgos csűreit,
úgy szeret annyátúl maradékot várni nemének,
langyabban üzvén tiszttyeit,
hogyha szokott munkái között nem láttya szülőjét,
úgy gyűjti most is mézzeit,
úgy öli meg, nemzések után, a' férjfi heréket,
mint a' legelső méhcsoport.
Nyájai a' követő majmoknak várasi renddel
járják az odvas berkeket,
büntetik a' bűnöst, felfegyverkezve botokkal
lespontokonn őrt állanak,
's a' tüznél mulató pásztorseregekre rohanván,
okos nemünköt szétverik.
Ámde ravasz diadalmok után a' tűzhöz omolván,

mellyért vitára keltének,
annyi eszek nincsen, hogy felfrissíteni tudnák
lankadni kezdő lángjait.
Annyira emberibb tudomány tüzet ütni, nevelni,
mint víni véres harczokat!
Magzatikot forrón szeretik 's bánatnak eredvén
sírnak; szerelmes párjokat
féltek, 's a' mit egyéb élők túl végbe vitetni
gyors vizsgaságok észre vesz,
mesteri készséggel követik. De világtalan ösztön
csak még is, a' mi sorsokat
állati lánczokkal bizonyos korlátba szorította;
csak marha célú izgatás
a' követő készség, mellyből ezen erdei ember
nem tud javulást vonzani.
Még soha kóborló seregét otromba nemének
nem láttuk öszveállani,
hogy falut építvén, megjobbítgassa lakását;
sem kötni olyan frígyeket
szomszéd társaival, mellyekből végre hatalmas
polgári rendek vállanak.
A' mit enyelgve tanul követő képzése nemüktől,
annak nem érzi érdemét,
's néma barom lévén, a' mit forralgat agyában,
nem tudgya mással közleni.
Olyanok, egy szóval, még most is az ostoba majmok,
mint ősatyáik voltak.
Tégedet a' kegyes Ég nemesebb pályára teremtett,
beszédre nyitván nyelvedet.
Nincsenek ösztöneid, mellyek tetszéseid ellen
jó vagy bal útra vonnyanak,
's a' baromállathoz képest elhagyva születvén,
allig hogy éh szád szopni tud.
Amde tanúlsz, és embereszed bimbózik azonnal,
mihelyt honunkra érkezel.
Érző eszközeid példákat raknak elődbe;
az állatoknak nyájai,
a' levegő, tűz, víz, a' föld a' csillagos éggel,
a' mit teremtett Istenünk,
's a' mi gonoszt vagy jót tett eddig az emberi nemzet,
mind jóra készítő oskolád.
Őseid a' nyelvnek közlő segedelmei által
fiokra hagyván kincseket,
mellyet ez életben gyűjtöttek vizsga eszkekkel,
megirtogatták útagot,
's felviradó elméd csak az ő fonalokhoz akasztván
előre vágyó gondgyait,
új leleményeivel megmeg magosabbra repülhet,
mellyekre zsengő magzatid

még nemesebb rendű munkákat emelnek üdővel.
A' véled élő emberek
bölc nyomozásaikat szóval vagy könyveik által
elődbe rakván szüntelen',
emberi czélodhoz közelebb törekedni segítnék,
vagy megjavítván sorsokat,
a' csupa példával felüdítik benned az ingert,
melly úttyaikra édesít.
Mint mikor egy roppantt palotát építeni kezdvén
sok egybe csúdulott béresek,
ez meszet olt, megegyíti amaz jóféle fővennyel,
ez nagy kövekkel küzködik',
falt rak amaz, bárdolgat az ács, 's többféle darabból
támadni látsz egy szép egészt;
úgy kiki e' földönn sorsát magosabbra emelvén,
építi önnkint a' tetőt,
mellyre az Isteni kéz képesnek tette nemünköt,
's mellynek göröngyös úttyait
irtani fő czélod. Hány gátot emeltek ez ellen
sok furcsa szívű emberek,
kik más' káraiból zab boldogságot akartak
romlott fajoknak szerzeni?
Hasztalan! A' szántó csak azért hasogattya nyöszörgve
bozóttal átfontt telkeit,
hogy nyomorúlt sorsát, ha lehet, jobb karra segítse.
Napestig izzad a' kovács,
hogy kegyesebb kenyeret nyújthasson gyenge fiának.
Roppantt hajókonn úszdogál
a' habozó kalmár, 's idegen partokra repülvén,
kirakja ritka kincseit,
mellyek után a' messzelakó tőzsérek esengnek,
jobb sorst reménlvén általok;
majd azután méhecske gyanánt külföldi szerekkal
terhelve ismét vissza jön,
's még takarékos ügyét felesebb nyereségei által,
majd úri polczra felviszi,
addig az elmének külföldi gyümölcsei által,
mellyek szemébe tüntenek
a' kikötő helyekenn, okosodni taníttya hazáját,
melly vak magányban senyvedett.
Frigyeket is kötnek végtére haszonnak okáért
többféle gazdag nemzetek,
's ammint kincseiket kicserélvén, déli tetőre
feljutni láttják fényeket,
a' buta szomszédot, ki velek kötekedni merészel,
még bajvívások által is
arra veszik, hogy barmos ügyét utálni tanulván,
nyomozni kezdgye úttyokat.
Így az egész földönn elterjedt emberi nemzet

egy nagy tanuló társaság,
 melly születése után barmabb indulati által
 több kis csatákra osztatott,
 majd azután nyelvével esztét bimbókra segítvén,
 gyermekkorából felderült,
 's hogy baromudvaiból nemesebb czéllyához elérjen,
 serényen öszve dolgozik.
 Emberi nyelve tehát legfőbb szerszáma nemének,
 mellyel kinyitja észrügét;
 ez pedig ösztöneit szabadabb akarattal igazván,
 bölcsen kiszabja tisztjeit,
 mellyeknek nyomainn jobbítván állati sorsát,
 igaz javához felsiet.
 Adgy neki emberi észét nyelv nélkül! a' mi fejében
 lassú rügyekkel zsongene,
 azt soha társaival nem tudná szíve közölni,
 's a' mennyi embert élni látsz,
 annyi udúba szorúlt fél bölcs nevedne belőlők,
 ki csak magának tetszene;
 vagy legalább ezer annyi üdő eltelne azonban,
 még arra jutna nemzetünk,
 a' mire nyelvének feltört segedelmei által,
 mióta meglett a' világ.
 Hadd neki ész nélkül ellenben mostani nyelvét,
 még elvetettebb sorsra jut.
 A' miket oktalanul dörgöttek volna fülébe
 palléroztatlan ősei,
 mindazokat botorúl még most is igaznak itélné,
 szintűgy követvén másokat,
 mint a' fürge leány, ki elérvén nyolczadik összét,
 majmozni kezdi gögjeit
 czifra szülőjének. Hitetők' fortélyai által
 vad lángra gyúlván állatos
 vággyai, esztelenül vetemedne utánnok akármelly
 veszélyre, szörnyű kárait
 dőre halálával ragyogó nyereségnek itélvén,
 mint a' tudatlan juhsereg,
 melly buta kossa után önnkint a' vízbe rohanván,
 koczkára hánnya életét.
 Hinne okok nélkül mindent, enyelegve követne
 mindent, 's esztlen barmaink
 's a' mai ember közt mint egy köz kapcsolat állván,
 nem volna más, csak szós majom.

(1806.)

111. A' korosabb Szépség.

Szép a' friss napnak új orczája,
midőn földünkre hó fáklyája
 ébresztő sugárt öntöget;
de kedvesb nékem tündöklése,
mikor déleesti csüggedése
 bűbajos álmod hinteget.

Tüzes szerelme a' lánykának,
friss róaszíne orczájának
 fellobbanthattya véretem;
de olly asszonynak szívessége,
kit megfurcsított érettsége,
 bájosly meg csak szívemet.

Amaz világos ingerekkel
mint győzhetetlen fegyverekkel
 vígattya édes harczait;
's már ezt bódítván pillogással,
már azt eggy csalfa sóhajással,
 kényyére gyötri rabjait.

De a' korosbnak langy szeméből
orozva üt ki, mint lesséből,
's vigyázva győzget ingere;
 's ah! melly hűséggel ápolgattya,
melly szívességgel gyámolgattya,
 kit meghódított fegyvere.

Nem néz ő engem' prédájának,
sem kényhűvítő laptájának;
 menyország tölle csüggenem.
Ő nékem minden súllyaimban
szintúgy mint boldog óráimban
 barátném, hűvem, mindenem.

(1806.)

112. A' zsembes Öreghez.

Ha őseidnek hajdani nyomdokit
elhaggya lassan mostani Nemzeted,
 's más útra látod elszakadni
 a' szemesebb ifiak' csatáit,
nagyot sohajtván a' magos ég felé,
zsembes szugodból nyögve jövendőöd:
 hogly talpig elfajultt világunk
 vég veszedelmihez közelget,

mivel szokásit boldog Előinek
a' fürge gyermek pajkosan elveti,
 's a' régi tyúkoknál okosbnak
 tartya magát az üres csibécske!
De hogyha bölcsebb, gondolatod szerint,
a' tisztos ősz haj zöld maradékinál,
 fontold meg azt is: hogy világunk
 élemedik maga is naponkint,
és hogy tekéjénn emberi nemzetünk,
melly nyelve által szinte csak egy Egész,
 a' nyílani termett ésszel együtt,
 több rideg ága gyanánt öregszik.
A' régi kornak jobb hagyományira
épít az ember friss leleményeket,
 mellyek kövönkint felhaladgyák
 talpfenekét az egész rakásnak,
még a' baromnak megmarad egy nyomonn
csak erre termett oktalan ösztöne.
 Szós marha volna és nem ember,
 a' ki az ősi nyomonn maradna.
(1806.)

113. Egy Álom.

Kertemben szunnyadozván
 o Borcsa! láttalak,
's öröme gyúlladozván,
 álomban hittalak.

Egy rósatóhöz dűlvén,
 eldugtad képedet,
's koronkint felserdűlvén,
 nevetted hívedet.

A' fák közt elkerültem
 bokrodhoz lábhegyenn,
's ah! Borcsa, mint örültem
 előre nyertemenn.

Kaczagva elfutottál,
 én futva üztelek,
a' kúthoz nem jutottál,
 már ölbe vettelek.

De áh! hogy rád orozni
 akartam csókomot,
egyszerre széthabozni
 szemléltém álmomat.

Így tűnnek életinkkel,
o Borcsa! kéjjeink,
ha bájos fríggyeinkkel
késgetnek szíveink.

(1806.)

114. A' Középszerűség.

Boldogabb léssel, ha sem a' magosra
szüntelen' nem törsz, sem az ál sekélyenn
nem maradsz, féltvén dagadó haboktól
gyenge hajódot.

Mentt az agg bútúl az arany középszer,
melly irígylendő palotákra nem vágy,
sem magát fösvény födelű szugolyban
fel nem emésztí.

Többször ingattyák szelek a' magos fát;
a' kevély tornyok nehezebbet esnek,
's a' sebes mennykő szeret a' negédes
bérczre lecsapni.

Jót remélly a' Bölcs beborúltt ügyében,
's vészeket sajdít, mikor a' szerencse
rá nevet. Jönnek teleink üdönkint
's megmeg enyésznek.

Hogyha most szenvedsz, ezután nem úgy lessz.
Nem dörög mindég az Egek' haragja,
's a' setét szélvész ragyogó derülés
szokta követni.

Légy erős szívű, mikor elborítanak
a' bal inségek, 's vonogasd fel önnkint
a' vitorlákot, ha kegyes szelekkel
nagyra dagadnak.

(1806.)

115. A' tejárló Menyecske.

Örsike, kit nem rég elvett eggy nyalka suhanczár,
eggy nagy kanna tejet tornyozván szőke fejére,
a' várasba siet. Könnyű szoknyácska lebegvén
csípeirűl, 's derekán csak vékony mellyruha lévén,
lábairűl keze' ujja közé veszi sárga papuccsát,
's karcsú háta megett szaporán hagyogattya nyomásit.
«Friss tejemért kapok én, úgymond mosolyogva magában,
annyi garast, hogy tyúkok alá választva vehessek
négy fészekre tojást. Nagy mester volna bizonyly

róka uram, ha nekem nem hagyna meg annyi csibécskét,
hogy beczipelgetvén kappan- vagy jérczekorokban
ím! ide a' tyúkhúst kedvellő várasí néphez,
eggy jóféle koczát ne vehetnék rajtok üdövel.
Gondviselés nélkül felnő ez konyha vizemből,
mellyel edénykémet délkor tisztítani szoktam,
hogya kenyérhajjal vagy rozskorpával egyítem;
's öt gyönyörű malacztot vagy tán még többet is ellhet.
Én ezeket hízóba vetem, 's majd őszkor eladván,
megveszek eggy bornyas tehenet. Már látom előre
a' kis ünőt, mint testesedik, 's a' többi sereggel
estve felé haza érkezvén, mint ugrik előmbe ... »
A' nagy öröm szívét elfogván, jó nagyot ugrik
ő is ünőjével, 's ammint kannája lefordúl,
a' kilökött tejjel négy fészekbéli tojássát,
kappanait, malaczit, tehenét el láttya enyészni.
Asszonya illy igazán keresett sokféle javaknak,
Örzsike lett ismét, 's haza ment panaszkodni urának,
mennyi reménységet vesztett e' káros esettel!

Mondgy nekem olly embert, ki ne építgetne koronkint,
Örzsike' módgya szerint, tündérpalotákat az égben!
Pórok, urak, bölcsek, botorok, mind egyre kiszállván
mostani sorsokból magosabb polcokra eszekkel,
olly elevenséggel víjják a' csalfa jövőndöt,
mint mikor a' gyermek szappanbuborékait űzi.
Még azon órában, mikor a' falubéli kisasszony
várasí hüssének kezét ad, megjárja magában
a' palotát, mellyben mint udvari dáma parancsol;
még emez a' vele nyertt kincsből kedvére merítvén,
herczegi bérczre kitör 's roppantt kastélyokat épít.
A' csak imént magosabbra kapott hadnagyka, kiütvén
néhány bajnokival 's tenger törökökre akadván
négy fala közt, a' nyalka basát meggyőzi egészen,
's mellyét a' Souverain kijegyezvén drága kereszttel,
eggykét holnap alatt generálisságra verődik.
Én magam is sokszor szép asszonykákra esengvén,
már Julis' attyához mentem, megkérni leányát,
már Ilonát tettem nagy nászpompával enyímnek,
már egy kellemetes szívű özvegybe szerettem,
's álmodozásim után megtervén józan eszemhez,
a' sok mátká között páratlan Miska maradtam.

(1806.)

116. Klárikához.

Halványodva kerülsz Klárika! engemet,
mint a' szarvasünő, melly veszedelmeket
vélvén lenni nyomában,
rémültt annya megé szalad.
Mert ammint kiszökik csipketanyáibúl
a' gyík, 's a' ligeten átsuhog a' tavasz,
félénk szíve azonnal
elhal, 's térgyei rengenek.
Ám én nem keresem véredet ontani,
mint a' farkas ezét. Szűnny meg anyád után
síránkozni! Az érett
szűzhöz férjfiak illenek.

(1806.)

117. A' Házasság.

Valld meg Ámor! lantosodnak
azt a' fontos titkodot:
mért szidgyák, kik házasodnak,
olly nehéznek jármódot?
's mellyik pár az, melly lángodnak
érezhetvén bájjait,
véltt terhében szív-csatodnak
lellye boldogságait?

Nem, kik egymás' birtokához
csak vaktában botlanak,
's frígyeidnek oltárához
köz szokásbúl szállanak.
A' borostyány így csatollya
tölgyfa tőhöz ágait,
's mint a' vad szív, nem kóstollya,
szent tüzednek bájjait.

Nem, kik pénzért vagy jószágért
kötnék házasságokat,
felszentelvén ál nagyságért
házi boldogságokat.
Így kelnének frígykötésre
Körmöcznál az érczhegyek,
mellyek édes örvendésre
gerjedést nem érzenek.

Nem, kik búja vággyaikkal
barmosítták szíveket,
elfojtván vad lángjaikkal

a' szelídebb kéjeket.
Így gerjednek visz tüzekre
rend nélkül a' mennykövek,
hogyan lehullván a' mélyekre,
lobbjok közt elveszenek.

Nem, kik minden indulástúl
óvón plánta véreket,
a' szívbéli szunnyadástúl
várnak képzelte kincseket.
Így élnének házasságban
a' kő vagy fa képművek,
mellyek néma társaságban
úri kertet őrzének.

Nem, kik minden vígaságnak
durván ellent mondanak,
's éjjel nappal búkot rágnak,
vagy siralmat morganak.
Húzogass fel két hárfára
puszta basszus-húrokat;
medve tán illy musikára
érezhetne bájokat.

Nem, ha egyik' kebelében
víg szelídség folydogál,
's a' másiknak vad szívében
mord szilajság forrdogál.
Így köthetne őzecskével,
a' vad párducz frígyeket,
így érezne a' jérczével
a' kesely szerelmeket.

Nem, kik egyet, a' világért,
nem tudnának érteni,
's minden morzsa gyávaságért
pört szeretnek kezdeni.
Nemde Ámor! a' szerelmek
nem kedvellnek harczokat,
's a' viszályos gerjedelmek
nem szülhetnek bájokat?

Csak barátság boldogíthat
két érzékeny szíveket;
házasok közt ez lángíthat
állandó szerelmeket.
A' barátság könnyebbíti
jármaiknak terheit,
mert ez, a' mi érdesíti
a' gondoknak ürmeit.

(1806.)

118. A' haldokló Leány.

M'óta megnyílt lyány eszem,
sok legényenn járt szemem,
‘s víg maradtam.

Észre vévén vággyokat,
fellobtattam lángjokat,
‘s elszaladtam.

Ámde hogy megsajdítottam,
a' kiért most hervadok,
nálla nélkül, azt mondtam,
búmban *meghalok*.

Nem lelhetvén nyugtomot,
elhurczoltam kínomat
a' szilasba.

Búmonn függvén gondgyaim,
bellyebb vittek lábaim
a' gallyasba;

‘s ott találván lomb színemben,
kit szívemben hordozok,
azt gondoltam, ijedtemben
mindjárt *meghalok*.

Rám szögezvén zög szemét,
felmosolygta kellemét
orczájának.

Megköszöntött módosan,
ingert adván nyájasan
mély szavának;

‘s kérdvén, hogy zöld rejtekemben
tán kegyesre várkozok?

Azt gondotlam, szígyenemben
töstént *meghalok*.

Hallván, hogy nincs kedvesem,
‘s hogy csak búmot üzgetem
tébolygással;
vígasztalta szívemet,
ébresztgette kedvemet
eggyelmással;

‘s vágyakodván vallására:
szívétül mit várhatok?

ah! most, mondám, eggy szavára
élek vagy *halok*.

Elkészítvén úttyait,
végre titkos lángjait
megvallotta.

Ez fonnyasztó kétemet,

melly meglepte szívemet,
szétosztotta;
's átérezvén hő mellyemben,
melly szerencsés lyány vagyok!
azt gondoltam, örömemben
mindjárt *meghalok*.

Jó sokáig kínozttam,
mert illőnek tartottam,
habzásimmal.
Már harczokra duzmadott,
már alkukra olvadt
gáttyaimmal;
's minthogy hinni azt kezdette,
hogyan hozzája langy vagyok,
csak meggyóntam, hogy érette
élek és *halok*.

Nincs azóta víg napom,
hogyanha őt nem láthatom
gallyasomban.
Éjjel vászok kinzanak
nappal gondok fojtanak
magányomban;
's hogyanha karjában álmaimban
mást csüggedni salyगतok,
felserkenvén, kínnyaikban
csak nem *meghalok*.

Már előre képzetem,
mind derül fel életem
gyötrelméből,
majd ha egyszer láthatom,
hogyan hajnallik nász napom
kétségéből;
's áh! ha végre szép nyakában
mint menyasszony olvadt,
nincs mód benne, hű karjában
az nap *meghalok*.

Jaj! de még ez meglehet,
hosszú, hosszú két hetet
kell kiállnom,
a' sok óra-perczeket,
mint esztendő-ezreket,
átszámlálnom!
Essetek ki életemből
tik tizennégy bús napok!
Mert én addig szerelemből
százszor *meghalok*.

(1806.)

119. A' szerelmes Tudós.

Daphne' történetének parodiája. Lásd: Ovid. Metam. L. 1.

«Ah! ne szaladgy kegyesem?» mondá nyöszörögve Apollo,
Dafne után, kit megszeretett, eggy pusztá ligetben,
olly sebesen futván, mint a' térségre kiűzött
nyúlak után az agár! «ne szaladgy szeretődnek ölétül!
Nem vagyok én olly tompa eszű mint mások. Az égnek
csillagit újjaimon tudom én mind rendre nevezni,
's ösmerem útt yokot is. Földünkön semmi teremtés
nincsen, mellynek egész voltába belátni ne tudnék.»
Dafne szaladt! - «Jól ösmerem én, mint főjeles orvos,
a' füveket, köveket, csemetéket, mellyek az embert
legnehezebb betegágyaiból meg talpra segítik.»
Dafne az orvosnak megijedvén pusztá nevétül,
még sebesebb ügetésnek eredt. - «Nincs a' ki felérjen
énvelem a' költő tudományban, mellyel az embert,
még szilajabb, a' versdalolók hódítani szokták.»
Dafne bolond népnek tudván még annya' szavából
mind a' bárdusokat, lassúnak vélte futását,
's eggy magosabb bokron szaporán átszökni akarván,
köntösivel tövissekbe akadt, 's a' hantra leomlott.
Főbus elérkezvén hozzá, felemelte azonnal,
's karja közé fogván derekát, csókolni akarta.
Ámde amaz bölcs karjaiból e' büszke Tudósnak
béka hidegséget, 's ajakából szinte halálos
borszagot érezvén, - mert hogy dalolásra hevüllyön,
bort iszik a' bárdus, - megmeg borzadni először,
majd azután holt tőke gyanánt dülöngeni kezdett,
's végre leroskadván, mély sóhajtással elájult.
Fussatok óh lyánkák minden czéhbéli Tudóstúl.
A' csupa képzésnek lévén tudományok üdőtlen
gyermeké, csak fejeket melegítheti. Szíveik érczek.
(1806.)

120. Nagy Sándor' Paripája.

Mező várasunknak fő fogadójában
megszállott a' nyárnak középső havában
eggy olasz Sarlatán két nagy szamarával,
mellyek taligáját vonták asszonyával.
Más nap már a' kapunn függött czédulája,
's le volt írva benne új essentiája,
melly gátot tud vetni minden betegségnek,
tartóságot adván a' jó egészségnek.
Hirdette egyszersmind, hogy új flastromokkal

‘s fűszerekből csináltt orvos italokkal
még annak is nyújthat kívántt segítséget,
ki már az életre nem lát reménységet.
«Két hét alatt, úgymond, lábra fog állani,
a’ ki diétámot meg fogja tartani.»

Omlott a’ vak község azonnal sípjához,
tódúltak a’ hintók misztériumjához;
ügyekezett kiki, hogy hozzá juthasson,
‘s baja iránt vele négy szem közt szóllhasson,
‘s kik a’ szoros utat által nem törhették,
még éjfél után is magokhoz kéretek.
Szállott a’ sok forint éhes erszénnyébe,
az arany ducátok orvosló kezébe,
‘s minthogy férfias volt külső figurája,
‘s a’ társalkodásban módosan járt szája,
kedvéért sok dáma le is betegedett,
kiknek házaikban sokat serénykedett.
Tett is, nem tagadom, gyönyörű csudákat,
örökre megmentvén egynehány lyánkákat
a’ hajadon főnek szokott fájásátúl,
‘s egy gazdag matrónát magtalanságátúl.
Az arany érből is sokat kigyógyított,
sok májkeményiséget adóra lágyított.
Csapra vette zsebét sok vízkórságosnak,
legjobbik borával egy süket torkosnak,
‘s még el sem teltek volt tizennégy napjai,
mellyekkel gyógyulást ígértek szavai,
már is megnyitotta sokaknak szemeit,
kik világos nappal nem látták töreit.

Kilenczedik napján köztünk volt létének
új próbáját adta szemes elméjének,
mellyre úgy tódúltak az egészségesek,
mint orvosságához a’ sok betegesek.
Bábjátékát értem, mellyre várasunkot,
különösen pedig dáma-chórusunkot,
nyájas czédulával jól elkészítette,
‘s végre egy nagy dobbal öszve csűdítette.
Az udvarban csinált játékszínt lombokból,
takaró kárpitot papíros-rongyokból,
‘s megvilágosítván csillogó mécsekkal,
módosan befedte rojtos gyékényekkel.
Itt elébb megkérvén szokott fizetését,
szépen eljátszotta szerelmeskedését
törött magyar nyelven friss Columbínának,
ki egy víg Harlakint választott urának.
Azután kilépven a’ szín’ közepére,
‘s nyájasan mosolygván számos vendégére,
kiveszi zsebéből író táblácskáját,
‘s hirdetvén belőle hallatlan csudáját,

«én nem vagyok, úgymond, egy rangban azokkal,
kik csalni szeretvén sültt hazugságokkal,
felét sem adgyák meg a' mit megigérnek,
's még e' kevésért is nagy fizetést kérnek.
A' mit czédulámban nyilván megfogadtam,
azt már nagyságtoknak hűven meg is adtam;
azonnkivül pedig, ingyen jó szántombúl
még egyet mutatok számtalan titkombúl.
Hallották tán hírét Nagy Sándor' lovának,
melly, igazat szóllván, fele volt urának,
kivel a' Persákat mind agyonn gázolván,
's a' világnak felét rabságra hurczolván,
úgy oszttya fel most is Sándor' dücsösségét,
ammint felosztotta régi vitézségét.
E' paripa-hérost Jupiter csudálván,
's különös regardra méltónak találván,
repülő szárnyakkal felcsinosította,
's a' csillagok közé oda szállította,
hol a' másák' lova régen epekedett,
mivel pajtás nélkül maga fényeskedett.
Írásai között boldogúlt atyámnak
megleltem a' kulcsát ama' titkos számnak,
mellyel a' holtakat kihíni sírjokból,
a' boszorkányokat kiűzni lyukokból,
akármit az égből a' földre bájolni,
's mindennemű rosszat meg lehet gátolni.
Én hát Nagyságtoknak Sándor' paripáját,
a' ló-nemzetségnek legnagyobb csudáját,
ammint elevenen az égenn kullogni,
's Pegazussal szokott szemünkbe ragyogni,
ide leczítálok bájos mesterséggel.
Legyenek azomban, kérem, csendességgel.»

Erre betakarván fejét kendőjével,
kört írt maga körül bűvös vesszejével,
's úgy kezdett inogva berbitét morogni,
mint a' zsidók szoktak könyörgést zajogni.
Végre hogy harmadszor nagyot sivalkodott,
vesszejével pedig szerteszét csapkodott,
kijött felesége Genius-ruhában,
kaduczéust tartván az egyik markában,
's nagyobbik szamarát kivonta magával,
melly szinte kérkedvén papíros-szárnyával,
körül nézte magát úrfi büszkeséggel,
's urához koncsorgott vídám szelídséggel.
Tapsoltak a' dámák a' szárnyas marhának
mély respectussábúl hajdani urának;
tapsoltak utánnok vezető mátkáik,
's komornokjaikkal mündéros szolgálk;
még a' többi nézők hátul ágaskodván,

's a' mi magost leltek, reá kapaszkodván,
 tátott szemmel szájjal nyújtották nyakokat,
 hogy jól megláthassák a' füles bajnokot.
 Azalatt egy auctor sokáig salyogatván,
 's végre bosszúságát el nem titkolhatván,
 «hisz e' számár!» úgymond kaczagó szózattal.
 Egy inas viszontag dölfös ábrázattal,
 «tud Ked hozzá!» úgymond. - «Látom én szőréből,
 feleli meg amaz, látom nagy füléből,
 hogy ló éppen úgy volt apja ökelmének,
 mint az én kan macskám a' juhász' ebének.»
 Erre egy dámácska fejét rázogatóván,
 's módos legyezőjét szörnyen nyitogatóván,
 «már ez felette sok! úgymond mátkájának,
 füle' hallatára hű komornokjának.
 «Nagy Sándort illy csúfúl számárra ültetni!
 E' szotízt jó bottal kellene büntetni.»
 Nem kellett több ennél biztos szolgájának,
 ki neki fordúlván az auctor' hátának,
 jókot sújtott reá vasaltt pálczájával,
 's földig lemocskolta goromba szitkával.
 Szórta ez ellenben protestációit,
 megújítván közben allegációit,
 mellyekkel amannak bőven megmutatta,
 hogy az Olasz' lovát számárné szoptatta.
 Sőt még a' számár is a' harczot sajdítván,
 's egynehányszor magát rútúl elordítván,
 helyben látszott hagyni recsegő dallyával,
 a' mit a' Bölcs próbált argumentumával.
 De mind hasztalan volt. Mérge a' szolgának,
 inaival együtt botozó karjának,
 új erőt látszottak venni az *ihábúl*,
 mint a' kovács' tüze a' vizes czondrából.
 Nagy lett a' lázulás. Az eggyik rugdosni,
 pofáját kezdette a' mások csapdosni;
 's a' nép is megértvén iszonyú hibáját,
 hogy számárnak tartya Sándor' paripáját,
 melly az olasz Bölcsnek bűbajos szavára
 az égből szállott le mindnyájok' láttára;
 barom dühösséggel neki rugaszkodott,
 's ártatlan személyénn addig hóhérkodott,
 míg vére csurogván öszvetörtt órrából,
 ki nem takarodott az egész korcsmából.
 Azonban az Olasz markába nevetvén,
 's kész taligájára mindenét felvetvén,
 a' hátulsó kapunn elvitte pénzünköt,
 's a' mi ennél drágább, köz békességünköt.
 Mert a' heveskedés lassankint enyészvén,
 's a' kételkedések azonkép' tenyészvén,

fontra tették sokan fülét a' csicsának,
fontra recsegését ordító szavának,
fontra kurta lábát, hamuszín szőrével,
idomatlanságát egész természetével,
's mivelhogy számárnak nem merik mondani,
's lónak sem akarják bolondúl vallani,
vén öszvérnek teszik. Régi auctorokból
's kivált Persiai Historicusokból
ki tudgyák e' Bölcsék elmésen koholni,
hogy csak öszvérekenn szoktak lovagolni
a' régi nemzetek éppen akkorában,
mikor a' görög harcz meggyúlt Persiában.
De mások ellenben több auctort czitálván,
's híres Bucefalust lónak vindicálván,
sok esztendejében hosszas életének
keresik az okát számár természetének.
Azt vitéztek tehát oskolás lármával,
hogy annyi századnak lassú folyásával,
mellyeket átélt e' testben párája,
fenn nem maradhatott hajdani formája.
Illy nagy üdő alatt megnőni fülének,
meg kellett öszülni fekete szőrének,
's megkajmacsosodván egyenes lábai,
kétfelé terpedtek karcsú oldalai.

E' két Felekezet egymást csipdesgetvén,
mindazoktól pedig nyilván üldöztetvén,
kik olly hüven hisznek az Olasz' szavának,
mint a' Törökasszony izmos Muftijának,
örök viadallal epeszti napjait,
's úgy szórja egymásra illetlen mocskait,
mint nagy Homérusnak régi vitézzeit,
vagy mint a' kofáknak mai seregei;
még a' legyalázott Bölcsnek rokonnyai
's a' szent igazságnak néhány barátjai,
kik pusztá szavára az olasz komának,
szamarát nem tartják Nagy Sándor' lovának,
hitetlenek gyanánt őrszemmel tartatván,
's a' hol nem is vélik, megcsikorítatván,
a' helyett, hogy szemét megnyissák azoknak,
kik illy kicsinységért gyilkosi társoknak,
inkább házaikban megvonnyák magokat,
's dühösködni haggyák a' sült bolondokat.

Ah! lana caprina a' nagy disputáknak
többnyire a' tárgya, mint a' vad vitáknak,
's meg nem tudván egymást győzni, convincálni,
a' világnak sorsa: pártokra elválni.

(1806.)

121. Egy ártatlan Felelet.

Mint vagy Palócz? Cserhádi tartományodban
ritkúle már az ostoba?

«Azóta, hogy Nagyságod onnan elszakadt,
előbbi számok megfogyott.»

(1806.)

122. Apollóhoz.

Hasztalan édesgetsz lauruskoszorúval Apolló!
nem dalol illy bérért verseket, a' ki okos.

«'S megveted e' koszorút?» Fogy előbbeni dísze azóta,
hogy kiki társának tiszteli véle fejét.

«Hát mivel éllesszem tüzedet, melly sínleni látszik?»

Adgy te nekem Laurát, 's lantom azonnal üdül.

(1806.)

123. Egy Szerelmetlenre.

A' szeretet csupa lelkekben gyakorollya hatalmát,
's a' dühödő kéjnek rút tüze barmot igaz.

Mértéklett szerelem gerjeszti az emberi szívet,
melly eszesebb kéjet langy szeretettel egyít.

Tégedet a' szerelem nem bánt. Mit ítéllyek irántad?

Hogy csupa léleknek tartsalak, azt ne reméld.

(1806.)

124. Boriskára.

Féli Boriska urát, 's ha szemit más nőre szögezni
láttya, egész hétenn futtya szerelmes ölét.

Esztelen! A' gyermek, ha nem adsz neki rendes ebédet,
éhe miatt titkon pór inasoddal eszik.

(1806.)

125. Egy goromba Poétára.

Szabad dühökkel ostromolta
sok régi bárdus honnya' népeit;
azért nevezte a' gorombát
bárdusnak ó Romában a' deák.
Te tűrhetetlen büszkeséggel
megmardosod legjobb barátidot.
Tied tehát a' zöld borostyány;
te vagy bizonynal a' mi bárdusunk.

(1806.)

126. Laurához.

Hogyha személyedtől, szép Laurám! mostoha sorsunk
engemet egyg üdeig messze ragadni talál,
's más valamelly Szépség érzékeny lángjai által
szívemet egyg múló gerjedelemre veszi;
meg ne ítélly. Mikor alkony után szemléli az útas
a' halavány holdnak felkerekedni körét,
szíves örömr fakad, mert fényleni láttya belölle
nyomdokit a' napnak, melly nyugovásnak eredt.
Mért ne szeressem hát a' Szépségeket én is,
kikben díszeidet, Laura! ragyogni lelem?

(1806.)

127. A' Tavasz.

Érkezik al szelekenn a' zöld tavasz;
olvad a' komor tél,
's a' nyílt folyókonn dúzs hajók lebegnek.
Omlik az aklokból a' víg barom;
elsiet tűzétől
a' lomtalan rétekre a' parasztság.
A' falunak kaczagó szépségei
friss cziczákra gyűlnek
a' holdvilágnál, 's a' kevély suhanczok
tölgyfa tekét vernek; még pörölye
a' serény kovácsnak
a' vasdorongot nyögve vékonyította.
Most szedegess ifiú nefelegcseket
a' szabad mezőkön
hű Klórisoddal. Most derítsd fel ollykor
ágbogas ernyek alatt langy szívedet,

esti társaságban
a' gondokat jó borba mártogatván.
Most telepedgy le setét árnyékiban
a' hűvös ligetnek,
hol párosan sétálgat a' szerelmes,
hol zomok asztalokonn gyomrát tömi
a' garázda polgár,
's a' szomjazó tisztecske sert haboztat.
A' tornyos kapukonn szintűgy behat
a' halálnak íjja,
mint ajtajánn a' senyvedő szegénynek;
's lengeteg éltünknek rövidebb kora,
hogysen el lehessen
későbbre bölcsen hagyni kéjjeinket.
Téged' is elhínak hörgései
a' hideg halálnak
a' czinteremnek gödrös udvarába;
hol ha setét sírodba szorúlsz, soha
nyájas asztaloknál
híres Tokajnak híg aránya mellett
nem fogsz énekeket harsantani,
sem zomok karoddal,
a' czimbalomnak pelypegése mellett,
víg lakadalmakban nem forgatod
általizzadásig
a' vőlegénnyel pillogó menyasszonyt.
(1806.)

128. Julis a' tánczban.

Te, kit korodnak őszei
még el nem leptenek,
's kit már Hazánkknak Szépei
több tűzre vettenek;
tekintsd meg egyszer hölgyemet,
's nyomozd ki díszzeit;
legeltesd rajta szívedet,
's ítéld meg ékeit.

Nézd, mennyi renddel sürgeti
a' lejtnek módgyait!
melly kellemeikkel élteti
mozduló tagjait!
Legényink öszve állanak,
csak őtet nézgetik,
's azok közt, kik most lyánzanak,
legszebbnek hirdetik.

Zsendülő rózsát képzene
szemérmes arcjai,
hol gyöngyfejrbe sínlenek
vérenek habjai.
Szemének kéklő fénnyei
szelíden lángzanak,
's mosolygó csüggedései
szerelmet gyújtanak.

De már felünkre érkezik
dalmérő lábainn!
Öntött arannyal mérkezik
hajfürtye vállainn.
Eggy pillantása rám nevet,
áthattya mellyemet,
's ammint mellettem lejteget,
ellopja szívemet.

Még egyszer vissza rám tekint,
újjítván tánczkörét.
Ah! most, most nézd ki részenkint
búbajos termetét!
Imádgya bár az ízmajom
vidéki Szépeit!
én szebb Julimnak lantolom,
még élek, díseit.

(1806.)

129. Vénus és Ámor.

Eggy gyönyörű dombot választván nyári lakásúl
Pindusnak ernyes oldalánn
vérszemes Ámornak szép annya, kivitte magával
Cyprus-szigetbűl gyermekét,
hogy buja lángoktól mentt érzésekre tanítsa
e' szent ligetnek eggyügyű
népe között, hova még a' romlott várasí erkölcs
mindaddig át nem hathatott.
«Fébus' húgaihoz feljárhatsz játszani,» úgymond
virgoncz fiának, kit kezénn
eggy kies alkony után mulató kertébe vezérlett;
«rosszat közöttök nem tanúlsz.
Ámde az ösvénybűl ki ne menny, melly innen Apollo'
épületéhez felvezet,
hogy ne talán sűrűi között a' pusztá ligetnek
vad állatokhoz tévelyedgy.
Onnan is úgy ügyekez haza jonni, hogy el ne setétedgy,
's e' domb alá, hol házam áll,

a' szatirus-nyájnak völgyébe le menni ne próbálly!
 Bozóttal átfontt lapjainn
 két nagy czédrus alatt eggy mély kút fekszik. Apollo
 itattya ebből bárusit,
 hogy megrészegedett fővel dalolásra fakadván,
 magos regéket írjanak.
 Ezt te kerüld, ne talán iszonyú mélyébe lebukván,
 dühös vizétül megromolly.»
 Szót fogadott Ámorka soká, 's már szembekötöskét,
 vagy czinczogót, már zálogot
 vagy bújóst játszván az enyelgő Músacsoporttal,
 eltöltögette napjait.
 Ámde tapasztalván, hogy víg játéakai által
 kis szíve jobban meghevül,
 mellynek gerjedező tüzeit Fébusnak akarta
 bölcs udvarában hűteni,
 's hogy mulatási után újult hatalommal ocsódnak
 mélyében olyan vággyai,
 mellyek elégítést nem lelnek gyermekörömben,
 megúnni kezdte úttjait.
 A' szatirus nyáj is, mikor a' Músáknak öléből
 fészkébe vissza repdesett
 estve felé, 's a' kút, melly dőre dalokra hevíti
 a' bárdusoknak torkait,
 a' szabadabb síknak tiltott szépségivel eggyütt,
 eszébe tűntek szüntelen'.
 A' tilalom vétekre noszít, 's a' lopva beszürcsöltt
 kéj édesebbnek tartatik.
 Végre lement, 's a' czédrusokat fellengeni látván,
 mély Castalishoz kullogott.
 Még tova volt sima széleitül, már érzeni vélte
 nyirkának édes illatit.
 Majd közelebb menvén, lefeküdt a' gyenge selyemre,
 melly tiszta partyánn sarnyazik,
 's nagyra meredt szemmel buborékit forrani nézvén,
 csudálta kristály gyöngyeit.
 «Ez legyen olly rossz kút, úgymond kételkedve magában,
 melly megdühítse véremet?»
 's újjaival kószolni valót meregetni akarván
 belőlle, addig csúszdogált,
 még derekának egész terhével előre simúlván,
 a' csalfa kútba süllyedett.
 Hangzott a' zuhanás, hangzott tiszszerte nagyobb
 Ámornak éles jajsza,
 melly felelő sziklái között a' pusztá hegyeknek
 megsokszorozván életét,
 a' szomorú esetet nyilván panaszolta eladdig,
 még híre nyögve felhatott
 Czipris' tornyaihoz, ki szavát rémülve megértvén

eső fiának, nyíl gyanánt
a' szatirus térségre repült, 's a' kútba tekintvén:
«nem mondtam úgye, gaz kölök!
hogy bele buksz? Nyújtsd fel kezedet, szárazra segítlek.»
Azonban Ámor, szétfeszültt
szárnyaival tartván tetejénn a' gyenge vizeknek
lankadni látszó tagjait,
felmosolyog, 's «áh! Asszonyanyám, melly édesek, úgymond,
e' drága kútnak hüssei!
A' kaczagó Musák tüzetet csak gyújtani tudgyák;
e' kút hűvíti véremet.
Bölcs Helikon! nyújts bérceidenn csemegéket azoknak,
kiknek nem égnek szíveik!
Én köteles nyilazásim utánn ide járok ezentül
napalkonyonkint fürdeni.»
Tiltsd meg az ártatlan mulatást a' gyermeki szívnek,
törvényszegésre szoktatod;
és ha talán igazat nem mondasz néki azokrúl,
a' mik javára nincsenek,
megsejtvén üregét szavaidnak, jónak itéli
még a' veszélyes rosszat is.

(1806.)

130. Az Újjítókhöz.

Jer velem Újjító! ki akármellyféle dologban
embertársaidot más útra vezetni ohajtod
régí nyomásikból, mellyekben járni tanúltak,
jer velem, és nézd meg, mint nő e' gyenge gyümölcsfa!
Észre ugyan soha sem veheted, mint hajtya naponkint
ágbogait? mint vastagodik? mint nyitnya virágját?
mint szüli meg sok munka utánn végtére gyümölcsét?
Ámde tudod, mint árt ellenben minden erőszak
gyenge mivoltának. Hasznos nyesegetni koronkint;
jó trágyázni tövét; olthatsz ágába, ha tetszik;
sőt ha elég ifiú, ültess más helyre, ki nem hal;
csak növény hivatallyainak természetes úttyát
meg ne rekeszd valahogy sok jobbításaid által.
Nézd azutánn a' szőke folyót, melly szikla hegyeknek
oldaliból forrván, utat mos fürge vizének!
Vess elejébe sövényt, hogy meggátollya futását,
áttöri, vagy ha erősb, átfollya vagy utakat ásgat
oldalainn, vagy hogyha lehet, szélére kerülvén,
megmeg az ágyba rohan, mellyből kiszakadnia kellett.
Ámde viszont, ha szokott úttyánál árkot ásol,
visszavonás nélkül bele megy, 's több ágra feloszlik.
A' barom állatokat soha meg nem győződ erővel

annyira, hogy szavadot megrögzött kénnyek ellen
végbe vigyék. Ha pedig természettyekre vigyázol,
's ennek örök regulái szerént bánsz vélek, üdövel
még az oroszlyányt is juh-szófogadásra tanítod.

«Ügy de az embertől, ki felérheti könnyen eszével,
hasznose vagy káros? mesemondae avvagy igazság,
a' mit az újjító javasol? ne lehessene várnunk
gyorsabb szófogadást, mint egy otromba baromtól,
hogya igaz, vagy jó, a' mit hasznára tanácsunk?»

Am mi az ész? kérlek, ha nem olly egy lelki tehetség,
melly csak üdövel nő sokféle világos esetből,
mellyeket éltében bámúlva tapasztal az ember?
A' mi egyéb útonn betalál férkezni fejünkbe,
mind csak hinni való hagyomány, mely régi nyomunkból
messze ragadhat ugyan tüzes ingerlései által
eggykorig, a' nélkül, hogy meggyőződgyön iránta
józan eszünk, de csak úgy, mint oktalan állati nyáját.
Mondgy igazat másnak vagy jót, 's mond ollyan erővel,
melly meggyőzze hitét, vagy mely indulatok által
tűzbe hozott szívét helyesebb pártodra hevítse:
ő ugyan állhatatos követőd lessz, oskola tűzzel
védi tekintetedet, szavadért kész kardra kikelni,
hirdeti társainak, 's megpróbálgattya okokkal,
mellyeknek szavait könyv nélkül tudgya petyegni,
jöllehet értelmét át nem hathattya eszével;
ámde ha egy hitető meg' más indulatok által
meglepi lágy szívét, vagy tündér hasznat igérvén
büszke negédgyének, vagy nagy károkkal ijesztvén
állhatatosságát, elpártol tölled azonnal,
's olly dühösen harczol legjobb szándékaid ellen,
mint azelőtt részedre. Megöl, noha tegnap imádott.

Hogyha tehát igazat kívánsz plántálni fejünkbe,
melly ezelőtt elrejtve feküdt, menny vissza magadban
szint' azon ösvényenn, mely ösmeretére vezette
lassan üdültt eszedet, 's menny vissza egészen az első
gondolatig, melyből bölcs értekezésid eredtek,
's végre azon renddel, mely téged' szinte nyomonkint
eggyik igazságról más más újjabbra vezérlett,
tedd nyomozásidnak folyamattyát végig előnkbe,
hogya vezető nélkül az utolsó pontig elérvén,
mink is azonképen lássuk szemeinkbe viradni
a' keresett kincset, valamint tieidbe te láttad.
Így azután a' mit dolgozva, keresve találunk,
tisztá sajátunknak tartván, kedvelleni kezdgyük,
mint mikor a' gyermek maga kezdvén járni, elúzi
oldalitól vezető annyát, 's nagy öröme ocsódik,
hogya esés nélkül maga tud tárgyhöz elérni;
's míg szilaj indulat nélkül, győződve követtyük,
a' mit eszünk átlát, 's még emberséges okokból

mások előtt meg azonn nyomokonn kreditumra emellyük,
tégedet is szeretünk a' tiszta igaznak okáért.
Mert a' vélekedést attyáért szokta viszontag
a' botor embernyáj húnytt ésszel imádni eladdig,
még újjabb hitető el nem csűdíti nyomából.

(1806.)

131. Czidli.

Dámon, hát csak elfelejted,
 férjfi esküvésidet?
Száraz szemmel sírba ejted
 pártod által Czidlidet?
Hányszor kérted térgyeidrűl,
 hogya rabomnak tartsalak!
Hányszor mondtad ösztönidrűl,
 hogya csak értem lángzanak?

Két nap múlva, hogya kezemre
 fellobbantak vággyaid,
elcsökkentek zártt szívemre
 tűzzel kezdett ostromid;
's megsajdítván ablakomból
 szép Rozílis' termetét,
elszaladtál udvaromból,
 koldúlgatni gyöngykezét.

Jaj! mit kezdgyen árva szívem?
 Illy kegyest hol lelhetek?
Harmad napja, nem vagy hívem,
 már is, nézd, mint söppedek.
Térj meg vissza hűltt ölembe!
 még ma estig várhatok.
Ah! de az'tán bús mellyembe
 eggy hegyes tört - álmodok.

(1806.)

132. Laurához.

Töltsük Laura! kedveinket;
 múlnak napjaink.
Holnap tán már esteinket
 fűzik sorsaink.

Nézd a' rózsza, melly kertében
tegnap csillogott,
a' kegyetlen dél' hevében
már elhervadt.

Jer tehát a' zöld mezőre,
üllyük a' tavaszt,
kincset vesz, ki jobb üdőre
minden elhalaszt.

(1806.)

133. A' Barátság.

Mónomotápában, hol még a' tiszta barátság
mentt a' képmutató *etikét*nek gyilkos évétül,
eggy pár férjfi lakott. Böcsötül fogva szerették
egymást sokkal erősebben, mint a' kiket a' vér
öszvecsatol. Soha nem vehetett a' kancsal irígység
rajtok erőt, soha hírsusogás vagy vizsga gyanúság,
csendes szíveiket nem tudta vitára kicsalni,
's a' mit az egyiknek nyújtott a' furcsa szerencse,
azt a' másika is bizvást nézhette javának.
Egykor amaz puha pelyheiből felijedve kiugrik
éjszaka, 's társához nagy lépésekkel ügyekszik.
Jelt üt az ablakokonn, csenget, berepeszti az ajtót,
a' nyugovó pitvarba rohan, 's a' házi cselédet
szorgalom-ébresztő szókkal kifeszíti az ágybúl.
Addig az elrémültt háznak gazdája sietve
felveszi köntössét, zsebeit megtölti arannyal,
férjfi merészséggel kardgyát markába ragadgya,
's a' küszöbön beütő vendéggel szembe akadván:
«Szólly, mi bajod? Tán titkos irígy ólálkodik, úgymond,
élted után? vagy gyilkos orok házadba rohanván,
birtokidot dúllyák? Mennyünk, itt fegyverem! Állasz?
Avvagy pénzeidet magosabb játékra kirakván,
súlyos adósságot tettek a' kockavetőknél?
Kész az arany nálam, 's ha kevés, a' drágakövekből
végy eleget hozzá. Vagy tán, folytattya derültebb
orczával szavait, sanyarú szeretőre akadtál,
kit sem ígéreteid meg nem győzhethenek eddig,
sem keserű panaszyd? Jer hozzá. Néki ajánlom
mindenemet, ha örökre neked felszenteli szívét.»
Erre amaz gondfellegetiből napfényre derülvén:
«mindezek útamnak nem voltak czélljai, úgymond.
Kínádot köszönöm. Szomorúan láttalak ülni
eggy komor álmomban. Felijedvén, tudni akartam
sorsodot, és ha lehet, korlátot vetni bajodnak.
Ez vezetett hozzád. Hogy megcsalt álmod, örülök.»

Óh! melly drága dolog, melly kincs a' tiszta barátság!
A' szomorú szívnek titkos mélyébe behatván,
hogy kinyomozza baját, kéretlen' nyújtya segédgyét,
's gyenge szemérmünköt kímélő szókkal előzi.
Egy nyomorútt álom fel tudgya ijeszteni gondgyát,
hogyha baráttjának látszik hirdetni veszélyét.
(1806.)

134. A' rossz szívű Bölcssek.

Kik sem fejeknek dőre homályaikat
a' bölcs világnak szép leleményivel
fel nem derítik, sem goromba
szíveiket nemes érzeménnyel
meg nem javítták, nemde az oktalan
baromcsatákkal tartani látszanak,
mellyek szelídebb sorsra vágyani
vagy bajokat szemesen kerülni
nem képesek? Fél emberi szíveket
a' bölcs örömmel bájja nem illeti.
A' merre tetszik, hajtya őket
a' susogó hitetés, az ösztön,
mint a' szelecskék a' hamar engedő
nádat, vagy a' vad göblyöket egy picziny
bojtárnak éles füttyenése.
Tik pedig, óh sanyarú vitákra
kitett Szelídek! kikben az emberi
felséghez illő, dücstelen, eggyügyű
erkölcsöt a' vásott Gonosznak
rettenetes dühödési ellen
előre látó elme, tapasztalás,
jobb könyveinknek néma tanácsai
nem védgetik, jaj! melly siralmas
sorsotok a' kitanúltt latorral
rakott világnak nyomtalan úttáin,
mellyekre jámbor nyájak elkerül
a' széles ösvénybűl, hol egymást
döfdösik, üzőgetik, tapodgyák
a' sok tolongók! Hasztalan' őrzitek
a' tolvajoktól kincseteket. Szemes
fortélyok át tud hatni hozzá,
bár ha ki tértek is úttáikból,
a' legsetétebb szikla falak közé!
Sok szép ürüggyel kérlelik eggykorig
erkölcsötöknek szent negédgyét,
's hogyha goromba köcsögtetések
kívántt figyelmet nem lel előttek,

mindaddig űznek, még vagy elállotok
 a' jámboroktól, vagy kegyetlen
 ostromozások alól kihaltok.
 Ők összevgyűjtvén dúzs hagyományiból
 az ó világnak, drága szerek gyanánt,
 a' csalfa mérget, melly az embert
 emberek ellen irigy dühökre
 noszította, 's a' most számosan élledő
 bölcsenek éles könyveiből csak azt
 szedvén ki, mint mester találmányt,
 a' mi az észet nagyon is kinyitván,
 a' durva szívet jóra hevíteni
 nem tudgya; büszkén megvetik érdemes
 munkáit a' jámbor Tudósnak,
 a' ki az embereket sekélyebb
 mondások által jóra vezetgeti;
 hiú dücsököt, nyalka jutalmakat
 kívánnak a' megcsalt Nagyoktól,
 kiknek üres ragyogást szereznek;
 's még vak csudálást szűlni ohajtanak
 a' köz seregben, mellynek üres fejét
 otromba gúnyokkal gyalázzák,
 addig az ügytelenebb Tudóskát,
 ki életével csúf viseléseket
 dorgálni látszik, vélek üvíteni,
 vagy szertelen kinszenvedések közt
 sírba hanyatlani kényszerítik.
 Jó szívet és észet adgy nekem Istenem!
 De hogyha e' két mennyei dísz közül
 meg kell tagadnod töllem eggyet,
 a' ragyogó tudományt tagadd meg,
 's adgy tiszta szívet. Képed az eggyügyű
 lélek, ha tűr is. Szörnyet az emberi
 nemzetben a' Bölcs, hogyha tündér
 fénnye az embereket vakította.

(1806.)

135. Barátnémhoz.

Szedgyük a' rózsát, valahol pirúlni
 láttuk útunkban, szeretett Barátném!
 Még kinyíltt arcczal tövis ágaikról
 ránk mosolyognak.
 Melly ma bűbajos kebelét ajánlya,
 holnap elhervad. Soha jobb üdöre,
 a' mivel kínál nevető szerencsénk,
 el ne halasszuk.

A' jelenlévő egyedül sajátunk
A' jövőendővel bal eset parancsol,
melly irigységből örömünkbe szokta
önteni mérgét.

(1806.)

136. Klárhoz.

A' sínlő hónap mélyiből
a' föld kiköltözik,
's új lelket vévén nedviből
friss zöldbe öltözik.

Szélednek a' ködfellegek,
kék bótyok felderül.
Zsendülnek minden termetek,
's a' szív is meghevül.

Illyenkor volt, hogy tégedet
először láttalak,
's megnyervén, Klári! szívedet,
szent frígyre birtalak.

Érezvén, csak hogy meg nem vetsz,
mint újjúlt mindenem!
és áh! azóta, hogy szeretsz,
melly boldog életem!

Jer hát Barátném! üllyük meg
frígyünknek ünnepét,
's egy tiszta csókkal újjítsd meg
szerencsém' kezdetét.

(1806.)

137. Az Aténabéliek.

Régi Aténának látván egy híres orátor
vad Macedó által buzgón fűzetni veszélyét,
elszalad a' néphez, 's a' szónokszékre felállván,
kezdi az ellenség' szándékát fejteni, zordon
bajnokinak kész táborait rettegve leírni,
's a' Haza' védelmét nagy buzgósággal ügyelni.
A' Görögök, kik lepke gyanánt enyelegve repültek
szüntelen' egy gyönyörű bábról más gyermek öröme,
a' helyes intőnek szavait mind füstbe bocsátván,
mintha nem illetnék ügyököt, csevegésnek eredtek.
Nossza elő hurczollya tehát a' mérges orátor

szónoki fortélyit, tüzesen szállíttya tanúknak
a' remegő falakot, sírjokból vissza idézvén
bajnoki őseleit, halavány szájokba kegyetlen
dorgákat rakogat, gúnyol, kérdéseket ébreszt,
öklözi ambóját, lábával mennydörög, ordít.
Hasztalan! A' Görögök hallván egygy tompa zsibongást,
's gyermekeket látván egymásnak kapni hajába,
mind e' kellemetesb néző játéokra tolódtak.
Akkor amaz mérges nyilazását félbe szakasztván:
«mennyei gondviselőnk, úgymond, Ceres asszony elindult,
még mikor e' földön oktatta ekézni az embert,
egy friss fecskével 's egy gyors kígyóval az útra.
Fél napi járat után egy széles vízre akadtak.
Késedelem nélkül neki ment a' szőke folyónak
a' sziszegő állat, 's a' tulsó partra kiúszott,
még amaz átevezett lebegő szárnyával az égenn.»
«Hát Ceresünk? úgymond, kívánt figyelemre ocsódván
a' zsidogó Gyűlés: Ceresünk átment-e utánnok?
vagy mit tett egyebet?» - «Szitkát öntötte reátok,
mondgya viszonytag amaz, látván már akkor üdőtlen
szíveteket, melly bábörömmert meg tudgya veszélyét
vetni Hazájának, 's gyermek viadalra nevetet,
még Fülöp a' Görögök' földjére berontani készül.»
Így a' csélcsep eszű népet figyelemre ocsítván
a' mese-hüvelyező, könnyen közlötte tanácsit,
's a' felüdült sereget Fülöp ellen harczra vezette.
Ilyen az emberi szív még most is. Mondgy neki százszor
fontos igazságot, szavadot mind szélnek ereszti.
Ámde viszont mély rejtekeit megnyitva örömmel
a' meseképeknek, 's mindaddig apollya eszével
tündér púpjaikat, mellyekkel rakva születnek,
még az igazságnak méltóságára emelvén,
kész az okossággal harczokra kikelni miattok.
Éltes ugyan Földünk, melly dajkalgattya nemünköt
gazdag rajzattal, de ölénn még gyermek az ember.
(1806.)

138. Thirzis' sírja felett.

Melly szörnyű öldökléstek,
hervasztó bánatok!
Óránkint nő gyötréstek,
óránkint számotok.
Könyekben úszdogálnak
álmatlan éjjelim;
új kínra nyíldogálnak
aggódó reggelim.

Ó sors! melly hív ölemből
elvetted férjemet,
mit késel, bús mellyemből
kihíni lelkemet?
Adgy vissza Thirzisemnek,
kit elföd e' halom!
Mi haszna életemnek,
ha őt nem birhatom?
Ő volt e' búk' honnyában
eggyetlen gyámolom.
Ővéle ah! sírjában
hanyatlik csillagom.
Repedgy meg árva szívem,
végezd habzásimot!
Hadd lellyem itt, hol hívem,
ohajtott partomot.
(1806.)

139. Julishoz.

Nézd Julisom! melly vágyakodó bongással ügyekszik
a' Mádi bornak két darázs
mennyei balsamihoz!
Lejtegető lebegések után ajakára repülnek
a' mézpohárnak, szürcsölik
a' veszedelmes aranyt,
bátran ereszkedvén álnok síkjára; 's megázván
elvégre zsembe szárnyaik,
átölelik tüzesen
egymást. Már ez esik, társátúl visszanyomatván,
a' híg halálnak, már amaz,
illatos enyve közé.
Játszani gondolnád ökö, szerelemre hevülni
a' lépes áldomás után.
Ők pedig azt ügyelik,
mellyike éllyen meg, bátor révpartra kimászván
társának ázott vállainn,
's mellyike bukjon alá?
Illyenek ám Julisom! kik csak nyereségnek okáért
kötnék szerelmes frígyeket!
Egybekelések után
egymás' kincseihez férvén, a' mocskos irígység
megtántorította szíveket.
Szürcsölik a' gyönyörű
balsamokat mérték nélkül, kiki mostoha szemmel
nézvén az édes kelyheket,
mellyeket ínnye szerint

élő társa ürit, 's ha talán köz örökre fakadni,
's egymás' ölében látszanak
mennyei szívebegést
érzeni némellykor, még csüggedezések alatt is
mind azt arányzák gondgyaik,
mellyik eredgyen előbb,
kincsmaradéki utánn pihegő társának ölébül,
mélly gyással átvontt hintajánn,
érdemes Öseihez?

(1806.)

140. Vizdomfi és Frankvári.

«Nincs vak eset, mondom. Törvényes renddel erednek
szüntelen' a' születő dolgok szükséges okokból.
Láncz az egész Minden, mellynek gyűrűi, az első
szernek foglalatos lététül fogva, naponkint
gyűlnek, már egyenes sorban nagy számra tenyészvén,
már meg az ős tőtül ridegebb ágakra szakadván;
mint mikor a' fának kis kezdete gyenge gyökérből
vékonyan élledvén, sok ezer gallyakra feloszlik.
A' mit eszem gondol, szóll nyelvem, szívem ohajtgat,
's a' mit ezen tűznél művelek Frankvári Urammal,
úgy vagy on ős eleink mozgásával összezsátolva,
mint az üdő, melly most elhabzik, az akkori korral.
Eggy kis eset lett volna külömb, mikor ősi Vezérink
első sánczaikat felhányták szőke Tiszánknak
Szolnoki partyainál, sok másképp volna Hazánkban.»

Illyen szókra fakadt az öreg Vizdomfi az elmúltt
télnek vége felé, eggy estve kis asztala mellett,
szinte bevett vocsorája utánn, Frankvári Ferenczel
a' szabad ember iránt bölcs értekezésbe merűlvén.
Tűz vala mellettek, friss víz jó borral előttök,
néhány tűzrevaló fahasáb Frankvári' kezénél,
's a' picziny asztal alatt eggy jó nagy házi komondor.
Nagy Logicus lévén, 's könyv nélkül többnyire tudván
a' szilogyismusokat, melyekkel az oskolakönyvek
válogató kényyét szokták mutogatni nemünknek,
ámde viszont velejét ezen oskolabéli vitának
át nem igen látván máskint gyakorlatlan eszével,
gyermekes ergókkal kezdé Frankvári amannak
bántani mondását, melly nem fért büszke fejébe.
Akkor amaz: «Frankvári uram! tán eggyet is értünk,
úgymond; csakhogy az Úr más szókkal szokta kitenni
a' mit imént mondtam. Hozzuk jobb fényre, ha tetszik.
Élni akar minden, 's örök életet adni nemének.
E' tehetős ösztön látszik gerjeszteni mindent,

a' mi kerek színénn földünknek szembe akadhat.
 Ámde az egyyiknek, hogy ezen czéllýához elérjen,
 több kell vagy kevesebb, mint a' másíknak. Az érczkő
 pusztá vonás által születik morzsányi rügyéből,
 's pusztá vonás által helyben gyarapíttya valóját.
 A' fa szopik, 's már annya' tejét többféle nyírokra
 szűri le csőveivel, kit magnak, gyenge virágnak,
 kit takaró hajnak, csemetének, dajka levélnek;
 ámde csak egy helyhez lévén munkái csatolva,
 mellyeket egyyformán látszik végezni koronkint,
 a' szabadabb kénytől méltán fosztottnak ítéllyük.
 A' bogarak, férgek, madarak, 's a' többi baromság,
 mind szabadon járkák földünköt, szerte bolyongnak
 a' vizek' árjaiban, szabadon repdesnek az égben;
 ámde be van mégis másmás korlátba szorítva
 mindenik, élet után járó munkáira nézve,
 mellynek egész környét átnézheti emberi elménk,
 's mellynek zárjai között egyyformán élnek örökké.
 A' barom is választ, de csak abból, a' mi nemének
 több kevesebb szüksége szerint elejébe van adva,
 mint örökös jusrész. Kicsiny ez, sőt majd elenyészik,
 hogyha magunkéhoz tesszük: mire nézve szabadnak
 válogató kényyét olly vétek volna nevezni,
 mint birodalmaihoz képest a' Persa királynak,
 egyy majoros szolgát gazdagnak, jóllehet ennek
 annyi legyen, hogy társaihoz soha kérni ne mennyen.
 Minket is illy ösztön bizgat mindenre; de minthogy
 végtelen a' környék, mellyben kényyére kereshet
 válogatott eledelt, 's fenntartására nemünknek
 eszközököt fortélyos eszünk, szemeinkbe nem ötlík
 a' kiszabott törvény, melly országollya valónkot,
 szinte mikint az sem, hogy számtalan ágra feloszló
 's bármellyféle nevű munkái az emberi nemnek
 szüntelenn' egyenlők, valamint a' többi világé.
 Még soha e' földönn nem volt olly emberi állat,
 a' ki eszénn lévén, nem szerzett volna magának
 életadó eledelt, 's ki nemének magzatok által,
 vagy ha talán a' sors nem nyújtott illyen örömré
 néki tehetséget, legalább nagy tettei által,
 fényes örökséget nem próbált volna keresni.
 Erre iparkodván, kiki asszonyt néz ki magának;
 magzatit a' szomszéd' maradékival öszve csatollya,
 frígyeseket gyűjtvén illy móddal gyenge nemének,
 kik keresett javait szaporítani 's védni segítség;
 mesterkedni tanul azalatt a' furcsa baromtúl,
 's a' miket őseitül hallott, vagy azóta tapasztalt,
 hogy nyomozó ésszel kezdett mindenre vigyázni,
 gyermekinek, fő kincse gyanánt, szájokba beszélli;
 majd azután, ha erőre jöhet segedelmei által

sok maradékainak, gyűlöltt uraságra ügyekszik,
már hitetésekkal, már ellenséges erővel
a' gyengébb jövevényt súlyos jármába kerítvén;
és hogy tetteinek mind egy mondásba rekesszem
czéllyait: élni akar, 's örök életet adni nemének.

Sokszor ugyan szomszédgya miatt, kit meg nem igazhat,
több ösvényi közül a' rosszabbikra kerülni -
mint mikor a' vízenn a' szél elkapja hajóját
a' haza induló kalmárnak pusztá helyekre -
sokszor az életnek fonalát ógatni akarván,
kénytelen azt a' rajta ütő gyilkosnak od' adni -
mint mikor a' farkas bárányseregekre rohanván,
a' kuvaszok' dandári között sírjába hanyatlik, -
sokszor eszét a' vélekedés hamis útra vezetvén,
ott keres oszlopokat fenntartására nemének,
hol maradék nélkül örökös mélységbe lesüllyed,
ott ragyogást, hol pusztá homály leskődik utánna,
ott eledelt sokszor, hol titkos mérgek alusznak,
ott igaz erkölcsöt, tudományt és vársi rendet,
mellyek eszét nyitván, szívét a' jóra hevítvén,
állati sorsából méltóbb célokhoz emellyék,
hol dühösebb állat minden véltt díszei mellett
's oktanabb vad lessz bármely otromba baromnál:
ámde igaz még is, hogy illy fájdalmas esetben
szüntelen' olly jónak választására ügyekszik
önnkint, melly szeretett voltát fenn tartsa nemével,
és hogy igaz rosszhoz, melly megsérthesse valóját,
akkor szít egyedül, mikor ezt legjobbnak itélni
kénytelen a' sok között, mellyek szándékit elálllyák.»

Rázta fejét azalatt, 's dúltfúlt Frankvári magában,
nagy nehezen várván, hogy amaz befejezze beszédgyét,
mellyre tudós tűzzel próbáinak oskola rendét
megmeg elől kezdvén, «jót, rosszat az ember akarhat
szüntelen' egyformán, úgymond, és semmi tehetség,
semmi erő nincsen, melly engemet arra vehetne,
hogy tegyem ezt vagy amazt feltett szándékaim ellen,
vagy hogy az olly dolgot, melly fel nem múllyá erőmöt
jobb, gonoszabb végzésem után el haggyam enyészni.
E' tüzet én fával táplálhatom, úgye? ha mindgyárt
annyira is, hogy az ágasokat meggyújtsa felettünk;
vagy pedig azt tehetem, megvonván tőlle, ha tetszik,
a' kiszabott eledelt, hogy sínlő lángja kihallyon.
Most hát azt akarom, hogy azon korig el ne aludgyon,
még ez edényekből a' bort ki nem isszuk egészen,
's azt az erőt, végzésem után, melly józan eszemnek
dictámennye szerint történt, én látni szeretném,
melly akarásomnak meggátolhassa gümölcsét.»
Ezt hevesen mondván, felkap nagy láрмаütéssel
a' fahasábokból, mellyek mellette feküdtek,

eggyet azért, hogy tápla gyanánt a' tűzre hagyítsa.
A' kutya ezt látván, megijed, 's feldönti az asztalt,
mellyről a' sok üveg, bor, víz a' tűzre omolván,
ezt sebes árjokkal mind egy szikráig eloltyák.
«Örsike! hozz gyertyát, mondá Vizdomfi kaczagva,
hogy tehetős akarattya szerint Frankvári Uramnak
fenn tartott tüzetet friss lángra kigyúllani lássam!»
(1806.)

141. Örsike.

Nincs megyénkben szebb leányka
Örsikénél.
Vénus sem szebb alkotmányka
termeténél.
A' napfény nem hathatóbb,
a' hűs hold nem bájolóbb
kék szeménél.
Hóval verseng friss fejére
homlokának.
Rózsaszínnel küzdik vére
orczájának.
Lantok úgy nem pengenek,
mint folyási zengenek
szűz szavának.
Első estve, hogy szemembe
tünt orcája,
melly ingerrel tört szívembe
bájszikrája!
Éjjel ő volt álmomnak,
nappal minden vágyomnak
eggy sommája.
Tűzgomolykint habzott vérem
szűk eremben.
Szörnyen harczolt a' szemérem
hő mellyemben.
Már remények játsztanak,
már meg vászok víttanak
bús fejemben.
Pusztaság volt nagy világunk
rab szememnek;
bús legvígabb társaságunk
zártt szívemnek.
Elborúltak napjai,

háborodtak habjai
víg kedvemnek.

Kétségét nem tűrhettem
habzásimnak.
Angyalához elsiettem
vággyaimnak;
's megcsókolván hó kezét,
elbeszéltem kútfejét
kínnyaimnak.

Ő el kezdett könyezgetni
keservemre,
orvos szókot hintegetni
gyötrelmemre;
's földre sütvén kék szemét,
megvallotta visz tüzét
kérelmemre.

E' szavára szétenyészett
komorságom,
sírporából feltenyészett
nyájasságom,
's ammint frigyünk érdegélt,
úgy naponkint nődögélt
boldogságom.

Nincs azóta olly bogárka
ösvényemben,
fészket nem rak olly madárka
kis kertemben,
mellyel dalt ne hímzenék,
édes kéjt ne érzenék
nyílt keblemben.

A' farsangnak kezdetével
esztendőre
kész lesz, mondgya, mindenével
a' kendőre;
's majd ezenn ha átesünk,
a' templomba költözünk
esküvőre.

Haj! be nagy lesz boldogságom
hú karjában!
Több mint földi menyországom
birtokában!
A' király sem boldogabb,
jöllehet leggazdagabb,
országában.

(1806.)

142. Az Igazsághoz.

Vond le már egyszer, sanyarú Igazság!
a' setét fátyolt bekötött szemedről,
mellyel a' Bölcsék csöcsömös korodban
felpiperéztek.

Azt akarták ők, hogy ítéletidben
a' gonoszságnak ne tekintsd személyét,
és hogy a' dúzsnak ragyogó arannya
meg ne vakítson.

Ám de már tudgyuk, hogy ezen hibáktúl
meg nem ó téged' szemeid' homálya,
sőt hogy a' vakság iszonyú dühökre
készti az embert.

Láttya nyíltt ésszel szemesebb világunk,
mint nyomod nyelvét gonoszok' javára
serpenyőidnek, fenekénn az érczet
pengeni hallván.

Láttya, mint sínlik remegő kezedből
a' kivontt pallos, mikor a' hatalmas
büszke bosszúját füleidbe súgott
fennyel igéri.

Láttya, hogy lelkét bekötött fejeddel
a' szabásoknak soha fel nem érvén,
csak setét testénn tapog a' betűknek
fénytelen elméd.

Vesd el a' fátyolt! Kiderültt egünkönn
felviradt a' nap. Szemeit törülvén
láttni kezd minden; 's te magad maradhatsz
ősi homályban?

(1806.)

143. Az Oroszlyány.

Forró Afrikának egyik helységében,
mellynek oroszlyányok laknak vidékében,
öszvecsődült a' nép a' legfőbb utszára,
tábori kürtöknek harsogó szavára,
hogy egy új bálványnak felszentelésénél,
úgy mint a' városnak örömnepénél,
tiszteletet tegyen azon bajnokoknak,
kik fajzattyát víjják az oroszlyányoknak.
Azzal kérkedtek ők egész Afrikában,
hogy nincs olly oroszlyány széles határában,
mellyel úgy ne merne vitára kikelni,
hogy gyilkos körmének meg tudgyon felelni

minden fegyver nélkül akárki közülök.
Hitték is már sokan a' csudát felülök,
kik távolabb lakván, a' csacska híreknek
örömebb hisznek, mint saját eszeknek,
Az új kép is tehát, melyet faragtattak,
's hat vén elefánttal helyre hurczoltattak,
óriás szabású bajnokot ábrázolt,
ki egy nagy oroszlyányt vitézül legázolt,
serénnyénél tartván még egyik kezében,
's kérdés mosolygván mord tekintetében.

Látta ezt egy szarka mély álmélkodással,
's legottan kirepült hangos csacsogással
az oroszlyányoknak szomszéd tanyájába,
's bemenvén egyiknek setét barlangjába,
«elhiggyeme, úgymond, hogy szép vitézségtek,
mellyel ekkoráig fénylett nemzetségtek,
annyira elfajúlt ősi virágjátúl,
hogy egy nagy oroszlyány egy ember karjátúl
gyáva macska gyanánt a' földre sujtasson,
's vitéz lába alatt pardonért sírhasson?»
's elbeszélte néki szokott csörgésével,
a' mit imént látott tulajdon szemével.

Az oroszlyány viszont száját görbítgetvén,
's felelete közé megvetést nevetvén,
«ha minállunk, úgymond, a' nagy mestereknek
olly divattya volna, mint a' vitézeknek,
vésővel lehetne a' vésőt czáfolni,
melly hazugságot mer ellenünk koholni.
Bálványképek ellen bálványt állíthatnánk,
kérkedő versekre ódát ordíthatnánk,
's írásink úgy vinnék szét az igazságot,
mint az embereké a' sültt hazugságot.
De mink nem bajlódunk ilyen fortélyokkal,
úgy megelekedvén a' valóságokkal,
mint a' vívó sereg gazdag prédájával,
mikor egy nagy várast meghódít kardgyával,
a' vezérnek hagyván azt a' dücsösséget,
hogy ő gázolta le a' sok ellenséget.
Jer velem!» 's ezt mondván mérges hahotával,
a' városba nyargal szárnyas postájával.

Javában dalolták szinte tetteiket,
égig magasztalván saját neveiket,
's tapsolást vadászván a' köz polgároktúl,
szerelmes szemeket a' szép asszonyoktúl,
az új bálvány körül a' híres bajnokok;
sokkal tellyesebb volt örömmel homlokok
a' dicséreteknél csiklandó hangjára,
mint a' tar veréb szorgalmas annyára,
mikor eledellel szemléli szállani:

ammint meghallották szörnyen ordítani
a' jövő oroszlyányt végénn az utszának.
Nossza tehát kiki útát tör magának
keresztül a' népenn ... Talán a' vitára? ...
Nem; a' legszomszédabb házak' padlására,
's valamint a' rémültt göböllynek tulkai,
mikor megcsattannak az égnek nyilai,
zöld legelőikről öszve zavarodnak
's egymásnak hátainn haza tolakodnak;
ezek is a' vésznek hátokat fordítyák,
's nagy erővel egymást előre taszíttyák.
Kévék gyanánt döntik a' sok asszonyokat,
kik futni nem győzvénn, késtetik úttýokot;
gázollyák seregét növendékeiknek,
kik rést nem nyithatnak nagy lépéseiknek,
's mint mikor a' zöld fánn zsinatot tartanak,
vagy menyecskéiknek verseket hangzanak
a' buja verebek, 's egy nagy pattanásra
nyil gyanánt felszállnak a' szomszéd szénásra;
pusztán marad a' fa, csendesség születik,
mellynek zöld pólyáit szellőcskék hűtgetik:
úgy marad a' bálvány. - Gúnyos mosolygással
nézi az oroszlyány, 's egy nagy ordítással
neki rugaszkodván, ledönti lábárúl.
Nevette a' szarka egy háznak ormárúl,
's elszállván örömmel országrúl országra,
kiterjedt a' titok az egész világra.

(1806.)

144. Örzsikéhez.

Kit vársz ablakodonn Örzsike! szüntelen'
ásítván? kit akarsz csalfa szerelmeid
által jégre vezetni
megmeg nőtelenink közúl?
Egy karcsú ifiút látok enyelgeni
óránkint aranyos tűköreid között;
látlak czifra ruhákban
kint szállongani karjainn.
A' tánczos palotánn csak vele szédelegsz,
a' játékhelyekenn csak neki pillogatsz.
Ő most kedvesed, ő most,
látom, mindened egykorig.
Hányszor fogja szegény sírva panaszlani,
hogy mint a' recsegő szélanya, változik
szíved szüntelen,' és hogy
első kellemetid helyett,

mint a' dőre hajós, kit nevető szelek
a' majdmajd habozó mélyre kicsaltanak,
kormos fellegeket lát.
Hányszor fogja sohajtani,
látván úttyaiban friss szeretőidet,
hogylablánczaidot rólla lefejtegesd,
mellyek kényei ellen
még hozzád lebilincsezik;
vagy kétes kezedet, régi szavad szerint,
nászgyűlések előtt férjfikezésébe tedd.
Óh! melly boldogok, a' kik
álnok szívedet ösmerik,
's titkos töreidet, mézbe takartt halál,
gyilkos lépfá gyanánt messze kerülhetik;
vagy kik vészes öledből,
mint én, sok habozás után,
legfőbb kincseiket csalfa vizek közé
elhányván szaporán, egy darab ágasonn
a' már régen ohajtott
partot jókor elérhetik.
(1806.)

145. A' Nefelejts.

Kiandalgván hűs kert ernyőmben
eggy nyári napnak kezdetén,
eggy Nefelejtske tűnt előmben
zöld szőnyegén.
Ah! benne, ammint rám mosolygott,
Laurámnak láttam kék szemét;
Laurámnak, ammint szála bolygott,
friss termetét.
A' harmat szinte öntözgette
illattal tellyes arczait,
's tejcsöppecskével gyöngyözgette
kék fodrait.
Két csöppet láttam levelének
remegni gyenge széleinn,
's együlni végre sík öblének
hűs mélyeinn.
Eggy szép edényben friss hantával
áttettem e' kis fajzatot,
's Laurámhoz vittem nagy pompával
mint zálogot.

Hadd intsen, Laura! Thirzisedre,
mondám, e' kiseded Nefelejts!
's ha vészek ütnek nőhitedre,
el ne felejts.

(1806.)

146. A' Vízkórságos.

Annyira elterjedt Borosonn a' vízi betegség,
hogy dagadó testét meg kellett végre csapolni.
Mind kiteríti tehát csapoló szerszámit előtte
a' sűrűgő orvos, 's neki megy hordónyi hasának.
Ámde amaz kezeit szomorúan vissza taszítván,
elhívattya fiát 's illykép kezd szólni hozzá:
«Nézd fiam! e' szörnyű szerszámokat. A' sok ivásnak
rettenetes követői ezek! Hosszabbka lehetne
életem e' nélkül. Most legjobb férjfi koromban
elhalok. E' példát vedd jól szívedre. Iparkodgy
jobb nyomokonn, mint én, boldog vénségre kijutni.»
Többet akart más dolgok iránt még szólni; ámde
a' siető orvos ki akarván verni eszéből
félénk gondolatit: «ha ki nem gyógyította vizéből
a' csapolás, úgymond, az Urat, még holta után is
mondgyon az Úr engem' botorabbnak az ostoba lúdnál.»
'S ezzel az orvosokat mind fel kezdette czitálni,
kik bizonyos szernek mondgyák a' bőrvizek ellen
a' csapolást, mellytől soha meg sem halhat az ember.
Majd azután szomorú fia is biztatni akarta,
hogy csapolása után még szép vénségre kiérend;
ámde mihelyt czéllyát megsajdította szavának,
«ah! ne beszélly, kérlek, mondá mosolyogva viszontag
a' beteg. Én tudom azt jobban. Soha sem vesz az ember
csapra egyéb hordót, hanem azt, melly szinte kifogyván
életadó folyadékaiból, haldoklani készül.»

(1806.)

147. Ámor a' borban.

Nyájasan édelegtek
eggy heves napnak gyönyörű
nyugta után az álmos
rósa körül az esti
hűs szelek, még ernye alatt
eggy mulató lugasnak,
hajdani lángjainkot,

‘s a’ szerelmeknek habozó
kínnyait emlegetvén,
Tállyait iddogáltunk
Dórisommal. Vészek utánn
édes öröm nevetni
a’ kikötő szigetről
a’ kevés kárral kikerültt
tengeri háborúkot!
Olly sebesen repűlvén,
mint az éhes fecske szokott
méhek utánn rohanni,
érkezik eggy kis Ámor,
‘s arczainkot szárnyaival
pajkosan átsimítván
játszani kezd. - «Tipord le
a’ pogányt! úgymond rebegő
Dórisom; új bajokra
győzi lecsillapított
szíveinket!» - Talpra kelünk
hantos üléseinkről,
‘s rósa bogakkal úzzuk
fel ‘s alá spalléri között
a’ rezegő lugasnak.
Ő enyeleg, kiszökvén
nyil gyanánt eggy lombüregenn,
majd meg amott beütvén,
‘s végre tekintetünkből
eltűnik. Mink öszveülünk
győzedelem-dücsővel
Tállyai balsamunkhoz,
‘s kérkedő hadnagyka gyanánt,
gúnnya között az elvertt
kellemetes latornak,
a’ reánk váró poharat
újra kezünkbe vesszük.
«Éllyen az álnok Ámor!»
mondgyuk egymásnak, ragyogó
gyöngyeit átköszönnén;
‘s élledező tűzünknek
ah! csak új habzása utánn
vesszük iszonyal észre,
hogy botorúl megittuk
a’ kis Ámort is, ki magát
csalfa borunkba vette.

(1806.)

148. Klárikához.

Amott a' hegynek zöld tövénn
eggy domb ül a' völgy' kezdeténn,
 's ezenn parányi kis tanyám.
 jer, nézd meg Klárikám.
Mellette csörg a' friss patak,
mellynél bárányok játszanak.
 Nem bő, de nekünk Klárikám!
 elég lessz kis tanyám.

Előtte nagy tölgy gallyazik,
hol sok madárszó hangozik.
 Körülte szép gyümölcsös fák
 's víg rósa-bokrocskák.
A' nap nem éri ajtaját,
a' szél nem rázza oszlopát.
 Hő ahhoz vagy hüs át nem fér,
 ki kis tanyámba tér.

A' víznél, melly lent folydogál,
eggy fülmilécske sírdogál,
 's a' szirt felfogván dallyait,
 megnyújtja jajjait.
Itt lelvén eddig kedvemet,
magam töltöttem éltetmet;
 de tiszta szivbűl osztózok,
 ha véled lakhatok.

E' kis tanyámban úr vagyok,
napestig bátran vígadok,
 's mihelyt az alkony ágyba vet,
 az álom rám nevet.
Ha megvisgárod Kedvesem!
tudom, megtetszik rejtekem.
 Csak nő' híjával van tanyám;
 jer, térj be Klárikám!

(1806.)

149. A' kan macska.

Eggy iszonyú kan macska lakott eggy búzamalomban,
melly basa mordsággal kikutatván minden udúcskát,
a' sok egért, patkányt úgy mészárlotta rakásra,
mint nagy Akillesnek régenten dőre haragja,
drága baráttáért, Trójának büszke vitézit.
Egyszer ezek, mikor asszonyihoz concertre kísétált
éjszaka, öszvelopódzkodtak. Hasaikra borúlván

életemes dékányok előtt, elejébe csevegték,
rettenetes bajokat, 's iszonyú vérszomjai ellen
a' miogó kannak keserű panaszokra fakadtak.
A' remegő dékány ellenben, az égre tnkíntvén,
könnybebrúltt szemmel, «sajnálom, kedves Öcséim!
úgymond, sorsotokat. Tudom én, melly marczone dühhel
üldözi e' vad kan nemeinket. Móta születtem,
nem tudok illy iszonyú gyilkost e' búzamalomban.
Még ifiú voltam, csak nöstény macska vigyázott
e' teli zsákok közt. Szabadon szaladoztak előtte
gyermekünk, 's ha talán közelíteni mertek üdönkint
vaczkaihoz, csak azért kaparított néha közüllök
eggyet körme közé, hogy rajtunk asszonyi jussát
űzvén, úrfiait fenntartására tanítsa.

Illyen arany koraink többé nem lesznek! Utánna
többen uralkodtak, kik alatt szűkűlni jusunkot,
's a' dühös öldöklést láttam terjedni neműnkre.»

Mint mikor a' Mester szomorúan festi csapásit
a' haragos mennynek, mellyekkel az emberi fajnak
marha gonoszságát földünkön feddeni szokta;
öszve fohászkodván az anyák, elejébe pityegnek,
's gyenge leányaikat főhajtogatásaik által
szívreható intési után indúlni taníttják.

Úgy az öreg poczkok 's az egér községnek atyái
sok szomorú áhhal kísérvén ősi panasszát
ősz fejedelmeknek, végtére fenyíteni kezdték,
virgoncz magzatikot, hogy ezen tigrisnek emésztő
körmeit ösmervén, lyukaiktól messze bolyongnak.
«Hát mit együnk, mit igyunk? úgymond szavaikra viszontag
a' tüzesebb vérű ifiúság. Jobbe lyukakban
rettenetes vajadások után eldöglenni éhen,
mint veszedelműnkkel bajnok próbákra kicsapni?
A' szomorú banyaleczke helyett jobb volna biz' arról
szóllani eggykét szót, mint kellene marha dühétől
e' fene állatnak megmenteni drága neműnköt?»

Nossza tehát a' szenderedő dékányra tekintvén
a' szomorú gyűlés, vizsgán tudakozza tanácsát;
vélie, hogy nyilván a' mord macskára rohanni,
's bajnoki virtussal porrá tördelni hatalmát?
vagy hadi fortéllyal titkos pórázba kerítvén
rettenetes körmét, mindaddig marni kegyetlen
oldalait, még béleiből párája ki nem száll?
Vagy falatokba takartt méreggel kellene inkább
lármaütés nélkül Plútóhoz küldeni lelkét?
A' felüdült dékány torkából félre köhögven
a' recsegő hurutot, «fiaim! mind hasztalan, úgymond.
Még egerek lesznek, macskák is lesznek örökké!
és ha ezen tigrist Plútóhoz még ma elűzzük,
holnap az új hóhért, fogadom, már hozza nyakunkra

mérgesen a' molnár. Pedig azt még édes anyámtól
hallottam sokszor, hogy jót soha senki se várjon
rosszak után. En hát, fiaim! legjobbnak itélem,
a' kutató kannak csörgőcskét kötni nyakára,
's minden erőszaktól megtartóztatni magunkot,
mellyért magzatitúl új bosszút kellene várnunk.
Így legalább, mikor ő vaczkából lesre kilappang,
vagy mikor asszonyitúl haza jön, kiki hallja közüllünk
a' jeladó csörgőt, 's kaszamátájába szaladhat.»

A' zsibogó gyűlés nagy örömmel vette tanácsát
bölcs fejedelmének. Tapsolt a' furcsa egérség,
még az öreg poczkok nagy eszét bámulva dicsérték.
Ámde mikor kérdés kezdődött lenni azokrúl,
a' kik végbevigyék, a' mit Nagysága tanácslott,
eggyik imígy, a' másik amúgy tologatta magárúl
másra ezen hivatalt, 's eggyenkint félre osontván
földre csapott szemmel, szomorú lyukaikba vonódtak.
Adni ugyan könnyű, de nehéz végezni tanácsot.

(1806.)

150. Fillis.

Fillis, Pestnek szép csudája,
sok Szerelmest megvetett,
kit koronkint ál orczája
rabbilincsre fűzgetett.
Fittyet hányt a' Grófocskáknak,
kik sok pénzzel készteték,
görbe szókot a' mátkáknak,
kik kezekkel kérlelék.

Én is végre megszerettem,
bátor tudtam kénnyeit,
's minden fortélyt elkövettem,
hogy meggyőzzem gőgjeit.
Nőtt buzgásom a' veszéllyel,
szórtam vívó versemet,
még szerelmem rút fekéllyel
mind belepte szívemet.

Mint Petrarka úgy zokogtam,
molbúl vervén lantomot,
's mint a' macska úgy miogtam
szép fülébe kínomot.
Már ahokkal, már jajokkal
ostromoltam sánczait,
's áh! a' legszebb lessusokkal
fel nem birtam lángjait.

Elfutottam Ámorkához,
megbeszélltem sorsomot,
‘s arcra esvén ded lábához,
kértem, fogja pártomot.
Állyon bosszút olly leányonn,
a’ ki ötet megveti,
‘s a’ ki olly sok szép zsákmányonn
csak negédgyét hűtgeti.

Ő ezekre felhevűlvén,
kéresemnek helyt adott,
‘s a’ Praterba elrepűlvén,
nagy bosszúkot forgatott.
Itt találta szép annyával
a’ hadaknak istenét,
szép annyának udvarával
a’ szerelmek’ nemzetét.

Jó, hogy itt vagy! illy ígével
szólítván a’ bajnokot,
átkutattya friss szemével
itt amott a’ szuglyokot,
‘s öszve szedvén egy lóczáru
Mars’ sisakját ‘s fegyverét,
kölcson kéri oldalárul
egy órára szép övét.

Erre a’ kert’ mellékében
új formába öltözik,
‘s egy hadnagynak ál képében
Fillisünkhöz költözik.
Megköszönti nyers csókjával,
bármint ójja szűz aját,
‘s mellé omlik, jobb karjával
átölelvén oldalát.

Szígyen nélkül rajzolgattya
járattyának czéllyait,
pajkos szókkal szítogattya
a’ leánynak lángjait;
‘s termetének nőszíveknél
nagynak mondván kelletét,
elbeszéli a’ szépeknél
kéjjel töltött életét.

Mint tört át a’ szép lyányokhoz
a’ szülőknek gáttain,
mint a’ féltett asszonyokhoz
a’ férjeknek zárjainn.
Melly merészen ostromlotta
a’ leghűvebb várakat,

melly fortéllyal hódította
a' próbátlan bábokot.

Hogy kergette udvarából
kedvessének bús urát,
elragadván hű karjából
eggyet értő asszonyát.
Hogy költötte víg??kal
férjeiknek javait,
tenkre tévén száz árvákkal
negyven dúzsnak házait.

Mint csalt pénzt ki polgároktúl,
hogy kitartsa Fláviát;
portékákat kalmároktúl,
hogy ruházza Szilviát;
's részeg fővel a' korcsmáknak
szétkardozván kannyait,
mint készítette a' k??knak
hódolásra nyájait.

Szitkos, esküs vallásának
látván Fillis szent hitét,
's illy temérdek bravúranak
átösmervén érdemét,
«áh! úgymond, illy fő bajnoknak
én ellent nem állhatok;
íme szívem! E' bájoknak
minden jót feláldozok.»

Óh! te majma Petrarkának,
vesd pokolba lantodot!
Add Aranyfi! bús árvának
gazdag ajándékozdot!
'S tik legények! házasodni
a' falukra mennyetek!
Másra szoktak vágyakodni
a' próbáltabb Fillisek.

(1806.)

151. Horátziushoz.

Bel mocsok nélkül ragyogó Igaznak
elhiszem, Flaccus! hogy epés nyilakkal
töltt tegez nem kell, mikor a' vadaknak
járja lakásit.
Téged a' farkas, noha fegyveretlent,
elkerült önnkint, mikor a' ligetben
bútan szívvel Lalagét dalolván,

szerte bolyongtál.
Ámde más törvény van az embereknel!
Emberek voltak, kik irigyen engem'
Laura' karjából idegen helyekre
messze ragadtak.
Úzzön el zordon havasokra sorsom,
hol gyümölcságak soha sem virítnak,
's a' deres földek beborítva nyögnek
lusta ködökkel!
Úzzön a' naptúl kiaszott hegyekre,
hol ruházatlan Feketék tanyáznak!
Laura lessz nékem szeretőm örökké,
Laura barátném!
(1806.)

152. Lilla.

Még repdes enyelgve az alkonyi szél,
's csókjára megrezzen a' rózsalevél,
sír Lilla, 's az érre leszögzi szemét,
melly zúgva gyorsítja előre vizét.
«Ah! így fut előllem az édes öröm,
azóta hogy búmot elhagyva nyögöm.
Megszegte az álnok! megszegte hitét;
Fillisnek eladta örökre kezét.»
Ezt mondgya zokogva, 's egy dombra ledül,
hol szíve a' szótlán keservre hevül.
O Lyánka! mit bánod e' csalfa' kezét!
nem férjfi az, a' ki megszegte hitét.
(1806.)

153. Gliczerához.

Ammint barna szemöldökít
Dámonnak, Gliczerám! vagy deli termetét
áttilletve magasztalod,
jaj! hogy duzmad epém! hogy löki véretem
a' szív! Meghalványodik
töstént arczolatom, háborodott eszem
elhágy; nedvesedik szemem,
's gördülő könnyeim, bárha tagadgyam is,
árúlyák fene lángomot.
Égek, nem tagadom, fényes üszög gyanánt
égek, Kedvesem! akkor is,

még zög Dámon után nyájasan esdekelsz,
‘s bimbózó bizodalمامot
büszkén megtapodod. Jaj! ne halaszd tovább
eljegyzésemet! Ő soha
állandó szeretőd nem lehet; öneki
Dóris mindene. Boldogok,
kiknek szent kötelek szívhabozásikot
végzik, ‘s kiknek az egy halál
hosszas kéjek után oltya szerelmeket.
(1806.)

154. Örzsikéhez.

Mit haragszol Örzsikém!
ha tán Marisnak termetét dicsérem?
Mért borúl be homlokod,
ha jó leánynak hirdetem Juliskát?
Ám ez által én amazt
szebb termetűnek, mint te vagy, sem ennek
feddhetelen életét
nem vallom érdemesnek a’ tiédnél.
Vagy mivel te messze látsz,
csak órraiknak csúcscsait se merjék
nézegetni társaid?
Hol látsz teremni olly kevély ibolykát,
melly hatalmas illatit
a’ rósaszálnak vélye meghaladni?
Nyíldogál-e liliom,
melly győzhetetlen bíborát ki merje
bajra híni hófehér
színével? Ámde a’ ki eltagadná
őmiatta balsamit
a’ szegfűvekkal mérkező ibolynak,
‘s a’ kis bájos érdemét
nem érezné a’ liliomfejérnek,
nem Fa Jancsi volna-e?
Súgári a’ kristálynak alkonyodni
látszanak, ha lángoló
gyémántka mellé tétetik, ‘s elájúl
fénnyel megmeg ennek is,
ha öszvetartom bájoló szemeddel.
Ámde a’ kis kedvedért
e’ szép köveknek fénnyel homálynak
véldégetni színlené,
hízkelését nem de szemtelennek
tartanád? Nem érzek én
olly hűtelen szerelmet érdemidhez,

melly hazug dicséretet
hintvén elődbe, vakmerő dagályra
ingerelyle gőgödöt.
Vagy tán, ha édes balsamok repülnek
a' szelecske' szárnyainn
a' fáknak új virágirúl előmbe,
elrekesszem örromat,
mivel szelídebb illatot lehelnek
arczaimra dallyaid?
Juliska jó, Mariska szép; de nekem
nem mutathat a' világ
sem jobb leányt, sem szebbet Örzsikémmél.
Hogyha másnek e' kevés
ezerszer annyi dísz között irigyled,
nem de gyenge szívedet
szint' olly fonákúl nyughatatlanítod,
mint az, a' ki özzeit
átallya bölcs örömmel eddegélni,
csak mivel sok ügytelen
izzadva szerzett rozskenyérhez ülhet?
(1806.)

155. Koridonhoz.

Hasztalan ostromlod felséges ígéretek által
hódíthatatlan szívemet,
furcsa eszű Koridon!
A' mit az esdeklő szeretők nagy tűzzel ígérnek,
azt győzedelmes férjeink
a' lakadalmak után
többnyire hűltt vérrel jobb esztendőkre halasztyák.
Módatlan esküvésidet,
hogy soha semmi eset
hű tüzedet hozzám nem fogja eloltani, még élsz,
csak pusztá szóknak ösmerem.
Önnmaga sem hiszi azt,
a' mit előnkbe terít, ki hitelt érdemleni nem mer
eskütlen állításival.
Hogy felemésztí beteg
szívedet a' keserű bánat, ha továbbra halasztom
viszontagolni lángjait,
szüntelen' emlegeted.
Én pedig, óh Koridon! csak képmutatásnak itélem
a' legkesergőbb bánatot,
melly szomorú panaszt
válogatott szókkal folyvást el tudgya beszélni.
Dagadni látom mellyedet,
mint mikor a' vizekenn

domborodik 's meg vissza lapúl minduntalan' a' hab;
szerelmes orczád megpirúl,
csüggedező szemeid
fénylenek a' tűztűl, melly benned forrani látszik;
's ez éppen, a' mit nyíltt eszem
rettenetesnek itél.
A' lobogó lángnak dühödő tüze messze kicsapván,
csak gyújt, emészt, és eltűnik.
Én Eleket szeretem.
Nem fogad ő semmit; tüzeit nem festi előmbe
szóval; szerelme nem heves;
nem panaszzollya baját;
's áh! Koridon, sebeit duplán kell érzene annak,
kinek keserve szótalan.
Olyan az én Elekem,
mint a' néma Szegény, ki baját nem tudgya előnkbe
hangos panasszal festeni,
's nyögve mutattya sebé
a' könnyörű Szívnek, melly tán melléje vetődik,
még fűrgye nyelvű társai
szánakodásra veszik
a' legkegyetlenebb fősvényt kéréseik által.
A' gyenge szívű Útazó
láltya vajudni amazt
dupla keserve alatt, 's önnkint kétannyi adóval,
mint más Szegénynek nyújtogat,
megtömi árva kezét.

(1806.)

156. Egy Közmondás.

A' szűzeknek esküvési,
a' véneknek táncz-szökési,
's a' melly essők reggel húllanak,
nem sokáig tartanak.

(1806.)

157. A' Veréb és a' Gerlicze.

Szinte fagyos kebelét kezdette az árva mezőknek
nyitni az Aprílis; langyúlt a' déli szeleknek
karjai közt a' hűs levegő; 's a' dajka verőben
újra felébredvén, rügyezésnek eredtek az erdők,
ammint egy gyönyörű reggel szép kertbe repűlvén
sok Verebek, nagy dolgok iránt csevegésre fakadtak.
Itt szeretőjének buzgón festette az egyik

álmaim, esküdven, hogy holnapig átdöfi szívét,
hogyha viszont lággal nem akar könyörölni szerelmén.
Ott meg amaz rokony asszonyinak nem győzte dicsérni
tegnapi estvénjét, melyet sok tollas urakkal
egy ifiú pintynél vocsorálván, telles örömmel
töltött. Ez hahótás szókkal rajzolta le virgoncz
társainak, mint fért be tömött csűrbe orozva
egy dúzs hangyának, gavalér parolára ígervén,
hogy mihelyest tisztolga után ide vissza repülhet,
új fogadójához mind elviszi őket ebédre.

Megmeg amaz sok rettenetes diadalmakat írt le,
mellyeket a' Verebek nem rég a' büszke pacsérták'
táborainn vettek, nagy kárral kézbe kerítvén
egy teleket, mellyből azután meg visszavonódtak.

Szerte tekintgetvén azalatt egy fürge kanocská,
's a' rügyező somfánn megsejtvén nyeltes anyák közt
egy ifiú nőtényt, oda száll, 's hahótázva köszönti
a' csevegő sereget, mellynél a' kacski menyecskék,
's a' szemesebb lányok mind régi baráttyai voltak.
Mint enyeleg köztök! mint jár kis nyelve! Szeméből
mint löki a' nyilakat! Szívét már ennek ajánlja,
már meg' amarra nevet, mély sóhajtasokat adván
íntegetéseihez. Jeleket hány titkon emennek,
's megmeg amott egynek hunyorogva beszél szerelmét.
Végre az új Széphez fordúlván furcsa szökéssel,
kit csak imént érkezni tudott egy pesti Guvernánt'
karja közül gyermekfészkéből, minden előző
udvariság nélkül valamit kezd súgni fülébe.

Mit? Nekem ilyeneket? mondá pattogva viszontag
a' felháborodott nőtény. Melly durva merészség! ...
Tán azt véli az Úr, hogy bennem ... Mennyeen azokhoz,
a' kik az illy ... Bizonyos legyen arról, mondom, előre,
nem hagyom így e' csúnya *szotízt*! Lessz még ma szerencsém,
a' megalázásért számot kéretni az Úrtól;
's ezzel az assemblét elhagyván büszke haraggal,
a' rügyező erdőbe repült, 's egy tölgyre felülvén,
borzadózó tollát órával rendbe kaparta.
A' leszidott Gavalér jól értvén régi csatákból
a' jeladást, siető búcsút vesz az asszonyi néptől,
's más rövidebb úton haragos szeretője után száll.
Me voilà, úgymond, ammint melléje leomlik,
drága kisasszonykám! 's egyszersmind térgyre borulván,
merjem-e, szép Alakom! folytattya esengve beszédgyét,
várni szerencsém? Ki nem állom birtoka nélkül
holnapig életemet. Felemészt, ha nem oltja, szerelmem.

«Ah! que vous êtes bien brave!» úgymond nyöszörögve viszontag
a' könyörű Szépség, térgyerül lábra segítvén
módos imádóját; ki lehetne kegyetlen az Úrhoz
illy vallása után? vagy mell Lucrétia győzzön

állani még eleven, heves ostromlásinak ellent?

Illy magos ígéssel mondtak sok semmit üdönkint;
ammint omladozó tetejénn egy hajdani falnak
olly suhogás történt tőlök nem messze, minéműt
vad madarak tesznek borzas fészkekbe ugorván.
Pszt! valakit hallok! még itt sem szállhat az ember
a' kémrácza miatt! úgymond a' lyánka susogva,
's a' Gavalér mellül egyszersmind félre vonódik.
Szétveti a' másik szemeit, 's a' falra tekintvén,
láttya, hogy új fészket eggy nőtény Gerlicze rakván,
édeleg a' hímmel, ki az épületre koronkint
friss szereket hozván, apolásban kérte jutalmát;
láttya veréb szívvel, 's oda inti mosolygva magához
félreszaladtt társát, kihez áh! melly sajtalan, úgymond,
a' szerelem nyomoréki között a' házasságának!
Nézze csak e' buta párt, melly udvarisággal apollya
egymást! olly gyönyörűségről nincs benne idéa,
mellyet az újságnak mindég más bájja okozhat.
Férje mikint burokol! 's neje melly vékonyka nyögéssel
illeti pór ajakát! Ha szemem jól láttya kerékded
képét, még ifiú asszonyka. Leszálok azonnal
hozzá, hogyha tovább látom mellőle repülni
erdei erkölcsű párját, 's próbára veendem
asszonyi hűségét. Legyen itt szép Angyalom addig,
's nézze, mikint emelem nagy gondolatokra porábúl
e' botor alkotmányt tüzes ostromlásaim által.
Lessz legalább, nem kétlem, okunk, hogy még ma ne vessünk.

Ahha! minek mocskollya magát e' durva *canaillal*?
mondgya viszont a' büszke leány. Csupa férjfi-szilajság...

Ámde mikor mondom, hogy csak tréfának okáért
vítatom erkölcsét, úgymond hahotázva viszontag
a' Gavalér. Soha én el nem búcsúozok eszemtől
annyira, hogy még illy gyönyörű orczákat imádkhat,
szívemet illy alacsony születésű bábnak ajánljam.
Még ezeket mondá, a' nőtény gerlicze mellül
messze repült a' hím, hihető, eggy vékony ebédért.
Nossza tehát verebünk sebesen lelövődik az ágról,
's módosan ugrálván, ah! melly szép barna menyecske!
mondgya nagyobb szóval, hogy meghódítsa előre
tán szilajabb szívét a' csalfa dicséretnek által,
's a' nevető Széphez közelítvén, jó napot, úgymond,
Rósám! Illy gyönyörű asszony létedre dologgal
rontani kár magadot. Dámának kellene lenned,
a' ki aranyt fejtven, legfellyebb hogyha parányi
ujjaival szétbont, a' mit más öszveakasztott.

Engemet a' bal sors sanyarú munkához igazott,
mondgya viszontag amaz; mint erdei lyánka születtem ...

'S hát azután? úgymond Verebünk. Illy furcsa szemeknek,
illy remek orczának tánczolva lezárni nyakárul

nagy dolog e sanyarú jármot, ha tud élni eszével!
Adgy kezet, én téged' Dámának teszlek azonnal.
Úri lakásomnál egy szép fészekbe vezetlek;
eggy tenyeres csatlózt fogadok 's eggy fürge komornát
melléd; étel, ital 's a' mit csak szíved ohajthat,
untig elég lészen; sőt hogy koptatni ne kellyen
szárnyaidot, ha talán messzebbre ki kellene menned,
eggy pár sast tartok, melyet hintódba fogathatsz.
Mindezekért nem várok egyéb szolgálatot annál,
hogy mint hű szeretőm bájos tüzeiddel apolgass.

Szíves ajánlását Kelmednek nagyra böcsülöm,
mondgya viszont a' Szép. Ám én férjemnek ígértem
már hitemet, 's majd két esztendeje, hogy vele élek.
Kelmedet énnékem lehetetlen volna szeretnem.
A' csupa vad szerelem szörnyű ádázat előttem,
melly buta kéj által megfojtván józan eszünkkel
a' kegyesebb érzést, inkább rongállya valónkot,
hogysen vágyakodó szívünköt örömrre ragadná.
A' hűség egyedül az igaz szerelemnek az annya,
melly maga már érzékeny öröm, 's mely szüntelen égvén
menyei vígságot mosolyog szívünkre naponkint.
Ez teszi a' házas kötelességeknek igáját
annyira könnyűnek, hogy majdnem játszva visellyük.

Itt okos intését Verebünk hallgatni elúnván,
eggy ölelésemmel legjobb lessz erre felelnem,
mondá, 's néki esett egyszersmind, általölelvén
szárnyaival. De amaz nagy erővel visszataszítván,
ollyan ütést tett rá, hogy három araszra bakázott.
Éppen ezen jelenésre talált haza szállani a' hím,
's hű feleségének látván illy ritka haragját,
a' majd órra bukott verebet koppasztani kezdte.
Nossza tehát kiragadgya magát a' durva csatából
a' letiportt bajnok, 's felszáll törtt órral az ágra,
honnan könnybe borúltt szemmel sajnálta veszélyét
visszamaradtt szeretője, kihez szígyennel osontván,
Par Dieu! Mademoiselle, soha még így asszonyi állat
nem fogadott, úgymond, kit enyímnek tenni akartam.

Nem de tanácslottam, mondá szeretője viszontag,
hogy ne ereszkedgyen soha illy otromba *canaille*
semmibe. Ah! Mon cher, mint vérzik még is az órra!
Itt közel eggy szirtbúl jó víz forr. Jőjjön utánnam;
megmosom ott sebeit. Sűrű mellette az erdő,
csendesek a' völgyek; nincs ott mit félni tanúktúl.

(1806.)

158. A' Könyvek.

Könyveket olvasván, fordítsd meg benne az embert,
 hogya világunkon csendesesen élni akarsz.
Mert azt állhatatos törvénynek nézik az Írók,
 kik bölcs magzatikot nyílt piacokra viszik,
 hogy csupa jóságban festvén úszkálni nemünköt,
 a' nemes erkölcsöt több kreditumba tegyék.
Ámde mikint a' dőre bogár levegőnek itélvén
 mindent a' mi fejér, falba taszítja fejét,
 úgy te is eltévedsz, ha csak azt nem hordod eszedben,
 hogy nem arany mindég, a' mi szemünkbe ragyog.
(1806.)

159. Az Emberi Nemzetnek korai.

Mint maga egy ember, szintolylan az emberi nemzet.
Gyermeki századiban csupa képzetekkel enyelgett,
 a' legnyilvánabb esetet meseszókba rekesztvén,
 mellyeket a' későbbi maradék titkoknak imádott;
 's kisdéd gondolatit költős piperékbe ruhásván,
 mellyek után most is látjuk kapkodni az olyan
 bárdusokat, kik az ősi kobozt majmozni akarják.
 Fejtődvén azután ifiú mellyében az első
 várási frigyekkel hevesebb indulati, buzgó
 szíve az érzékeny szépnek nyomozására gyulladt,
 melly Görögországban legfőbb pontyára repűlvén,
 példa gyanánt szolgál még most is az emberi kéznek.
 Férfikorát kezdvén, esze nyílt, 's a' tiszta valónak
 titkos kincseihez be akarván törni, üdőtlen
 vélekedési miatt véres harczokra ocsódott,
 mellyek, mint az aranyt a' tűz, tisztítani szokták
 a' csupa képzetnek szemététől gyermek eszünköt.
 Most már csendesedik, 's ha fejét a' kába salaknak
 mocskos terheitől megtisztíthatja egészen,
 kellemetes vénségre jutand, 's egy csendes akolnak
 tévén a' talabor földet, megnyugszik emésztő
 harczaitól vezetése alatt a' kellemes észnek.
Mint maga egy ember, szintolylan az emberi Nemzet.
(1806.)

160. A' Ritmista.

Ammint az embert alkotó Prométeus
nyirkoltt agyagból, 's a' tüzet
mellyébe fűván, látta, hogy pillogni kezd,
nem mondhatom meg, mint örült.
Formált azonnal más szelídebb termetet,
melly asszonyállat lett. Majd öszveült
e' két szerelmes a' gyümölcsös ág alá,
's áldotta képző mesterét.
Eggy pár elég, úgymond az emberalkotó;
terjessze önnkint nemzetét,
's mind öszveszedvén gyúrtt sarának söprejét,
eggy törpe képet alkotott.
Ritmista légy, úgymond. Mulassa éneked,
még élsz, az olyan szíveket,
kik gyermek ésszel a' negédes csillogást
szépségnek, a' bakszökdösést
táncznak, 's daloknak vélik a' vad harsogást.
Ah' folyni látom véreket
szavadra, majd mikor tulajdon hasznodért
mord ütközetre biztatod.
De lessz üdő, melyben Minerva' karjainn
megnyílik elméjek, kivesz
otromba nemzeted, 's helyette bölcs tűzű
lantos poéták zsenenek!»

(1806.)

161. Krisztinka.

Haj! melly boldogok
hű karjában a' napok
érzékeny mátkának!
Eggy kéj életem,
móta hűmnek ösmerem
szívét Krisztinkának.
Égnek a' nép, melly repül,
's víznek úgy hal nem örül,
mint én e' lyánkának.
Minden felderül,
ammint reggel ránk hevül
a' nap' villogása.
Gyorsban forr a' vér,
's köz dallyának égig ér
vidám harsogása.
Így buzdította kedvemet,

bájolgatván szívemet,
hűmnek mosolygása.

Nézd a' fülmilét,
melly hallván a' csermelyét,
felbuzdúl dallyára.

Zengi bájjait,
's lejtegetvén tagjait,
fül a' víz' hangjára.

Így ébrednek dallyaim,
elszélledvén gondgyaim,
Krisztinkám' szavára.

(1806.)

162. Felelet.

Mardosó szerzője ama' zab munkának,
melly a' kiművelttebb nagy grammatikának
nevét érdem nélkül merészli viselni,
három uj irással akarna felelni
Verseghy Ferencznek szín magyarságára,
lárvákot akasztván saját orcájára,
mellyek kölcsönözött nevekből állanak
's atyáiknak ollyas czenkeket vallanak,
kik tőle tanultak korcsos magyarságot,
's a' disputálásban szívalacsonyságot.

Mi végből teszi ezt? Nem hogy pirúlását,
mikor kipökdösi rút mocskolódását,
's mikor maga magát szörnyen dicsérgeti,
's a' magyar uraknak pénzét kéregeti,
ha még megpirúlhat, elpalástolhassa?
és hogy a' világnak nyilván megmutassa,
hogy maga sem tartya méltóknak könyveit
arra, hogy másoknak visellyék neveit,
hanem csak éretlen tanítvány czenkeknek,
kik még bimbózását sem érték eszeknek?

Át nem olvasta ő kijött munkáimot,
vagy át nem értette kitett okaimot;
's így erős várfokot ostromol szitkával,
mint Donkisót hajdan szélmalmot kardgyával,
melly hasztalanoknak látván csapásait,
nevetve megveti bajkiáltásait.

(1806.)

163. A' Magyar Músának háladatos öröme

Herculesnek amaz öntött képzeténn, mellyet felséges urunk JÓSEF,
Magyar Országnek Náadorispánnya a' pesti nemzeti könyvtárháznak ajándékozott.

*[Lucem redde tuae, Dux bone patriae!
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Horatius. Lib. IV. Od. V.]*

Már Mátyás Királynak szerencsés korában
látni volt Budának hajdani várában
a' művelt elméknek szép szüleménnyeit,
a' mester kezeknek ragyogó műveit.
A' gazdag paloták roppant templomokkal,
a' szép márvány kertek ékes piacokkal
buzogva látszottak azonn versengeni,
mikép kellyen Budát fényre segíteni?
Nyilván tündöklöttek a' réz öntemények,
's a' marványbúl vágott remek képzemények;
még az arany 's ezüst, hajszałas munkákban,
rajzolatok között fénylett a' szobákban.
Volt már akkor böcse a' könyvszekrényeknek,
mint a' szépen gyártott házi edényeknek.
Itt hímzett szőnyegek függtek Frígyiábúl,
drága szövevények amott Persiábúl.
Kérkedtek a' táblák Sínei csészékkel,
az edzett fegyverek nemes kövecskékkel.
Égtek a' gyémántok a' karpereczekenn,
ragyogtak a' gyöngyök az öltözetekenn.
Itt a' muzáika tündöklött képekben,
amott az öntött szín zománczos művekben,
's valamerre fordúlt szeme a' Magyarnak,
gyümölcsére akadt az elmés pazárnak,
mellyek megbájlolván érzékenységeit,
jóra édesítsék szép tehetségeit.
A' mi Augustus volt ezekben Rómának,
az volt Mátyás Király régenten Budának.

Óh szerencsés üdők! hová enyésztetek?
Hazánknek díszei! sírba senyvedtetek,
mint az imént megnyíltt rósának arcjai,
mellyekre a' napnak déli sugárai
sebesen hervasztó tüzeket lehelnek.
A' büntető Egek csapással felelnek
valamint az eggyes embernek vétkére,
úgy az Országoknak köz tévedésére.

Elhagyván népünknek akkori Naggyai,
ősi kormányunknak legfőbb oszlopai,
a' józan erkölcsnek szelíd ösvényeit,
láb alá tapodták kegyes törvényeit
a' mennyből leszállott örök Bölcsességnek,
eggyetlen dajkáit a' köz emberségnek.
A' gazdag bőségnek bájos kebelében,
's a' puhító kéjnek mirígyes ölében,
nagyra lett lelkeket mély álomba lejtven,
's felséges tisztyeket könnyen elfelejtven,
mérték nélkül úzték rendetlen kényneket,
's az erkölcsrongáló gyönyörűségeket.
Nem ügyelt már senki a' Haza' javára,
hanem csak házának dőlős pompájára,
feláldozván ennek mind az igazságot,
mind a' keresztényhez illő jámborságot.
Nem volt már szeretet nemes tarsaikhoz,
sem irgalom benne pór jobbágyaikhoz.
Mint a' gyenge nádszál minden szellőcskére,
úgy hajlottak ők is minden intésére
a' sokfelé vonó rút pártoskodásnak,
melly bizonyos annya a' végső romlásnak.
Óh! az illy iszonyú méltatlanságokra,
's vad népekhez illő alacsonyságokra
az Egek mindenkor ostorral felelnek!
Mint mikor a' felhők tornyonkint felkelnek
gőzölgő színérül a' hevültt vizeknek,
vagy mély völgyeiből a' ködös hegyeknek,
's a' sebes szélvésznek érkezvén szárnyainn,
hamar elterjednek az égnek bótyyainn.
Bús homály földi be a' zöld környékeket;
magos habok dúllyák a' kék tengereket;
a' szélnek forgási tölgyeket irtanak,
vad ütközettyei tornyokat rontanak;
húllnak a' mennykövek a' gőgös csúcsokra:
morgással felelnek csattogó szavokra
a' kopár hegyeknek szirtes oldalai.
Jég érkezik végre, 's érő kalásszai
a' gazdag mezőnek a' fák' gyümölcsével,
's a' veteményeknek gyenge seregével
mord csapási alatt itt megsoványodnak,
ott meg üdő előtt sírba homorodnak.
Az elrémultt lakos, bűneit vádolván,
's feje felett kezét egymásba kúcsolván,
jaj szók közt sirattya enyészni kincseit,
éhen haldoklani kedves gyermekeit.
Így ütött Szolimán veszendő népünkre,
így áradt ki hadgya termékeny földünkre!
Péter' vára 's Újlak hatalmába jutván,

‘s népével Mohácsig gát nélkül felfutván,
porba tapodta itt színét Nemzetünknek,
ledúlta virágját nevedék fényünknek.

Vonny fátýolt, óh Músám, e’ gyászos esetre!
Nem tekinthet magyar e’ bús ütközetre,
a’ nélkül, hogy szeme könyvbe ne borúllyon,
jó szíve keserves búnak ne indullyon.

Hamar elérkezett Szolimán Budára,
honnan embertelen parancsolattyára
fegyveres népei szerteszét futottak,
‘s dühös marhák gyanánt öltek, pusztítottak.
Valamerre mentek e’ gyilkos seregek,
nyomokban látszottak a’ sok füstfellegek
a’ gyújtott falukból égig tornyosodni,
a’ roppantt városok porba homorodni.
Halálra hurczolták a’ rémültt pórokat,
kik védni akarták vékony vagyonyyokat.
Haltak lábok alatt a’ gazdag vetések,
egész Édent rontván majd minden lépések.
A’ hová tekintett szeme a’ Magyarnak,
újjulását látta a’ pusztá zavarnak,
mellyből az Alkotó kivonta földünköt,
‘s utánna az elme számtalan telkünköt.
Ott kastélyok égtek, itt tornyok roskadtak,
mellyekről a’ lángok még tovább áradtak.
Rakásra süllyedtek a’ rablott templomok,
pusztán veteredtek az árva klastromok.

Csak az egy erdőknek ernyes rejtekei
voltak még azoknak menedékhelyei,
kik meg nem óhatván dúzs keresménnyeket,
kíméllni akarták tengődő élteket;
de áh! itt sem leltek óhajtott oltalmat!
Hasztalan koldúltak szegények! irgalmat
térgyeikenn állva a’ mord ellenségtől,
ki elragadtatván a’ vak dühösségtől,
még az erdőköt is körbe rekesztette,
‘s átkutatván, tűzzel porrá emésztette.

Falkánkint úzte ki azután népünköt,
hogy lakossaitól megfosztván földünköt,
védetlennek tegye a’ Magyar Nemzetet,
szolgákkal megtömje a’ Török mecsetet.
Itt magzattyok után az anyák jajgatván,
amott a’ gyermekek annyokat siratván,
itt a’ nők kesergvén eltüntt férjeikért,
amott a’ leánykák hű szeretőikért,
még a’ bús férjfiak megrázván lánczokat,
hasztalan’ forralták titkos bosszújokat,

csoportonkint mentek az örök rabságra,
sívó zokogással nézván az országra,
mellynek kebelében jobb sorsra születtek,
‘s áh! soha nem képzett vészre neveltettek.
Lelkeknek gondolnád halavány nyájokat,
kik csak most hagyván el testborítékjokat,
Hermestül üzetnek Cháron’ csónokjához,
‘s innen mord Plútónak kormos kapujához.

A’ királyné után színe Nemzetünknek
‘s maradék falkája fegyveres népünknek
rémülve szaladtak Posony’ várossába,
a’ rabló Töröknek erős hatalmába
kerülni engedvén ingatlan javokat,
‘s futásra nem termett temérdek nyájokat.
A’ pogány seregek gátra nem akadván,
‘s Balaton’ távíg hamar kiáradván,
kényyekre töltöztek az életházakból,
csúf játékot üztek az erős várakból.
Csak Marótnál leltek Magyar vitézeket,
kik megállították ügyekezeteiket;
de hozzájuk képest felette kevesek,
‘s győzedelmeskedni nem lévén képesek,
áttört sáncaik közt kard alá vonattak,
‘s jeles hűségekért felmészároltattak.

Tudgya, mi lett volna haldokló Honunkból,
ha dühös Szolimánt elpusztúlt lakunkból
egy török barátnak³⁸ vásott bajnoksága,
kinek szava után fellázultt országa,
ki nem hitta volna zavartt Ázsiába,
hogy vissza hurczollya előbbi jármába.
Akkor Apollónak öntött formájával
Hercules’ képét is elvitte magával,
mellyeket valaha dicső Mátyásunknak,
ékesítésére legfőbb városunknak,
Tráguri Jakabnak formált mestersége.³⁹
De a’ vad Töröknek bamba kevélysége
nem volt képes élni sem diadalmával,
sem tőlünk elhurczoltt gazdag prédájával.

Dajkáló Angyala nevedék Honunknak,
bölcs igazgatója nemzeti sorsunknak,
szemlélvén ezeket mennyei székéből,
‘s kitörülván könyét kesergő szeméből,
sínló Nemzetünknek fennmaradt Naggyait,
kik együtt siratták temérdek kárait

³⁸ Zelebis nevű Calendernek.

³⁹ Lásd Nicolai Schmitth Imperat. Ottoman. Tom. I. pag. 123.

a' fényből homályba lesüllyedt Hazának,
a' nélkül, hogy nem rég keltt boldogságának
legázolt virágját lábra segíthetnék,
vagy csak az utolsó vésztől megmenthetnék,
sok jó sugarlással kegyesen nyugtatta,
's végre szíveiket illy szókkal biztatta:

«Ne hagyjátok csüggni jó reménységeteket!
Nem engedem veszni ősi fényeteket.
A' Mohácsi hadnak éretlen buzgása
ne legyen földünknek utolsó romlása!
Elviszi Szolimán Hazánk' dűcsösségét,
elviszi népünknek ősi vitézségét.
Nézzétek, melly göggel diadalmaskodik?
ál szerencsájében miként nyalkáskodik?
melly büszkén kérkedik Hercules' képével,
mint híres erőnknek ragyogó jelével?
Apollónak mássát nem tudván böcsülni,
mivel a' vadságból ép észre serdülni,
a' kegyes Músáknak kies kebelében,
annyi mint puhúlni, buta törvényében.
Lesznek még egykorig magyar pártossai,
kiket arra bírnak ígért oltalmi,
hogy felekre osszák Hazánknak Naggyait,
's felvirágzásának halasszák napjait.
De súlyos jármából gögös hatalmának
keze alá jutván kegyes Austriának
végtére Nemzetünk, ismét virágozni,
ismét erejére fog majd lábbadozni.
E' Felséges Háztúl hűven dajkáltatván,
's új veszélyeiből többször kivonatván,
ismét fényleni fog újjúlt dűcsössége,
tündöklenni neve, nőni vitézsége.

Végre egy Főherczeg, mint Nádorispányunk,
Atyánk, Kormányozónk, Bírónk, Kapitányunk,
tökéletességre viszi majd fényünköt,
mellyre segíteni omló Nemzetünköt
dűcsösséges nevű Ősei kezdték,
mihelyt kormányunkot kezeikbe vették.
Át fogja szép esze látni JÓSEFünknek,
mert neve JÓSEF lesz e' bölcs Herczegünknek -
hogy hazaszerető egy Nemzet sem lehet,
sem virágzásában előre nem mehet,
melly anyanyelvével belső kormánnyában,
törvényszékeiben, köz iskolájában
élni nem ügyekszik, haltt nyelvvvel kínlódván,
vagy olly idegennel fonákul bajlódván,
melly kül nevelőktől, fénnének vesztére,
's örökös Urának nagy rövidségére,

a' külső erkölcsnek vak imádásával,
a' honinak pedig nyers útlásával
öntetik szívébe az ifiúságnak,
mellyből gyámolokot reméll az országnak.

Láttya majd Londonnak fényes példájából,
Franczia országnak hatalmasságából,
hogy a' művelt elme annya nagy fénnyeknek,
anyanyelvek pedig dajkája eszeknek;
és hogy soha olly nép fel nem jut sorsokhoz,
melly, hogy betörhessen a' tudományokhoz,
mellyekkel amazok töstént ösmerkednek,
mihelyt a' bőcsből lábra verekednek,
idegen nyelveket kénytelen tanulni,
's csak zöld vénségében kezdhet okosólni.

Átláttya majd azt is, hogy hadi népünknek,
ha védője kíván lenni Nemzetünknek,
nem elég ragyogni vitéz merészséggel,
hogy megütközhessen ollyas ellenséggel,
ki a' Nemzeteknek Történeteiből,
's a' Tudományoknak kincses szekrényiből
számtalan sükeres hadi fortélyokat,
új sánczolásokat, hasznos szerszámokat,
a' tartományoknak legkisebb szugait,
a' folyóvizeknek kígyó járásait,
a' hadi műveknek számos ágaival,
's a' táborozásnak minden titkaival,
hadi iskolákban serényen tanulván,
's kis korától fogva ezekben aggúlván,
kénnye szerint játszik ama' seregekkel,
kik a' harczban élni nem tudnak eszekkel.

Láttya mind ezeket sok jeles példából,
's kiemeli végre méltatlan porából
korcsos fiaitól megvetett nyelvünköt,
's jobb lábra állítja hadi seregünköt.

Akarjátok tudni, érdemes Hűveim!
mikor tellyesednek jövőndöléseim?»
így folytatta szavát Angyala Földünknek
egybegyűltt színéhez akkori Népünknek;
íme! jelt is adok, mellyből onokáink
lássák, hogy enyésznek vészes nyavalyáink!

A' Bánáti résznek egygyik falujában⁴⁰
lelnek majd egygy képet a' földnek gyomrában,
melly Herculest fogja rézben ábrázolni.

⁴⁰ Szinitza a' neve.

SZENT GYÖRGYI KISS ANTAL⁴¹ meg tudván fontolni,
hogy híres Istene az ó vitézségnek
legkiváltabb illik egy Főherczegségnek
egy Nádorispányunk kórmányzó kezébe,
oda ajánlja majd JÓSEFünk' kedvébe.
De Nádorispányunk öt levelével
's egy gyűrűn kövekbe foglalt Nagy Nevével
emlékezet gyanánt megajándékozza,
's Herculesnek képét Hazánkunk áldozza
SZÉCSÉNYI FERENCZtől szerzett könyvházába;
visszatérítván így mását a' Hazába
annak, a' mit elvitt Szolimán' vadsága,
's böcsülni nem tudott negédes vaksága;
's még itt sem tekintvén tulajdon fényére,
hanem csak Honunknak dűcsőítésére.

De pusztá jelével a' szín vitézségnek
nem vet JÓSEF határt a' kegyelmességnek.
Majd törvényt is szerez kellemes nyelvünkről,
's levonván majomnak nem termett népünkről
kölcsonvett zubonnyát hajdani Rómának,
magyarúl viteti ügyét a' Hazának;
a' vitéznek pedig iskolát állíttat,
mellyben Nemeseinknek útakot simíttat
megtanulására a' bölcs bajnokságnak
szinte közepetténn 's nyelvén az Országnak.»

Így szóllott az Angyal. Egek segítsétek!
Hazánkunk e' Gyöngyét soká' éltessétek,
hogy, a' mit elkezdett nemes kegyességgel,
végbe is vihesse bajnok serénységgel.

(1806.)

164. Tisztelete Marczibány István Úrnak és Hitvessének.

Még *Nádorispányunk* ótta határinkot
ama' dühösségtől, mellyel várasinkot
a' gögös ellenség fenyegetni merte;
's még *Felséges Urunk* kegyesen szétverte
a' hadakozásnak kormos fellegeit,
nagyobb böcsülvén szelíd gyümölcseit
a' köz emberségre vonzó békességnek,
mint pusztító fénnjét a' mord vitézségnek;
addig *Marczibányunk* kegyes *Asszonyával*,
mint népünknek Attya népünknek Annyával,

⁴¹ Torontál vármegyének Assessora.

a' szegény polgárnak szánta meg szükségét,
két jeles szerzéssel óván egészségét.

Láttam én küzködni a' sok nyavalyával,
mint Sisyphus küzdött hajdan a' sziklával,
e' polgári rendet két fő városunkban,
mióta jó egű 's termékeny Honunkban
a' mocskos kereset a' nagy drágaságot,
ez pedig meg szülte a' nyomorúságot.
Itt egy atya sínlett nyavalyás ágyában,
ki egészségének virágzó korában
gyermeket, cselédet táplált munkájával.
Ah ! de már nem győzvén hosszabb bajával
a' halál 's élet közt tovább viaskodni,
keseregve nézte házat alkonyodni.
A' lappangó éhség nyavalyát táplálni
's a' lassú halállal nyilván czimborálni
látszott bús orcájánn kedves gyermekének;
még az epekedés serény hitvessének
erőtlenítgette dolgozó karjait,
's haszontalanokká tette szorgalmait.
Akkor már nem tudta szegény, mit ohajtson?
Életet kérjen e? vagy azért sohajtson
mennyei Atyáknak irgalmasságához,
hogy e' rossz világból szállítsa magához?
Mert romlása nélkül tengődő házának
sem orvoslásokot nagy nyavalyájának
kevés vagyonyából nem tudott szerzeni,
sem nyugodtt elmével sírjába sínleni.
Így vagy amúgy, látta mindenét pusztulni,
látta feleségét, gyermekét kóldúlni.

Amott meg egy anya, megfosztva férjétől,
's körül koszorúzva számos gyermekétől,
bús nyavalyák alatt lerogyván lábáról,
siralommal nézte beteges ágyáról
naponkint olvadni vékony jószágait,
's jó nevelés nélkül csünni magzattyait.
Nem volt elég, senyvét túrnie testének;
nyugtát is enyészni érzette lelkének.
Fiai el kezdvén a' jótól fajulni,
's külömbféle gonosz útra indulni,
szemrehányások közt költségért faggatták,
's epekedő szívét naponkint szaggatták;
még romlott leányi tőle elszéledtek,
's a' legszemtelenebb életnek eredtek.

'S íme! *Marczibányunk* engedvén szívének,
's *Kegyelmes Asszonya* jötevő Férjének
serényen gyúllasztván buzgó érzéseit,
felteszik magokban, hogy e' szükségait

a' szegény polgárnak kegyesen enyhítik,
's Honunkot sok rossztúl menteni segítik.
Bő adományoknak fő segedelmével
új betegház épül, 's ama' Szerzetével,
melly Budánn asszonyi kórokkal bajlódik,
a' Vízi Városban egybe kapcsolódik.

Anger Klára Asszony szerzetes Népével,
mint egygy édes Anya Leány-seregével,
ápollyák már benne a nyavalyásokat,
's e' *Kegyelmes Párért* szent sohajtásokat
küldenek naponkint az égi Atyához,
legyen Ő is kegyes jótévő Házához.

Friss volt még virágja e' jótéteménynek,
ammint híre támadt egygy új szerzeménynek,
melly e' jeles *Háznak* forrván jóvoltából,
új sereg nyavalyát vonnyon ki bajából.
Mint a' jótévő nap nyári sugarokkal
az éjt megkurtítván, hogy hűs homályokkal
meg ne gátolhassa a' föld' tenyésését,
majdnem szünet nélkül úzi természetét,
még mind meg nem érnek a' zöld vetemények,
's gyümölcsöt nem hoznak a fa-növötények.
Úgy e' *Kegyelmes Pár* meg nem nyugodhatott,
még új szerzeménnyel módot nem mutatott
más egygy betegháznak felállítására,
a' nyavalyáskodó férjfiak' számára.
Ama' fürdőt értem a' Duna' mentében
ó és új Buda között, mellynek környékében
klastromot épített ama' szent Atyáknak,
kik irgalmasságból a' bús nyavalyáknak
atyafi készséggel orvoslást nyújtanak,
's a' Beteg' szívében Istenhez gyújtanak
egyszersmind illendő háladatosságot,
's az igaz erkölchöz méltó buzgóságot.

Dücskedgyen bátor zöld borostyánnnyával
az igazó bajnok, ki véres kardgyával
holttestekenn jut fel ama' dücsősségnek
iszonyú fényére, melly az Istenségnek
csak rontani tudgya szép teremtményeit,
csak szaporítani nemünk' inségeit!
Kérkedgyen az ál bölcs furcsa elméjével,
ki az Országlóknak atyai szívével
visszaélni tudván, fényes tanácsokonn,
ragyogó frígyekenn, nagy újjításokonn,
mellyek porrá zúzzák a' köz boldogságot,
vásárol magának kegyetlen nagyságot!
Csak azt nevezhettyük igaz dücsősségnek,
melly kárára nincsen a' köz emberségnek,

‘s méltán csak azokat nézhettyük nagyoknak,
kik mások’ hasznával törtek nagyságoknak,
Istenségek gyanánt, törvényes nyomokat,
a’ nélkül hogy sértsék szelíd szomszédgyokot.

Illyen dücsössége *Kegyelmes Párunknak*,
midőn állhatatos hasznára Honunknak
a’ nagy Lelkek közé felfelé szállanak,
kik jótévő szívvel mindent megáldanak.
Még nyavalyák lesznek múlékony földünkön,
mellyek uralkodni szoktak nemzetünkön,
még méltó böcse lessz az irgalmasságnak,
melly kész segítséget nyújt a’ gyarlóságnak;
mindaddig fenn marad neve *Nagy Párunknak*,
mindaddig Naggyai lesznek *Ők* Honunknak.
A’ szegény Betegek kúcsolt kezeiket
az égre emelvén, ‘s nedves szemeiket
a’ jótévő *Párnak* függesztvén képére,
ünnepet ülnek majd emlékezetére,
valahányszor szünni érzik fájdalmokat,
‘s viradni szemlélik vártt gyógyulásokat;
‘s fellábbadván végre rossz nyavalyájokból,
‘s rokonyikhoz jutván beteges ágyokból,
háladatos szívvel hirdetik Honunknak:
«*Marczibálynak Háza* volt szörnyű bajunknak
a’ mély sírnak szélénn kegyes Orvoslója,
kesergő szívünknek Nagy Vigasztalója.»

(1806.)

165. Háladatos Örömdal Marczibány István Úrnak és Hitvessének tiszteletére.

Engedd NAGY PÁR! lyányaidnak,
hogy sokféle jóvoltidnak
sommáját
dallyokkal megtisztellyék.
Engedd gyenge öt rügyünknek,
hogy érzékeny örömünknek
forrását
hálájokkal megszentellyék.
Tartson Isten Vérednek
tartson épen Nemzetednek
fénnyére,
Szent Nevének nagy dücsére.
Dücsóíttyük a’ pórokkal,
kik küzködvén a’ kórokkal
érezik bő segédedet,
szent emlékezetedet.

Kérjük a' sok víg szegénnyel,
kit megszánsz jótéteménnyel,
mennynek, földnek Istenét,
öntse Rád ki bő kegyét.
Vigasztaljon testépséggel,
ápolgasson kéjbőséggel,
's hosszabbítván éltedet,
tartsa frissen szívedet.

Áldást mondunk jó szívednek,
hangos hálát bő kezednek,
még zenghetnek nyelveink,
érezhetnek mellyeink.
Víg dalokkal emlegettyük,
ünnepekkkel szentelgettyük
számtalan jóvoltodot,
szíves barátságodot.
A' Hazának könyveiben,
maradékink' szíveiben
fel lessz írva nagy neved,
's érdemekkel nyertt dicséd.
Oh! ha Isten irgalmunknak,
melly segédet nyújt társunknak,
átvisgállya nagy böcsét,
jutalmazza érdemét;
's hogyha gátot jóvoltának,
ránk vigyázó szent gondgyának
nem vetnek sok bűneink,
rosszra hajló szíveink;
Nemzedednek nagy fényére,
a' szegények' örömére
megtart nekünk Tégedet,
's messze nyújtya éltedet.

Megtart, 's édes vítságokkal
átfogatván éltedet,
bájos rósa illatokkal
meghinti ösvényedet.
Messze terjedtt birtokidnak
gyarapíttya hasznait,
hogy Hazádnak, szolgálidnak
boldogíthasd napjait.

Élemedvén, ősz korodnak
megkönnyíti terheit,
's fényével sok jóvoltodnak
felfrissíti kedveit.
Elszélleszti tagjaidbúl
a' fonnyasztó kórokat,
messze űzi házaidbúl
a' hervasztó gondokat.

Pátriárka kegyességgel
áldogatván népedet,
melly testvéri szívességgel
környűl állja székedet,
úgy élsz csendes vénségedben,
mint népünknek gyámola,
úgy mennybéli dücs-fényedben,
mint Hazánknak Angyala.

Vedd jó névenn lyányaidnak,
hódoló szolgálóidnak
szíves áldozattyait,
hálakiáltásait.

Vedd jó névenn hő mellyeknek,
hozzád, NAGY PÁR! hű szíveknek,
jó szándékú dallyait,
tisztá indulattyait.

Tartson Isten nagy Nemednek,
tartson meg Hun Nemzetednek!
Ezt óhajtyák szíveink,
még pihegnek mellyeink.

(1806.)

166. Egy kemény szívű Széphez.

Szánd meg sorsomot,
végezd kínomot!
Eggy parányi salygatással,
eggy érzékeny kéznyomással,
enyhítsd olthatatlan
lángomot.
Érted hervadok,
érted fonnyadok!
Fénnye nélkül szép szemednek,
bájja nélkül hű szivednek
mint a' szomjú rosa
elhalok.
Nem találsz te hübb szeretetet,
nem enyimnél hübb tiszteletet.
Érted csüggök,
tölled függök.
Ah ne hadd elveszni húvedet.
Mi hasznod ha szenvedek,
hüs siromba süllyedek?
Ah! eszedbül,
jó szivedbül
el nem tűnhetek.
A' föld nem ront engemet,

szétbontván hűlt testemet.
Siránkozni,
sohajtozni
várd el lelkemet.
Bár akkor mély bánatod
ne vallyá bús szózatod,
 hogy én voltam,
 még fenn voltam,
leghűbb pásztorod.
(1807.)

167. Bacchus' dicsérete.

Borozó ének.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben
 emberségesb istenség.
Nála nélkül nincs inségben
 szivtágító könnyebbség.
Zevsz apjoknak nagy vendégi
 ásítoznak, alszanak,
még Bacchusnak nedvességi
 jó kedvet nem gyújtanak.
Ő a' földi vigságoknak
 lelkesítő gyámola,
ő a' társos asztaloknak
 gondszéllesztő angyala.

1. SOLO.

Mérges Zevsznek mennydörgése
 csak rémiti szivünköt,
tűznyilának vak lökése
 gyújtya, rontya földünköt;
még kegyetlen Marsnak karja
 tűzzel, vassal látogat,
's itt az emberséget marja,
 ott meg trónust irtogat.
Farsangszőrű maskarákban
 üldözték a' szépeket,
nyögni haggya rút igákban
 a' leghűbb népeket.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

2. SOLO.

Júnó asszony tükörénél
arra tűzi gondgyait,
mint forgassa fel férjénél
a' világnak dolgait?
Öszve fűzven egy igába
a' kétféle sziveket
dúznak, pórnak hajlékába
hinti a' keserveket.
Vénus addig szétcsábította
a' szerelmes párokat,
's búval bajjal nyomorította
bajnokinn a' bájokat.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

3. SOLO.

Ámor sákba rejtett szemmel
lődzvén szét nyilait,
meg vegyíti gyötrellemmel
a' szerelmek' bájait:
itt egy szépet meghódítván,
jó nevére fótot tűz.
Ott egy vénet elbódítván
langy tüzéből csúfot űz.
Még Vulkánus műhelyében
sokkal rosszabb nyílt kohol,
mellyel minket vak mérgében
Zeusznak kénnye járomol.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

4. SOLO.

Bölcs Apollo szűz hűgával,
fényt akarván gyujtani,
ép eszünköt nagy lángjával
agyon szokta fojtani.
Agg másái tar dalokkal
koldúlgattyák pénzünköt,
's jól lakhatván, bölcs harczokkal
háborgattyák kedvünköt.
Plútó addig ásogattya
földünkől a' kincseket,
's rút bűnökre csábitgattya
velek a' kis lelkeket.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

5. SOLO.

Szép Diána hüs berkekben
 űzőgetvén vadgyait,
műkerülő rejtekekben
 tölti túnya napjait.
Lesre küldvén sok kutyákkal
 a' faluknak szépeit;
a' honőrző Pásztorkákkal
 titkon űzi kéjjeit.
Még friss Hermes várasinkot
 orcsürhével lepgeti,
's kinnal szerzett tárjainkot
 éjjel nappal véseti.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

6. SOLO.

A' mit e' sok istenségnek
 fel nem dúlnak kényyei,
nem haggyák az emberségnek
 azt Szaturnus' bélei.
Felfalván a' nagy tölgyfákat
 kőszirtekkal birkozik,
's megrontván az érczmunkákat
 országokkal töltözik.
Végre legszebb Szépeinknek
 ránczba szedvén arczaít
bajjal töltött életinknek
 felkonczollya napjait.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

(1807.)

168. A' haldokló Legény.

1.

Óh! melly szörnyek kínnyaim,
móta eggyért lángjaim
 vésdegelik mellyemet,
 gyötrik szívemet.
Eggyért a' ki nem szeret
's pittyedtt szájjal megnevet,
 nőni látván senyvemet,
 fogyni éltemet!
Illy kegyetlen tigrisért
érzéketlen lélekért

én többé nem sorvadok.
Inkább *meghalok*.

2.

Ammint tellyes voltomot,
minden boldogságomat
jégszívének szenteltem,
mellyet tiszteltem;
kétes mosolygásokkal,
gúnyos térgyhajtásokkal
vette szívességemet,
fontos frigyemet.
Illy tüzetlen állatnak,
háladatlan fajzatnak
én többé nem hódolok!
Inkább *meghalok*.

3.

Ő azóta már kerül,
már meg hozzám úgy repül,
mintha hinné kínomat,
szánná sorsomat.
Bánatimban felderít,
jó kedvemben háborít.
Egyszer kérlel, hiteget,
másszor sérteget.
Illy kétséges járomban,
szemfényvesztő álomban
én többé nem tikkadok!
Inkább *meghalok*.

4.

A' minap egy dús legény
nyalka, mint a' vad belény,
kéregette lánczait,
vítta sánczait.
Ő szemébe salyogatván,
's újjait megnyomgatván,
még a' hold lesüllyedett,
karján csüggedett.
Illy futékony elmének,
állhatatlan lepkének
én többé nem áldozok!
Inkább *meghalok*.

5.

Felkeresvén házában,
haragomnak lángjában
mind szemére forraltam,
a' mit fájlaltam.
Tartsd meg, mondám, szívedet,

‘a add hitetlen kezedet
másnak, a’ ki nem szeret,
‘a titkon megnevet:
Én ezentúl kedvedért,
tétovázó kényedért
szarvakot nem hordozok!
Inkább *meghalok*.

6.

Ő egy töltött pisztollal,
‘s földve egy zög fátyollal,
más szobából visszatért,
‘s talpig megdicsért.
Lődd le, úgymond, szívedet,
‘s tedd híresnek hölgyedet!
Én érted, még lyány vagyok,
mély gyászt hordozok.
Gúnynak vévén ingerét,
elragadtam fegyverét.
Bábod, mondtam, nem vagyok!
Még ma *meghalok*.

7.

A’ gallyasba repülvén,
‘s a’ halálra készülvén,
a’ töltést kivájkáltam,
‘s jól megvizsgáltam.
Mákszem volt a’ puskaapor,
a’ golyóbis kék czukor,
mellynek bótyján nap derült,
‘s két kéz eggyesült.
Hogy te véle frígyet vess,
‘s engem, mondtam, megne vess,
arra én nem várkozok!
Még ma *meghalok*.

8.

A’ fojtást kisimítván,
‘s írását megsajdítván,
áh! melly kéjre olvadtam,
ammint olvastam!
Ő kilépvén lessébül,
‘s kegy ragyogván képébül,
rám nyújtotta karjait,
lőtte bájait.
Térgeimre süllyedvén,
‘s karja közt elesüggedvén,
érted, mondtam, még vagyok
élek és *halok*.

(1807.)

169. Az elhagyott Leány.

Hát csak elhagyhattad
meghitt hölgyedet?
's gazdagabbnak adtad
lepke szívedet?
Könnyen megcsúfoltad
tiszta lángomot,
könnyen meggyilkoltad
boldogságomat.
Nézd a' gerliczét; mint
sírdogál!
melly pár nélkül nyugtot
nem talál.
Én is siralomban
töltöm életemet,
's áh csak hűs síromban
végzem senyvemet.
Edzett szívű, érzéketlen
férjfi nemzetség!
mért tebenned olly hitetlen
a' csábító édesség?
's áh! erőtlen lányemünkben
mért olly lágy a' szív?
megcsaltt lángunk nyíltt mellyünkben
mért nem hül el, mért olly hív?
Tik kegyes szívünkkel
mint laptával játszottok,
mellyről csak éltünkkel
húll le lánczotok.
'S mégis tölle hű szerelmet
kíván gőgötök,
mellyért gondot, bút, gyötrelmet
hoz kegyetlen nyűgötök.
'S én illy szívkányáért
rontsam kedvemet?
Kegytelen jármáért
öllyem szívemet?
Tölle csúfoltatni
haggyam lángomot?
tölle gyilkoltatni
boldogságomat?
Mást választok én is
férjemnek,
's rabjármába fűzöm
kényemnek.
Így a' kéj' keblében
töltvén életemet,

fenntartom böcsében
asszony díszemet.

(1807.)

170. (Szonett.)

Homályos fátyol lebeg környékemben
‘s elrejtí árját titkos könnyeimnek.
A’ sors, iriggye szép reményeimnek,
gúnyolva üldöz minden lépésemben.
Bátyámnak karjánn járván ösvényemben,
ah! hogy ne várjak végre boldogságot,
melly megdücsítse a’ szívbajnokságot
létemmel támadt súlyos tűrésemben?
Oh! szűnny meg kétes szívem panaszkodni.
A’ hajnal hozza már talán kezében,
a’ mi elrejtve volt a’ sors keblében;
‘s azontúl nem fogsz többet fohászkodni
villámja által egy szempillantásban
örök vidámság támad e’ lakásban.

(A XIX. század első tizedéből.)

171. (Névnapi köszöntő.)

Új fénnel látjuk felviradni
anyánk, nevednek ünnepét,
‘s öröme érezzük gyulladni
fiui szívünk rejtekét.
Köz szóval áldgyuk Istenünköt
nekünk fenn tartott éltedért,
egy szóval nyujtyuk kérésünköt
állandó egészségedért.
Szülőink testi életünknek
ápollyák múltó napjait;
de te dajkálod nyers lelkünknek
tartandó boldogságait.
Mi hála volna hatalmunkban,
melly felmúlhassa gondodot,
‘s atyáskodó tanításunkban
sok fáradságodot?
Vedd érte ártatlan szívünknek
fiui érzeményeit,
vedd hálaadó szeretetünknek
elolthatatlan tüzeit.
Még élünk, el nem felejthettyük

lelkünk dajkáját, Váradit
's mély tisztelettel emlegettyük
nemes jótéteményeit.

(A XIX. század első tizedéből.)

172. (Marczibány István nevenapjára.)

Kegyelmes Uram!
Engedgye meg, kérem, szegény szolgáljának,
hogy érkezésével szent István napjának,
mikor fényes háza megtelvév vígsággal
örvendezni siet háladatossággal,
's neve napját üli kegyelmes urának,
ki nemes forrása bő boldogságának,
ő is beajánlván egynehány sorait
megbizonyíthassa hű indulattyait.
Nem meri ő magát azokhoz kapcsolni,
kiknek élőszóval szabad lerajzolni,
a' mit jó urokért szívekben éreznek,
bátor érzeményi merészen mérkeznek
a' leghűvebbeknek örvendezésével,
's kegyelmes urokhoz mély tiszteletével.
Excellentiádnak tellyes egészséget
drága életének fényes dücsösséget.
Oltalmazza Isten hatalmas kezével
gyarapítsa soká minden kegyelmével.

(A XIX. század első tizedéből.)

173. Halotti tisztelete néhai Marczibány István Úrnak.

Szomorúan nyögnek Budánn a' harangok,
terjednek a' várban a' siralmas hangok,
köd gyanánt oszlik fel gőzze a' fáklyáknak,
komoran zúgdogál, szűkénn az útszáknak,
a' gyászos hintónak mértéklett mozgása,
's a' csüdülő népnek panaszló zajgása.
Előre megy sora a' bús jobbágyoknak
kik tiszteletére boldogútt Uroknak
szomszéd faluikról begyülekeztenek.
Utánnok egyházi énekek zengenek
a' hangeszközöknek szomorú dallyával,
's a' számos Papságnak köz imádságával.
Követi a' Testet Úri Rokonsága,
kiknek írhatatlan mély szomorúsága.
Bús fohászkodások forranak mellyekből,

még érzékeny könyek görgenek szemekből.
A' fátyolos cseléd a' külső tisztekkal
a' szíves barátok temérdek népekkel
buzgó kesergéssel tisztelik Urokat,
áldgyák Baráttjokat, sirattyák Attyokat.

Megy már a' Temetés a' vár' kapujából
a' vízi várasra, hol szűk hajlékából
kiömlik a' polgár bús álmélkodással
az árva és özvegy könyes zokogással.
«Ah! itt viszik, úgymond, édes Istápunkot,
ki atyai szívvel mostoha sorsunkot
már mint hatalmas Úr megkönnyebbítette,
már mint kegyes testvér tűrni segítette.
Mit vétettünk nagyot, Egek! ellenetek,
hogy minket illy súlyos csapással feddetek?»
Igy szóllván, követik hideg Tetemeit,
's megmérvén magokban számos érdemeit,
fohászkodások közt az örök Atyához,
kesergve késérik roppant templomához
Szent Ersébet Asszony' kegyes szerzetének,
mellyben a' nyavalygók' súlyos inségének
felséges érdemű vigasztalásában,
's több ügyetlen nőnek táplálgatásában
a' Szerzetes Szűzek gyorsan fáradoznak,
's a' jóakarókért buzgón imádkoznak.

MARCZIBÁNY ISTVÁNY Úr, Dísze a' Hazának,
Fő Dücsőítője Famíliájának,
utolsó óráinn példás életének
ezt választotta ki temető helyének.
Ő építette fel élete' Párjával
's minden jó tettének részes Dajkájával
ezen Egyház mellett ama' szent szobákot,
Ő szerzette benne ama' nyoszolyákat,
mellyekben sok beteg ingyen apoltatik,
sok ügyetlen szegény megvigasztaltatik.
«Oda temessetek, mondá haldokolván,
hol a' sok szenvedők egymáshoz kapcsolván
bús inségek által tisztúlt szíveiket,
naponkint felküldik könyörgéseiket
mennyei Atyánkhoz válandó lelkeért,
's utánnam kesergő kegyes Özvegyemért;
's hol tanácsa szerint égi Mesterünknek,
arra fordítottuk nagy részét kincsünknek,
hogy jó barátokat szerezzünk magunknak,
kik buzgó dajkái legyenek nyugtunknak,
ha majd a' síronn túl ahhoz kívánczunk,
kinek kebeléhez mindnyájan tartozunk.»

Közelítenek már e' Nagynak Testével
Az Előjáróné Szerzetes Népével
zokogva fogadgya allyánn az oltárnak
korláttyai megett az egyházi zárnak.
Megújúl az ének; vele megújúlnak
a' könyhullajtások, vele felbuzdúlnak
a' bús szegényeknek köz imádságai,
szíves barátinak mély zokogásai.
Elviszik azután különös sírjához.
A' Magyar Polgárság e' gyászos pompához
oda függeszti még Magyar siralmait,
hogy megbizonyítsa szent indulattyait
a' Magyar Hazának e' tisztelt Attyához,
a' Magyar Erkölcsnek hű pártfogójához.

De ím! szavát hallom kihatni sírjából,
melly vígasztalást hoz meghűlt ajakából.
«Én, úgymond, elértem végét életemnek,
elértem határát sok szenvedésemnek,
's ha jót cselekedni el nem felejtettem,
keresztény tiszttem volt, a' mit ezzel tettem.
Ezért már Istentől vígasztalásomat,
's országában veszem kész boldogságomat.
Rajtam tehát, Árvák! ne síránkozzatok;
de önn sorsotokonn se szomorkodgyatok.
Él még az inséggel küzdőknek Dajkája,
a' MAJTHÉNYI Vérnek díszes Koronája,
felséges Angyala a' rokony hűségnek,
igaz böcsülője ama' szívességnek,
mellyet a' tisztelő Jóakarójához,
vagy a' serény szolga bizonyít Urához.
Él érzékeny szívű Párja életemnek,
nagylelkű Részesse minden jó tettemnek.»

Felséges Istenünk, Ura világunknak,
Bölcs Igazgatója változó sorsunknak!
ha elvetted tőlünk jótévő Atyánkot,
hadd meg szíveinknek érzékeny Anyánkot!
(1810.)

174. Az Úrnak felmutatása után.

Szent oltárodnak színéhez borúlván,
imádunk téged' rejtett Istenség!
Ki által bűnmocskából megtisztúlván,
a' menny' örökje lett az emberség.
Mint Istenember tellyes váltásunkért
halálra szántad drága Testedet.
Mint békeáldozat boldogságunkért
örömmel ontottad szent Véredet.

De áh! nemünkhöz irgalmas szívednek
nem volt elég e' véres áldozat.
Honnyában megmaradni hű népednek
kívántál testi táplaszín alatt.
Hogy asztaloddal gyenge lelkeinket
az üdvözséges jóban vastagítsd;
's Véreddel mosván újabb séreinket,
szívünköt szent szíveddel eggyesítsd.
Óh! kúcsolly minket Jézus! oltalmadba,
ha vággyaink gonoszra vonzanak.
Vedd kérlelő lelkünköt irgalmadba,
ha gyarló lábaink megbotlanak.
Add, hogy még élünk, tellyes jámborsággal
tisztelvén e' felséges Titkodot,
Mennyedben szünhetetlen buzgósággal
hálállyuk végtelen jóvoltodot.
(1819.)

175. Új esztendő' napjára való ének.

Egész egy hosszú esztendőnek
elfolytak ismét napjai;
's éltünknek, mint a' gyors üdőnek
nagyobb nyíltak sírjai.
Közelget ránk a' végítélet
melly vétkeinket bünteti.
Hajnallik a' dücső ígélet,
melly érdeminket fizeti.
Köszönnyük, Isten! mély hálával
ránk hintett sok malasztidot;
nagy jóvoltodnak szent karjával
lenyújtott bő áldásidot.
Ah! hogy most Téged' jó Atyánknak
tapasztalásból ösmerünk;
vaksága végett sok hibánknak
melly szívepesztő szígyenünk!
Teremts új lelket mellyeinkben,
szolgálatodhoz új tüzet.
A' régi ember szíveinkben
ne lellyen többé lakhelyet.
Újítsd meg bennünk szent nevedhez
a' hódolásnak repteit,
embertársunkhoz, mint képedhez,
a' szeretetnek kegyeit.

Jer, bárki vagy, ki ellenségnek
tartottad eddig szívemet,
vess célta a' régi gyűlölségnek,
szorítsd mellyedhez mellyemet!
'S te is barátom! szent frigyünknek
adgy új erőt, új életet!
Áldozzunk együtt Istenünknek
mindnyájan újult szíveket.
(1819.)

176. Az Istennek felsége és jósága.

A' CIII. Zsoltár szerint.

Nagy vagy Te, Isten! fő ura, kútfeje
mindennek, a' mit tár Eged átölel.
Nagy vagy Te, kit számos világok,
udvarod' éke gyanánt, uralnak.
A' fényt felöltvén, mint ragyogó ruhát,
sátort feszítesz kék szövénnyiből
a' botos égnek; 's vízzománczal
megmenyezed magosabb vidéket.
A fellegetnyők grádicsos út gyanánt
várják alattok, hogy puha szárnyainn
a' szélnek érkezvén, ülésed'
bérczeihez feleredgy szelídebb
színekkel átszőtt domboros ormokon.
Ott tiszta lelkek mint követek viszik
tetszésidet, 's a' csillagoknak
lánggomolyékai udvarolnak.
A' föld' tekéjét isteni karjaid
tették erősnek súlynyomadékkal,
hogy meg ne mozdúlhasson úri
végzeted ellen örök helyéből.
A' mély vizekben, mellyek az ormokat
már meghaladták, csünt ugyan egykorig.
Dörgő szavadtúl szétijedvén
elsietett az özön remegve
minden magosról: a' lemerült hegyek
felnyúltak ismét; megtelepedtenek
a' völgyek ott, hol bölcs hatalmad
hajdani lakjaikat kiszabta.
A' vízszeregnek végre határokat
jegyzett ki újad; partyaikon soha
túl ők ezentúl át nem ütnek,
hogy csuda művedet elborítsák.
Most már kegyelmes gondviselő gyanánt
a' földerekből hisz folyadékokot,

mellyek csavargó ágyaikban
átgomolyogjanak a hegyek közt.
A' sík mezőknek számtalan állati,
a' hüs bereknek vad nevedékei
e' friss vizekhez vándorolnak,
szomjadozásokat oltogatni.
A' víg madárnép illy patakok felett
választ magának zöld levelek között
hajlékot, érzékeny dalokkal
többszörösen felelő nyögésre
győzvén az aggott sziklacsoportokat.
Dúzs fellegidbül öntözöd a' magos
bérczeknek ernyes tartományit;
töltözik a' nevető mezőség
megnyílt kezedbül, s illatozó füvet
nyújt a' baromnak, zöld veteményeket
embernemünknek, hogy kenyérrel
lankadozó erejét naponkint
újítsa, és hogy drága olaj helyett,
melly fényt 's erőt ad, arczainak komor
szorgalmat elszélessze borral,
's édes öröme derítse szívét.
El nem felejtik mennyei harmatid
a' szál fenyűt is, hogy magos ágainn
a' gólya bátrabban tenyésszen.
Gondviselésedet a' ligetnek
kis fái szintúgy, mint Libanon' hegyénn
a czedrusoknak felleges ormai
hálával érzik. Víg lakásúl
adtad az ernyeket a' madárnak
e' büszke fákon; hüs töveik között
a' nyúlnak a' mély szirtheadékokot;
a' kecskevadnak legnegédesbb
csúcseit a' meredek hegyeknek.
Adtál ezekhez rendvezetőket is.
A' holdvilágnak fogytai, 's töltei
részekre osztyák gátolatlan
repteit a' siető üdőnek.
A' nap betöltvén nappali tisztjeit,
jól tudgya honnyát alkonyodásinak.
Elterjed erre a' setétség,
's megszüli csendesen a' hüs éjet.
Most már kibúnnak számosan a' vadak
barlangjaikból, éheket oltani.
A' mord oroszlyán' kölke ordít
ragadományok után, kezedbül
így kéregetvén kegytelen ételét.
Feltámad a' nap; visszaosontanak
a' barmok ismét udvaikba;

haggya viszontag az édes álmod
 házával együtt a' megerősödött
 ember, 's tenyésző földgyeihez siet,
 hol gyors kezével, nyílt eszével
 dolgozik, izzadozik napestig.
 Melly sok remek mű, melly csuda templom az,
 a' mit teremtett szent szavad, Istenem!
 Melly bölcsen elrendelve függnek
 részei e' nagy Egésznek öszve!
 Tárház gyanánt van tömve lakóhelyünk,
 gondos kezeden dúzs adományival.
 A' tenger is, melly földtekénket
 kék folyadékival átövedzi,
 számlálhatatlan halsereget nevel,
 aprót, nagyobbát. Játszik ezek között
 a' képtelen nagy vízi állat,
 Lívjatan, életadó erődnek
 megfoghatatlan czímere. Mind ezek
 tölled reméllik friss eledellyeket
 annak korában. Megnyitod Te
 bővenadó kezeden, 's kegyelmes
 szorgalmid által mind megelégszenek.
 Rettegnek akkor, hogyha kegyelmedet
 távozni érzik tán magoktól;
 's ah! ha lehelleteket kihívod
 szűk mellyeikből, sínleni kezdenek,
 's a' porba, mellyből szinte csak a' minap
 támadtak, ismét visszatérnek.
 Mennyei lelkedet új erővel
 küldöd le hozzánk, 's számtalan állatok
 éllednek töstént, 's árva tekintete
 a' földnek új pompára zsendül.
 A' te dücsödnek, Uram! határit
 nem látta elménk. Drága kegyelmidet
 örvendő hinted tarka csoportira
 számlálhatatlan rajzatidnak.
 Ámde hatalmad is olly csudákkal
 díszeskedik, mint bölcsen atyáskodó
 jószágod. Ah! eggy dorga tekintetet
 vetsz tán zomok földünkre ollykor,
 's rettenetes remegésnek indul.
 A' nagy hegyeknek hogyha megilleti
 némellykor újad szertelen ormait,
 füstöt pihegnek gyomraikból,
 's lángra puhútt köveket nyilaznak.
 Még életem tart, tégedet Istenem!
 buzgón dicsérlek; még vagyok, énekem
 csak Téged' áldgyon mind örökké!
 Óh! ha dicséretimet kegyelmes

névenn veended, mint fog el engemet
a' szent örömnnek kellemetes tüze!

Add Istenem! még azt megélnem,
hogy tehetős apolásid által
e' szép világrúl mind elenyésszenek
a' bűnösöknek hűtelen ágai.

Eggy szívvel eggy lélekkel áldgyon
Tégedet így az egész emberség.

(1819.)

177. A' keresztfa mellett álló Szűz Anya.

Kesergő Annya Megváltónknak

ím! a' keresztfa mellett áll,
hol bűneinkért Alkotónknak
szent szívét gyötri a' halál.

Átjárja tör gyanánt mellyének
szűz rejtekét a fájdalom.

Könyár gyanánt forr bús szemének
mélyébül a' sok siralom.

Oh! mint zokog, mély sóhajtsái

mint tépdeshet szét jajjait,
midőn fájdalmas pillantásai
Fiának látták kínnyait!

A' szűszorító ájúlások
mikint öldöklök kebelét,
midőn a' kínos haldoklások
Jézusnak végzik életét.

Nincs, a' ki sírva ne fakadgyon,
e' Szűznek látván bánatit.

Nincs szív, melly búra ne olvadgyon,
ha megfontollya kínnyait.

Szenvedni látta Ő népének
gonosszáágáért szent Fiát,
érkezni végét életének,
mély sebre nyílni oldalát.

Nyerd, szűz Anyánk! szent szerelemnek
szikkadhatatlan kútfeje!

hogy minket is e' gyötremnek
átjárjon üdvöz ereje.

Nyerd, hogy Fiának békítése
hálákra győzze szívünköt;
halála, szörnyű szenvedése
megüdvözítse lelkünköt.

(1820.)

178. Az Istenben való Bizodalom.

A' XXII. Zsoltár.

Nézdse az érzékeny pásztort, melly hüven apollya,
melly szorgalommal, védi legelteti
nyáját! Gyenge füvekkel
tellyes rétre vezérli ő,
csendesen andalgó patakokkal itattya, rögetlen
völgyeknek ernyes hüsseihez viszi
ártatlan követőit.
Illyen Pásztorom énnem
Jehova! sem bal eset, sem szükség engemet el nem
rémíthet. Ő már dajka kegyelmivel
sokszor visszavezette
új életre fogyatkozó
lelkemet, a' jónak bátrabb ösvényire sokszor
a' tévedésnek kész veszedelmiből
csak hogy fénnye nevének
terjedgyen; hogy atyálkodó
irgalmát az egész Mindenség lássa, dicsérje.
Az éh halálnak pusztá homályiban
rémítő agyarak közt
bátran folytatam én setét
útamat, a' rossznak nem félvén semmi nyilatúl,
mihelyt velem vagy, gondviselő Atyám!
Vessződ, mellyel igazgatsz,
's vászúzó botod engemet
szüntelen oltalmaz, 's víg bátorságra derítget.
Így átsegítvén száz akadályokonn,
kész asztalhoz is ültetsz,
gyötrelmére irigykedő
ellenségimnek, kik porba tiporni akarnak;
kövér olajnak balsamos illatú
fénnyével kideríted
a' búk' fellegiből komor
homlokomot, 's poharam melly jó, melly drága itallal
biztattya félénk kedvemet! Óh! soha,
még élek, soha engem'
el nem hágy, hiszem én kegyes
Istenem! irgalmad, 's ha kihísz e' földi lakásból,
fel is vezérlesz szent palotáiba.
házadnak, hogy örökké
lássam mennyei színedet.

(1820.)

179. A' CXXXVI. Zsoltár.

Ott üldögtünk dúzs diadalmainn
gőgösen örvendő Babilonnak
büszke folyói felett,
's hazánk' Sionnyát sírva emlegettük.
Némán lebegtek musika eszközink
a' fűzfák' bogainn: az örömnél
ünnepi hangjaival
nem férhetett meg gyássza bús ügyünknek.
Kik szép honunkból messze ragadtanak
a' sanyarú rabságra, karunktól
Istenes énekeket
kivántak olykor, melyeket Sionnak
bérczén daloltunk bús esetünk előtt.
Áh! ne reméljétek, felelők mink,
hogyan jövevény hegyeken
nagy Istenünknek éneket daloljunk!
Izmos karunkból el fog előbb eme'
férfi erőnk mind sínleni, hogysem
Tégedet, édes anyánk!
Jerúsalem' várassa! elfelejtünk.
Ínnéhez aszván, zengeni megszűnik
e' hangos nyelvünk, mikor egyszer
a' te dicső nevedet
nem fogja hű dallyával emlegetni.
Még szíveinkben verni fog életünk,
drága Hazánk! legfőbb örömeinknek
elseje csak Te leszel!
Bosszúdnak ostarára bizzuk, Isten!
Esaunak ágát, kik szilaj Édomot
lakják. Haj ! be gonosz dühödéssel
fűtött fel e' fene nép
fok tornyainknak mérges ostromára
a' kül seregnek rájuk rohanó tüzet!
Pusztítsd el mondá, gyökerestől
írtsd ki! taszítsd le kevély
falának ormait repedt tövéhez!
De a' te sorsod, hisszük az ég' Urát!
nem lesz, óh Babilon! ragyogóbb, mint
ügytelen Israelé.
Hamvadba dűlsz, mint szent honunk! Szerencsés,
ki bajnokidnak visszafizetheti
a' kölcsönt, melly minket alázó
rabkötelekkel igaz!
Honboldogító híres embereknek
díszes nevével tiszteli a' világ
mindazokat hajdan, kik imént lett

magzatidot, ragadó
vadfaj gyanánt, a' szirt' hegyébe csapják.
(1820.)

180. Bucsúzás.

1.
Nem tarthat itt, a' mi tenyészik,
hol minden sirjába siet.
Virágzik, 's azonnal enyészik,
mind, a' mi e' földönn nevet.

2
Sok élt már víg ember előttünk,
ki jóra kaczagta ügyét.
Köszönnyük rájuk a' közöttünk
édelgő örömnék kelyhét.

3.
'S víg ember még hány fog örülni
utánunk is a' hold alatt?
Örömkehely ránk hány ürülni,
bár nyugszunk is a' föld alatt.

4.
Most együtt illy vígan enyelgünk,
olly buzgón szerettyük egymást!
'S ah! holnap több tájra szédelgünk,
más ég ad fejünknek lakást.

5.
De gyújtsunk az édes örömnék,
bár hol legyünk, szíves teményt.
Emellyünk a' senyves örömnék,
óránkint új ellensövényt.

6.
Ha messze válunk is honunktúl,
hű szívünk mind együtt legyen;
's örüllünk, ha halljuk társunktúl
hogy a' jó előbbre megyen.

7.
'S ha meglessz, hogy összevetődgyünk
még egyszer halálunk előtt,
új fríggel csak azonn törődgyünk,
mint adgyunk kedvünknek erőt.

8.

Nem bús a' jó lelkiösméret
's jó kedvre készséggel hevül.
Csak annak a' legfőbb dicséret,
ki jót tesz, 's mindenkor örül.

(1820.)

181. A' Primás Herczeg' Képére.

E' képre nézvén, érdemes Olvasó!
édes Hazánknak férjfiás oszlopát,
Relígyiónknak gondos attyát,
RUDNAY Herczeget ösmered meg.
Ne tarts, ha sorsod köz vagy alábbvaló,
ha tán ügyednek mostohaságai
méltatlanul homályosítyák
kéttelen érdemeit nevednek;
ne tarts hatalmas rangra emelkedett
új fénykörétül. Sínleni látta Ő,
mint Lelki Pásztor, a' szegénynek
oszlopolatlan ügyét gyakorta,
's irgalmat önkint érzeni megtanúlt.
Szemlélte sokszor veszteni a' szelíd
Jámbort, kit üldözőbe vettek
titkos inassai a' gonosznak;
's buzgón sohajtott érte, ha Őnmaga
nem birt ügyével. Hajdani főnemes
ágból szakadván, nem kerülte
még is az al hivatal, hogy ebből
garádicsonkint a' magosabbakat
megérdemelvén, a' habozó művest
biztatni, a' serényt böcsülni,
's érdemeit megitélni tudgya.
Hűség, serénység, isteni félelem,
szelíd igazság, ajtatos irgalom
fénylettek angyal életének
szent nyomainn, valamerre fordúlt.
Óh! tartsd meg Isten! hosszas üdőszakig,
tartsd meg Hazánknak! Hadd különözze meg
a' jámboroknak árva nyáját
czinkositúl az agyas gonosznak.
Hadd üzze széjjel csalfa homályait
a' színekedésnek, mellyek az eggyügyűt
veszélyes útra édesítik.
Hadd tegye helyre az elriasztott
erkölccsel a' hűltt istenes életet;
's az érzeménynek mennyei repteit.

Mert áh! az észet csak a' nemes szív
szenteli fel deli bélyegünknek.

(1821)

182. Beati immaculati in via.

A' CXVIII. Zsoltárnak... Aleph és Beth betűi.

Boldogok, kik jámbor életet viselvén
hűséggel követik vezető hagyományit az Úrnak
nyomtalan úttyaikonn!
Boldogok, kik fáradatlanul nyomozván
a' nagy igazságot, mellyel meghitte nemünköt,
arra feszítik egész
gondgyokot, hogy Néki tessenek! Gonoszra
ők soha sem tudnák botorúl vetemedni az égnek
tisztá nyomásaiból.
Óh Uram! ki minket szent hagyásid által
ekkép kívánván boldogságunkra vezetni,
azt akarod kegyesen,
hogy szavadnak hűven engedelmeskedgyünk:
úgy igazítsd, kérlek, minden lépésemet, úgy vidd
szertelen ösztönimét
fékedenn, hogy azt szeressem, azt kövessem,
a' mi helyes szent színed előtt. Ha megösméri egyszer
végtelen érdemeit
szent szavadnak elmém, 's életemnek úttýánn
fényes fáklya gyanánt habzó szívembe beoltya,
érheté olly bal eset
engemet, melly csúfosan megszígyenítse
drága reményeimet? Kitanúlván szinte az által,
hogy szorosán követem,
mély igazságát ítéletidnek, és hogy
szívemet a' jónak bizony ösvényére vezérlik,
háladatos leszek én,
Istenem! tehozzád, 's kincs gyanánt megőrzöm
felséges czélú hagyományidot. Óh! ne felejtsd el
tisztá tökéletimet
támogatni: mit tehetne gyengeségem,
hogyha Te elhagynál? Tehetős segedelmeid által
a' hevesebb ifiú
hűven elfogadván, 's háladó örömmel
hordozván intő szavaidnak kéjes igáját,
nemde sietve kitér
gáncsos életének rendetlen nyomábúl?
Szívem is ezt várván, csak azonn volt tellyes erővel,
hogy kinyomozza kegyes
útszabásidot: ne tiltsd el, óh! ne fossz meg

engemet e' vezető sugártúl! Mélyen elástam
 drága tanácsaidot
 jóra gyulladó mellyemnek rejtekébe,
 hogy soha semmi gonoszt, Uram! ellened el ne kövessék.
 Szüntelen áldalak én
 Tégedet, dicsérlek szüntelen, kegyelmes
 Istenem! Add, kérlek, hogy szent sugáraid által
 észhaladó sükerét
 bölcs szavadnak átösmerni megtanúlljam.
 Nemde ítéletidet buzgón hirdetgeti nyelvem?
 Nemde parancsolatid
 édesebb örömmel ápolgatnak engem',
 mint az egész földnek duzs gazdagságai? El sem
 távozok én gyönyörű
 úttyaiddnak édes fontolását; sőt
 szent hagyományidban magamot versengve gyakorlom,
 's drága szabásaidon
 nem szünök meg elmélkedni, még csak élek.
 A' feledékenység soha el nem törli eszemből
 életadó szavadot!
 (1821.)

183. *Retribue servo tuo, vivifica me.*

A' CXVIII. Zsoltárnak Gimel és Daleth betűi.

Adgy Istenem! kedvéltető kegyelmet,
 adgy szolgáltnak erőt, ki szavadnak
 hűven engedelmeskedni kíván!
 Nyisd meg vékony eszemnek
 szemfényeit, hogy drága bölcsességét
 szent hagyományidnak kinyomozván,
 szívemet csudálásokra győzze.
 Én, mint árva szarándok
 e' földi lakhelyem, mikép akadgyak
 legbizonyosb ösvényire mennyben
 tündöklő hazámnak, hogyha töllem
 értelmes ragyogását
 eltitkolod szent rendeléseidnek?
 Bús lelkem csüggedve ohajtya
 bölcs ítéletidnek oktatásit:
 jól látván veszedelmes
 ügyét az esztelen kevélynek, a' ki
 megvetvén hagyományidot, úgy él,
 úgy vesz el, mint a' kit átkod üldöz.
 Óh! hárítsd tova töllem
 az illy gyalázatot, veszélyt, alázást!
 Nem buzgón ügyekeztemé mindég

szent szavadnak engedelmeskedni?
Haj! melly csúfokat űztek
belöllem sokszor önmagok honunknak
naggyai, melly kajcsokra csavarták
minden tettemet gyűléseikben!
Meg nem szüntem azonban
követni még is szent igazságidnak
nyomdokit: a' te szavad kalaúzó,
oktatóm, 's örök tanácsadóm volt.
Bátor porba tapodva
senyvedgyek is, mint véres áldozattya
öldöklőimnek, Te bizonynal
új életre híz: mert úgy ígérted.
Én csak hüven elődbe
rajzoltam eddig kérlelő panasszal
bús ügyemet, valahányszor epesztő
súlyaim lenyomtak; és Te töstént
meghallgattad alázott
szívemnek óhajtásait. Csak oktass,
kérlek, igazságidra; mutasd meg
törvényidnek úttyait; serényen
's örvendezve gyakorlom,
akármí érjen, a' mit rendelésid
lelkemnek hasznára kiszabtak.
Ér ugyan reám is ollykor, úgymint
gyarló testbe rekesztett
valóra, szendergés a' jóban: ámde
a' te szavad kegyesen megerősít
engemet, malasztod a' gonosztúl
megment, 's megkönyörűlvén
erőtlen emberségemenn irgalmad,
tiszttemhez meg vissza vezérel.
El van már Uram! tökéllve nállam,
hogy nem tántorodok ki
rossz útra üzent igazságod' nyomábúl,
hogy csak ítéletidet nyomozom, még
élek, és hogy a' te bölcs szavadhoz,
mint legfőbb vezetőmhöz
ragaszkodok. Ne szígyenits meg engem',
kérlek Uram! mikor, a' mit ígérek,
végbe vinni kezdem. Bátoríts fel
inkább, édes örömmel
tágítsd meg ollykor szívemet, ha lankad:
szent hagyományidhoz mi serényen
sürgök így naponkint! Bölcs nyomásinn
örvendezve repülök!

(1821.)

184. A' LXX. Zsoltár.

Uram! Tebenned bízik én;
ne vallyak szígyent mindörökké!
Önn igazságodért ragadgy ki, ments meg,
hallgass meg, 's üdvözíts meg engemet.
Erős oltalmam légy nekem;
légy fokhelyem, hol segedelmet mindig lellyek.
Őrzőket parancsolván nekem,
köszálam 's menedékes váram vagy.
Kezéből a' gonosznak, Istenem! ragadgy ki;
markából az istentelen törvényszegőnek.
Mert Te, Uram! vagy eggy reményem,
Te ifiú koromtól fogva bizodalmam.
Anyám' méhében voltál már oltalmam;
kebléből Te vontál ki e' világra.
Tenéked zeng örökké hálaéneke.
Sokan csudának néznek engemet,
látván, hogy erős fokhelyem vagy.
Dicséretteddel tellyenek meg ajakim,
naponkint énekelvén nagy dűcsődöt.
Ne vess meg engem' vénségemben;
ne hagyd el, ha erőm hanyatlik.
Mert ellenségim követ fűnak ellenem;
tanácsot tartanak, kik lesbe vették éltemet.
Azt mondgyák ők: elhagyta őt az Isten!
űzzétek, ragadgyátok meg! nincs, a' ki mentse.
Ne távozz töllem Jehovah!
siess én Istenem! segedelmemre.
Romollyanak meg szígyenszemmel
éltemnek ellenségei;
csúfságba, gyalázatba essenek,
kik romlásomban fáradoznak!
Benned reménlek én azonban szüntelen;
'a új Énekekkel dűcsőítlek Tégedet!
Kegyelmedet hirdessék ajakim,
egész nap segedelmedet:
mert hatalmad' csudáit fel nem számíthatom.
Újultt erővel járúlok Tehozzád Jehovah!
's csak igazságodot magasztalom.
Mint ifiút oktattál erre Istenem!
's mind ekkoráig hirdetem csudáidot.
Ősz fejemet vénségemben se hadd el,
hogy hirdethessem karodot
még a' jövőendő nemzetségnek is,
az érkező világnak nagy hatalmadot.
Egész a' magosságig hat jóságod Istenem!
Nagyok mind tetteid! Ki hasonlít Hozzád?

Sok súlyos inséget tűrettél énvelem;
de új életre hoztál ismét,
a' föld' mélyéből visszavezérelvén.
Nagyságomat megbővítetted;
's megvígasztaltál újra engemet.
Azért hangeszközönn
dicsérem is hű pártfogásodot.
Hárfámonn dicsőítlek Téged'
Izraelnek szent Istene!
Hangeszközömnél örvendeznek ajakim,
örvendez lelkem, kit Te megmentettél.
Kegyelmedet naponkint dicsőíti nyelvem is,
ha egyszer szígyent 'a gyalázatot vallanak,
kik vesztémenn dolgoznak.
(1821.)

185. Legem pone mihi domine.

A' CXVIII. Zsoltár... He és Vau betűi.

Uram! jegyezd ki énnekem
szent hagyományidnak szoros úttját,
hogy serényen járjam mind örökké.
Adgy világot szűk eszemnek,
hogy éltető törvényedet
gondosan őrizvén, soha meg nem
tántorítható hűséggel, önkint
hajló szívből tellyesítsem.
Vezérelly engem' Istenem!
drága szabásidnak kies úttján,
mert én ebben gyönyörködök. Úgy vond
szívemet tanúságidhoz,
hogy önmiattok, 's nem hideg
szolga gyanánt, keresetnek okáért
tellyesítsem. A' hiúságokrúl
gyarló szememet fordítsd el,
's élesztgesd szent ösvényedenn
kedvemet a' jóhoz. Bizonyítsd meg
rajtam hű szolgádonn, a' mit annak,
a' ki Téged' félve tisztel
igéretid kiszabtanak.
Hárítsd el bírószaad által, -
mert az emberénél ez szelídebb, -
a' gyalázatot, melly engem'
szorongat. Ám Te jól tudod,
melly buzgón kívántam azoknak
megfelelni, a' miket meghagytál.
Mentsd tehát meg e' gondgyátúl

igazságoddal szívemet.

Végtelen irgalmú segedelmed
szálljon, kérlek, rám, ammint ígérted,
hogy dühös gyalázóimnak
mondhassam: hogy szavadbann va,
‘s lessz is egész bizodalمام örökké.
Óh ne hadgyad számban megcsökkenni
e’ szavát az igazságnak,
melly bennem onnan származik,
hogy Tölled, mint bölcsen ítélő
bírómtúl kegyelmes szót reméllek.
akkor én háláló szívvel
megőrzöm szent törvényedet,
még az üdőknek örök folyamattya
tartand; ‘s útamonn úgy járdogálok,
mint veszélytelen térségenn,
nyomozván szent szabásidot.
Büszke Királyok előtt fogom én bölcs
törvényidnek nagy böcsét hirdetni,
a’ nélkül, hogy megpirúlljak.
Gyönyörrel tellyes báj gyanánt
illetnek hagyományaid engem’,
úgy kedvellem azokat! Felnyújtom
parancsolatidhoz; szinte
mint annyi kincshez, esdeklő
karjaimot; nem győzi szeretni
szívem szent szabásidot; nem győzők
díszeikről elmélkedni.

(1821-1822.)

186. Memor esto verbi tui.

Ugyanazon Zsoltárnak Zain és Heth betűi.

Emlékezz meg Uram! szavaidrúl,
mellyekkel engemet, hú tisztelődöt
kies reményre gerjesztettél
gondviselésed iránt!
Inségimben ezek nekem édes
vígasztalásim: mert ígéretidnek
kegyes hatalma új életre
emeli bús fejemet.
A’ büszkék csúfollanak engem’,
ammint akarnak! szent törvényeidtől nem
állok én el, méglen élek.
Hajdani ostoridot
jól tudom én, mellyek megalázták
a’ büszke lelkeket; ‘s ez nékem szinte

leghathatósbb vigasztalásom.
 A' gonosz embereket
 kárhuzatos kényekre fajúlni
 látván kegyes törvényeidtől, óh! mint
 jár által engem' a' haragnak
 szent tüze! Ámde viszont
 kellemetes dalhang hagyományod
 nekem szarándokságomnak völgyében!
 Még éjjel sem felejttem én el
 Jehova! szent nevedet,
 melly kegyesen vonz engemet arra,
 hogy szent szabásidot húven megójjam.
 Nem is kívánok e' világonn
 semmi egyéb javakat,
 csak hogy szent hagyományidot, ammint
 a' jó fiúhoz illik, tellyesítsem.
 Te lévén eggy örökségem, nagy
 Isten! ígéretemet
 ím! örömet újítom előtted,
 hogy törvényednek engedelmeskedni
 meg nem szünök. Tellyes szívemből
 öntöm elődbe, Atyám!
 esdeklő kérésemet a' Te
 irgalmadért, mellyet fogadtál. Ím! én,
 fiú gyanánt, hű szorgalommal,
 fontolom úttyaímot
 szüntelen, és ha talán nyomaidból
 kilépnek ollykor lábaim, meg vissza
 térítem ottan ösvényedhez,
 's karja közé sietek,
 késedelem nélkül, könyörülő
 Atyámnak, hogy kegyes szavát fogadgyam.
 Sokszor be voltam már kerítve
 a' gonoszoknak erős
 tőreivel, de nem estek azért ki
 kedveltt törvényeid gyarló eszemből.
 Éjféلكor ágyamból felkelvén,
 térgyeimenn köszönöm
 a' legigazb jóságra vezérlő
 szabásidot, 's azoknak társaságát
 ohajtom, a' kik Téged' félnek,
 's mint szerető fiaid
 szent szavadot versengve fogadgyák.
 Végetlen irgalmaddal tellyes a' föld
 óh! Istenem! taníts meg engem'
 óni szabássidot.

(1821-1822.)

187. Könyörgés a' Királyért.

A' LXXI. Zsoltár szerint.

Óh ! Fejedelmünknek sugarold szívébe, kegyelmes
Isten; ítéletidet.
Tanítsd igazságodra jó Fiát;
hű Nemzetünknek nagy reményét;
hogy népednek ügyét bölcsen meg tudgya itélni,
's a' gonosztúl letiportt
szegénynek elsikkasztott jussait
kezébe visszaszolgáltassa.
A' hegyekenn a' kül bátorság, halmos ölében
a' kies öltözetű
mezőnek a' zomok bővelkedés
az egy igazságnak hüvítő
ernye alatt verekedhetnek felséges erőre;
és ha szegényeinek
megoltalmazza szűk vagyonyait,
az árvaságnak, özvegyeknek
gyors segedelmet nyújt, 's ha erőszakit öszvetiporja
a' gonoszúl dühödő
nyomorgatónak; akkor, Istenem!
még nap világít kék egünkönn,
még halavány holdfény mértékli homályit az éjnek,
a' Te dücső nevedet
a' nemzetek szünetlen tisztelik.
Kegyelmed által bölcs Királyunk,
hogya könyörgésünk nem lessz foganatlan előtted,
olly kegyesen leterül
népére, mint a' szinte megkaszáltt
mezőre a' termékeny esső,
a' repedő földnek kebelébe az éjjeli harmat.
Gondviselése alatt
a' jámbor emberek virágzanak,
virít a' békeesség örökké.
A' vizekenn, 's a' szárazokonn urasága hasonlít
a' kegyesen siető
folyónak üdvöz áradásihoz.
A' pusztaságnak vad lakói
meghajtyák fejeket hírére; az ellene támadtt
nemzetek érdemeit
látván, borúlva kérlelik. Magok
a' messze országló Királyok
duzs adományokkal keresik megnyerni kegyelmét,
's tisztelik és szeretik
mint atyokat. Nincs nemzet, melly irígy
szívvel ne nézze népeit, melly
tagja dücső birodalmainak ne ohajtana lenni:

mert segedelmivel
 megmenti a' szegényt, ki felkiált
 szívéhez, a' halavány nyomorgót,
 a' ki sehol gyámolt sorsának nem lel; erőtlen
 pórseregét, vajudó
 községeit kíméli; elhagyott
 nyájának életét megójsa.
 Minden erőszaktúl, a' vásott cselnek ezernyi
 tőreitől kegyesen
 megőrzi őket. Ők is ám viszont
 örömmel élven felderített
 napjaikat hálálva teszik még vissza kezébe,
 vékony adócska gyanánt,
 a' kézi munkáikkal érdemeltt
 ércének nem parányi részét;
 boldogodásáért könyörögnek az égnek Urához
 szüntelen; érdemeit
 dicsérik, áldgyák szívét szüntelen.
 Alatta sűrűk a' vetések;
 zúg a' sárga kalász tetején a' büszke hegyeknek,
 számtalan ága gyanánt
 a' zöld szilasnak; bővem termenek,
 mint szinte a' fű a' mezőkön,
 a' váras köreinn a' mindenféle gyümölcsök.
 Híre, dücsője örök.
 A' napvilággal mérkezik neve.
 Ő boldogít; őt érte áldgyák!
 Óh! Fejedelmünknek sugarold szívébe, kegyelmes
 Isten ! ítéletidet.
 Tanítsd igazságodra jó Fiát,
 hű Nemzetünknek nagy reményét.
 (1821-1822.)

188. A' képzelő erőnek nagy művei az emberben.

Delille után.

A' mit az érzésnek szerszámai öszveszereznek,
 őrzeni mint kincset 's meg visszaidézni eszünkbe,
 vajmi kevés szolgálat, ama' termékeny anyának
 tisztjeihez képest, melyet festései végett
 Képzésnek nevezünk. A' múlttat ez újra leírja;
 a' mi jövend, azt képeivel meg tudgya előzni;
 gáncsait a' megesett dolgoknak gondosan írtya;
 s' a' minek e' földön meg kellene lenni, teremti.
Légy meg! imígy szállítja meg ezt; 's meg amarra tekintvén,
 így szól: *újra teremj!* 's mint hajdan az égi Atyának
 úri szavára, kiüt töstént a' semmi' öléből

a' remek elmevaló, 's meglévén, *itt vagyok!* úgymond.
 Ő szüli, ő táplállya tüzét a' mennyei lantnak,
 a' faragó vasnak, 's a' festő mesteröcsetnek.
 Ő teszi azt, hogy az embereket hódítani termett
 büszke vitéz sebes eggy pillantásával egészen
 átszemlél mindent, a' mik czéllýára vezérlik.
 A' nemesebb szívnek nem más dajkállya negédgyét,
 felfel biztatván különös tettekre hatalmas
 kedvét a' ragyogó dücsnek búbájjai által.
 Így Cicero az iránta igaz bosszúra kelendő
 századit a' később nemzetségeknek előre
 érezvén, felemelte magát reptével ezekhez,
 's messzérül hallotta nevét hangozni örökké.
 A' kormánytudomány maga is ne köszönnyee vallyon
 e' nagy Dajkának, hogy bölcsessége magosra
 felszállott? szeme messze terültt környékre kihathat,
 mert magosabbról néz. Hol lassan mászik, orozva
 andalog a' sokaság, oda eggy ugrással elér ő.
 Szinte mikint az alatt, hogy az útnak gyáva porában
 mászkáló féreg hegyeit szemlélheti eggy két
 fűszálnak; büszkén kirepül ellenben az égre
 a' sas, 's végetlen szemkört tud nyitni magának.
 Végre nem őe ama' nemes ösztön, előre gyanító
 érzés, melly magosabb reptekré vezérli az észnek
 ritka talentomait, győzőit az emberi nemnek?
 A' mi jelenlévő, mindnyájan bírjuk; az elmúltt
 a' nyomozó bölcsekhez tartozik; a' mi jövőndő,
 az csak ama' nagy férjfiaká, kik még az avúlttnak
 nyomdokit is csak azért keresik fel vizsga eszekkel,
 hogy segedelmekkel mélyebben hassanak a' most
 pusztá leendőnek környúlvehetetlen ölébe.
 Hát a' tiszta tűzű szeretet, melly testi salakkal
 meg nem együl, vagy az érzékeny buzgással imádó
 isteni szolgálat, ne köszönnyék e' nagy erőnek
 boldog repteiket, mellyekkel az égbe behatnak?
 Nézd emez érzékeny szívet, melly mennyei lánggal
 égni szeret, nem láté viszont rút poklot az olyan
 emberi lélekben, melly szent szeretetre nem ébred?
 Istenes árajtúl ellepve az édes örömmek,
 más gyönyörűséget földünkön vággya nem ösmer.
 Lába alatt e' gyáva lakást tova sínleni látván,
 Istene, a' mire vágy egyedül; csak az égi lakások,
 mellyekhez szerető elméje kitörni ügyekszik.
 Már ragyogó fénnýébe merül e' mennyei Úrnak,
 's a' mit díszeirül örömet hitt, látni ohajttya;
 már felemelkedvén szárnyánn a' tiszta tüzeknek,
 lázúl a' gúnynak méltatlanságai ellen,
 mellyekkel gonoszúl sértette az ember az Istent;
 túri gyalázattyát, vele eggyütt kinnyait érzi,

meg nem szűnhetvén sebeit mosogatni könyével;
már meg egész napokat tölt el mennybéli tűzének
csüggedezési között, 'a félig nyílt szótlan ajakkal,
mozdulás nélkül, mély ájulásba merülvén,
hódol az Istennek, ki tűzével fogytig emészt.
Így vesz ezen mennybéli erő, ezen Isteni képzés
gondolatinn bizonyos diadalmat az emberi észnek;
Így hódította kies jármához az emberi szívet!
Belső bírónak feddését, mellyel előnkbe
tartván a' rút bünt, szívünket kínzani szokta,
rettenetes festéseivel táplállya, nagyította
bennünk a' képzés. Ő hozza eszünkbe hitünket,
mellyet megszegtünk, a' szentegyházat, az oltárt,
hol fogadásinkat megtettük, szinte halálíg
tartandó kínzást szülvén bűnünknek ölébül.
Ámde az illy gyötrő feddései által az ember
megtisztul olykor, 's még vesszeje szinte javára
szolgál a' bűnnek, melly már a' múltba enyészett,
a' születő nemes erkölcsnek lesz végre kezesse.
És te az említés' erejének drága gyümölcse,
Hálaadás! vedd itt mély tiszteletemnek adóját!
Istene a' nyereségkeresésnek az, a' mi jelen van;
ámde Te visszavetted szemedet még arra is, a' mi
a' régen múlttnak szomorú sírjába lesüllyedt.
A' ki azonn látszott esdekleni, hogy lefizesse
szíve' adósságát, arrúl a' hajdani Bölcsék
mondani azt szokták: *szeret emlékezni!* sem Isten
nem győzendí viszont a' hálaadásra, sem ember
a' feledékeny eszűt, 's az adóst, ki köszönni nem is tud.
Nemde az állhatatos szerelem, 's a' tiszta barátság
szinte mivolta' felét a' bájképeknek örülő
újításuiból szerkezteti öszve? Az ösztön
megszüli a' köteleit, 's az üdő hurkokra szorította;
a' képzés azután azt súgja eszünkbe, hogy egymást
kedvellyük; mire még tüzesbb lesz régi szerelmünk.
Innen az elmúlttat, meg amonnan előnkbe szeretvén
festeni a' mi leend a' képzés; emberi szívünk
két pont közt leng szüntelenül: a' félelem innen
sürgeti, más részről a' vidámságra derítő
drága remény, melly hogy felbízgatgassa nemünket,
visszamaradt köztünk, mikor undok földi lakunkrúl,
minden egyéb erkölcs ismét a' mennybe vonódott.
Ő evez a' vízen egyedül a' fürge hajóssal;
ő virogat számkönyveinél a' nyerni ohajtó
kalmárnak. Ki egyéb viszi ütközetekbe az édes
honnyáért vívó sereget? Ki hunyorgat üdönkint
a' parlagra konyúltt szántónak barna szemébe?
Ő salyagat mosolyogva növő könyvére az álmos
hajnal előtt munkába merültt Írónak. Ezenkép

már evezőt visel ő, már tollat; már meg ekével
váltja fel a' fegyvert, annyát a' bajnoki fénynek.
Ő biztattya kivált magosabb reptekre nemünknek
nagy szívű csemetéit. Az ó Rómának imilyen
magzattyát, Czézárt, ammint a' népre pazarló
kézzel egész kincsét már szinte kihányta, baráttya,
jótévőségét nem győzvén végre csudálni,
megszólitotta imígy: Mi marad fenn régi javadbúl,
hogya pazarlani meg nem szünsz? - A' drága reménység!
úgymond erre amaz. - Pedig óh! melly büszke remény volt
e' nagy Rómaié! - Szekerét a' csalfa szerencse
nemde szabad tetszése szerint a' dajka Reménnyel
szokta vonatni, mikor szívünkkel játszani látszik?
Ez teszi gazdaggá a' pórt; ez festi szabadnak
a' nyomorúltt szolgát; őáltala kedvre derülvén,
bár ha bilincs csörög is lábárúl, énekel a' rab.
Ámde mihelyt a' képíró áthágja határit
a' mi világunknak, 's ideális honba repülvén
észhaladó zselléri között folytattya futásit
a' tüzes elmének, mint ösmertesse velünk meg
emberi férgekkel, tárgyát, melly emberinél több?
Képszerző keze, melly meghal, mint fesse szemünknek
a' csupa lelki valót, melly meg nem halhat? az érzés'
eszközeit honnan vegye, hogy tegye öszve az orczát
benne, hogy a' formát? Talpképet szülni eszével
's képet is egyszersmind, nem kis dolog! Akkor üdül fel
a' képzés tüzesen 's kimerítvén titkait ékes
mesterségének, megtisztítgattya fejében
a' sokféle vonást, mellyekből képe teremjen.
'S ez tudományának legfőbb diadalma! Tanúmnak
téged szóllítlak nagy Ráphael! A' te kezedben
égig emelkedvén öcseted, mennybéli vonással
írta le Krisztusnak színét a' Thábori bércezen.
Mennyi erővel adós e' mennyei dísznek az ékes
szóllásnak tudománya, mikor szívünkbe beötlük,
vagy mikor a' felségesig ér! Duplázza hatalmát
ennek az indulat' vezetője, az emberi képzés.
Vajmi kevésbül áll, szavak által eszünkbe világot
önteni! szívünket csak az ő festései által
tudgya igázni ezen mesterség. Képei nélkül
a' szemes ész jég szívünkön átcsúszik ohajtott
vég foganat nélkül, mellynek szüleménnye az erkölcs.
Még mikor azt, a' mit régenten Locke világos
tollal megmutatott, Genevának Bölcsé az ékes
szóllásnak tüzes ingerivel szívünkbe nem írta,
dajka meleg nélkül nem tündöklötté hiába
fényne az elmének? Tévelygés földte be színét
a' földnek, valamerre terült. Festései által
a' bájos képzés tüzesebb szózatra nyitotta

nyelvét a' bölcsnek, 's szétzúsza örökre igáit
a' vak előhitnek, melly fogva gyötörte az embert.
Megszabadult így a' csöcsömös pólyáinak undok
tömlöczitül; halhéjjaiból ép teste kifeslett
a' szűken pihegő asszonynak; meg nem ijednek
vért látván az anyák rémítő jajra fakasztott
gyermekeken 's a' természet már visszakövetvén
jussait eggyenkint, meg azoknak lesznek anyái,
kiknek az ész által másodszor is életet adnak.
Köz törvények alá a' hajdani emberek egybe
gyűlvén, 's köz környéki közé versengve vonódván
a' csak imént épültt várasnak; hasztalan intett
fő ura e' helynek hadi népeket oldala mellé;
hasztalanúl mutogatta vezér tisztyének ijesztő
eszközeit nyilván; szörnyű hóhérinak állást
hasztalan épített, hogy tiszteletére igázza
a' még vad sereget rettentő vásszai által.
Ámde mihelyt bájingereit szárnyokra emelte
a' tündér képzés, nem kellett semmi erőszak,
semmi szokás, fegyver, törvény, sem szolgafenyíték.
A' hadi játékok, pallyák és ünnepi pompák,
a' gyönyörű fénnel, 's ragyogó példákkal igázó
színpadok, öltözetek, majdnem mennybéli valónak
tették a' közjót a' bámúltt népnek eszében,
melly már honnyáért kész volt áldozni vagyonnyát,
drága szabadságát csonkítani, tábori ellen
a' jövevény úrnak harczolni, pazarlani vérét.
Felkeresem fáklyái után a' bölcs nyomozásnak
a' szomorú babonák bölcsőjét. Áh! köz erővel
voltak azonn a' csalfa remény, a' félelem, a' rossz
erkölcs, a' nyereségkeresés, a' durva kevélység,
a' komorabb clímák, a' csábítóknak eláradt
tábori, hogy sűrűbb, sűrűbb vakságba zavarják
a' vele lett éjben tengődő emberi elmét.
Fátyolozott szemmel, vagy pelypeskedve követvén
a' habozó köz vélekedést, vagy jégre vezetvén
csábító nyomain a' féktelen emberi képzés,
már szomorú, már víg, már lágy, már vérnek örülő
Isteneket költött váltólag, számtalan újnál
újabb agyszüleményt, alacsony hóhérit az észnek;
's már botorúl csolván, már elcsábítva, bevitte
a' tévelygések' szomorú éjjébe az elmét,
's a' szívnek vággyát erkölcstelen útra vezette.

(1821-1822.)

189. Ének szent István király' jobbjáról.

Oh szent jobb kéz! földünk' fénye,
nemzetünknek szent reménye,
kútforrása létünknek
hű dajkája hitünknek;
légy Budáról országunknak
Mózes' karja mindnyájunknak.

Oh szent kéz! óvd földünket,
minden rossztól népünket!
A' pogányok vakságából
a' vadságnak rút sorsából
a' magyarnak hajnala
ah! te voltál angyala,
hogyan tanítsák a' gyarlókat
gyámolítsák a' habzókat
te rendeltél véneket,
te egyházi rendeket.

A' ki félvén a' hívságtól
búcsút vett az ál világtól,
annak bátor szent fokot
te szerzettél klastromot.
Akkor is, ha tán Rómába
vagy Jézusnak szent honába
jamborságból vándorolt,
a' magyarra gondod volt.
Hány özvegynek gyámolója
hány árvának pártfogója
volt hazánkban irgalmad,
szünhetetlen szorgalmad!

A' betegnek, éhezőnek
mindenféle szenvedőnek
te nyújtottál orvoslást
köntöst, ételt, ápolást.
Végre, hogy köz boldogságunk
fenn maradjon bátorságunk,
Isten' annya pártfogónk
általad lett gyámolónk.
Néki adtad koronánkat,
ő rá bízta új hazánkat,
hogyan földünknek népeit
óvja úgy, mint híveit.
Illy felséges tetteidnek,
illy tündöklő érdemidnek
bére az, hogy Tégedet
rothadás nem sérthetett.
Bére az, hogy több csudával
mint dücsödnek zálogával,
mellyért áldja nemzetünk,

fényesnek tett Istenünk.
Várad, Szent-Jobb szól ezekről,
szól Ragúza több lelkekről,
kikkel érted az Egek
sok jeles jót tettenek.
Hogy Mohácsnál megrontattunk,
Tőled is, óh! megfosztattunk
nyűgben sírtak népeink,
árván nyögtek szíveink.
Ámde háza Ausztriának
megtérítvén a' hazának
mind az eltűnt díszeket,
visszaszerzett Tégedet.
Áldd meg Isten! jóvoltáért
és Te szent kéz, a' hazáért
légy e háznak csillaga,
légy hűségünk' záloga.
És ha tán köz-ellenségünk
rajtunk üt, vagy más inségünk,
oh terjedgy ki Te reánk,
hogyan megszánnyon köz Atyánk.
Intsd meg szívét a' magyarnak
kit balságok megzavarnak
tűrje mennyért séreit
's várja értők béreit!
Köss közöttük egyességet,
tartsd fel a' köz békességet,
hogyan mint egy test éllyenek
's mindig egyet értsenek.
Emlékeztess itt léteddel
's visszatérő ünnepeddel,
hogyan egy tőnek ágai
egy egésznek tagjai.
'S a' ki végén életének
búcsut mond elhült testének,
vidd az Isten' színéhez
hogyan feljusson béréhez!
Légy Budáról országunknak
Mózes' karja mindnyájunknak,
oh szent kéz! óvd földünket
minden rossztól népünket!

(1821-1822.)

190. A' Teremtésnek Képe.

Csendes, mint a' sír; és setét volt az éjszaka, mikor egy álomkép hajnal felé végét szakasztván nyugodalmamnak térgyeimre készített nyoszolyámból, hogy az Isteni Felségnek éjjeli oltalmáért hálát adgyak. Felöltvén köntösömöt, kiültem a' nyári hűsnek kedvéért Budai házamnak erkére, honnan nappal a' Dunát 's az egész Pesti térséget látom.

Öszvezavarva feküdt a' föld az egekkel előttem.
Sem csillag nem tűnt, sem hold, szemeimbe. Setéttel
volt az egész Minden beborítva, 's kietlen üresség
látszott mélyeinek tátott fenekébe temetni
mindent. Semmi sem élt, nem mozgott semmi; csak olykor
érzettem gyengén mellettem előbbre lebegni,
's a' nagy ürességenn átzúgni az éjjeli szellőt.

Illyennek nézték, hihető, a hajdani Látók
a' földnek közepénn a' tág mélységet, azoknak
fénytelen országát, a' mik még, magban aludván,
a' születést várják. Eggyenkint inti ki őket
innen az Istennek szava, 's a' mennybéli világnak
első sугárit megsejtvén, létre verődnek,
's élteket a' nevelő földönn elkezdik örömmel.

Mély gondolatokba merültem én itt a' Régieknek amaz érzékeny képzeménnyeiről,
mellyekkel a' születetleneknek e' setét országát szinte megvalósították. Ebben alszanak az ő
kedves személyesítések szerint a' még születetlen éjek és napok. Magosságából letekint reájok
az Isten, 's tetszése szerint előszóllítja közülök az egyiket vagy a' másikat. Örül a' kine-
vezett, hogy testvéreinek társaságában a' forgó esztendőt kísérheti. De legszembetűnőbbnek
tetszett nekem amaz esdeklés a' világosság után, mellyet a' Régiek a' születetleneknek
tulajdonítottak 's mellyet, setét erkemenn ülven, 's az előttem fekvő világtalan térségre haszon-
talanul nézven, mind magamban érzettem, mind a' természetben gyanítottam. Áh! a' világosság
nélkül sem mink állatok nem élhetünk, sem a' növények nem tenyészhetnek. Még erkölcsi
értelemben is, mi az emberi észnek szép tehetsége, mi az emberi szívnek jóra való hajlandósága
világosság nélkül, akarom mondani, igaz tudomány és igaz religió nélkül? Nem mutattyaé
meg a' világosságnak fő böcsét csak az is, hogy azt a' természetnek Alkotója első nap terem-
tette? a' mit Mojzes, mennél rövidebben, annál felségesebben rajzol e' szavakkal:

Legyen világ!
mondá az Isten,
és meglett a' világ.

Azon szempillantásban, hogy a' Mindenhatónak e' tellyes foganatú szavait mély tisztelettel
és álmélkodással meggondoltam, kiűtött a' földkörnyéknek keleti pontyánn a' hajnalnak első
zsengéje.

Ott ül Atyánk! ott mennyei székénn,
mondám magamban borzadó örömmel.
Ott ül fénnye megett amaz égi
résnek, hogy eggy szavával szétlehellye
földünkről az örömtelen éjnek
vak vásszait... De festi már ösvényét
a' Hajnal friss rósaveressel,
's a' fellegeknek széleit beszegvén
keltében folyadékony arannyal,
hüs harmatot hint a' szomjú mezőre.
A' földtől elválík az égnek
kék boltya, 's felfelé vonódik. Ezzel
a' fellegsereg is magosabbra
emelkedik, ritkúl, 's a' csillagokról

a' fátyolt versengve levonván,
a' tiszta tűznek honnyához törekszik.
Szinte mikint a' büszke menyasszony,
úgy lép ki a' homálynak hűltt öléből
a' föld is, megrakva virággal,
megrakva számtalan dúzs termetekkel.
A' nehezebb folyadékok, az égből
színére süllyedezvén, elszivárgnak;
's elválván a' szőke Dunának
két partya egymástúl, kinyílni látszik
e' széles víznek deli színe.
Ott fenn az ég, itt lenn a' föld tündöklík.

Így választotta el a' Teremtő, Mojzes szerint, a' felső vizeket az alsóktól; így gyűjtötte az utóbbiakot egy helyre, kiemelvén közülök a' szárazt, hogy magvazó fűvet és gyümölcsfákat teremjen. De áh! még ezeket gyors gondolatimmal szinte csak átfutom,

Szívemelő jelenést látok kezdődni az égenn.
Szinte mikint nyáronn a' napnak déli hevétől
szétszakad a' felhő, s foszlékai, szerte repülvén,
a' tűzzsengének magosabb honnyába enyésznek:
úgy tűnik a' csillagsereg is, mikor a' nap az égre
a' kelet' öbleiből kitekint; halaványodik a' hold,
a kiderültt kékség bolygón szétterjed az égnek,
s a' nagy természet pőzsögő életre felújúl.
Élni siet minden! Csűdül a' szőke Dunának
mélyeiből sík színe felé a' fürge halaknak
népe, hol, a' napnak fényét örvendő köszöntvén,
a' víznek tetején lebegő bogarakra rohannak
A' komor erdőknek tollas zselléri, az első
napsúgárt gallytornyaikonn bekacsongani látván,
tollaikat rázzák, 's órrokkal rendbe simítván
szárnyaikat, kiki módgya szerint, dalolásra fakadnak.
A' sok ezer csúszó gyűrűs testével az éjnek
fénytelen udvaiból a' nyílt téerekre tolodík
hogy szörnyű bajjal picziny étkeit öszvekeresse.
Ott egy gombolyagot látok szétnyúlni; halomnak
gondoltam; felemelkedvén lábára, ökörnek
ösmerem. A' gyapjas nyájak, tolakodva habozván
fénytelen aklokból, a' friss levegőre sietnek.
Még a' mézgyűjtő szűz nemzet is, erre amarra
széllédvén ridegen, 's a' rétnék tarka virágít
megsejtvén, dúzs kelyheiket versengve rabollya.
Érkezik ágyából már most a' szinte megújúltt
ember is; ez könnyű szekerénn a' tarka mezőre,
az meg ekéje után más munkájára sietvén.

Mojzesben e' képek az 1. résznek 16. versétől fogva egész a' 27. versig olvastatnak.

De áh! minekutánna a' Teremtésnek e' mindennapi képét férfikoromtól fogva majdnem naponkint gyönyörködve néztem, csudáltam, imádtam; most, mikor azt különösebben lerajzolni ügyekeztem, megérintett engemet az Úrnak keze, egy súlyos és hosszas nyavalya által a' halálra megintvén. Azt találtam azonban még szomorúabb elmélkedéseimben is, hogy nagy, irgalmas, és hatalmas az Úr, mikor sujt, és mikor gyógyít, mikor csapással látogat, és mikor kegyelmével vigasztal. A' legszebb napnak, melly az egész természetet feleleveníti, az végtére a' sorsa, hogy ismét elalkonyodik, és még nagyobb pompával kerekedik ki.

(1822.)

191. Ének páduai Szent Antalról.

Ha kívántok nagy csudákat,
Szent Antalhoz mennyetek.
Ha szenvedtek nyavalyákat,
gyámolt tőle kérjete.
Bélpoklosság, a' szükségek,
a' halálnak íjjai,
a' tévelygés, az inségek,
az életnek gondgyai
's az ördögnek bús ártalmi
attúl messze szállanak,
kit Antalnak szent oltalmi
pajzsok alatt tartanak.
Intésére a' tengernek
csillapodnak habjai,
a' kárvallott jó embernek
vissza térnek javai;
a' bilincsek szét szakadnak
a' veszélyek sinlenek,
a' csapások eltikkadnak
az áldások csengenek.
Tapasztallya Páduának
népe sok jóvoltait;
érzi a' föld glóbissának
minden része karjait.
- Örök dűcső az Atyának
a' mennybéli trónusonn,
örök dűcső szent Fiának
most és minden korokonn.
Örök dűcső a' Léleknek
ki lelkünköt szenteli.
Vegye bérít a' mennyeknek
ki szent Antalt tiszteli!

(1822.)

RIKÓTI MÁTYÁS.

I. Dal.

Serkenny fel vén Brúgóm! s mond el a világnak,
mint jutott Rikóti a borostyány ágnak
zöld koszorújához, melly a bárdusságnak
kokárdgya népénél a Músa országnak.

Mélyebb ugyan hangod Alcaeus sípjánál,
erőtlenebb szavad Máró dudájánál;
De dücsöt is keres amaz Argossánál,
kenyeret meg emez negédes uránál.

Allya körül járván Parnasszus csúcscsának,
árnyéka sem lehetsz ama trombítának,
melly dühét dicséri a véres csatának,
hogy kicsallja pénzét a bajnok csordának.

Tégedet nem éhség készítet éneklésre;
nem hiú dücsőség visz a verselésre.
Alkalmatlan hangod a hízelkedésre,
valamint kis tárgyard a tar kérkedésre.

Repdessen a Bárdus magos fellegekben,
csevegjen tikokot csínos énekekben,
fürödjön untáig a képzeletekben,
mellyek sok kárt tesznek a gyenge lelkekben!

Őtet csak fogadott pajtási csudállyák;
a bölcsőbbek pedig, mihelyt azt talállyák,
hogy a józan elmét meséi rongállyák,
kártékony versére fejeket csóválllyák.

Te csak igazat mondgy értelmes dalokkal,
ammint szólni szoktunk a profánusokkal;
s ferd le Rikótidot olyan vonásokkal,
mellyek nem kérkednek Miltonos fókókkal.

Régi Kántor lévén mező városunkban,
sok érdemet tett ő roppant templomunkban.
Meg is ösmertük ezt gyakorta magunkban,
de megjutalmazni nem volt hatalmunkban;

mert ő megvetette az aranyt s ezüstöt,
mint megvetni szoktuk mink a rongyos üstöt,
s a világ pompáját úgy nézte mint füstöt,
csak jobbik mentéjénn hordván ócska nyüstöt.

Tudatlan volt neki majd egész helységünk,
paraszt alacsonyság természetességünk;
s ha tán megkínálta pénzzel szívettségünk,
gúnynak tünt előtte jámbor emberségünk.

Többnyire azt mondá illyes ajánlásra,
hogy a Bölcs nem szorúl maszlag táplálásra
s készebb lesüllyedni végső koldulásra,
hogyse tudatlannal lépni osztozásra.

A mit pedig kívánt jutalom fejében,
szegény várasunknak nem volt erejében.
Apollónak nő ez áldott erdejében,
Castalis kútyának boldog megyéjében.

De megélte immár örömének napját,
mert kicsalták hozzá Appollónak papját,
ki hátához csapván eggy nagy könyvnek lapját,
bölcs fejére tette borostyány kalapját.

Köszönd ezt Rikóti! Óbester Urunknak,
ki erőtlenségét látván várasunknak
jutalmazásában híres Kántorunknak,
kifizette részét nagy adósságunknak.

Ő kegyetlen Marsnak elhagyván csatáit,
mivel sínlő teste nem birta munkáit,
nállunk szívogattya utolsó pipáit,
meg futtatván ollykor nyúlászó kutyáit.

Közel van jószága ősi kastélyával,
hol a nyárnak részét tölti Asszonyával,
ki úgy kedveskedik köztünk jóságával,
mint a virágos kert édes illattyával.

Húga viselt gondot mindeddig házára,
mikor elköltözött nyári lakására,
ki nagy púpot kapván, mint kisdéd, hátára,
nem igen mert vágyni lyánkérő mátkára,

s nagy nevét viselvén szűz szent Birgitának,
követője is lett végre szűz nyomának;
de nem győzvén súllyát a klastrom igának
ismét búcsút mondott szent kalitkájának.

Ő a vén szűzeknek megvetvén példáját,
kik még a pórnak is irigylik dudáját,
drága kincsnek nézte az öröm tréfáját,
melly rósákkal hinti életünk pályáját.

Ezen úri háznak nagy gratiájában
volt Rikóti Mátyás; kegyes Asszonyában
táplálónét lelvén, nagy lekű Urában
pártfogót, barátnét víg Kisasszonyában.

Az Óbester kivált nagyon protegálta;
sőt a kántorok közt remeknek csudálta,
mivelhog elméjét, akárhog próbálta,
nemében mindenkép ritkának találta.

Mosolygva ámúlt ő sokszor musikájánn,
ha fantaziákat játszván orgonájánn,
olly merészen ugrált claviatúrájánn,
mint a vásott kecske Tátra kősziklájánn.

Két kezét játék közt már keresztül veté,
már a discantusonn együtt reszketteté,
már meg a bassusnak allyára szökteté,
honnan ismét frissen kétfelé pörgeté.

Hús változás legyen egy nagy orgonában,
süvítsen a kis síp felső párkánnában,
harsogjon a fagót bassus ládjában,
zúgjon a sok accord hang-mixturájában;

még is ha tág torkát borral megsimíttya,
lélekző lágyékát szíjjal átszoríttya,
s musikája mellett magát elordíttya,
zúgását amannak helyben elboríttya.

Igy harsant ki szava Brontes óriásnak,
lármájából ama véres csatázásnak,
melly neki rohanván az égi lakásnak,
bitanglóját vítta a köz országlásnak.

Illyen hegedűk közt a kürtnek zúgása
vagy a trombitának éles harsogása,
illyen harangszó közt az ég csattogása,
mikor a toronyra lecsap villanása.

A mi tető gyanánt járúl érdeméhez,
az hogy maga csinál verset énekéhez.
Nincs hasonló köztünk sebes elméjéhez,
akármikor fogjon mester szüléséhez.

Csak egy pohár bort önt szomjazó torkába,
füstölgő pipát dug bajúszos szájába,
sapkáját felteszi, beül tripossába,
író tollat ragad izzadó markába,

s fejében a versek azonnal csüdülnek,
mint mikor a hangyák dög falatra gyűlnek,
s allighogy szájában egy kicsinyt meghűlnek,
négy kis fertály alatt százonkint kidűlnek.

Ő ugyan nem sokat válogat a szókban,
még is híres mester a descriptiókban;
virtuosus pedig a búcsúztatókban,
s a névnapokra írt aprecíciókban.

Egykor hogy egy testnél torkát megnyitotta,
fogát a komondor rá vicsorította;
s hogy ez végre magát el is ordította,
Mátyás illy in promptu dallal szólította:

„Sírhatsz te is Kormos! e’ megharvadtt ágonn,
kinek párja nem volt hetedhét országonn.
Kontrálly, még zokogok illy nemes virágonn.
Anyád helyett ő volt anyád e’ világonn.”

Jól tud azonkívül a szent énekekhez,
s hogy behathassanak a bűnös lelkekhez,
olly nótákat alkot a verseletekhez,
mellyek kül festést is adnak értelmekhez.

Ha verse a bűnöst pokollal ijeszti,
a szelídebb sípot rendre megrekeszti,
s újjait a fejr hangokra mereszti,
vagy a kellemetlen quintákra függeszti.

Igy már a léleknek festi jajgatását,
ki az örök tűznek érzi hasítását,
már az ördögöknek képzi czivódását,
kik szemére hánnyák gonosz vágyódását.

Igy rajzolja bőjtben a földnek rengését,
húsvét vasárnapján a kőnek zörgését,
pünkösdkor a tüzes nyelvek szörcsögését,
s karácsony éjfélnélkor a szamár bögését.

Járatos ő szintúgy a képrajzolásban,
egész kis boszorkány a képfaragásban,
párja talán nincs is a bábcsinálásban,
non plus ultra pedig a lópingálásban.

Az Úr koporsóját szépen kifestette,
arany csillagokkal felékesítette,
a napot a holddal öszve függesztette,
s a sírnak mélyében egy kőszirtre tette.

Szép kertet is rajzolt a chórús falára,
tulajdon portréját feltűzvé egy fára;
felfolyó szőlőket írt az orgonára,
chorális kottákat kántor trónussára.

Kalváriánk úttján festett státiókat,
feketében írván a zsidó birókat,
magyar köntösökben az írástudókat,
kabátokban pedig a pogány kízókat.

Betlehemünk szintúgy az ő faragása,
mellyben szépen látszik a bőcső ringása,
sok vidám kecskének furcsa főmozgása,
s egy egész csordának szájtátogatása.

A Plébános ugyan, mikor templomunkot
keze alá vette, látván gardrobunkot,
melly ajtatosságra gyújtja várasunkot,
s mesterének lenni hallván Kántorunkot,

a Tanácshoz fordult panaszos írással,
azonn esedezvéen istenes buzgással,
kiméllye meg népét illy botránkozással,
s a szent Relígyiót a lealázással.

De a Tanács viszont bámulván szavára,
azt felelte kurtán méltó panasszára,
hogy már sokat költött úgy is templomára,
még felállíthatta mostani lábára.

„Dícsérni kell inkább, úgymond, Kántorunkot,
hogy így felczifrázta ingyen templomunkot.
Hűven szolgálta ő eddig várasunkot,
mindenkép ébresztvén ajtatosságunkot.”

Ez volt a felelet a Pap kérésére.
Csak a Bíró állott kéz alatt részére,
ki házához menvén még az nap estvére,
frigyet kötött vele Rikóti’ vesztére.

„Fogja elő az Úr, úgymond, leczkéjével;
talán valamire mehet még fejével.
Ha pedig nem gondol bölcs fenyítésével,
közöllye a dolgot a Püspök székével.

Ezt ugyan az Úrnak jobb lessz elkerülni,
ne hogy mind fejére talállyon csüdülni,
ki vagy Mátyás eszénn álmélkodva hűlni,
vagy örömré szeret kórságinn hevülni.

Az Óbester ötöt leginkább portállya.
Ezt hát megelőzni az Úr ne sajnállya.
Ha istenes szívét jó móddal megszállya,
szent ostromlásait, tudom, ki nem állya.”

A Plébános tehát Mátyást megintette,
sőt elüzésével meg is ijesztette.
De ő meg pofáját azzal püffeztette,
hogy Kántornak ötöt bölcs Tanácsunk tette.

„Mi köze van, úgymond, ezekhez az Úrnak?
Rendes, hogy a nyers bél ad tónust a húrnak!
De bátor a maglók sok földet feltúrnak,
azért a farkasnak vermet még sem fűrnak.

Mit érthetne az Úr vagy a musikához,
vagy a poézisnak magyar ritmussához?
mit a státióknak lerajzolásához,
vagy egygy Betlehemnek kifaragásához?

Nem tanullyák ám ezt theologiábúl,
sem a haszontalan filozofiábúl.
Poéta vagy Kántor nem jön oskolábúl,
hanem készen pottyán az annya hasábúl.”

Látván a Plébános vad ostobaságát,
s a mi ennél rosszabb, büszke nyakasságát,
sokáig viselte bölcs gorombaságát,
gyógyítani próbálván poéta kórságát.

„Tanúlly meg Kelmed a szépség törvényét!”
úgymond egyszer neki, simítván serénnyét.
„Ehhez kell ám szabni eszünk szüleménnyét,
hogy felébreszthesse a szív érzeménnyét.

Szép dolog az elme halandó nemünkben;
de mint a palánták sínlenek kertünkben,
ha csak kaczor nincsen szüntelen kezünkben,
úgy a gyom sok rosszat szülhet vad fejünkben.

Nem kell szabad szárnyat adni a képzésnek
fontos munkáiban a köz szépítésnek;
mert mióta eszünk just mond az érzésnek,
amaz is csak szolgál a józan ízlésnek.

Csúfot sem kell űzni a szentebb dolgokból;
mert ki orchestrákat csinál templomokból,
Carricaturákat szent rajzolatokból,
avvagy operákat egyházi dalokból,

okot ad a rossznak a csúfolódásra,
balgatatag népünknek hideg ácsorgásra,
az érzékeny szívnek bel háborodásra,
s a hitetleneknek méltó káromlásra.

Nem rossz a templomban élni musikával
vagy más mesterségnek szép szolgálattyaival;
de ha nevetséget okoz fajzattyával,
rútul ellenkezik az Egyház czéllyával.

Templomonn kívül is a szép mesterségek
arravalók, hogy a fő kötelességek
előnkbe adatván mint vonzó szépségek,
szítsanak hozzájuk az érzékenységek.

Erre pedig vannak vezérlő törvények,
melyek nélkül törpék a vers-lelemények,
ízetlenek minden kézi szülemények,
púposok mellyünkben a szebb érzemények.

Kivált köz nyelvünköt nem kell megrongálni,
mikor ritmusokat akarunk firkálni;
mert a rögzös beszéd csak fület piszkálni,
de innen nem képes szívünkbe leszállni.”

Igy szóllott a bölcs Pap Rikóti Mátyásnak,
ki böcsét nem értvén a jó tanácslásnak,
s fájlalván szúrásit a sok dorgálásnak,
allig várta végét a prédikállásnak.

Mint a délczeg csikó rágja zaboláját,
ha talán megrántják gyeplővel vad száját,
s hallván az ostorral csattogni gazdáját,
ágaskodik, hortyog, rugdossa hámfáját:

Úgy ő is bajússzát kevélyen sodrotta,
mentéjét vállával felfel hagyította,
nadrágjának szíjját jól megszorította,
s végre egyet köpvén, ezeket mondotta:

„Mit nekem az Úrnak érzékeny szépsége?
Nem viszi azt végbe senki mestersége,
hogy Pikó Pannának cigány nemzetsége
olly szép legyen, mint a Kasznár felesége.

Rút is lehet eggynek, a mi tetszik másnak.
Sok nevezi golyvás mátkáját tokásnak,
s nagyobbakot ugrik sípjánn a dudásnak,
mint mink szép nótájánn a jó musikásnak.

Azért de gustibus nem kell disputálni!
Haggyuk a képíró kedvére pingálni,
önn tetszése szerint a Kántort dudálni,
s a magyar poétát versekben prósálni.

Süllt esztelenség azt tenni mesterségnek,
a mit a Természet ad az emberségnek,
s világos kárával a köz serénységnek,
súlyos törvényeket szabni a szépségnek.

Nekem Corpus Juris egyetlen törvényem,
a szent írás pedig útmutató fényem,
s ha ezzel nem eggyez elme-szüleményem,
vesszen el, nem bánom, minden keresményem;

de más ugyan törvényt ne szabjon versemnek,
vagy egyéb munkákban izzadó fejemnek,
mert ha felzavarja epéjét mellyemnek,
súlyját is megérzi bosszúló kezemnek.”

Igy végezte Mátyás tudós harczolását,
mellynek, hogy ne lássa káros fordulását,
Óbester Urunkhoz vitte panaszlását,
s alázatossággal kérte pártfogását.

Oszlopolta is ő oltalmazásával,
meglepvén a Papot rimánkodásával,
mihelyt megtisztelte látogatásával,
kíméllye meg szegényt oskolázásával.

„Soha sem lessz, úgymond, szalonna kutyából,
sem szép Mercúrius egyenetlen fából.
Könnyebben sül Vénus szerecseny orczából,
mint igaz poéta romlott ritmistából.

Nekem sok víg órát okoz fél eszével,
mikor mestert játszik zab szüleménnyével,
mint a görnyedtt majom talpra keltt testével,
mikor az embernek verseng természetével.”

Birgita is féltvén Rikóti Músáját,
kinek szerette volt kaczagni dudáját,
ilyenképen agálta süllyedő causáját,
comicus bánatba borítván orcáját:

„Ah! ne rontsa, kérem, kedves Mátyásomat,
ha csak nem akarja látni halálomat!
mert ha elveszteném e bölcs mókusomat,
a búbanat az nap megásná síromot.

Ki mondana nekem köszönő ódákat?
ki verne érzékeny verbunkos nótákat?
ki pingál szoknyámnak szélszegő mustrákat?
ki farag szajkómnak czifra kalitkákat?”

Végre megtörülven könnyetlen pilláját,
s megmeg czirógatván a Papnak orcáját,
„ah! szánnya meg az Úr, úgymond, Birgitáját,
s haggya meg, ammint van, furcsa Mátyáskáját.”

A pap megkaczagván nyájas siralmait,
elő terjesztette szép móddal okait,
mért nem tűrheti el Mátyás ugrásait,
mellyekkel a Hitnek alázza titkait.

„Csak a szent dolgokból csúfot ne csinállyon,
nem bánom én, úgymond, bárhogymusikállyon,
a templomonn kívül akármit pingállyon,
dajna Músájával akárhogymugállyon.

Erre nézve pedig kérem Nagyságtokot,
verjenek fejébe jobb gondolatokat.
Felveszi ő talán úri tanácsokat
könnyebben mint töllem a tanításokat.

Az Asszony helyt adván méltó kérésének,
„nem mondtame? úgymond kétkedő férjének,
hogy nagyon ártalmas a Hit felségének
üdötlen buzgása Kántorunk fejének?

Azért hát csak tedd meg kötelességedet;
vedd jobb oskolára kedves cliensedet,
s hogysen illy dolgokkal megterheld lelkedet,
hadd el inkább vele inderkedésedet.”

Az Óbester tehát székét elmozdította,
nedvesülő szemét az égre fordította,
átlépvén a Paphoz, kezét megszorította,
s érzékeny szózáttal illyképen szólította:

„Bocsásson meg az Úr gondatlanságomnak,
mellyel áldozgattam víg indulatomnak.
Ha meg nem törhetem fejét Mátyásomnak,
fogadom, vég búcsút mondok játékomnak.”

A plébános viszont köszönvén végzését,
megigéri önnkint Mátyás kímélését,
nehogy meggátollya kedvelt enyelgését,
ha búkkal zavarná esze szökdösését.

Szépen is bánt vele; nevette tréfáit,
dicsérte némelykor verbunkos nótáit,
sőt még tisztjében is elnézte hibáit,
pór házának pedig dajkálta csiráit.

Megnyervén Rikóti tudós viadalmát,
meg nem nyerte vele belső nyugodalmát;
sőt nőni érzette naponkint szorgalmát,
nehogy megfizesse még e diadalmát.

Végre meggondolván a sok bosszúságot,
s a belőlők forró nyughatatlanságot,
megátkozta majd nem a Kántor rabságot,
Apollóhoz küldvén ilyen imádságot:

„Óh! te édes annya sok nagy poétának,
kik hátat fordítván a gondok árjának,
hordgyák már jutalmát a laurus kávának,
mellyhez verseikkel utat hasítanak,

s kik már udvarodnak töltözvén javával
naponkint jól laknak szent ambroszírjával,
s megmeg részegedvén a lektár nyirkával,
kedvekre cziczáznak a kilencz Músával;

óh! ha országodnak tudhatnám ösvényét,
melly vígan áthágnám a Papnak sövényét,
láбайдhoz ontván szívemnek reményét,
melly hüven fongatnám paripád serénnyét!

Mert én nem kívánok nállad egyéb lenni,
csak te méltóztassál lovászodnak tenni.
Már e szolgálatonn csak el tudnék menni,
ha egy kántorságot itt fel mertem venni.

Tekintsd meg érdemét számtalan versemnek,
s küldgy már vígasztalást szomorú szívemnek,
melly végét szakasztván sűrű keservemnek,
utat nyisson hozzád őszülő fejemnek.”

Illyen volt habzása Rikóti sorsának,
szomorúságára élete párjának,
ammint véletlenül fénnye csillagjának
felderült egy böjtyénn szent István napjának.

II. Dal.

Szép pompával kezdett a nap alkonyodni,
nagy kerékre látszott képe tágasodni,
habzó tüze pedig gyengén pirosodni,
s a kedvesen lengő hüssel párosodni.

Az álmos árnyékok messze terpeszkedtek,
a cikázó szelek fákkal inderkedtek,
az ingó virágok szaggal kedveskedtek,
s a vizeknek színénn fodrok berzenkedtek.

Érkezett a kondás rőfögő nyájával,
a bömbölő bika tölgyes csordájával,
a juhok vezére tompa kolompjával,
a hímecke pedig öszve ült párjával.

S íme! az Óbester a templom megyéjénn
általlovagolván negédes szürkéjénn,
ammint előre néz üveg csövecskéjénn,
megsajdít egy vitézt az útsza mesgyéjénn.

Csákó van fejében, kard lóg oldalárúl,
fütyög kis mentéje dolmányos vállárúl,
sarkantyúk ragyognak sárga csizsmájárúl,
katonának véli veres tarsolyárúl.

Közelebb érkezvén, Rikótit csudállya,
s úttyát szürkéjével azonnal elálllya.
Allig hisz szemének. Bajússzát vizsgállya,
s kormozott faggyúval felkenve talállya.

„Hol jár Kelmed, úgymond, ilyen öltözetben?
s elkacczantya magát. Tán bölcs ütközetben?
Melly szerencsés vagyok, hogy még ez életben
Apollót meglátom Márssal egygy természetben!”

De amaz csákóját illetvén újjával
s kardgyát megzördítvén lecsapott ballyával:
„mit titkollyam, úgymond, a lyukat fóttyával?
holnapra készülünk egygy comédiával,

s hogy ne legyen hiba semmi personában,
generális próbát tartunk a pajtában.
Holnap, hogyha Isten megtart szent markában,
megláttjuk a többbit Nagyságod házában”.

Örül az Óbester Rikóti eszének,
hogy illy mulatságot készít vendégének,
ki házához jövend napjára nevének,
s imígy hízelkedik auctor negédgyének:

„Köszönöm Kelmednek előre munkáját.
Nem hagyom bér nélkül szép comédiáját,
és hogy lássa, mikép böcsülöm pennáját,
megköttem én is holnap bokrétáját.

Méltó jutalmárul régen gondoskodtam,
mint ejthetném módgyát, sokat okoskodtam,
‘s Apollo papjának addig hálákkodtam,
még meg nem ígérte, a’ minn iparkodtam.

Ma várom házamhoz katona ruhában;
mert kül Hatalmaknak járván országában,
nem szokott ragyogni poéta subában.
Ő ezt csak urának hordgya udvarában.

Ez pedig történik Kelmed örömére,
hogy nézvén tollának bokros érdemére,
borostyány koszorút tegyen bölcs fejére.
Azért készüllyön Kend saját ünnepére.”

Ezt mondván meginti szürke oroszlyánnyát,
s ott hagyván Mátyásnak elbámúltt bálvánnyát,
veszi kastélyának egyenes aránnyát,
mellyben feltalállya régi kapitánnyát.

Nagy poéta volt ez virágzó korában:
Flaccussal mérkezett metrumos dallyában;
szépen folyt a beszéd magyar ritmussában,
friss elme ragyogván majd minden szavában.

Mihelyt kiverődött oskola porábúl,
nagy világba lépvén picziny svérájábúl,
látta hogy lantyával csúfot üz magábúl,
ha ki nem tisztíttya classicus dohábúl.

„Mi köze van, mondá, a mai világnak
zab istenségihez ó görög országnak?
Hogy gyullassza szívét most a Magyarságnak
üdőtlen meséje a pogány óságnak?

Vagy tán jó emberek másképp nem lehetünk,
igaz bölcsességre nem verekedhetünk,
nemesebb dolgokat végbe nem vihetünk,
ha csak Zevsz fajjával nem ingereltetünk?

A régi auctorok jól írtak azoknak,
kik éjjében úsztak a setét koroknak,
de nem a mostani embercsoportoknak,
kik hajnalodását megérték sorsoknak.

Flaccus deákul írt deák nemzetének,
véleményi szerint római hitének,
teli köz lelkével deák törvényének,
mint hű rajzolója deák erkölcsének.

De a mostaniak olvasván ezeket,
a régi mesékkel megtöltik fejeket,
paradoxumokkal átfonnyák eszeket,
üdőtlen erkölccsel felfűjják szíveket,

s így elvesztegetvén felét életeknek,
még majmai lesznek az ó nemzeteknek,
neki esnek büszkén a vers-szüléseknek,
s ó csemegét nyujtnak a finom ínyeknek.

Azutánn nem győzik csudálni azokat,
kik kezdetnek tudván a régi dolgokat,
s érettebb tárgyakra fordítván gondgyokot,
váll-vonításokkal olvassák dallyokot.

Úgy de kútforrása tisztább a dunánál?
Tisztább! Nincs igazabb e' kedves mondánál.
De viszont hol hajók pözsögnek partyánál,
hasznosabb ott a víz, mint származásánál.

A forrás nem oltya egyéb szükségünköt,
hanem ha enyhíti szomjazó tüzünköt,
eggyforma csörgéssel csiklandván fülünköt,
hempelygő fodrokkal rá meredtt szemünköt.

Mit látsz körülötte, hanem tar sziklákot,
néma pusztaságot, szem-gátló tölgyfákat,
tekergő kígyókat, magányos kányákat,
homályos lyukakban leskődő rókákat?

De kövesd folyását. Melly szép városokat
találsz víg partyainn, melly hasznos barmokat,
melly termékeny földet, melly dúzs majorokat,
sík színénn melly gazdag hajó-csoportokat!

Visz ugyan, megvallom, sok gizgagt magával,
de megegyeledvén a tenger habjával,
s romolhatatlannak tetetvén savával,
méltábban kérkedik leszűrtt kristályával.

Nem szenved ő már itt vizében mocskokot,
a partokra hányván a vendég rombokat,
mint az érett elme a törpe bábokat,
melyek a képzésbül veszik forrásokat.

De hogy ki ne térjünk a felvett példábúl:
nem téved-e az el igazi úttyábúl,
a ki a poézist a Görög agyábúl
úgy véli eredni mint kútforrásábúl?

Az első emberek, mihelyt felserdültek,
s a nagy Természetnek szépséginn elhültek,
azonnal sok költős képzésre üdültek,
mellyeknek fénnjétül dalokra hevültek.

Ez a poézisnak igazi forrása!
Vékony volt az észnek első virradása,
erős a képzésnek ragyogó habzása;
nagy az indulatnak állatos vonzása;

s így ezek amannak felfalván tápláját,
meg sem hagyták nyílni sokáig csiráját;
sőt még most is fojtyák jótévő barkáját,
ölik, a hol lehet, új virágocskáját.

A poézis tehát teli piperével,
melly meg nem eggyezett a józan elmével,
teli sok nemzetnek tar véleményével,
s az indulatoknak üdőtlen tüzével,

a régi Göröghöz lehozta kincseit,
ki azzal többítvén külső szépségeit,
hogy metrumra vette szabad énekeit,
megszaporította zab költeményeit.

Tűzött ugyan közé néhány igazságot,
s emberebb erkölcsre intő tanúságot,
mellyekkel az elme törte a vakságot,
mint a gyenge sugár a homályosságot;

de befonva lévén csábító csecsekkel,
meghomályosítva hiteles regékkel,
sőt be is kerítve szívrontó pöczékkal,
csak lassan közlődtek a később elmékkal.

Így járt a poézis, azután Romában,
így romladékának minden darabjában.
Ezer gizgast látott csillogni habjában,
még egy igaz gyöngyre botlott folyásában.

Csak ha tengerébe jut az emberségnek,
megvegyül savával a szín bölcsességnek,
s kihánnya bábjaikat a vak elmésségnek,
lessz hasznos eszköze a köz kegyességnek.

Ámde mint az ó bor jobbnak találtatik,
a régiebb szokás szentebbnek mondatik,
a régi jó barát főbb kincsnek vallatik,
úgy a vén ész méltán bölcsőbbnek tartatik?

Ha, mint a jó barát naponkint hűségét,
a jó bor erejét, kellemetességét,
úgy az ész naponkint gyűjti bölcsességét,
igen is! bölcsőbbnek tarthattyuk vénségét;

de mi egy ősz pórnak filozofiája,
kinek falujából áll egész svérája,
ha mellé tetetik Pitt politikája,
kinek a nagy világ volt az oskolája?

Ha azok, kik hajdan könyveket írtanak,
s a mesterségekben messze jutottanak,
mihozzánk hasonló emberek voltak;
ők is sokat, mint mink, mástúl tanultanak,
ők is jobbították a leleményeket,
mellyekkel őseik megtömték fejeket,
mindaddig forgatták ők is kis eszeket,
még ezekhez szőtték új szüleménnyeket,
s így adván naponkint új dísz munkáiknak,
újabb táplálékot tudományaiknak,
hanyatlását ugyan látták napjaiknak,
de végét nem érték tanúlásaiknak.

Ha Plátó és Máró még most is élnének,
s mind ama díszekkel dűcsekedhetnének,
mellyekkel azóta, hogy ők tündöklének,
ágai kérkednek a józan elmének:

akkor ők bizonyos bölcsebbek volnának,
szebb, jobb és igazabb dolgokat írnának,
mint mai bajnoki a poétikának,
s a felhajnalodott filozofiának.

De meg is nevetné emez poémáját,
szígyenlené amaz bölcs respublicáját
jobban, mint a férfi nyomtatott ódáját,
mellyel fitogtatta, mint gyermek, pennáját.

Ám de ők, mint mások, korán elhaltanak,
bölcs munkáik pedig meg nem jobbultanak,
mint a bor és barát jobbúlni szoktanak.
Őhelyettek tehát mások támadtanak,

kik megpallérozván szüleménnyeket,
megszaporították leleménnyeket,
éppen úgy folytatván bölcs ösvénnyeket,
ammint ők követték elhalt őseiket.

Igy nőttek azóta mind a tudományok,
sokúttak naponkint a bölcs találmányok,
szépültek, javúttak a szép alkotmányok,
emberségesedtek az ősi kormányok,
és csak akkor láttak úttokban gátokat,
mikor a vad népek elhagyván honnyokat,
felütötték köztök durva sátorokat,
s égették, rontották szép tartományokat.

De ammint üdővel a harczok meghűttek,
a szilaj nemzetek megerkölcösűttek,
a tudományok is megmeg felüdűttek,
s a szép mesterségek új tűzre hevűttek.

Csak kezdetek tehát az ó szülemények,
folytatások pedig az új lelemények.
Ámde a kezdetek mindenkor szegények,
s csak üdővel nőnek, mint a vetemények.

Azért őseinket Báco gyermekeknek,
minket pedig méltán nevez öregeknek:
mert rügyéhez képest kezdődő eszeknek
nyíltt virág elméje az új embereknek.

Mint mikor eggy síkonn torony építetik,
mellynek környékében sok hegy szemléltetik,
a kövekre mennél több új kő tetetik,
annál tökéletesb pontra emeltetik;

allyábúl magosra nyúlni a bérczeket,
fellyebb már sínleni láttyuk tetejeket;
tetejérül pedig látunk térségeket,
s túl a sok hegyekenn kies helységeket:

úgy nőnek svérái a mester elmének,
melly köz öröksége az ember nemének,
nyílásátúl fogva legelső rügyének
utolsó fogytáig a világ létének.

Megvessük-e tehát a régi műveket?
ostobáknak tartsuk a régi bölcseseket?
Nem! Ki vethetné meg az alsó köveket,
mellyekre felrakjuk a torony-hegyeket?

De azok csak még is kobakok volnának,
kik messze földeket örömet látnának,
s a torony bérzére nem iparkodnának,
hanem a legelső allyánn maradnának.

A régi világnak szép vagy bölcs munkái
a mi kultúránknak legelső csirái,
s azért nem lehetnek ennek fő mustrái,
mikor már megnyíltak tellyes bimbócskái.

Classicusok voltak ezek akkorában,
mikor az ész némán feküdt a pólyában,
de tekintetlenek lettek mostanában,
mikor ez már just mond a Músák honnyában.

Ne tartsuk-e tehát nevetségeseknek,
kik földig bókolván classicus neveknek,
hű majmai lesznek ó piperéjeknek,
hogy elnyerjék részét kis dücsőségeknek?

kik egymással abban szinte versengenek,
hogy a melly fótokat belőlők csentenek,
azokkal csak azért tündökölhessenek,
hogy classicus névvel dücsőíttessenek?

s kik, fájdalom! ammint a régi dalokat,
az épületeket, a rajzolatokat,
a mesékkel torlott historicusokat,
úgy mustráknak tartván az ó kormányokat,

már sok-fejűségét szabad Athénának,
már zab virtussait kegyetlen Spártának,
már szép neve alatt a politikának,
szörnyű latorságát dicsérik Romának?

A régi Görögök igára jutottak,
a római sasok csúfúl szétoszlottak,
s esteikkel minket arra tanítottak,
hogy épülettjeik rossz lábonn állottak.”

Illy gondolatokkal küzködvén magában
lantos kapitányunk ifjú korában,
meg nem nyugodhatott szoros svérájában,
mellyel bekertelték kis iskolájában.

Elkezdett olvasni újjabb poétákat,
német, olasz, anglus, francia munkákat,
áttúrván előre a grammatikákat,
hogy jól megérthesse az idiómákat.

Haj! melly szörnyen bámúlt ezen új világra
s a benne ragyogó elme-fínomságra.
Mint olvadt a józan indulatosságra,
melly utat nyit benne az igaz jóságra.

Látta itt a képzést az észnek hódolni,
nem pedig kárára meséket koholni:
látta az érzeményt oly tűzzel bájolni,
melly az emberséget nem szokta rombolni.

Lelt ugyan a sok közt tarka poétákat,
kik el nem hagyhatván a régi bordákat,
átszövik mythossal a legszebb mondákat,
római pathossal a legjobb ódákat:

de könnyen elnézte az illy gyengeséget,
ha lelhetett benne olyan bölcsességet,
melly megegyengetvén az ó törpeséget,
nőni segítgeti a köz emberséget.

Csak egyikét Anglussal nem tudott megférti,
kik ki mertek ugyan az ó útból térni,
de célhoz nem tudván mesék nélkül érni,
új mythost kezdetek korcsmaikban mérni.

Korcsmáknak nevezi ő a bölcs czéheket,
mellyekben pedánsok szabnak törvényeket,
fő tisztjeknek tévén visz dicséréseket,
s a nem-tagok ellen köz csüdüléseket.

Olvasván azután német majmaikat,
kik Talmud-bábokkal tömvén munkáikat,
s felhőkből harsogván költött titkaikat,
sültt barmoknak nézik földi társaikat,
mosolygva dalolta Youngbúl e verseket:
„Te dajkálsz Anglia! bölcs Féleszüeket,
hogy megtöltsd fajokkal a szomszéd földeket.
Ódd mérgektől Isten! a magyar szíveket!”

Áthatva Poétánk illy ítéletekkel,
s emberség-nevelő finom érzésekkel,
csak oktatni kívánt bölcs enyelgésekkel,
nem nevet vadászni tar fellengésekkel.

Igy figyelmet nyervén szép magyar dallyának,
sok hasznokot hajtott a jobb cultúrának:
mert kiki hódolván friss nyájasságának,
örömet engedett bölcs tanításának.

Mindnyájan szerették: mert mikor oktatott,
sértő fellyebbséget soha sem mutatott;
s akármelly multság félholtnak tartatott,
ha jelenlétével fel nem vidítatott.

Azért az Óbester kérte levelével:
szent István királynak jövő ünnepével,
tisztelné meg házát úri személyével,
s mulatná vendégit nyájas elméjével.

Kérte azonkívül confidentiával:
üzne egy kis tréfát kedves Mátyássával;
csapná poétának czeremóniával,
s foglalná be fejét borostyány-kávéval.

Átkúcsollya tehát őszülő barátyát,
s mondván, hogy úgy nézze házát mint sajáttyát,
s a bús etikétnek felejtse korláttyát,
kérdi: elhozta-e poéta-kabáttyát?

„S ezzel, úgymond amaz, minden szerszámomat.
Az Úrnak kedvéért felejtven koromot,
megújítom holnap ifjúságomat,
s eljátszom még egyszer régi játékomot.

De sehol sem függnek ingyen a czégérek;
nem úsznak be szánkba a kisültt dévérek;
még a bakóknak is van kiszabott bérek;
azért játékomért én jutalmat kérek.”

Nevet az Óbester, s kezet csap markára,
„Tarthat az Úr, úgymond, számot jutalmára;
de most mennyünk együtt a kész vacsorára,
s haggyuk el az alku üresebb órára.”

III. Dal.

Azalatt Mátyásnak búsúl felesége,
késdegélő férjét féltvén szívessége,
s azonn töprönködvén titkos kétsége,
ne hogy kárba ejtse mai vitézsége.

Terített asztalánn csillog már gyertyája,
karjai közt szunnyad kisebbik lyánkája,
előtte könyököl serdülő Miskája,
töpröng az ablaknál eladó Pannája.

„Hol van Apám Uram? talán temetésenn?”
kérdezi a gyermek, babrálván egygy késenn.
Megütközik annya titkon a kérdésenn,
s átfut elméjével sok veszekedésenn.

„Csak egyszer késett így a lakadalomban”,
mondgya legörnyedvén Panna egygy suttomban,
„megmeg tavaly egyszer az alsó malomban,
s Porczunkula napján tün a klastoromban”.

Ezt bús hanggal ejtvén, nagyot fohászkodik,
S egyszersmind szemében híg gyöngy domborodik.
Nézi annya lopva, miként szomorkodik,
s belőlle is a köny felfel tolakodik.

Erre jelt ad Bojtos, szűköl gazdájára;
lyánkáját az asszony leteszi ágyára,
szalad az udvarnak bezártt ajtajára,
„Isten Keddel!” úgymond, s csókot tűz urára.

De ő nem fogadgya szíves köszöntését,
s katonásan rakván negédes lépését,
bemegy. Láttya Miska szokatlan menését,
s neveti magában furcsa büszkeségét.

Követi az asszony felvidúltt Pannával,
s az asztalt megrakja nem rossz vocsorával.
Ott terem a gyermek czifra kanálával,
s apját kínálgattya töltött kápusztával.

„Csak egyetek!” úgymond, s levetvén ruháját,
fejére hagyíttya hervadó sapkáját,
szűk csizmái helyett veszi agg sólyáját,
s kevélyen átjárja deszkátlan szobáját.

Mind felmenvén bére cselédes házára,
soha sem tehetett szert egygy új ruhára,
s a miben meg jelent a mai próbára,
kölcson szedte össze a comédiára.

Látván felesége ritka dölfösségét,
s csudálván nyelvének hosszas csendességét,
régi gyanúival újjíttya kétségét,
hogy tán harcz okozta mély kedvetlenségét.

„Az Istenért Apjok! végre megszóllította,
mi lelte Kelmedet? mi baj szomorította?
Szívemet a bánat majd ketté hasította,
gyanítván a veszélyt, mely Kendet búsította.”

Mátyás mosolygásra fakadván álmából,
melly Pindus hegyére ragadta házából,
varga tűköt pödrít kormos bajússzából,
s illy vígasztalást küld szállamló szájából:

„Veszteg, Annyok, veszteg! nincs itt veszedelem.
Most egyszer üdőtlen benned a gyötrelem.
Valahová nézek, örömemet lelem.
Hosszas harczom után itt a győzedelem.

Elöttem a képe, mikint fogsz örülni,
majd ha szerencsémét látod felserdülni,
homlokodonn a rántz síkra fog derülni,
s arczodnak virágja ismét felüdülni.

Hát ha majd egészen feljön napvilágom,
mind betelleyesedvén titkos kívánságom?
ha majd veled együtt Pindus hegyét hágom,
s állandó lábára kelend boldogságom?

ha örök vidámság pözsög szíveinkben,
mosolyog a bőség tágas csüreinben,
gyámolinkot láttuk nőni gyermekinkben,
s a szerencse megáld minden ügyeinkben?

Akkor lesz még, Annyok, akkor jó világunk!
Uraságra fordul mély alacsonyságunk,
nyájasságra virad sok szomorúságunk,
még a tölgyfákból is sódarokot vágunk.

Megújúl az erő minden tagjainkban,
ifjúság játszand piros arczainkban,
tréfák lengedeznek minden szavainkban,
semmi bút nem érünk öröm napjainkban:

mert olly jussa van ám Apolló hegyének,
hogy se bú, se kórság ne ártson népének.
Nem láttya itt senki összetét életének,
sem sebétül nem fél a halál tegzésnek.

Itt földgyét a gazda enyelegve szántya,
ételét az asszony mind nádmézzel rántya,
ruházattyát kiki selyemfákról hántya,
s fejekenn a laurust a mennykő sem bántya.

Ezer hála legyen Óbester Urunknak,
minden inségünkben legfőbb oszlopunknak!
Nem elég, hogy eddig attya volt házunknak;
kaput is nyit holnap új boldogságunknak;

mert Apolló papját sokáig fartatta,
s nagy ígéretekkel mindaddig biztatta,
még esedezését végre meghallgatta,
mellyel a borostyányt nekem unszolgatta.

Ezt csak imént adta maga értelmemre,
azt függesztvén hozzá tellyes örömemre,
hogy holnap a kávét felteszi fejemre,
s halhatatlanságot akaszt nagy nevemre.”

Néma csendesség függ az egész szobában,
még e szók harsognak Mátyás ajakában,
s kiki megmeredvén mély hallgatásában,
nagy dolgokat gyanít lappangni szavában.

Megmeg tömvén Miska mind a két pofáját,
sokszor elfelejti rágni kápusztáját,
s tátott szemmel nézi már apjának száját,
már meg bús anyjának feszülő orcáját.

Panna is megsüllyed mély gondolattyában,
soká tartogtván a villát fogában,
s Pindus képét hallván, ohajtya magában,
hogy ott Pistájának csügghetne nyakában.

De kiváltkép annyok figyelmez urára,
titkon rakogatván szavait fontyára
s ammint elér amaz laurus-kávájára,
hirtelen így felel tudósítására:

„Ahha bomollyon meg a Ked borostyánnya!
Méltóe, hogy ezért elméjét úgy hánnya,
s minden fáradságát olly csecsére szánnya,
melynek ragyogását még tán meg is bánnya?

Jobb volna ezerszer, látna Ked dolgához,
szegény cselédgyének jobb táplálásához.
Ez illene inkább eggy házi gazdához,
s három nevedéknek szorgalmas attyához.

Mit nyert eddig Kelmed képrajzolásával,
vagy a Betlehemnek kifaragásával?
mit annyi verseknek lefirkálásával,
vagy reájok csináltt uj musikájával?

Ezeket a váras Ked tiszttyének véli,
s ha talán hibások, meg is feddegéli,
az irigység pedig rosszaknak itéli,
még a többi község ingyen nézdegéli.

Lám egyéb kántornak soha sincs eszében,
hogy szerte kutasson más mesterségében,
éjjel nappal süllyön író ketreczében,
vagy ollyast dalollyon, a mi nincs könyvében.

Elveri kórossán reggel szent miséjét,
ebéd után pedig rövid vecsernyéjét;
megnézi azután dolgozó ekéjét,
vagy a szőlőbe megy nyesni venyegéjét.

Gazdasága forog szüntelen fejében,
s mihelyt ürességet talál tisztségében,
tolla helyett lapát tündöklék kezében,
mellyel az életet halmozza csűrében.

Láttya is házánál az Isten áldását,
számos magzattyának tellyes virágzását,
láttya friss nejének szép vastagodását,
s mindenféle jóknak bokros ágazását.

De mink szígyenkedünk kopott ruháinkban:
nyöszörög a szükség pusztá komráinkban,
korog a nagy éhség sáppadt magzatinkban,
bátor mind elolvad bérünk gyomrainkban.

Segedelme nélkül az Óbesternének,
sínlő gyermekeink tán már nem élnének.
Ma is vaczkaikban éhen pityegnének,
ha vocsorájából nem részesülnének.

Haggyon Ked hát békét a hejehujának,
s áldozza szorgalmát kis gazdaságának.
Lessz talán még annyi haszna munkájának,
hogy gyámolt adhasson dölékeny házának.

Vegye Ked szívére a Papnak intését,
s követvén mindenben okos vezérlését,
bízza mester kézre a képek festését,
tanúltt emberekre a versek szerzését.

Haggya Ked a dücsöt Nemzetünk színének,
az üres piperét gazdagabb népének,
s ne üzze bolondul zab fénnyét nevének,
veszett kávéjával agytalan fejének.

Nagy is lehet pedig e csecsének ára,
mivel pór nem könnyen juthat birtokára:
azért csak úgy illik Kántor homlokára,
mint a bársony nyereg a számár hátára.”

Mint mikor a bornyú napalkonyodással,
annyához sietvén nagy kívánczósággal,
a házhoz érkezik víg ficzkándozással,
s új kaput lát rajta czifra bóthajtással;

megáll, virgoncz lábát négyfelé terpeszti,
szag-kímlelő órrát előre dülleszti,
szemét az újságra sokáig mereszti,
s végre hangos torkát bögésnek ereszti:

úgy Rikóti hallván okos feleségét,
csudállya nyelvének új elevenségét,
s meredve kívárván beszédgyének végét,
így csillapítgattya forró hevenségét:

„Látom én, hogy nem tudsz, Annyok, e' dolgokhoz;
fel nem ér kis eszed illy magasságokhoz:
de nem is tartozik gyenge asszonyokhoz,
hogy sokat értsenek poéta titkokhoz.

Nem vetted te jól fel tudósításomat,
ha szememre hányod gondatlanságomat:
mert úgy nézheted ám zöld borostyányomat,
mint nektek keresett dúzs gazdagságomat.

Kit Apollo egyszer megtisztel e fával,
boldoggá is teszi hatalmas karjával.
Teli van országa olyan poétával,
ki nagy uraságra jutott hárfájával.

A leghíresebbek asztalánál esznek,
az utánok valók tisztartói lesznek,
a középszerűek szolgálatot tesznek,
s még a rosszabbak is jó fizetést vesznek.

Én tehát elnyervén borostyány ágamot,
kezembe ragadom azonnal tollamat,
meg köszönöm neki ezen jutalmamot,
s anyai szívébe ajánlom házamot.

Postscriptámban teszek majd egy fordulatot,
s udvarában kérek egy kis szolgálatot.
Nem várok én tőlle bíbort, patyolatot:
csak kenyérből adgyon bármelly kis falatot.

Tegyen bár engemet ebhordó vadásznak,
mikor a poéták Músákkal nyúlásznak;
tegyen Pejgazosnál, ha tetszik, lovásznak,
vagy szent ligettyében utólsó kanásznak!

csak én eljuthassak boldog országába,
s beléphessek egyszer gazdag udvarába,
úgy befűrom magam szép grátiájába,
mint az éhes féreg a piros almába.

Akkor mutatom meg a rágalmazásnak,
mi lakik fejében Rikóti Mátyásnak!
Betorkolom száját a rút gyalázásnak,
csak mondgya, mind eddig, versemet mázolásnak!

Tudom, nem sokáig tartok inasságot,
ha meglátták bennem az alkalmasságot.
Könnyen kapok én ott eggy jó kántorságot,
s néhány holnap múlva szép tisztartóságot.”

Erre öszve csapja kezét felesége,
nem tudgya, mit szóllyon? vékony elméssége:
csak azt érni, hogy nő mély keserúsége,
s végre illy panaszra fakad gyengesége:

„Jaj! én szerencsétlen mire nem jutottam?
Sorsomnak illy végét csak nem gyanítottam!
De most látom, hogy kész vesztembe futottam,
mikor szűz kezemet Kelmednek nyújtottam.

Én idegen földönn lakjak vénségemre,
hol újjal mutasson kiki személyemre,
sohonnai nevet tűzzön gyermekemre,
s vissza igazítson elhagyott fészkekre?

hol senki sem érti magyar beszédünköt,
jöttmentt cigányoknak nézik nemzetünköt,
soha sem hallották legkisebb hírünköt,
s talán tagadgyák is pápista hitünköt?

Tudgy’ ördög, mi lakik abban a kávéban,
mellynek boldogságot lát Ked birtokában:
mert ha már is turkál bel nyugodalmában,
mit viend majd végbe abroncsolt agyában?

Kérem hát Kelmedet igaz Istenére,
vigyázzon lelkének szent üdvösségére,
s tekintvén veszendő három gyermekére,
ne haggya feltenni keresztény fejére.

Elmegyek én magam az Óbesternéhez,
sírva borúlok le anyai térgyéhez,
s mindaddig békélek jótévő kezéhez,
még beférkezhettek kegyelmes szívéhez.

Megcselekszi ő azt szokott irgalmábúl,
hogy semmi se vállyon Kelmed kávéjábúl,
s megtérítvén Urát veszélyes úttábúl,
azt a pogány papot kiverje házábúl.

Ha pedig nem használ mély esedezésem,
s Kendet sem hozhattya eszére intésem,
el van már tökéllve utólsó végzésem,
mellyre kénytelenít buzgó kesergésem:

én a világ előtt nyilván protestálok,
hogy kávázására semmikép sem állok,
és ha igazságot sehol sem talállok,
eggy szó mint száz, Apjok! én Kedtül elválok.”

Ezzel a tálakat egymásba torlotta,
székét az asztaltúl félre hagyította,
ajtatos háláját nyögve felmondotta,
s a kopott ágyakat rendre felbontotta.

Miska fel nem érvén a dolgot eszével,
tanácskozni kezdett szomorú nénnyével,
ki mosogatásra menvén edénnyével,
feküdni hajtotta rövid intésével.

El is hányta töstént fótozott gúnyáját,
pokrócz alá dugja röst oldal-bordáját,
s Pindusonn átjárván jövőndő tanyáját,
elkezdi hortyogni Morfeus nótáját.

Panna is végezvén dolgát a konyhában,
nyugodalmat keres szűk nyoszolyájában,
de bús gondolatok forrván kis agyában,
nem találhat álmot langyuló ágyában.

Szeretné apjával elhagyni hazáját,
Apollo asszonynak lakni palotáját,
a virgoncz Músákkal játszani czikáját,
vagy a poétáknak legeltetni nyáját:

de meg haza térvén képzelte Pindussátúl,
meg nem tudgya nyerni szíves jóságátúl,
hogy illy hűtelenül elállván szavátúl,
örökre megvállyon Varga Pistájátúl.

Több habzások után elvégzi magában,
hogy annyával marad édes hazájában,
s majd csak akkor keres istápot apjában,
ha itt megcsalódna várakozásában.

Azonban bús annya mélyen epekedik,
sűrű sohajtás közt ágyra telepedik,
férjével magában sokat vetekedik,
dúl, fül, morog, nyög, döng, még elszenderedik.

Rikóti eloltván haldokló gyertyáját,
csendesen elhaggya homályos szobáját,
sétálgatni kezdi üres udvarkáját,
megmeg simogatván őrálló kutyáját.

Jövő szerencsését újra megfontolgya,
nejének kis esztét nagyon panaszolgya,
ellenvetéseit mind elő számolgya,
s temérdek okokkal rendre megczáfolgya.

Készíti azután holnapra háláját,
mellyel megköszönne borostyány-káváját,
felmondgya néhányszor nehéz personáját,
s a névnapra csinált új glicseriáját.

Végre hogy ezeket átmemorizálta,
még egyszer versenkint rendre megvizsgálta,
s ammint ész-fajzattyát remeknek találta,
ülő Bojtossának mind elperorálta.

Igy töltötte Mátyás egész éjszakáját,
s hallván a hajnalnak kongani óráját,
megnyitotta lassan gőzölgő szobáját,
s meglepte testével hideg nyoszolyáját.

IV. Dal.

A föld színénn látszott még az ég nyugodni
s a komor setétetl kékje tusakodni:
völgyeihez látszott a hegy homorodni,
melly a fellegekkel szokott társalkodni.

Hüs homály hempelygett a nagy ürességenn,
csendesség lappangott a néma térségenn,
ritka csillag látszott ragyogni az égenn,
át nem hatván fénnyek a ködös mélységenn.

A liget zavarva feküdt a rétekekkel,
a mocsáros nádas a szántó földekkel.
Álmok nyájaskodtak az élő népekkel,
ereiket töltvén frissítő tüzekkel.

S ime! a szép hajnal kiüt nagy pompával,
szürkítő világot gyújt arany hajával,
s örömet gerjesztvén piros orczájával,
ifiodást hirdet víg mosolygásával.

Allig veti szemét a kelő hegyekre,
már is száll a felleg a nyíló egekre,
süllyed a nehéz köd az öblös völgyekre,
s gyöngyöt hint a harmat a rengő füvekre.

Rázkodik a szellő gallyas bölcsőjében,
ásít a tollas nép bórzadó ernyében,
sűrög a kis hangya eleven fészkeben,
nyujtódzik a szarvas lombos szekrényében.

A tehén is haggya almozott pallóját,
ébreszti a kecske szopásra ollóját,
költi a gazdasszony lomha szolgálóját,
s fejéshez készíti gazdag istállóját.

Azonban kiúszik a nap karimája,
friss tüzeket lődöz tündöklő orczája,
tűnik az egekrül a csillagok nyája,
s megújul a földnek viradó formája.

Gyűl a pásztor sereg a legfőbb útszához,
melly az Óbesternek vezet kastélyához,
megy innen kárpittal bevontt ablakjához,
s elkészül alatta pór musikájához.

Elkürtöli András lassú entrátáját,
megnyitva utánna Istók furollyáját,
czifrán billegtetí Laczkó víg dudáját,
eggyenkínt elfűjja kiki szebb nótáját.

Felkel az Óbester, elmegy ablakjához,
tapsol kinekkinek szíves munkájához,
végre köszönetet kiált kórussához,
s ajándékot függeszt háladó szavához.

Azalatt Asszonya lábra emelkedik,
házi köntössében útnak ereszkedik,
s a konyhába siet, hol felgyűrekedik,
s a kávé-főzésben lopva serénykedik.

A csorda is gyűl már amaz állatokkal,
mellyek a mezőkre járnak pásztorokkal;
hajtyák a leányok fenyítő botokkal,
vígán enyelegvén a friss bojtárokkal.

Oszlik a vegyűlet különös csatákra,
bömbölnek a bikák a tehén mátkákra,
sietnek a koczák a hűtő tócskákra,
s a tölgyelő kecskék a gyenge sóskákra.

De a víg leányok színt' oda pörgenek,
hol a pásztor sípok csak imént zengtenek,
eggy szíves köszöntést eggyütt éneklének,
ezzel a jó Úrtúl hálát érdemlenek.

Ő felvidámúlván a vett szívésségre,
vissza tér magában ama kiességre,
honnan örömek közt lengett a vénségre,
s köszönetet sohajt a kegyelmes égre.

Ammint ezek utánn ölti szebb ruháját,
megsajdítva nyílni lassacskán szobáját.
Betekínt Asszonya, s látván víg orcáját,
bemegy s átöleli megöszültt Pistáját.

„Harmincz lessz már, úgymond, hogy egymást szerettyük,
s a házasság jármát eggyütt viselgettyük;
harmincz, hogy e napot eggyütt szentelgettyük,
s egybekelésünköt vígan emlegettyük.

Neveltünk köz gonddal jámbor magzatokat,
tündöklő házunknak új ágazatokat;
szenvedtünk miattok bokros bánatokat,
hervadástúl féltvén gyenge bimbójokat.

Húven felosztottad sullyát szorgalmimnak,
virágokkal hintvén rögét úttymimnak.
Fényes napja voltál borúlt óráimnak,
örömmel szikkasztván árját bújjaimnak.

Most, hogy éldegéllyük csendes mgányunkot,
szárnyára bocsátván végső magzatunkot,
mikint rajzollyam le hű barátságunkot,
melly megkoronázza köz boldogságunkot?

Mint mikor a hárfánn egyik húr megpendül,
szomszédgya is töstént dalolásra zendül;
fut a hang; az egész húr-sereg megrendül,
s vegyülő szavokból harmonia zsendül:

úgy ha egyikünknek szíve komorodik,
vagy jobb óráiban meg felvidámodik,
másikunk is töstént vagy elszomorodik,
vagy vele a kéjben vígan osztózkodik.

Vedd hát jó szivedért új háladásomat,
s hervadt ajakimról e szíves csókomot;
nem leled fel benne ifju lángomat;
de magával viszi hű barátságomat.”

Erre az Óbester mellyéhez kúcsollya,
kincsenek nevezvén, buzgón megcsókollya,
gyöngyöző könyével képét harmatollya,
s végre köszöntését így viszontagollya:

„Érzékeny szavaid átjárván szívemet,
sirásra késztetik apadó szememet;
allig fakaszthatom szózatra nyelvemet,
nem tudván festeni méltán örömemet.

Óh! melly szerencsésnek tett engem szerelmed,
még kies mellyedben forrott gerjedelmed!
melly boldognak tesz most apoló kegyelmed,
s terhes vénségemnek kedvező figyelmed!

Köszönöm szívednek állandó hűségét,
érettem csüggedő szép érzékenységet.
Még el nem érendem életemnek végét,
tisztelem, hálálom lelkednek szépségét.

Hogyha meggondolom szerencsés sorsomat,
víg társaságodban eltöltött koromat,
szívedből rám forrott sok boldogságomat,
mikint áldom most is tett választásomat!

Adgyák meg az egek rövid életünknek,
hogy állandóságát lássuk épségünknek.
Adgyanak friss szárnyat süllyedő kedvünknek,
még koporsónk jobbra utat nyit lelkünknek.”

Itt újra egymásnak nyakába borúltak,
s néhány pillantásig mélyen elnémultak.
Majd azután, ammint szíveik tágultak,
orczáik is megmeg örökre vídultak.

A felfakadtt rósák, mikor meghevülnek,
dél tájban egymásnak ölébe ledülnek,
s az esti szellőben lassánként meghülnek,
újabb mosolygásra szinte így derülnek.

Megszegvén az Asszony a mély csendességet;
„végy magadhoz, úgymond, egy kis eleséget.
Én tettem mellette ma szakács tisztséget:
vedd jó néven töllem e kis szívességet;”

s elvezetvén férjét a kávé szobához,
a Kapitányt híjja findzsás asztalához,
ki szavát fordítván a házi gazdához,
sok szerencsét kíván szent István napjához.

Jön már a cseléd is udvar-mesterével,
ki Urát köszönti mindnyájok nevével.
Eggyeznek amazok módos beszédgyével,
kiki helybenhagyást hunyorgván fejével.

Felel az Óbester rövid háladással,
felbízattya őket a jó áldomással,
s a hűségre intvén egynehány mondással,
dolgokra eresztí szelíd mosolygással.

Az Asszony is elmegy tűkrös szobájába,
felöltözik legszebb magyar ruhájába,
s menyasszony bonczait tűzgetvén hajába,
férjének portréját függeszti nyakába.

Addig a vitézek pípára gyűjtanak,
a régi dolgokról néhány szót váltanak,
végre Rikótinak nevére botlanak,
s koszorúzásárul tanácsot tartanak.

„Hogy el ne felejtsek tegnapi szavunkot,
szokott kézcsapással tett fogadásunkot,
úgymond az Óbester, végezzük dolgunkot,
s a jutalom iránt tegyük meg alkunkot.

Ha kedvemet az Úr tölti játékával,
nagyon lekötelez új barátságával.
Tiszteljen meg tehát viszont szándékával,
s parancsoljon velem mint kész szolgájával.”

Örül a Kapitány szép nyereségének,
köszönetet mondván a Gazda szívének,
s hogy megmutathassa felségét bérének,
így kezdi festeni okát kérésének:

„A kívántt jutalom nem illet engemet,
hanem rossz gustussal küzdő nemzetemet,
s ha nyújthatom neki ebben segédemet,
soha sem sajnálom ügyekeztemet.

A köz szükségeknek igaz szépítése
akármelly nemzetnek legjobb nevelése.
Felébred ez által nemesebb érzése,
s naponkint előbbre megy kegyesedése.

Szemlélvén a köz nép jó épületeket,
s észre vévén benne a szép mértékeket,
megszereti lassan a kiességeket,
s gyűlölgetni kezdi a törpeségeket.

Rend támad üdövel derülő fejében,
bölcs mértékletesség vágyódó szívében,
súkeres ékesség kül viseletében,
érzékeny emberség minden erkölcsében.

Nevelik ezeket a jó rajzolások,
a tudós vésőkből zsengő faragások,
a musikabéli remek dalolások,
vagy akármelly egyéb kies alkotások;

s mikor már a szívek illyképen lágyúlnak,
a rendetlen rúttól önnkint elfordúlnak,
az érzékeny széphez örömmel hódúlnak,
s a nemes érzésre könnyen felbuzdúlnak:

érkezik a Költés kies énekekkel,
az Ékesen-szóllás vonzó beszédekkel,
s megbájjolván őket nemes ihlésekkel,
könnyen jóra győzik szelíd intésekkel.

Mint mikor a földet a vas felfeszíti,
a hűvítő harmat átát nedvesíti,
jön a Gazda, s magvát belé szenderíti,
melly gyenge gyökerét azonnal zsendíti;

a növő kalászkok könnyen emelkednek,
kevés üdő múlva vígan fejeseznek,
sűrűen serdülő maggal tellyesednek,
s a munkásnak gazdag bérrel kedveskednek;

úgy a szív helyt adván a szebb érzéseknek,
kaput nyit egyszersmind a bölcs intéseknek,
s megfelelővén a köz kötelességeknek,
annya lessz sok nemes cselekedeteknek.

Szoktassuk ellenben érzéketlenséghez,
hidegítsük vérét az igaz szépséghez;
mi eszközzel férjünk illy íztelenséghez,
hogy szítani tanítsuk a szép kegyességhez?

A Relígyiónak ásít intésére,
nevet a törvénynek fenyegetésére,
s ha titkon kicsaphat vétkes ösvénnyére,
csak egy tűt se bízzunk szűk emberségére.

Illy fontosok lévén a szép mesterségek,
mellyek nélkül fagynak az érzékenységek,
csiga lábonn járnak a kötelességek,
s magvokban megfúlnak a lelki szépségek;

túrjúke, hogy velek kiki vissza éllyen?
hogy a zab Ritmista sültt kordét meséllyen?
a vargának termett képeket metéllyen?
s a tudatlan tollú könyveket vetéllyen?

vagy tán segítsük is azokat pénzünkkel,
nádlóra ültessük ál dicséretünkkel,
kik pogányúl bánván srófra tett nyelvünkkel,
kénnyekre koczkáznak zsengő ízlésünkkel?”

Itt az Óbesterné hozzájok érkezik,
a beszéd tárgyarúl vizsgán értekezik,
s hallván, hogy vendége bérért törvénykezik,
illy biztatások közt vígan nevetkezik:

„Csak járja ki az Úr a költők ösvénnyét,
s fejje meg kedvére Meczénás erszénnyét!
A ki fel akarja érni ennek fénnyét,
nem kell annak szánni pénztartó szekrénnét.

Én egy tuczat versért legszebbik pípáját,
egy egész énekért Aktéon kutyáját,
egész poémáért Londoni óráját,
s a mai munkáért kérném paripáját.”

De amaz megtérven beszéd-fonalára:
„nem vágyok én, úgymond, Nagyságtok tárjára;
csak vessenek békót Rikóti karjára,
hogy rögt ne hánnyon a Szépnek úttyára.

Könnyen megtehetik egynehány ígével,
hogy önnkint felhagyván Kántor tisztségével,
a szolgáltt várasnak méltó segédgyével
magányosságában élődgyön békével.

Fessen ő bár ebben képeket magának,
sürgesse bordáit rongyos czimbalmának,
nyargallya ki lelkét vad Pegasussának!
legalább nem árthat a köz cultúrának.”

Nevetvén a Gazda szent buzgóságára,
orozva tekintget már víg Asszonyára,
már a Kapitánynak tüzes orcájára,
s végre így felel meg bölcs kívánságára:

„Látom, hogy ellenem complótot szőttetek,
s a város Papjával frigyét kötöttetek.
Még tegnap sétáltam, tik addig főztetek.
s véletlen ostrommal reám ütöttetek.

Ma pedig kapuim nyitva is állanak,
szívemnek bástyái őr nélkül naplanak,
első szavatokra könnyen leomlanak,
s kívánságtok alá akartva hajlanak.

Én tehát veletek harcra ki nem szállok,
hanem hevenyében amícát csinállok,
s mivel vita nélkül kéréstekre állok,
engedelmetekből így capitulálok:

Rikótit kezébe adom Asszonyunknak.
Bízassa bár másra kulcsát chórusunknak!
csak azt engedgye meg kitett Kántorunknak,
hogy örök zsellére legyen udvarunknak.

Tartsuk el szegénykét agg feleségével;
tegyünk jót sinlődő három gyermekével.
Élhetsz te ezeknek dolgozó kezével,
még én vén apjoknak enyelgek fejével.

Eleget nevettük elmepúposságát,
mikor fitogtatta zab poétaságát:
azért ha elveszük vékony kántorságát,
gyámollyuk egyébkép gyenge korosságát.”

Kezet ad az Asszony, s nagy érzékenységgel
„megleptél ma, úgymond, ezen emberséggel.
Befogadom Mátyást anyai készséggel,
s nem hagyom, még élek, küzködni szükséggel.

Mulassa óráit magányosságodnak,
mikor az unalmas telek uralkodnak,
s derítse ki ránczát borúltt homlokodnak,
ha tán kedved után a bók ólálkodnak.”

Erre Húga belép a házi Gazdának,
legszebb köntössében magyar gardrobjának,
s néma tisztelettel tárgyat hajt bátyjának,
így mondván fel fáját Rikóti tollának:

„Örvendem Nagyságod friss egészségének,
mellyel ma megélte ünnepét nevének.
Kivánok minden jót becses személyének,
sok számos esztendőket kedves életének.

Távozzék szívetől minden szomorúság,
lakjék benne mindég az igaz vigaság.
Essék az egekből házára boldogság,
s tenyészék földéinn sokféle gazdagság.

Ne ártsanak nyavalyák egészségének,
sem harag vagy bosszúság nyájas kedvének,
sem a csúnya bűnek ártatlan lelkének,
sem pedig a halál drága életének.

De ha még is eljön az a végső óra,
melly Nagyságodot elhijja más világra,
ne jusszon a körmös ördög rabságára,
hanem szállják mindgyárt fel a menyországra,

hol szent István Király nagy Pátronussával
tellyék meg az Isten színe látásával,
s vígadgyék örökké sok angyal társával,
és a többi szenteknek vidám nyájával.

Ez hogy megtörténnyék, addig imádkozom,
még a szűz Anyától meghallgattattatom.
Addig is pediglen magamot ajánlom,
és szívességét is kérni bátorkodom.

Szenvedgye Nagyságod igaz szívű hűgát,
mint legkisebb de leghívebb szolgálóját,
és vegye jó néven e csekély cármennyát,
mellyel énekeli aprecítióját.”

Ezeket elmondván seriositással,
meghajtya térgyeit mély kukorodással.
Brávókat mond Bátya hangos tapsolással,
öleli, csókollya szíves kacagással.

A kapitány látván kedvét a Gazdának,
maga is neki kezd a víg hahotának,
s kezéhez békélvén nyájas Birgitának,
nagy dicsíretet mond magyar ritmussának.

Régen ösmerte ő elmés nyájasságát,
tisztelte szívének érzékeny jóságát,
s átfontolván sokszor szép tulajdonságát,
nagy kárnak ítélte bús páratlanságát.

Maga ugyan vágyni nem mert birtokára,
félénk szemmel nézvén kapitány rangjára,
mellyel kénytelen volt kilépni nyugtára,
súlyos sebet kapván mind a két karjára;

de kereste még is szíves barátságát,
s látván az örömré nagy hajlandóságát,
már nyájas versekkel éltette vígságát,
már bölcs enyelgéssel eszes furcsaságát.

A kisasszony tehát kérkedő salyagással,
„érzi az Úr, úgymond, s látom, ámúlással,
hogy teli van versem Rikóti Mátyással;
azért tiszteli meg illy magasztalással.

Kan poéta is ő, akármit mondgyanak,
kik, mivel Músák közt ritkábban forganak,
Apollót pedig tán soha sem láttanak,
Mátyás munkáival pipákat gyűjtanak.

Mik ő hozzá képest a setét bárdusok,
kiknél olly kedvesek a magos tónusok?
mik a felhők közé tévedtt mysticusok,
hanem abroncs-ugrók? hanem castrátusok?

No bizony nagy dolog meséket koholni,
vagy a tudatlannak csudákat papolni,
a vad seregeket harczokra huszolni,
vagy a szenvedőköt sírásra csaholni!

Az bánik mint mester a poétasággal,
ki átfonja versét hasznos nyájassággal,
s még azt is mozgásra csallja vídamsággal,
ki a sírok közt ül mély szomorúsággal.

Ver az inashárfás könnyebb fogásokat,
ver a gyakoroltabb lassú darabokat,
de csak, a nagy mester víg szaladásokat,
allig illetvén meg a feszes húrokat:

úgy a gyermek elme csak prósát scandálgat,
a duzmadó képzés meséket pingálgat,
a közönséges ész mollból predikálgat,
de a fájn poéta nevetve formálgat.”

Itt a bölcs Kapitány felfogván szavait,
megdicséri ugyan friss állításait,
de így mentegeti azoknak dallyait,
kik a komor lantnak nyögtetik húrjait:

„Ritka tulajdonság az elme-frissesség,
mellynek legfőbb dísze a nyájas kegyesség.
Közönségesb ennél a feszes bölcsesség,
vagy az alacsonyan tréfáló nyersesség.

Azért szenvedgyük meg a komor ódákat,
ha jóra indittyák a tudatlankákat,
s ne várjunk azoktól oktató szócskákat,
kiknek a természet nem adott tréfákat.

Rikótit ezekhez ne tegyük lantyával.
Nem oktat ő senkit éretlen tollával,
sem nem gyönyörködtet rögzös ritmussával,
hanem csak nevetést szül majmozásával.”

„Az igaz! feleli Birgita ezekre.
De én boldogtalan! amaz énekekre,
mellyek felhők közé hígnak lejtekre,
vagy a czinterembe mély kesergésekre,

nem tudok érezni olly gyönyörűséget,
hogy elhaggyam érte ama kiességet,
hol czinczogni hallom a bölcs nevetséget,
melly játszva terjeszti a szép emberséget.

Ha pedig illy kincshez soká nem juthatok,
bátor a könyvekben napestig kutatok,
biz én *par compagnie* mással nem jajgatok,
hanem inkább addig Mátyással mulatok.

Tudnék ugyan eggyet, ki eggy kis ódával
több hasznot hajt, mint más nagy poémájával,
a szívet mindaddig csiklandván dallyával,
még jóra nem gyűjtya érzékeny lángjával:

de áh! olly ritka ő szegény városunkban,
hogy mind elhalhatnánk szomorúságunkban,
e vigasztalatlan magányosságunkban,
ha *ressourcet* nem lelnék dalló Mátyásunkban.”

„Jól mondod, harsogja Báltya vig lármával.
Kapitányunk engem látogatásával,
s tégedet olly ritkán vigasztal lantjával,
mintha fősvénykedne barátkozásával.

De ha neked volnék, majd más útra hoznám;
mert én hideg szívét addig csiklandoznám,
s ha ez nem használna, addig bűbájoznám,
még a szerelemmel hozzám nem hurkoznám.

Vesd ki bölcs fejből a nótelenséget,
s önts belé nemedhez több érzékenységet.
Ne nézze méh-rajnak a köz emberséget,
mellynek csak heréi vesznek feleséget.”

Mosolyogván amaz a nyájas dorgára,
„kész vagyok én, úgymond, az édes igára,
s mindég is úgy vágytam érzékeny lyánkára,
mint a boldogságnak igaz forrására:

de még virágjában volt ifiúságom,
nem lelt nekemvalót akár okosságom,
akár, ha úgy tetszik, inkább fínyásságom,
s nagyon is fejemben volt katonaságom.

Most pedig mit várhat asszony illy gúnártúl,
ki már őszülni kezd a sok napsugártúl?
s a mi több, nem félek úgy akármelly kártúl,
mint a leánykézből érkező kosártúl.”

„Mind kopasz mentségek! mondgya mosolygással
az Asszony. A férfi négy keresztvonással,
ha nem kell vinya egyéb nyavalygással,
semmit sem riszkíroz a házasodással.

A kosártúl pedig csak akkor tarthatna,
ha más nagy díszekre nem provocálhatna,
vagy nagyon éretlen leánykát vitatna,
kit töltött erszénnyel meg nem vakíthatna.

Én eddig nem tudtam az Úrnak okait,
mért tölti nő nélkül magányos napjait?
de hiúknak látván vonakodásait,
barátságna tartom nyugtatni gondgyait.

Azért hát csak rajta! fogjon a munkához,
mihelyt hozzá férhet az olyan lyánkához,
kitől szeretet remélhet magához,
s kapcsolja önn sorsát gond nélkül sorsához.”

Hajtván a Kapitány nagy biztatására,
„megcselekszem, úgymond, Nagyságod szavára:
de ha nem juthatok egynek birtokára,
mással csak szívemet nem vetem koczára.”

Ezt az egész háznak ejtvén öröme,
jelt ad a nagy harang az öreg misére.
Elszélledvén tehát kiki ösvényére,
felkészül a napnak szent tiszteletére.

V. Dal.

Azalatt Rikóti elhagyván rongy almát,
félbe szakasztotta rövid nyugodalmát,
s átvervén nem rég szült nótáinak halmát,
rútul meg kínozt a főtözött cimbalját.

Mert ő versbe szedte szent István vitáit,
mellyekkel meggyőzte Kupának csordáit,
s úgy alkalmaztatta reájok nótáit,
hogy szépen lefessék a harcznak lármáit.

Mellyét is a friss ég éjjel meghűtötte,
mikor Bojtossának versét eldörgötte;
szalonnával tehát torkát megsöprötte,
s egy jó iccze borral végig leöntötte.

Hallván a harangszót, mentét vesz magára,
felrakja kótáit görnyedő karjára,
buzgó lépésekkel felmegy chórussára,
s elkészítget mindent új musikájára.

Jön a legénység is bokrétás falkákban,
kullognak a vének ünneplő ruhákban,
gyűlnek a leányok pántlikás pártákban,
s utánok az anyák zöld rása szoknyákban.

Része a templomban helyt foglal magának,
nem bízván inához erőtlen lábának;
része kint állongván, dicséri társának
kellemetes fénnjét szent István napjának.

Érkeznek azután a cifra kalmárok,
s a velek egy rendű gazdagabb polgárok;
páváskodnak köztök az asszony-dandárok,
fejekenn ragyogván a fattyú boglárok.

S ím! egyszerre a nép felveti szemeit,
melly a templom előtt táplállya kedveit,
s egy legénynek látván nyalka lépéseit
megtévedtt eszének neveti jeleit.

Elneveztük mink őt Katona Jóskának,
mivel fő czikkelye az bolondságának,
hogy magát gondolván a verbunk tagjának,
szüntelen azt hajtya: gyere katonának!

Törpe csákót visel zavartt koponyájánn;
tarajos sarkantyúk pengenek csizsmájánn,
tarsolyos fa-szablya lóg bal tomporájánn,
haj-csomója pedig mosdatlan pofájánn.

A Pap ugyan sokszor mondta Tanácsunknak,
hogy nem lesz böcsére nemes várasunknak,
ha parancsot nem ad ezen bolondunknak,
hogy örökre búcsút mondgyon templomunknak;

de mivel csint eddig nem tett fél eszével,
sok okot felmúlván szép csendességével,
s meg is ösmerkedtünk már öltözetével,
a Tanács sem gondolt a Pap intésével.

Még a jámbor vének Jóskánn sajnálkoztak,
a suhanczok pedig vele dévajkoztak,
addig mindenünnen sok kocsik haboztak,
mellyek a vidékből vendégeket hoztak.

Jön az Óbester is vidám Asszonyával,
Birgita testvére bölcs poétájával,
sok egyéb Asszonyság vezető párjával,
s az úri legénység, kiki mátkájával.

Már a kalapácsok kilenczet hangzanak,
mire a harangok mind megszólamlanak,
s kik a templom előtt együtt mulattanak,
fő ajtaja felé nyájankint omlanak.

Rikóti meghallván a mise óráját,
elveri nagy tűzzel jel-cadentiáját,
mellyre megeresztvén egész orgonáját,
elkezdi játszani szent István vitáját.

Képzí legelőször ennek trombitáit,
mikor harczra híjja Kupának csordáit;
azután meg ennek sípoló szolgálit,
ammint tárogattyák pártütő nótáit.

Már az ágyúkat is bőven pattogtattya,
mellyeknek zúgását fagóttal mutattya,
s közben a puskákat azzal ropogtattya,
hogy a hang-kulcsokat új-heggyel fartattya.

Zúrzavar fogási képzik a csatákat,
mikor megeresztvén a vad paripákat,
s egymásra kivonván a gyilkos szablyákat,
darabokra szelik a rossz katonákat.

Nyögni kezd azután a fél tónusokkal,
mint a kik küzködvén kemény halálokkal,
s a bals sorst vádolván hörgő panaszokkal,
megtöltik az eget fohászkodásokkal.

Mind ezekhez pedig dalol szép ódákat,
mellyek magyarázván az új áriákat,
égig dücsöítik a vitéz próbákat,
mellyek letiporták a pogány falkákat.

Nem is érte volna senki fel eszével,
mit akar rajzolni sípos eszközével?
ha ki nem harsogta volna énekével,
mit tárgyaz amannak mord nyeggetésével.

Azalatt hogy egyszer végzi éneklését,
a Pap meg dalolni kezdi könyörgését,
megtöri egygy ősz pór mély elmélkedését,
illy szavakkal súgván fülébe kérdését:

„Vallyon, Komám Uram! szent István korában
voltak-e már ágyúk? Mert a krónikában
látom, hogy nyilakkal éltek e csatában;
ha csak hiba nincsen tudósításában.”

Elbámulván Mátyás tudakozására,
„haggyuk ezt el, úgymond, alkalmasb órára.
Ha Káplányunk feláll majd a cathedrára,
megfelelek kennek helyes mondására”.

Ezzel vissza fordul kóta-rakásához,
s a Pap is eljutván seculorumjához,
szent viadallyának lát folytatásához,
eldalolván Kupát Plútó kapujához.

Végre egy új márssal bezárja munkáját,
s ropogtatván benne az ágyúk háláját,
harsogtatván dob közt Mársnak trombitáját,
a győzedelemnek rajzollya pompáját.

De még ez tűrhető. Hallyátok Kántorok,
hallyátok a többit jó Lelki-pásztorok,
hallyátok kiváltkép tik Templom tútorok,
és tik bármely rendű keresztény Jámborok!

Óh! ne engedgyétek a Musicusoknak,
kik urai vagytok a szent chórusoknak,
hogy felséges helyénn az imádságoknak,
nótáit zengtessék a szokott tánczoknak,

vagy hogy operákbúl a lágy áriákat,
néző játékokbúl a symphoniákat,
s balétokból játszák az ouvertúrákat,
vagy, bármely pompások, a sarabandákat.

Itt ugyan már zavartt annak koponyája,
kit még bolondabbnak tesz Mátyás nótája;
de az okosnak is csak reng a bokája,
ha tánczra készteni a chórus lármája;

csak megmeg akadnak könyörgő szavai,
ha felébresztetvén víg indulattyai,
oda ragadtatnak szent gondolattyai,
hol a Mímusoknak játszanak nyájai.

Van az Óbesternek egy verbunk-nótája,
melly már régtől fogva fő favoritája.
Erre még akkor is felderül orczája,
mikor a köszvénytől szenved lábikrája.

Megfelelvén tehát az íte-missának,
s kedvezni akarván névnapos urának,
újra mind felnyittya sípját szerszámának,
s neki esik Mátyás e verbunk-nótának.

Nossza! kedve duzzan erre bolondunknak,
ki bandáját vélvén jönni a verbunknak,
utat nyit csoporttyánn ifiúságunknak,
s közepére ugrik tömött templomunknak.

Ez az élet! úgymond hangos kurjantással,
felteszi csákóját kába mosolygással,
s megvegyítvén tánczát egynehány ugrással,
sarkantyúját veri módos tapsolással.

Mint az ölyv megsejtvén villogó szemével,
sétálni a tyúkot csirke seregével,
nyil gyanánt a prédát meglepi reptével,
s elragad közüllök egyet or körmével;

vagy a magló látván füstjét a puskának,
melly meglötte csontyát szalonnás farának,
neki megy sebesen halvány gyilkossának,
hogy meghűtse rajta tüzet bosszújának:

úgy fut az Egyházfi haragos orczával,
hogy megütközhesen Katona Jóskával,
s lecsapván csákóját rettentő dorgával,
jókot szed hátára dupla korbáccsával.

Fegyvert ránt a Tánczos mord ellenségére,
s tellyes erejéből rá sujt jobb kezére,
de kardgya eltörvén első ütésére,
utat vág a népen menekedésére.

Nagy botrányozás volt az egész községben;
nyájasság zsibongott a víg legénységben;
czinczogott az öröm a friss gyermekségben,
morgott a bosszúság a jámbor vénségben.

Jóskát a templomnak üzvén ajtajához,
eljut az Egyházfi a Bíró padgyához,
ki az igazságnak értvén járásához,
fenn szóval azt mondgya execútorához:

hagyná el üldözni Jóskát haragjával,
menne a chórusra dupla korbáccsával,
s járna medve táncot az orgonistával,
ki amaszt bűnösnek tette nótájával.

De a mord Egyházfi szent üldözésében
telhetetlen lévén, s nem tudván mérgében,
kinek dorgálása hangozzon fülében?
„eltalálta Kelmed! úgymond hevenyében;

ha okát büntetnők a tolvaj vétkének,
kívánsága szerint Kelmed törvénnének,
az akasztófákonn csak azok függének,
kik gátot vetettek jobb keresettyének.”

Ezzel uj sort vagdal görnyedő Jóskára,
s ebrúdonn vetvén ki szegényt az útszára,
szelíd szentességet terjeszt orcájára,
s vissza lépdes büszkén szokott állására.

A Plébános pedig a mise végével
az oltártúl menvén ministrans népével,
Óbester Urunkat keresi szemével,
s átüti jó szívét bús tekintetével.

El is tökéli ez azonnal szívében,
hogy nem részesíti Mátyást kegyelmében,
ha meg nem igéri, hogy soha életében
nem tesz többé tisztet orgona-székében.

Azalatt a Káplány kezdi tanítását,
s Rikóti felszedvén papiros rakását,
megfontollya ismét a Pórnak mondását,
mellyel megfeddette mai ágyúzását.

Rossz volna meghagyni vélekedésében,
melly messzebb terjedvén, kárt tenne hírében,
hogy tudatlanságból olyast mond versében,
minek híre sem volt Kupa üdejében.

Oda oson tehát oppugnátorához,
s kóta-nyalábjával éréntvén hátához,
eggy fő-csavarással elinti magához,
csak utánnam! ugymond, s elviszi házához.

Felrakván itt terhét nyögő czimbalmára,
leülteti a Pórt legczifrább padgyára,
s maga legörnyedvén az ágy oldalára,
így szól az ágyúknak oltalmazására:

„Nagy igazság fekszik Kelmed mondásában,
hogy nyilakkal éltek szent István korában:
de a fő mesterség az a poétában,
hogy sok szép költemény legyen munkájában.

Így ha olly menyegzőt rajzol le könyvében,
melly Almusnak történt pogány üdejében,
mikor még az erkölcs nyögvén bölcsőjében,
vadság uralkodott Nemzetünk színében;

rossz volna kitenni a tar igazságot,
sátorban köttetni a szent házasságot,
s lóhúshoz ültetni a sok Méltóságot,
s a mezőnn tartatni a nász mulatságot.

Kastélyt épít tehát szép menyasszonyának,
tükrökkel megrakván falát szobájának,
s ide gyűjti színét az atyafiságának,
köz tiszteletére menyegző napjának.

Hallván a harangszót az öreg misére,
hintókban viteti az áldás helyére,
hol a Püspök Úrnak vidám intésére,
az oltárhoz viszi esküdtetésére.

Mihelyt a Jegyesek nyilván kezet fognak,
a dobok azonnal jeladást morognak,
s még a trombitások örömet harsognak,
addig a taraczkok hálákot pattognak.

Vissza térnek innen a kész vendégségre,
szerencsét kívánnak az új szövetségre,
s erőt a jövőndő poszrik dücsősségre,
ha majd zsenget küldnek a szent keresztségre.

Megrakják az asztalt drága falatokkal,
mandula tortákkal, czitromos szulczokkal.
Birkozik a vendég a töltt palaszkokkal,
Tokajit szürcsölvén egész tallánokkal.

Dél után a vének darokkot játszanak,
a többiek pedig két részre oszlanak,
s vagy ländler nótákra németül forganak,
vagy cigány brúgónál magyarost ugranak.

De kivált vigyázzon tudós munkájában,
hogy úri nevelés legyen Bajnokjában,
Jegyessének pedig több ész kis ujjában,
mint egy élelmetes mostani Dámában.

Látta Kelmed ebből az ágyúk szükségét,
mikor szent Istvánnak írtam vitézségét.
Felemelik ezek a versnek szépségét,
s nagyítták a harcznak véres dücsősségét.”

A Pór kihallgatván mély okoskodását,
„elhiszem én, úgymond, Kelmed tanítását,
bátor fel nem érem magos szállongását;
azért nem vítatom többé ágyúzását.

De ha megvallanom kell az igazságot,
többre becsülöm én a tar valóságot,
mint a felségesen kongó hazugságot,
melly megrontya bennünk a bölcs józanságot.

Szaporodni kezdvén száma gyermekemnek,
egy asszonyt fogadtam egyszer cselédemnek,
hogy segédgye legyen jó feleségemnek,
ki felét sem győzte viselni terhemnek.

Eltartott ez minket pörgő beszédgyével,
estvéinket töltvén ezer meséjével.
Még a szomszédság is hozzám gyűlt népével,
mulatgatni magát friss enyelgésével.

Nem mondhattunk neki semmi kicsinységet,
mellyhez ne szőtt volna sok képtelenséget;
mert ő nem tekintvén a hitelességet,
még a koromnak is adott fejérséget.

S éppen azt szerették hallgató falkái,
ha a józan ésszel küzködtek csudái,
együtt beszélgetvén vad barom-csordái,
vagy az eget víván óriás csatái.

Minthogy Jancsim azzal mindenütt kérkedett,
a mivel dajkája neki kedveskedett,
végre a Plébános hozzám kerekedett,
s tisztie szerint velem imígy bölcselkedett:

Nem hinné Ked, úgymond, a mesék hatalmát,
mellyel víni szokták az ész birodalmát.
Ők tornyozzák reánk a sok rosznak halmát,
a jóknak gátolván édes diadalmát.

Mióta özönink part közé apadtak,
Ádámnak magzati több részre szakadtak,
s külön ágaikból nemzetek viradtak,
e csekély szikrákból sok tüzek támadtak.

Őseink jó végből szülték a meséket,
úgy mint figyelemre ingerlő csecskéket,
mellyekbe borítván sok józan leczkéket,
erkölcsre akarták csálni az elméket:

de a gyenge ember látván a bábokat,
nem győzte csudálni tündér orczájokat,
s elvetvén belőlök lelkítő agyokat,
úgy kezdte tisztelni mint valóságokat.

Hogy ezek üdővel meggyökeresedtek,
s a köz tiszteletre felfel nevedtek,
végre egymás ellen harczra tüzesedtek,
mellyből táméntalan rosszak kerekedtek.

Meglepven egyszersmind köddel az elméket,
megszaporították ama kelepczéket,
mellyek az igaztúl tiltván a gyengéket,
elfojtyák szívekben a józan zsenyéket.

Találunk még most is olyan országokat,
mellyek a mesékben hallván a pontyokat,
mint tartottak hajdan tanácskozásokat,
szállottaknak vélik a régi barmokat.

Találunk népeket víni nemzetekkel,
hazákat bajlódni felekezetekkel,
szülőket harcolni saját gyermekekkel,
mivel meg nem férnek tiszteltt meséjekkel.

Csak akkor van böcse a költött szépségnek,
mikor úttját járván a hitelességnek,
s gyümölcsit érlelvén a köz kegyességnek,
bizonyos hasznokat hajt az emberségnek.

Így festette Papunk nekem a meséket,
méltán féltvén tőlök a gyermek elméket,
s helyettek még most is küldöz könyvecskéket,
melyekkel bölcsebben töltsük az estvéket.

Megpróbálván akkor Jancsimnak ízlését,
hülve tapasztaltam szörnyű tévelygését,
mert ő a dajkának hallván csevegését,
mind igaznak vélte tündér enyelgését.

Tanácsára tehát lelki pásztoromnak,
hogy jobb útra hozzam eszét magzatomnak,
nőül adtam amaszt egyik juhászomnak,
kit bérlett pusztámra tettem főlnagyomnak.

De ha tudtam volna böcsét a költésnek,
melly bábruhát szövén a tar születésnek,
olly nagy méltóságot ád a verselésnek,
hasznát vettem volna tán a mesélésnek.

Melly öröm volna most Jancsimonn megélni,
hogy versben akarván, mint Kelmed, beszélni,
a régít úgy tudná elő berbitélni,
mint akik Toldirúl szeretnek mesélni.”

Nem kellett több ennél Rikóti Mátyásnak,
ki dícséretére a ritmusozásnak,
neki fut egy szörnyű papiros rakásnak,
s kivonja festését eggy nagy vadászásnak.

Elolvas belőlle egynéhány strófákat,
majd minden vers után csinálva nótákat,
hogy észre vetesse a bölcs fortélykákat,
mellyekben felmúllyá mind a poétákat:

mint nyög eggyik verse a lelőtt vadakkal?
mint száguldik amaz a gyors agarakkal?
mint ropognak mások a puska-lyukakkal,
meg lévén torolva pif, puf, paf szavakkal.

Hallván hajdan a Pór deák oskolákat,
s még most is olvasván olykor jó munkákat,
nevette magában a nád lovacskákat,
mellyeken hajházza Mátyás a Músákat:

de hogy meg ne bántsa tudós hiúságát,
tetetve csúdálta nagy poétaságát,
azzal lobbantgatván kivált buzgóságát,
hogy nagyon dicsírte magos magyarságát.

„Melly szép szavak, úgymond, *kiméricsikélhesse,*
csapinós, kandicsál, ádia, hirhesse,
ergózia, mív, nyír, spinác, repestesse!
Ugyan Magyar legyen, a ki megérthesse!”

Mint mikor a nadály vérre vágyakodik,
tellyes erejével bőrbe kapaszkodik,
s úri asztalánál addig torkoskodik,
még nagyra pöffedvén, el nem vánszorodik:

úgy esett Rikóti ősz hallgatójának,
fülébe harsogván naggyát munkájának,
s édes hangzattyára magasztalásának,
megduplázván tüzet bölcs torkosságának.

Meg is ölte volna vers-olvasásával,
ha Miska érkezvén képtelen lármával,
nem intette volna haza-futásával,
hogy más dolga vagyon glicseriájával.

Elbúcsúzván tehát kedves komájátúl,
kikéri magának ó barátságátúl,
hogy jöjjön, mikor mentt házi szorgalmátúl,
másszor is tanulni kegyes Músájátúl.

A Pór megörülvén szabadulásának,
szép köszönetet mond bölcs Professorának,
s haza menvén, hittet igéri magának,
hogy békét hágy, még él, minden poétának.

Mátyás pedig buzgón kapván kalapjához,
felmondandó versét eldugja magához,
csak egyetek! úgymond élete párjához,
s majd lélekszakadva elfut Birgitához.

VI. Dal.

Végezvén a Káplány lelki tanítását,
s leadván a népre egyházi áldását,
kiki hazafelé veszi vándorlását,
hogy lecsillapítsa gyomrának morgását.

De az Uraságok hintókba szállanak,
vagy paripáiknak hátára ugranak,
s az Óbester után házához omlanak,
hol neve napjára vígan udvarlanak.

Őszve gyülekezvén a legszebb szálában
férjfiak, asszonyok, mind magyar ruhában,
még az ebéd készül a gazdag konyhában,
mulatást keresnek a teretúrában.

Azalatt Birgita elmegy szobájába,
por-palástot hagyít szaporán nyakába,
beülteti Mátyást *frizőr*-trónussába,
s öltöztetni kezdi arkangyal ruhába.

Néhány vendég fodrot tűzvén ősz hajára,
bokrétás sisakot tesz koponyájára,
s czombig érő zubont kötvén derekára,
papíros szárnyakat varr lapoczkájára.

Czipőt nem akarván húzni harisnyával,
mivel meg nem férnek magyar gustussával,
csizsmáját befonnya veres pántlikával,
felczipőzve térgyét két olasz rósával.

Őtgetése alatt angyal mundérjának
feldücsökszik Mátyás szép komornájának,
hogy ma kegyelméből Nagyságos Battyának
ünnepét ülendi koszorúzásának.

Szerencsét kívánván amaz ősz fejének
felviradásához fő dücsőségének,
sokat szoll böcsérül régen vártt bérének,
s új táplálékot nyújt bölcs szédelgésének.

De még itt Birgita izzad munkájában,
addig nagy csendesség támad a szálában,
hol a víg vendégek úsztak a tréfában,
az öröm példáját látván a gazdában:

mert a gazdasszonynak egy jeladására,
megnyílván az ajtó a szomszéd szobára,
rá kezd egy kar benne a szép muzsikára,
melly csak halkkal mozgott tellyesebb szavára.

S íme! jön egy ősz pár mosolygó orczával,
nyomban egy ifiabb élete párjával,
utánok egy legény pártás mátkájával,
s végre egy gyerkőcze leányka-társával.

Illy renddel megállván a némúlt szálában,
kiki tisztességes falusi ruhában,
végre az ősz vezér, hogy a musikában
jelt hall, így énekel emennek nyomában:

„Köz nevével kis falunknak,
mellytől erre küldetünk,
ünnep napját jó Urunknak
megtisztelni érkezünk.

Eggyügyűek, nem tagadgyuk,
illy munkára nyelveink;
ámde buzgók, azt fogadgyuk,
végzésében szíveink.

Vedd jó névenn gyermekidnek,
Atyánk! pelypegéseit,
mellyek jámbor hűveidnek
zengik érzeménnyeit.
Engedd hála-hangjainknak,
énekelni szívedet,
s Istenüktől dallyainknak,
kérni hosszú éltedet.”

Ezt elénekelvén mély és szép szavával,
a musika pedig a cadentiával
tuttiba rohanván kellemes lármával,
elkezdik mindnyájan szép harmoniával:

„Élly, élly, élly jó Atyánk!
Lásd úri magzatidnak
serdülni magzatit,
mint sínló napjaidnak
vídító gyámolít!

Lásd jókkal bővelkedni
tündöklő házadot,
s naponkint nevedkedni
sok boldogságodat,
Élly, élly, élly jó Atyánk!”

Még ezt énekelik érzékeny buzgással,
megnyílnak a párok mértékes mozgással,
csak a legutolsó fog kezet egymással,
s átmegy amazok közt lassúcska forgással.

Az álló vezérhez érkezvén tánczával,
elválik egymástúl, s amannak jobbjaival
kezet fog a lyánka szemérmes orczával,
valamint a gyermek kinyújtott ballyával.

Azutánn előtte meg öszve mozzanak,
megölelik egymást, felfelé forognak,
s hogy a musikában jeladást hallanak,
az Óbester előtt együtt megállanak.

Igy tesz a legény is pártás mátkájával,
utánnok a férfi élete párjával,
másmás helyre jutván kiki forgásával,
mikorra a gyermek megáll a lyánkával.

A köz elégedést nem lehet rajzolni.
Fül és szem volt kiki. A szívek hódolni
kezdték, a musika csendesre hajolni,
a gyermek pár pedig imígyen dalolni:

„Szülőink plánta életinknek
adnak csak táplálékot:
de Te formátlan szíveinknek
nyitsz jobb életre utakat,
midőn a józan oskolákat
számunkra ingyen tartatod,
s a bennünk csillogó szikrákat
szép emberségre gyújtatod.

Ha hajdan oktatásainknak
arattyuk drága hasznait,
s tenyészni láttuk házainknak
mosolygó boldogságait;
örömmel fogjuk hálálgatni,
még élünk, szívességedet,
s maradványainkra harsogtatni
víg énekekben nevedet.”

Az előbbi tuttit erre megújjítyák,
s vele a tánczot is újra megindíttyák,
mellynek szépségeit azzal szaporíttyák,
hogy a párok egymást többkép áthasíttyák.

Ez által a gyermek lejut a lyánkával.
Előttük a férjfi áll már most párjával,
ezek előtt pedig pártás mátkájával
a legény, ki így kezd dalolni társával:

„Hálálhatatlan szorgalmaidnak
érezzük már mink hasznait,
mellyekkel árva pórjaidnak
dajkálod boldogságait.
Oh! melly örömmel bájolgatnak
érzékeny indulattyaink,
mióta rendet sajdítgatnak
mindenben gondolattyaink.

Tudunk mink a nagy természetben
örömmel lelni okokat,
a sík mezőkön, a ligetben
erkölcsre vonzó bájokat,
s még vígan éllyük mátkáinkkal
éltünknek legjobb napjait,
Neked köszönnyük dallyainkkal
szívünknek boldogságait.”

Erre mind elkezdik ismét tuttijokot,
s megújíttyák vele tánczos mozgásokat;
mire a házasok meghajtván magokat,
ímgígy tisztelik meg szeretett Urokat:

„Kegyelme által jó szívednek
vagyunk valóban emberek,
s jóvolta által védelmednek
békében élő művesek.
Felét Te hordod terheinknek,
még munkálkodnak karjaink,
mert attya vagy kis gyermekeinknek,
kikbűl válandnak gyámolink.

Amerre néznek helységünkben
örömmel tellyes szemeink,
gyümölcsit áldgyák községünkben
Kegyességednek szíveink.
A józan mértékletességnek
ösmervén vídám bájjait,
meglellyük mink az emberségnek
ezekben minden díjjait.”

Itt ismét elkezdvén tutti énekeket,
s eljárván alatta kimértt menéseket,
eleresztik végre egyszersmind kezeket,
s tánczolva kétfelé veszik ösvénynyeket!

A két sor között az Ősz átlátván helyéből,
kinek víg jámborság tündöklék képéből,
ezt zengi minorban mély szavú mellyéből,
még öröm-könyecskék görögnek szeméből:

„Már édes gyermek-napjainkban
salygatván hozzánk szívedet,
elkezdünk társaságainkban
jövendőlni fényedet;
és ah! felmúltad jó szíveddel
ezerszer bennünk a reményt,
megvetvén, csak hogy kegyelmeddel
minket dajkálhass, a nagy fényt.

Kegyelmed által életünknek
átélvén vígan napjait,
kegyelmed által vénségünknek
könnyen viselvén súllyait,
lábadhoz tesszük háláinkot,
velünk tett sok jóvoltodért,
lábadhoz szent imádságinkot
végetlen boldogságodért.”

Erre meg mindnyájan a tuttihoz fognak,
melly alatt tánczolva már öszve mozognak,
már vezérjek körül kerékben forognak,
s az ének végével helyekre lobognak.

A muzsika megáll. A házi gazdához,
felmegy az öreg Pór, meghajlik karjához,
s felemeli csókra kezét ajakához,
az Óbester pedig így szól chórussához:

„Köszönöm, Fiaim! szép üdvözléseket,
mellyel kiöntitek hozzám szíveteket.
Ezentúl is, hogyha látom inségteket,
tisztelnem tartandom segedelmeteket.”

Erre a vendégek tapsolni kezdenek,
s az énekeseknek bravókat zengenek,
kik, minekutánna főhajtást tettenek,
a szálábúl ismét vígan kisürgenek.

Helyettek azonnal Rikóti érkezik,
ki a sok vendég között gyorsan átférkezik,
s arkangyal ruhában oda ügyekezik,
hol a gazda éppen vígan nevetkezik.

Bámul elejénte kiki mündéjára,
nagy szemet meresztvén szörnyű bajússzára:
de, hogy rá ösmernek kántor orczájára,
ordítva fakadnak a nagy hahotára.

„Rikóti, Rikóti! harsogják egymásnak.
Hallyuk szép verseit e híres hárfásnak!”
s ezzel utat nyitnak mindenütt Mátyásnak,
mint az engedő nád délczeg Bóreásnak.

Ő hát homlokához érintvén ballyával,
s complementumokat rugdasván lábával,
ezeket órállya harsogó szavával,
csipőirül gestust lökdösvén karjával:

„Én arkangyal vagyok, és Gábor a nevem.
Szent István királytól ide küldtettem,
hogy, ha Nagyságodat idehaza lelem,
névével mai nap szépen megtisztellyem.

Köszönteti hát ő Felsége az Urat,
s általam aprecál sok boldogságokat.
Ne búsullyék semmit! mert ő Nagyságodat
úgy portállya, még él, mint nagy hazafiat.

Semmi baja sem lessz soha e világonn.
Nagy híre neve megy hetedhét országonn.
Úgy fog vigadozni, mint madár az ágonn,
s contentummal élni, mint méh a virágonn.

Holta után pedig maga mellé veszi,
az Isten színének elejébe viszi,
s mennynek országában olly nagy úrnak teszi,
hogy kiki Excellentiásnak nevezi.

Ez hogy mind meglegyen, szívemből kívánom,
s az Istent magam is naponkint imádom.
Amit maga kíván, azt mind aprecálom.
Addig is pediglen magamot ajánlom.”

A vendégek, ammint vég szavát hallották,
mivel a nevetést eddig elfojtották,
torkokat egyszersmind örökre nyitották,
s tapsaikkal szegényt elbolondították.

Elkezdték némellyek csudálni ruháját,
emlegetni mások mai musikáját;
magasztalták ezek magyaros pennáját,
dícsérték amazok poéta vénáját.

Az Óbester tehát vígan kihirdeti,
hogy sok érdemeit tovább nem nézheti,
hanem még ma estve megdöcsöíteti,
s a laurus-koszorút fejére teteti:

mire megszóllítván úri társaságát,
kéri, ne sajnállya tölle barátságát,
s várja ki e napnak esti pompaságát,
melly póczra teendi Mátyás auctorságát.

Igérlik mindnyájan részesüléseket,
újra elharsogván sok dicsérettyeket.
Rikóti ellenben látván kegyelmeket,
nem győzi köszönni dücsőítéseket.

Még ezek történtek a vendég szálában,
addig a Kapitány aggódván magában,
gyújthat-e szerelme lángot Birgitában?
véletlen' megjelent ennek szobájában.

Bocsánatot kérvén előre magának
merészsége iránt látogatásának,
mellyel akadályt vet jobb mulatságának,
így kezdte folytatni fonalát szavának:

„Én tovább nem győzvén viselni kínomot,
mellyel a kétségek szaggattyák voltomot,
Barátnémhoz veszem folyamodásomat,
hogyan kezébe tegyem jövő sorsomat.

Az Óbester Úrnak ma ejtett szavára,
s kivált Asszonyának nagy biztatására,
reménységem támadt egy olyan mátkára,
kinek allig mertem vágyni birtokára.

Elmúltak, megvallom, nyersebb esztendeim,
mellyekben lángokra lobbhattak tüzeim.
Hamu alatt égvén parázs érzéseim,
lassacskán vernek már vértartó ereim.

Nem nyújthatok tehát olyas boldogságot,
mint a ki érezvén az ifiúságot,
kérkedve ajánlja a szent házasságot,
hanem majd egyedül csak hű barátságot.

De ha öszve tartom okait eszemnek
tapasztalásával egész életemnek,
barátság a vége minden szerelemnek,
mihelyt meghűl heve a gerjedelemnek.

Ha pedig ez czéllya minden mátkaságnak,
bércze világunkonn minden boldogságnak;
ki merje mondani merész bolondságnak
mennyegezős vágyait a frissebb aggságnak?

Ezt előre küldvén mint fő mentségemet,
nem veszi rossz néven, hiszem, lépésemet,
mellyel lábaihoz vetvén személyemet,
ajánlni merészlem szerelmes frígyemet.

Tegye a Kisaasszony boldognak kezével,
kit eddig nem sajnált ápolni szívével,
s kit azt helyre hozni kész tiszteletével,
a mit csak ifjú ígérhet tüzével.”

Birgita bámúlván, nem ajánlására,
mert megemlékezett reggeli szavára;
hanem hogy olly gyorsan ügyekszik czéllýára,
illy feleletet ád rimánkodására:

„Köszönöm az Úrnak bizodalmasságát,
mellyel bennem lelne véli boldogságát,
s higgye meg, hogy többre zöld ifiúságát,
soha nem böcsülném, mint hű barátságát.

Huszonnyolc esztendő leányka létemre,
építhet tán az Úr annyit nyílt eszemre,
hogy inkább ügyelek bölcs csendességemre,
mint akármelly egyéb gyönyörűségemre.

Ollyannak egyedül az Urat ösmerem,
kivel e szerencsét reménleni merem,
és ha ígétét csak egyre megnyerem,
még ma tenyerében lessz talán tenyerem.

Ez pedig abból áll, hogy a nagy világot
szívemből gyűlölvén mint sült bolondságot,
haggya meg holtomig azt a szabadságot,
hogy falunn keressek földi menyországot.

Csak a természetet tartom én szépségnek,
az érzékeny szívet fájn erkölcsösségnek,
az ész gyakorlását igaz emberségnek,
s az elmés örömet fő gyönyörűségnek;

és ezt meg nem lellyük a nagy városokban,
ha torkig úsznak is a gazdagságokban;
hanem a falusi barátkozásokban,
mint legtermészetesb társalkodásokban.

Mi a nagy világnak vélt gyönyörűsége?
Az etikét lévén egész embersége,
mellynek jéggel küzdik meredt hidegsége,
az észre és szívre nincs neki szüksége.

Kiki megtanúlván felvett personáját,
szinte mint a szajkó egynehány mondáját,
naponkint eljátsza kész comédiáját,
a nélkül hogy öröm kövesse munkáját.

Ha tehát az Úrnak nincsen ellenére
a falusi élet, s a város mennyére
keresztet mer vetni; Birgita kezére
szintúgy tarthat számot, mint igaz szívére.”

Mint a ki habjainn a tenger vizeknek,
háborgási között a szörnyű vészeknek,
sokáig laptája lévén a szeleknek,
nyildogálni látta torkát a mélyeknek,

s véletlen megsejtvén honnyának partyait,
kinyújtja feléjek remegő karjait,
s mihelyt a szárazra teheti lábait,
a fövényre borúl s rá tűzi csókjait:

úgy a Kapitány is leborúl térgyére,
tüzes csókokat tűz Birgita kezére,
s feltekintvén végre piruló képére,
illy köszönetet mond tett ígéretére:

„Mikép hálállyam meg e nagy kegyességet?
A mély tiszteletet, az örök hűséget,
a holtig hódoló igaz szívűséget
úgy nézem érette mint kis kicsinységet.

A falusi élet? Ez volt kívánságom;
mihelyt hűlni kezdett gyermek buzgóságom;
s csak azonn múlt eddig e fő boldogságom,
hogy kedvemre asszonyt nem lelt finnyásságom.

A páratlan magány nem illik voltunkhoz,
mely minket ok nélkül nem von nőtársunkhoz;
s nem is jutunk ittlent szín boldogságunkhoz,
ha nem iparkodunk érni e célunkhoz.

De az viszont úgy él mint isten mennyében,
ki a természetnek gyönyörű kertyében
igaz szívű asszonyt apolván ölében
élledezni látta magát gyermekében.

Közel a várashoz van egy kis jószágom.
Ez lessz jövődőben bölcs magányosságom,
Édenem, Sans-soucim, király mulatságom,
s Birgitám ölében legfőbb boldogságom.”

A Kisasszony hallván plánumát hűsének
rejtekek helye iránt házas örömeinek,
nagy jeleit adgya elégedésének,
s illy szókkal szakasztja végét beszédgyének:

„Szíveink e szerint már egyet értenek;
más gáttjai pedig frigyünknek nincsenek;
mert rokonyim, tudom, inkább örvidenek,
hogysé szerencsémnek akadályt vessenek.

De, hogy meg ne sértsük az illendőséget,
titkollyuk mindaddig ezt a szövetséget,
még arra lelhetünk egy kis ürességet,
hogy megadgyuk neki a törvényességet.

Mihelyt a vendégek elhaggyák házunkot,
Bátyámmal azonnal közlöm szándékunkot,
s ammint ő el fogja intézni dolgunkot,
a szerint vezessük céllyára nászunkot.”

Azalatt hogy együtt illy szókot váltanak,
ebédre csüdítő csengetést hallanak.
Egymásnak hát végre frigy-kezet nyújtanak,
s az étkekkel rakott táblához szállanak.

Itt már a vendégek kikérték magoknak
gyülekezetétül a nagy Asszonyoknak,
hogy engedelmebül házi gazdájoknak,
prézesse lehessen Mátyás asztaloknak.

Leültetik tehát angyal ruhájában.
Negédet duzmadni látván pofájában,
s caricatúrákat minden mozgásában,
repedni kezd kiki a nagy hahotában.

Alsó végénn ült ő a hosszú táblának:
de mivel szavábúl a házi gazdának,
ezt gondolta lenni a prézes pócczának,
iszonyú gravitást adott orczájának.

VII. Dal.

Ha szentebb nem volna nekem józanságom,
mint nagy dücsösségre vágyódó kórságom,
haj! bezzeg volna most alkalmatosságom,
megmutatni, mit tud kis poetaságom?

Fordíthatnám én itt Márónak dallyait,
mellyekkel leírta Enéás társait,
midőn eltemetvén Anchízes csontyait,
nagy pompával ülték a tornak jajjait:

mint öntötték fűre nyájonkint magokat,
mint tépték, mint ették a jó falatokat,
mint köszönték rendre a nagy tallánokat,
szörnyű-szépen bögvén a bús lessusokat?

De én megmaradok Brúgóm tónussában,
egyenesebb utat lelven átallyában
a szép természetnek eggyügyű honnyában,
mint a pedánsoknak ó pusztaságában.

Nállam nélkül tudgyák a vendégségeket,
mellyekkel Uraink ülik ünnepeket,
kik vagy tábláinknál foglalnak székeket,
vagy megállók nézik a jó ételeket.

A beszélgetést is kiki képzelheti,
melly olly társaságban az asztalt élteti,
hol a vendég egymást mind szívből szereti,
s akármelly szavait font nélkül ejtheti.

Elhagyom én hát itt az illy festéseket,
mellyekkel nagy Elmék szépítik verseket,
s inkább adom elő az olly szépségeket,
mellyek fel nem múllják a józan eszeket.

Rikóti nem tudván bánni az étkekkel,
szüntelen' vizsgálta or tekintetekkel,
mit csinálnak mások a serviétekkel,
a hármass villákkal, az ezüst késekkel?

Már a leves után égvén szomjúsága,
s a táblán nem látván italt visgasága,
olly nagy lett a húsnál belső szorúltsága,
hogy csöppönként hullott hideg izzadsága.

Megsejtvén végtére a sok palaczkot,
s benne egy asztalonn vizet és borot,
felugrik, széttolva a sok inasokat,
s bevesz a veresből egynehány kortyot:

Újjul a kaczagás. Dicsérik munkáját,
s annyiból követni kezdik is példáját,
hogy kiki szóllítván talpalló szolgáját,
magához hozattya táczán italkáját.

Erre, mihelyt Mátyás vissza ül székére,
rá kezd a Kapitány friss enyelgésére,
s előveszi szegényt a nyájas leczkére,
illy-forma szavakkal adván a kezére:

„Ej! bezzeg Rikóti! más borok termenek,
hol a szőlők körül a Músák sürgenek!
Azoktól a versek olly szépen zengenek,
mint mikor a felhők felettünk dörgenek.”

„Hallottam már hírét, feleli fontosan
Rikóti, székéről felkelvén módosan;
már az illy itallal, látom világosan,
csak fel lehet az észt tekerni okosan.

Tisztelendő Uram! ha oda juthatok,
én elég hálátot érte nem mondhatok!
Igaz, ott nagy póczra nem igen vágyhatok,
de kicsinységekben tán csak szolgálhatok.”

A titulust hallván, nagy álmélkodásra
fakadnak némelleyek, néma mosolygásra
mások, az asszonyok hangos kaczagásra,
kétérdéssel nézván mindnyájan egymásra.

Francziául tehát az egész táblának
elmondgya a Gazda, hogy Fébus papjának
véli a Kapitányt, ki bölcs udvarának
nevével laurust hoz költő homlokának.

A Kapitány hallván Rikóti vággyait,
mintha fontolgtatná rimánkodásait,
homlokára tűzi ballyának újjait,
még a Gazda végzi tudósításait.

Azutánn Mátyáshoz fordulván szavával,
„én ugyan Kelmednek, úgymond, ritmussával
olly contentus vagyok, mint bármelly munkával,
melly álmélkodást szül classicus hangjával:

de nincs hatalmamban Pindusra vezetni,
hanem csak azt, a ki régít tud követni,
akár víg versekben akarjon nevetni,
akár komorokkal szíveket illetni.

Vannak azonnkívül inas esztendeink.
Sokáig dolgoznak alol legénnyeink,
még a hegyre kapnak mint mester feleink.
Igy hozzák magokkal czéhes törvényneink.

De mivel Kelmednek nagyok érdemei,
s egész országunkban híresek versei,
betelleyesedhetnek tán reménységei,
ha nincsenek is meg czéhbeli díszei.

Mihelyt haza jutok, felveszem causáját.
A kinek Apollo laurus-koronáját,
elküldvén, híresnek ösmeri hárfáját,
másban sem vonnya meg attúl grátiáját.

De, hogy hírt mondhassak mély ítéletérül;
a görög bölcseknek híres könyveirül
mit tart vallyon Kelmed? Bajnok verseirül
öreg Homérusnak? és így a többirül?”

Rikóti ezekre vállait voníttya,
fejét már amarra, már erre hagyíttya,
ajakit nyelvével beszédre simíttya,
bajússzát öklével kétfelé taszíttya,

S végre egyet köpvén: „soha életemben
görögnek én, úgymond, sem mesterségemben
nem hittem, sem pedig kereskedésemben.
öt görög, öt török tíz pogány szememben.”

Tapsolnak mindnyájan bölcs feleletére;
még a Plébános is kaczag friss eszére;
az Öbester pedig megdülvén székére,
a nagy hahotának nem juthat végére.

Addig a Kapitány rá néz mósolygással,
helyben hagyja szavát eggykét főhajtással,
tüzet ad kedvének rövid biztatással,
s illy kérdést tesz újra bölcs auctoritással:

„Annyival többet tart a deák bölcsekről,
reménlem, Kigyelmed” Ama’ szép versekről,
mellyeket Máró írt a deák népekről?
s más egyéb római classicus könyvekről?”

„Igen is! feleli Mátyás nagy pompával.
Fenyegessenek bár hóhér’ pallossával,
még sem tagadom meg, eszemnek tudtával,
a római hitet legfőbb pásztorával.

Fő könyvek előttem: romanum missále,
a breviárium, az antiphonále,
melyben szépen meg van az egész chorále,
azután a magyar kis cantionále.”

Újjult a nevetés, nem hitvallására,
hanem vagy eszének vélt furcsaságára,
vagy némeltyek szerint ostobaságára,
mellyel görbén felelt a kérdő szavára.

A Kapitány végre: „s micsoda nyelveket
tud Kigyelmed? úgymond. Mert a szent hegyeket
hol régi kohokban sütik a verseket,
unalmas lesz lakni, ha nem tud többeket.

„Vannak ott Francziák Olasz lantosokkal,
nagy Német Bárdusok Anglus Tudósokkal,
Scótus Ossianok vegyest Spanyolokkal,
laurusért versengvén az ó Deákokkal.”

E kérdésre, kiki azt vélte magában,
más felelet nem lesz Rikóti agyában,
hanem hogy járatlan a nyelvek dolgában:
de itt sem fűlt ő meg a tudós csávéban.

„Nem kell nekem, úgymond, senki társasága.
Apollo Asszonyoknak egy hajlandósága,
s Tisztelentő Úrnak kegyes barátsága
lessz ott életemnek egész boldogsága.”

„Apollo Asszonyok?” kérdi ámúlással
a Plébános, szem közt fordúlván Mátyással,
s birkozván magában a kész kaczagással,
így folytattya szavát szelíd mosolygással:

„Hisz Apollo férjfi! Bátya a Músáknak,
pártfogó istene az ó poétáknak,
musikus mestere a melodiáknak,
s fő principálissa az a patikáknak!”

Még ezeket a Pap megmagyarázgattya,
addig az Óbester fejét rázogattya,
a tagadást titkon újjal is mutattya,
s Rikótit ekképen illy szókra bújtattya:

„Követem! ne vegye rossz néven szavamot.
Nem könnyen hagyom én megcsalni magamot.
Ösmerem már régen Plébános Uramot,
hogy mind csak cselőre csavarná szarvamot.

Apollo asszonynev! A szent legyendában
ezerszer olvastam, hogy a ki fogában
fájást szenved, szűz szent Apollóniában
segítséget lelhet mint pátrónájában.”

Vígan aprobállyák mindnyájan mondását,
erővel lenyomván a Pap állítását,
ki nem győzvén többé seriositását,
szárnyára ereszti szíves kaczagását.

A Kapitány pedig nagyon megdicséri
poéta elméjét, s újra megigéri,
hogy mihelyt Pindusnak csúccsait eléri,
ott neki a lakást azonnal kikéri.

De Birgita erre el kezd fohászkodni,
s Rikótija ellen nyilván panaszkodni,
hogy olly messze akar tölle hordozkodni,
ki nélkül nem tud majd hanem csak bánkodni.

„Előbb hittem volna, úgymond, haláloamat,
mint illy hűtelennek hozzám Mátyásomot.
Apollo! megérzed bosszúállásomot!
Haszonnal veszem meg rajtad e káromot!”

Csak az eggy Kapitány értette szavait:
mert más még fríggyeknek nem tudta titkait
s Rikótinak látván könyhúllajtásait,
imígy engyhítette belső habzásait:

„A Kisasszony bajánn könnyű segíteni,
ha el nem akarja Kelmedet veszteni.
Kész vagyok én ennek jó módgyát ejteni,
csak tudgyam, ha kedvét fogom-e tölteni?

A kilencz Músának egész dücsössége
a tüzes képzésnek piperés bősége.
Legszebb dallyaiknak nincs sükeressége,
mivel ritka benne az észnek épsége.

Azért láttuk veszni volt creditumjokot.
Mert a mai világ az igazságokat
nagyobb böcsűlvén mint az agybábokot,
csemegéknek tartja fellengő dallyokot.

Nagyon nagy szükségünk van hát olly Músára,
ki a józan észnek vigyáztván jussára,
úgy gyűjtsa elménket a kies munkára,
hogy az igazságnak ne költsünk kárára.

Ez a tisztség jó lessz a Kisasszonykának;
s így, ha jelét adgya kész akarattyának,
mihelyt jó vége lessz Kelmed causájának,
elvisszük magunkkal tizedik Músának.”

Ezzel Birgitára fordította szemeit,
ki a sok brávónak hallván zengéseit,
s ezek közt Battyának nyájas jegyzéseit,
elő nem adhatta elmés mentségeit.

Több illy tréfák után hármat üt az óra,
s valamint a huszár a trombita-szóra
felugorni siet a hortyogó lóra,
úgy rohan székérül Mátyás az ajtóra.

„Hová? hová?” kérdik. - „A litániára
hí a Káplány”, úgymond. - Ezzel az útszára
kiszalad, nem hajtván angyal ruhájára,
s orgonálni siet kántor trónussára.

A vendégek tehát kacajra zendülnek,
a pecsenye mellül rendre felcsődülnek,
s az ebédlő háznak ablakihoz gyűlnek,
hol nevetésekben majdnem megőrülnek.

Mert ammint Rikóti kijut az útszára,
valamint a göboly saját gazdájára,
ki csak ritkán megy ki látogatására,
úgy bámúl a sok nép angyal mundérjára.

Lekapják a vének rendre süvegeket,
kiáltják az anyák dicsértessenyeket,
a gyermekek pedig meghajtván térgyeiket
ájtatosan verik előtte mellyeket.

Ammint a templomnak eljut ajtajához,
az úri sereg is megtér a táblához,
s hozzá látván ismét kiki munkájához,
víg mondákat függeszt falatozásához.

Mátyásról a gazda víg anekdotákat,
másokról meg mások mondanak tréfákat;
rajzol a Kapitány sok olly fantasztákat,
kik fonákul ülik a szegény músákat.

Felkelvén végtére, más szobába gyűlnek,
s még az asszonyságok kávéhoz készülnek,
addig a férjfiak itt-amott megdülnek,
s két-három páronkint beszédbe merülnek.

A kapitány mellett eggy ilyen falkában,
mellynek Rikóti volt éppen a szájában,
megállván Horácz, ki az oskolában
primusnak tartatott a poétikában,

„én Rikótit, úgymond, szívemből sajnálom,
hogy sok fő dologban gyengének találom:
mert hogyha munkáit hidegen vizsgálom,
mesterségét egyben ritkának csudálom.

Szépen rajzolta ő valamint dallyával
a mai misénél, úgy orgonájával
szent István csatáját Kupa táborával,
s kivált az ágyúkot dörgő fagóttával.”

A Kapitány rá néz bel tusakodással:
ha tréfale vagy sem a magasztalással?
de, hogy ezt valónak leli ámúlással,
így szöll végre hozzá szelíd mosolygással:

„Járatosabb az Úr az Aestheticában,
hogysem fáj szatirát ne lellyek szavában.
Kis gustusnak tudjuk ezt a poétában,
s nagy vissza-élésnek a melodiában.”

„Hogy-hogy? kérdi amaz halavány orczával,
Megmutatom én azt sok híres példával,
s a criticusoknak auctoritásával,
hogy ez a gustusnak megfér nagyságával.

A quadrupedante Máro munkájában
nem magasztaltatik az Aesthetikában?
Nem mondgyae Ebert számtalan nótában
szépnek az effélét fordított Youngjában?”

Tömve legyen versünk rövid szózatokkal,
mikor fellegvárhoz mászunk a bajnokkal;
valamint ellenben gyors trochéusokkal,
mikor megszaladunk a szétvertt sorokkal.

Sziszegjen vagy zúgjon a rút szélvészekkel,
dörögjön, morogjon a mennydörgésekkel,
nyifogjon, zokogjon a kesergésekkel,
czinczogjon, nyerítsen a nevetésekkel.

S az öszvebetűzést Virgiliusunkban,
s Erythraeus szerint vén Homérusunkban,
sőt nagy Dryden utánn sok új auctorunkban,
ne vegyük mustrául versdalolásunkban?”

A Kapitány erre már fejét rázgattya,
más mosolygások közt vállát vonítgattya,
s végre, mivel amaz felelni nógattya,
Jobb vélekedését illyformán vítattya:

„Követem az Urat! Auctoritásokra
itt semmit sem hajtok, hanem csak okokra.
Minek támasszam én magamot másokra,
mikor nekem is van eszem illy dolgokra?

Ha tán az lett volna czéllya Istenünknek
bölcs alkotásánál emberi nemünknek,
hogy setét pályájánn rövid életünknek
juhmódra kövessük nyomát vezerünknek,

nem kellett volna ész adni mindnyájunknak,
hanem csak egynehány predecessorunknak,
kiktől megtanulván titkait útunknak,
csúcscsára juthatnánk fő boldogságunknak.

Ámde ellenkezőt mond tapasztalásunk:
mert bármelly nagy legyen állati vonzásunk,
hogy másét majmozza minden mozdulásunk,
csak nagy a régítől még is távozásunk.

Cak későn kötöttek őseink frígyeket,
hogy megszelídítsék a vad embereket;
lassankint lelték fel a mesterségeket,
hogy megkegyesítsék kőkemény szíveket.

Lassan fojtogatták a vad szokásokat,
lopva mértékelvén az indúlatokat;
lassan érlelgették a tudományokat,
orozva hozván be a változásokat.

Igy jutott a világ mai formájára,
így ügyekszik most is nagyobb cultúrára,
így jutand üdönként új változására,
úgy nézván az óra, mint gyermek korára.

Még a zsebes vén is, mikor panaszkodik,
hogy az egész világ rosza homorodik,
mivel a régítől félre tántorodik,
saját tudta nélkül váltig módosodik.

Itéllyük meg tehát tulajdon eszünkkel:
ha vallyon megfere helyes ízlésünkkel,
hogy lelketlen hangot majmozzunk versünkkel,
vagy harmóniásan zengő eszközünkkel?

Mi a czéllya bennünk a beszélhetésnek?
Nem, hogy majma legyen a barom bögsnek,
a béke szállásnak, a szarka csörgésnek,
a víz-szakadásnak, vagy a mennydörgésnek.

Rajzolni kell neki képzeléseinket,
másokkal közleni ítéleteinket,
elő terjeszteni érzeménnyeket,
köz haszonnal kötni szövetségünket.

Ez volt egygy eszköze a társaságoknak
s a belőlők támadtt roppant országoknak,
mellyeket nyelv nélkül csoportozásoknak
nevezhetnénk inkább hogyses kormányoknak.

A nyelv köt ezek közt megmeg új frigyeket,
hogy lábra segítse kereskedéseket,
s öszvebarátítván a sok nemzeteket,
eggy Egésznek teszi mind az embereket.

„S e díszet alázzuk le a hangmajmozásra,
mint torkát a szajkó a szó-csácsogásra,
vagy a krokodilus a csalárd sírásra,
mikor felbuzdulunk a versdalolásra?

Sok imitativum van ugyan nyelvünkben,
mellyekkel bízást is élhetünk versünkben,
de nem, hogy lójárást fessenek fülünkben,
hanem hogy érzeményt gyűjtsanak szívünkben,

Így fogunk itélni a melodiárul,
s a hang-szerszámoknak harmoniájárul,
ha megemlékezünk igazi czélljárul,
s terjedt hatalmának világos okárul.

A ki hangoztatni kezdte a dalokat,
a kegyes sípokat, a nyögő húrokat,
nem akart majmozni madár-szózatokat,
sem mennydörgéseket, vagy víz-morgásokat.

Nyelvet akart adni bel érzeménnyének,
melly táplálékokot nyújtván örömének,
szótlán panaszának, keserűségének,
mással is közöllye titkait szívének.

Vegyük a mennydörgést a theátrumokban!
villámlyon helyesen a gyújtott szurkokban,
morogjon, csatázzon a rejtett dobokban,
csattogjon a titkon kilőtt pisztolyokban:

ezzel eleget tesz untig a képzésnek,
melly örömet hódol a remek festésnek.
Ámde az vég czéllja itt a mennydörgésnek,
hogy rést nyisson bennünk a félénk érzésnek,

s ezt kell segíteni a melodiával.
De ha szemünk előtt dörög ez dobjával,
égcsattogást harsog amaz trombitával,
ez pedig villámlik húr-czinczogásával,

megcsökken ereje a rejtett doboknak,
sínlik hitetése a szurok lángoknak,
megtompúl mennyköve az ál pisztolyoknak,
s elenyészik képe az égmorgásoknak.

Még tehát ezekkel titkon mennydörögenek,
kik a scénák megett Jupitert képzenek,
addig az Actorok félnémán féllyenek,
az orchestrák pedig csendesen nyögjenek.

Akkor elfelejtven családkozásunkot,
szélvésszel küzködni véllyük Actorunkot,
habozzuk érezzük szorongatásunkot,
s gyönyörködve láttuk enyészni gondunkot.

A hangmajmozások a melodiában,
és ezerszer inkább a Músa szájában,
olyanok előttem mind egygyáltallyában,
mint a kép-játékok a gyermek agyában.

Papirusból sárkányt csinál ő magának,
egy darab deszkából hintót kis hűgának,
egy ökölnyi sárból házat mátkájának,
azután nádra ül, s örül szép lovának.

Nevesd ki ezerszer képzelte lovaglását,
ő, hogy megmutassa a nádnak mozgását,
helyette a lónak képzelt nyargalását,
s rúgásával együtt pajkos hortyogását.

Így a nagy gyermek is Virgiliussában
a quadripedantét pörgetve szájában,
mindaddig forgattya meghevült agyában,
még lójárást talál a vers járásában.

Akadtam én egyszer egy díbdáb nótára,
mellynek die Bataille volt írva homlokára,
Angrif, Geschütz, Rückzug néhány tactussára,
mint szükséges kulcsok a képzés titkára,

s az jutott eszembe, hogy jó daraboknak,
mellyek hű nyelvei az indulatoknak,
akár komoroknak, akár vidámoknak,
nem kell vezérlése az ilyen kulcsoknak:

Csábító szavoknak vaktában engedünk,
ha panaszolkodnak, sajnokra ébredünk,
ha érzékenykednek, bánatnak eredünk,
ha pedig vígadnak, öröme gerjedünk.

Ez a hangjátékról az én ítéletem.
Az öszvebetűzést nem is emlegetem,
mert szóra méltónak lenni nem hihetem,
hanem mint csemegét inkább csak nevetem.”

Eddig a Kapitány. Helyt adtak szavának
mind a kik átlátták sükerét okának,
s illattyát érezvén a kávé-párának,
végét szakasztották a bölcs disputának.

A kávézás után a Dámák játszottak,
vagy egyről és másról tanácsot tartottak,
sok férfiak pedig szerteszét oszlottak,
s itt ott a folyosón pipákra gyújtottak.

VIII. Dal.

Azalatt Birgita haza orozkodik,
nyíltt ablakja mellett székre homorodik,
új szövetségérül mélyen gondolkodik,
s már örökre derül, már elkomorodik.

Igy nézi a Szántó érő kalásszait,
az égre emelvén fohászkodásait:
tartsa meg házának fő táplálékait,
messze távoztatván minden csapásait.

De az Obesterné házát kikutattya,
pór énekesseit ételre biztattya,
a vendég cselédet örökre nógattya,
sajáttyaikat pedig jó rendre oktattya.

Azutánn megtérvén, aggódik magában,
ne hogy veszedelem történjen házában,
s már ide már oda tekintvén úttjában,
Birgitának kulcsot sajdít ajtajában.

„Hát te mit csinálsz itt? kérdi mosolygással.
Koholsz nyilván megint valamit Mátyással?
Meg nem lephettél ma jobban minket mással,
mint avval az angyal aprekáltatással.”

Birgita felkelvén megjelenésére,
elejébe siet, csókot tűz kezére,
s mosolygó aggódást terjesztvén képére,
illy feleletet ad nyájas kérdésére:

„Ah! most más baja van szegény lány fejemnek,
édes Néném Asszony! Óda van szívemnek
nyugta! Habozni kezd tengere kedvemnek,
borúl fényes napja régi örömemnek.”

„No de mi bajod hát? mondgya panaszára
kétkedve az Asszony. Vagy tán csak tréfára
vegyem szavaidot?” - Tudakozására
elvezeti amaz a selyem szófára,

s melléje leülvén, imígy nyájaskodik:
„Az esküvés előtt két hétig bánkodik,
s utánna kettőig ismét szomorkodik,
a ki vagy férjhez megy vagy megházasodik.

E törvénytől én sem veszem ki magamot.
Most a főköttőre érzem bús vágyamat,
ha pedig elüllyük víg lakadalmamat,
szűz pártámért kezdem rövid siralmamat.

Mert - s ezeket mondván felnyúlik lábára,
s rá tűzi két kezét karcsu oldalára, -
úgy nézzen Nagyságod ám Birgitájára,
mint csak imént rátott friss menyasszonykára.”

A szófára vonván derülő orczával
a kegyes Asszonyság, s tudakozásával
ostromolván, hallya nagy contentumával
az egész frígykötést a bölcs Poétával.

„Én nagyon örvendek szív-szövetségednek,
úgymond. Boldogságát csendes életednek
már előre látom. Nemes érzésednek
olly tisztelője ő, mint derültt eszednek.”

„Elöttem a képe Bátyád örömének,
ha vége szakadván mai ünnepének,
hírét hallya tőlünk e bölcs frígyecskének,
melly már régtől fogva fő vággya szívének.”

Allig mondgya ezt ki, berohan lármával
Rikótiné hozzá; halavány orczával
lábaihoz omlik, s átfogván karjával,
bús jajokat vegyít ilyen panasszával:

„Szent üdvösségére késztetem Nagyságát!
tekintse sorsomnak, mély nyomorúságát!
három gyermekemnek boldogtalanságát,
s állya el Mátyásnak szörnyű gonoszságát!

Hogy éllyek én szentül egyg ördög rabjával,
ki frígyet mer kötni a pokol urával?
Mit gondol az ollyan fiával, lányával,
ki illy szörnyen játszik önn menyországával?

Csak még Nagyságodban van egyg reménységem.
Az Istenre kérem, legyen segítségem.
Oda egyébaránt lelki csendességem,
s ha vele kell élnem, örök üdvösségem.”

Az úri Asszonyság rémül, álmélkodik,
többféle balságrúl félve gyanakodik,
magában, mit higgyen? szörnyen tusakodik,
s nem várván, még amaz tán lecsillapodik,

„de mi baja Kennek? kérdi kegyességgel,
Mit tehet az orvos a kész segítséggel,
ha csak nem ösmerős a bel betegséggel?
Kellyen Kend fel, s legyen tellyes reménységgel,

hogy segítség nélkül nem hagyom inségét,
mihelyt kitudhatom szerencsétlenségét.
Szedgye Kend hát öszve belső csendességét,
üllyön e karszékre s mondgya el szükségét.”

„Békével élte ő sokáig napjait,
úgymond Rikótiné, sorsunknak bújjait
úgy osztván fel velem mint mosolygásait,
mióta Nagyságtok könnyítik súllyait.

Veszteg firkálgatott otthon versecskéket,
vagy az orgonára új énekecskéket,
csendesen írt, metszett sok szent képecskéket,
csak mennyekből várván értek bérecskéket.

Hát egyszer csak elkezd laurus-kávájárúl,
Apollo Asszonynak paradicsomárúl,
kilencz Frajláirúl, repülő lovárúl,
s a jó Isten tudgya, mi a manójárúl.

Én ezt elejénte tréfának tartottam:
azért beszédgyére nem sokat hajtottam.
De mivel szájából naponkint hallottam,
végre figyelmemet jobban rá nyitottam.

Csak keveset mondván üdönkint titkából,
meg nem okosodtam homályos szavából,
de azt észre vettem fohászkodásából,
hogy kiesett szíve hajdani sarkából.

Tegnap ammint várjuk a kész vocsorával,
haza jön későcskén nagyra fűtt pofával,
s előmbe terjeszti kérkedő prósával,
hogy ma felcizfrázzák borostyány kávéval,

és hogy elvisz osztán gazdag lakásába,
Apollo Asszonynak messze országába,
kinek beszélgetvén ma szolgálattyába,
be akarja magát fűdni udvarába.

Én szavának töstént ellene mondtam,
mert az egész dolgot gyanúsna tartottam;
s most hogy a klastromba tanácsért futottam,
a konczonátortúl, jaj! miket hallottam.

Ne haggya Kend, úgymond, Mátyást elbódulni.
Ő az ördög által akar gazdagulni.
Pedig házról házra sokkal jobb koldulni,
mint üdvösségünköt pénzért elárulni.

Azutánn elmondta, mikép gyülekeznek
éjjel egy pinczébe, s mihelyt levetkeznek,
egy szarvas kép előtt mikép esedeznek
pénzért, kik Plútóval öszve szövetkeznek.

Ez végre megjelen, földet hoz zsákokban,
megolvasztva velek iszonyú kohokban;
s még ez tart, gyűrűket tartanak szájokban
mindnyájan, és kivont kardokat markokban.

Azutánn az ördög tüzet vesz szájába,
beül nagy pompával magos trónussába,
s kinekkinek hitét átvévén markába,
eggy ménkövet hagyít a forró kásába.

Arany lessz belőlle egy szempillantásban.
Csapra veszi osztán, s üres Grif-tojásban
felfogván, olly rendet tart az elosztásban,
mint ők tartottak volt a hittagadásban.

A Barát legjobbnak tartotta végtére,
hogy Nagyságát kérjem keresztény hitére,
ne álljon Mátyásnak esztelenségére,
hogy pogány Fraumaurer legyen vénségére.”

Birgita e szóra sivít nevéttében,
már ide már oda düllöng ülésében,
s ezzel a mosolygást felgyőzi Nénnyében,
bátor harag kezdett forrni szívében:

De Rikótinének mély szomorkodását
nevekedni látván, fojtja mosolgasát
az úri Asszonyság, feddi kaczagását
öccsének, s illy szókkal festi háborgását:

„Ha tudatlanságból mondotta ezeket
az a Barát, úgymond, mint elhitt híreket,
nem győzőm csudálni a felsőségeket,
hogy illyen mesterre bízzák a lelkeket.

Ha pedig csak játszik az eggyügyűséggel,
tréfából rémítvén illyen szörnyűséggel,
nem hogy igazgatná pásztor bölcsességgel,
hogy férhet ez öszve a szent szelídséggel?”

Erre Mátyásnéhoz fordítván szavait,
„vesse meg Kend, úgymond, rémítő vásszait.
Tudom én Mátyásnak legkisebb titkait,
s nem tartom rosszaknak iparkodásait.

Ő olly bölcsék közé fog ma számláltatni,
kikre újjal szokott a világ mutatni,
mivel nagy urakat okosan mulatni,
s gyönyörű versekben tudnak dalolgatni.

Búcsút mondván tehát kántorkodásának,
legalább felével saláriumjának,
udvaromba veszem házi poétának,
s annya leszek Kenddel három magzattyának.

Deák oskolába jártatván Miskáját,
asszonyi munkákra oktatom Pannáját,
Kend pedig nevelvén addig kis lyánkáját,
igazgassa nálam a cseléd munkáját.

Eledelt és italt adok elégségest,
fát, gyertyát, két szobát tághost, egésségest,
ruhát mind az ötnök kettőt tisztességest,
s Pannának, ha hű lesz, bért is közönségest.

Tetszik-e az alku?” kérdezi végtére
a könyező asszonyt. Ez pedig térgyére
borúlván előtte, csókot ont kezére,
s víg hálákot zokog kegyes kérdésére.

Azutánn búcsúzik nagy elégedéssel
De az Óbesterné új kegyeskedéssel:
„Kend Szent István napját, úgymond, kesergéssel
kezdte; végezze hát dupla örvendéssel.

Fogja Kend! ossza el három magzattyával;
Ételkét is adok; vigye el magával;
csak még egy vagy két szót váltok Birgitával,
mulasson azonban lent a komornával.

Hogy pedig gyanúja ne legyen urára,
vessen Kend ruhácskát három magzattyára,
s hozza el magával a comédiára,
s apjoknak ma esti koszorúzására.

Lássa Kend a dolgot tulajdon szemével.
Azt legalább, hiszem, feléri eszével,
hogy az én házamnál, s Uramnak hírével,
senki sem köt frígyet Belzebub népével.”

Mátyásné elmenvén le a komornához,
az úri Asszonyság így szól Birgitához:
„mit mondasz, Édesem! e csúnya tréfához?
hogy juthat jó ember illy teretúrához?”

„Én e Szerzetesnek tudom jámborságát,
feleli Birgita, tudom buzgóságát,
istenes életét, alázatosságát,
sőt a könyvekben is nagy járatosságát:

de a vidámságnak esküdt üldözője.
Az öröm előtte a bűnnek szülője,
a táncz és a játék az ördög ülője,
a nevetés pedig a bolond bölgője.

Vagyok vele olykor Szentiné házában,
s a minap hogy erről szó történt vaktában,
ő pedig messze ment szent buzgóságában,
szószóllóné lettem az öröm dolgában.

Azt mondtam neki: hogy vagy nyavalygásnak
tartom a zsembes bút vagy képmutatásnak;
és hogy van üdeje mind a vigadásnak,
mind pedig a komor seriousitásnak.

Szent és fontos dolgot nevetve tractálni,
annyi mint belőlle csúfságot csinálni:
de kicsinységekben Cátót affectálni,
annyi mint szomorú hanczburstot agálni.

Akinek nincs baja, s még is epekedik,
homlokát ráncollya, dül, fül, zsembeskedik,
az minden biztonnyal vagy esztelenedik,
vagy, hogy mást megcsallyon, abban mesterkedik.

Vane képmutató, ki nem komorkodik?
Nem bús lappangóe, a ki tolvajkodik?
Láttyuke vigadni, a ki gyilkoskodik,
vagy a ki rágalmaz, üldöz, fondorkodik?

Az a természete minden gonoszságnak,
hogy lárvájában jár a szent komorságnak.
Azért nem is tartom józan gazdaságnak,
soha helyt nem adni a bölcs vidámságnak.

Ez a Jót a Gyasztúl megkülönböztetné:
mert mihelyt a Jámbor tisztjét végezhetné,
orczáját azonnal vígra deríthetné,
s ezzel jó szívének nyugtát jelenthetné;

még a gonosz lelkű váltig komorkodna,
s mint az első gyilkos, sohasem nyugodna,
mivel vagy teendő rosszban ravaszkodna,
vagy az elkövetett bűn miatt bánkodna.

Nem tartom azonban mind illy gonoszoknak
kik komor gravitást adnak orcájoknak,
hanem, ha kicsinység oka lárvájoknak,
csak gúny-nevetésre méltó csalárdoknak.

Mert ők mindég másnak akarnak tetszeni,
mint a minek merik magokat érzeni.
Igy akar a félénk bravúrárt színleni,
az ostoba pedig mint nagy bölcs fényleni.

Az öröm ellenben ártatlan szívünknek
olly bizonyos jele mint egészségünknek;
s valaminthogy a só ízt ad ételünknek,
úgy ez is fűszere frígyes életünknek.

Én, ha ma koronát tehetnék fejemre,
de úgy hogy keresztet vessek örömemre,
inkább rabbilincset tetetnék kezemre,
ha győzhetetlen bűt nem hozna szívemre.

Hogy a Barát töllem ezeket hallotta,
vállát fél-orozva megmeg vonította,
vélelmemet kurtán helyesnek mondotta,
s a beszédet töstént másra fordította.

Ebből azt lehetne talán gyanítani,
hogy ha meg találván naggyábúl hallani,
a mit Rikótival akarunk játszani,
örömünknek gondolt gátot támasztani.”

„Ez nem lehetetlen! mondgya Birgitának
viszontag az Asszony: mert ha regulának
tarthattya irtását a vídám tréfának,
bút is kész okozni felebaráttjának.

De akármi legyen czéllya meséjének;
vedd e kis esetet, Édesem! leczkének:
hogy sok ellenséget szerez az nevének,
a ki nyilván áldoz józan örömének.

Eddig okod nem volt mérgektől tartani,
képesek nem lévén nyugtodnak ártani;
mert a ki semmit sem látszik ohajtani,
lehetetlen annak úttját elállani.

De ha férjhez menvén, kilépsz a világra,
s felosztván jussokat a nagy társaságra,
módokat adsz nekik irigy fondorságra,
csak készítsd szívedet a sok bosszúságra.

Mint a ki erdők közt folytatván úttyait,
s dalolva csörgetvén hangos tallérjait,
magára csűdíti a latrok nyájait,
kik a vad környéknek lakják barlangjait:

úgy a Rosszak látván nyájasságaidot,
hirdetni szívbeli gazdagságaidot,
megirigylik töstént boldogságaidot,
s versenyre sokíttják gyilkos bűjjaidot.

Láttm már én ennek számtalan példáját,
mióta ösmerem a világ pályáját.
Láttam, hogy akármint ógassa bátyáját,
a jó szív viseli a rosszak igáját.

Volt egy jó barátném menyecske koromban.
Részesítse Isten a nyugodalomban!
Te akkor tanúltál a Váczi klastromban,
mikor ő kiadta lelkét e karomban.

Férje még most is él messze jószágában,
mellynek Regementünk feküdt tájékában.
Csak egy hajszálonn múlt, hogy ő is bűjjában
meg nem halt utánna szép férjfi korában.

Az asszony szerette a bölcs vigasságot,
s kiváltkép házában a jó társaságot;
nagyobb böcsülvén a nyílt barátságot,
mint akármelly egyéb lármás mulatságot.

Öszvegyűltünk nálla már egy kis lombrára,
már, mivel fliget vert, csendes musikára,
s józan örömének vonzó példájára,
versengve fakadtunk mink is a tréfára.

Derék Plébánossa jó nagy helységünknek
lelke volt mulató gyülekezetünknek.
Lelt ő táplálékot nevetkezésünknek,
mihelyt szendergését látta örömünknek.

Musikus is nagy volt. Szép férjfi szavának
nem hallottam párját, sem musikájának.
De soha legkisebb percze tréfájának,
sérlemére nem volt szent hivatallyának.

S áh! mely szívrehatók voltak intései!
melly pásztorhangúak szelíd beszédgyei!
Atyát letek benne falunk szegényei,
nevelőt árvái, támaszt özvegyei.

Víg Barátnóm ötet felette szerette,
mert még szép eszével örömet éltette,
házát is tanácsal bölcsen segítette,
gyermekait pedig szentül nevelgette.

Hallgad, mi vége lett ily vidámságunknak,
hallyad gonoszságát egygy özvegy társunknak,
keseredéseit jó Gazdasszonyunknak,
s rettenetes sorsát bölcs Plébánosunknak.

Az özvegy amannak ezt megírgylette,
s magához hivatni gyakrabban kezdette.
Már tanácsokat kért, már megvendéglette,
s magát, ha elmaradt, betegnek is tette.

Gonosz szándékárul senki sem álmodott,
sőt mikor álnokul lele nyavalyodott,
víg barátném töstént hozzá takarodott,
s gyógyulása iránt nagyon gondoskodott.

Egyszer észre vesszük a Papot némúltni,
s társaságainkból lopva ellódúltni,
vagy ha meg nem tudott tóllünk szabadúltni,
magányos szugokban aggódni, búsúltni.

Hasztalan kérdeztük okát bánattyának,
s meg nem leltük volna kulcsát bús titkának,
ha nyíltt-szívűsége barátném urának
fel nem törte volna rejtekét bajának.

Tudom már én, úgymond egyszer hitvessének,
nyájaskodó tónust adván beszédgyének,
tudom egész titkát Barátunk szívének.
Elárúlták okát keserűségének.

A szerelem bántja, s te vagy a kedvesse!
Hű relációmot az Úr ne nevesse,
úgymond ma eggynémelly, hanem azt sürgesse,
hogy a scandalumnak a Pap végét vesse.

Még ő hahotázva imígy tréfálkodott,
felesége addig pirúlt, álmélkodott,
a Plébános pedig elhalaványodott,
s magában, mit véllyen, szörnyen tusakodott.

A víg Gazda tehát megfogván karjait,
ha, úgymond, az szülte az Úrnak bújjait,
hogy e rágalomnak hallotta szitkait,
csillapítsa, kérem, ez iránt gondgyait.

Ha nem ösmerném is szívét barátomnak,
példás jámborságát lelki pásztoromnak,
ösmerem hűségét derék asszonyomnak,
s nevetem fülláncját minden rágalomnak.

Azonban jól tudván, hogy gonosz nyelveket
szüntelen éleztén, mint fő fegyvereket,
versengve hirdetik az ilyen híreket
a csürhék, mint saját szépítgetéseket;

s hogy valamint nagy tűz támad egy szikrából,
hó-torony a hegyről görgő darabkából,
halál a kis sebnek terjedő rákjából,
úgy sok rossz eredhet illy tereturából:

mihelyt Hírmondómnak vég szavát hallottam,
homlokomat én is neki fordítottam,
a menekedésre úttját elállottam,
s nem gonosz lelkére illyformán szóllottam:

Én az Urnak tudom igaz jámborságát,
emberséges szívét, józan okosságát.
Átláttya s gyűlöli a nyelvnek gazságát,
melly az ártatlannak mocskollya jóságát.

Pedig hogyha mindent jól megvizsgálgatunk,
a miben másokról meg csalatkoztatunk,
semmiben oly könnyen meg nem botolhatunk,
mint mikor valakit bujának ugatunk.

Mert a szerelemtől tudgyuk általlyában,
hogy szemesebb lévén érettebb korában,
mint tapasztalatlan ifiúságában,
soha sem jelen meg saját orcájában.

Már a barátságnak színli kül formáját,
már a mulatságnak öjti fel ruháját,
már a tanulásnak veszi fel kápáját,
már meg a szent frigynek majmozza lárváját.

Mikor pedig eljut fő esdekléséhez,
saját formájában csúszván kegyesséhez,
tanú nélkül lappang öröm-rejtekéhez,
s lámpás-tartót sem hí titkos ünnepéhez.

Vajmi nehéz tehát megkülömböztetni:
kelepczét akare az asszonynak vetni,
vagy benne barátnét tisztelni, szeretni?
a ki társaságát látszik keresgetni.

Ezt jól megfontolván, vegyük a károkat,
vegyük a temérdek botránkozásokat,
ha meg nem választván a hír-forrásokat,
bujáknak hirdettyük a jámbor papokat.

A szent Relígiót jobban megalázzuk,
legfőbb oszlopait szörnyebben megrázzuk,
ha szenteltt szolgálait vaktában gyalázzuk,
s pusztá gyanúságból bujáknak orczázzuk,

mint, ha feleséget adnánk a papságnak.
Állyuk hát el úttját ama gonoszságnak,
melly ál színe alatt a szent jámborságnak,
hírét nevét öli az ártatlanságnak.

Vegyük elő rendre azon személyeket,
kik papunkról hordgyák az ocsmány híreket,
s kitudván ekképen fő eredettyeket,
lássuk át, ha lehet, helytelenségeket.

Nevezze meg az Úr, a kitől hallotta;
mennünk hozzá, s majd ha ő is megvallotta
annak nevét, a ki nékie mondotta,
tanúllyuk ki végre azt a ki kohlotta.

Bár mind így tennének földi isteneink,
mikor mocskoltatnak előttök neveink!
mint szígyenülnének fondor irígyeink,
kiknek nyelvek alatt nyögnek érdemeink!

Tanácsom megtetszett. Elvitt komájához,
ez pedig eggy végben sógorasszonyához,
ki meg eljött velünk mostoha bátyyához,
s meg ez is végtére eggy exapáczához.

Sürgettük a vallást már szép kérleléssel,
már fontos okokkal, már fenyegetéssel,
s Kajcsinének nevét hallván vérhüléssel,
mind a hatan hozzá mentünk sietéssel.

Bámulván az özvegy e vegyültt bandára,
s a bandának nem vártt látogatására,
gyanakodó szemet vet az apáczára,
pirúl, gagyog, remeg, leül a szófára.

Kérdésére tehát: mi oka útunknak?
elejébe rakván velejét dolgunknak,
szentségére kérem ő barátságunknak,
ne vessen akadályt köz nyomozásunknak,

hanem méltóztasson nevét kivallani
s mi előttünk annak szemébe mondani,
ki jó asszonyomról e hírt támasztani,
vagy legalább neki merte sugarlani.

Ő az egész dolgot tagadni kezdette,
s ezzel az apáczát nagyon megsértette,
ki szent heveséggel olly rútúl letette,
hogy a tramontánát helyben elvesztette.

Elkezdett azután ímezni, ámozni,
az úgy se nem úgy között félénken habozni,
hiú mentségekre hiúkot halmozni,
s mind a kettőtöknek sok teményt áldozni.

Mink megelégedvén szígyenítésével
s ártatlanságtoknak fenn hirdetésével,
mellyet egynehányszor pecsételt hitével,
elszélledtünk tőlle nyugodott elmével.

A Plébános hallván végét a causának,
én nagyon köszönöm, mondá a Gazdának,
valamint az Úrnak, úgy többi társának,
hogy gátot vetettek a terenturának.

Titkoltam én eddig okát bánatomnak,
kimélni akarván kútfejét bajomnak,
de súlyos veszélyét látván barátomnak,
fel kell szakasztanom pecsétyét titkomnak.

Énnekem Kajcsiné kelepczéket vetett,
s végre rossz életre nyilván is késztetett:
de mivel semmikép meg nem keríthetett,
vég búcsúzásomnál nagyon fenyegetett.

Többet gondoltam én megromlott szívével,
mint dühből eredett berzenkedésével;
s most is csak játszanék kipökött mérgével,
ha mást nem sértene kívülem nyelvével.

Ebből tehát könnyű kilátni czéllyait,
s hiúnak ösmerni rágalmazásait.
Ő azért hintette sült hazugságait,
hogy megéreztesse velem füllánkjait.

Azonban jól tudván, hogy a gyanúságok
könnyebben tenyésznek mint a barátságok,
és hogy csak addig jók a jó házasságok,
még habozni nem kezd bizodalmasságok:

eltiltom magamot az Úrnak házatúl
s az egész világnak társalkodásátúl,
s azt kérem egyedül hű barátságátúl,
ne vonnya meg szívét jámbor asszonyátúl.

Hol vegyek, Birgitám! magyarázatokat,
hogy lerajzolhassam az indulatokat,
mellyek megzavarták e jó barátokat,
s az Asszonnyal együtt sok hallgatójokat.

Rosszaltuk mindnyájan a papnak végzését,
versengve kérleltük szent heveskedését,
s végtére a Gazda látván küzködését,
illykép forgatta fel végső tökéllését:

Gaz nyelvek kedvéért kínozni magunkot,
félbe szakasztani társalkodásunkot,
megszomorítani sok jó barátunkot,
annyi, mint harcz nélkül elhagyni várunkot.

De tegyük, hogy az Úr feladni jussait;
bús rejtekbe ásni szép talentumait,
s önnkint el akarja hagyni barátságait,
hogy a rágalmaknak bedugja torkait;

szabade elfutni más kárvallásával
olly tűz elöl, mellyet elolthat lábával?
a rossz nyelvek elöl Asszonyom kárával,
mellyeket lenyomhat eggy tapodásával?

Víz lessz ez malmára a rágalmazásnak.
Mert ki ne adgyon helyt a gyanakodásnak,
hogy azért vet véget a társalkodásnak,
mivel czéllya kisült a barátkozásnak?

Kíméllye meg tehát hirét Asszonyomnak,
s ne nyújtson új fegyvert a gaz rágalomnak,
vesztére a rajta nyert diadalomnak:
egyébkép nem tartom igaz barátomnak.

Átlátván sükerét a gazda okának
a jámbor Plébános, engedett szavának,
s eltűnván lassankint ráncza homlokának,
víg lelke lett ismét a compániának.

Eggy esztendő múlva szegény citáltatik,
eggy lány vallására törvényre vonatik,
a Püspök hírével tömlöczbe záratik,
s plébániájátúl csúful megfosztatik.

Barátnémnak férje benyargal hozzája,
s megkérdezvén tőlle: miből áll causája?
tanácskozásoknak az volt fő sommája:
hogy ez Kajcsinénak dühös praktikája.

Elmegy a Bírókhoz, s megmondván okait,
hiúnak hirdeti a lyánynak szavait;
de ez megújítván régi vallásait,
mind jégre vezette fáradozásait.

A pör tíz holnapig el nem végződhetett,
mivel a törvényszék tanút nem lelhetett,
sem a lánybúl semmit ki nem préselhetett,
kit mint gyermekölőt tömlöczbe vettetett.

Ez végre az Ügyészt magához kéreti,
bús sorsát előtte sírva festegeti,
magát, hogy nem gyilkos, hittel mentegeti,
s hosszas fogságának okát kérdezzeti.

Kajcsiné, úgymond ez, oka e bajodnak,
gyanúsna adván fel halálát lányodnak,
s a Plébánost vélvén e bűnben társodnak.
Egyébkép ma vége lehetne dolgodnak.

Kicsoda? Kajcsiné? kérdi bosszúsággal
a leány. Ő terhel engem gyilkossággal?
Megösmertetem én az egész világgal,
hogy teli van lelke lator hamissággal.

Ezzel megbeszéli hűltt Prókátorának,
hogy Kajcsiné fia volt apja lyányának,
s hogy csak kérésére a legény annyának,
vallotta a Papot csábító bujának.

Megígérte neki ezért pártfogását,
s gyermekével együtt titkos táplálását.
A Pap, úgymond, ezért nem látta bántását,
de fiam elrontya előmozdulását.

Amaz a gyalázást lerázza nyakárúl;
fiamra ellenben könnyen sok rossz hárúl,
eltűnván reménnye dús házasságárúl,
s ez által nyerendő szép hivatallyárúl.

A Szék megújítván bíró nyomozását,
s végre kifacsarván Kajcsiné vallását,
világosnak lelte a lyánynak mondását,
s Barátném férjének bölcs gyanakodását.

Ez sorsa többnyire a víg személyeknek,
kik jelenlétében a gaz embereknek,
szabad reptet adván ártatlan kedveknek,
belső nyugodalmát árulják szíveknek.”

Ezt mondván az Asszony víg Birgitájának,
bölcs mértéklésére tréfázkodásának
s közepénn meglátván Mátyást a szobának,
félbe szaksztotta fonalát szavának.

„Tik, úgymond emennek complementumára,
készülni akartok a comédiára?”

s rá vetvén szemeit a vitéz ruhára,
mellyet Mátyás otthon felvett volt magára,

meg nem zablázhatta szíves kaczagását,
s megdicsérvén kurtán katonás állását,
rá adta nyájasan gazdasszony-áldását,
hogy jól végezhesse komédiázását.

Elsürgött azután le a komornához,
s innen a Dámáknak compániájához.
Sietett utánna Mátyás is dolgához,
a Kisasszony pedig a játszó bandához.

IX. Dal.

Csínos elejére a ház udvarának
csinált teátrumot Rikóti magának,
két pár spanyol falat tévén négy scénának,
s egy ajtó-kárpitot előkörtínának.

Kilencz nagy pór gyermek szintannyi bajnokot
képzett körülötte: vitéz Hectorokot,
gyors Achilleseket, dühös Ajáxokot,
bölcs Ulysseseket, Agamemnonokot.

Magos tollbokréta lógott kalapjokonn,
kóczbúl vitézkötés mind a két vállokonn,
hüvelyetlen szablya fábúl oldalokonn,
s nagy papíros-tarsoly szablya-madzagjokonn.

Az Óbesternének virgoncz komornája,
Birgitának pedig víg favoritája,
Pinty Apollónia, úgymint personája
Fébus Apollónak s mint Músák dajkája,

fel volt öltöztetve Amazon ruhában.
Nagy és cifra doromb volt fábúl markában,
a harmoniának jele Zeusz korában,
mellynek megfeszítve négy húr volt hosszában.

Kilenc pór leányka volt kilencz Músája.
Szép volt e kis nyájnak falusi ruhája,
s kalárisal rakva keskeny pártácskája,
mellynek sok színt játszott kilencz pántlikája.

A folyosónn voltak már az Uraságok,
karszékekenn ültek a víg Asszonyságok,
s nagy tapsolásokra fakadt kívánságok,
hogy ne halasztasson tovább multságok.

A musika tehát félbe szakasztatik,
s ammint a nagy serge kétfelé vonatik,
Rikóti a színenn sétálni látszatik,
s végre bölcs szájából illy szózat hallatik:

„Én Márs isten vagyok, ura a hadaknak,
attya és őrzője a régi jusoknak,
híres hódítója nagy birodalmaknak,
s legfőbb pátrónussa a hív Magyaroknak.

S még is egy asszonyság, Apollo a neve,
nem akarja hinni, mit tehetek vele?
De ha olly nagy vagy is, mint az olasz teve,
áss csak vermet nekem, magad esel bele.

Nagyságos Óbestert, legjobb hérosomot,
fel akarja velem osztani s jusomot,
mellyel úgy nézhetem mint fő sajátomot
ezt a vitéz urat s mint pátrónusomot.

Vitéz Uraimék! kérem Kelmeteket
jőjjenek egy szóra!” - s kimondván ezeket,
hánnya fővel, újjal a sok intéseket,
s végre kipisszenti a pár gyermekeket.

Ezek közül egyik izzadt homlokára
felemelvén kezét katonák módgyára:
„Márs Uramnak, úgymond, parancsolattyára,
ime! készen vagyunk akármelly vitára.”

„Nem vita most czéllya, Vitézek! útunknak,
feleli Márs viszont. Óbester Urunknak
neve napja lévén, tisztye chórusunknak,
hogy köszöntésére mennyünk Hérosunknak.

Nyergeltessük tehát meg paripáinkot,
tegyük meg házánál respectussainkot,
s eldalolván neki szép cármennyainkot,
kérjük kegyelmét és pártfogásainkot.

Apollónak ugyan készül ő Nagysága,
hogy minket megjátszon asszony furcsasága:
mert abban sántikál tudós hamissága,
hogy enyimnél jobban ragyogjon országa.

Azért tehát velem akar osztozkodni,
az aprekalásban hozzánk ragaszkodni,
így Urunk szívébe bellyebb lopódkodni,
s végre talán rajtunk diadalmaskodni.

De én ötet hozzá közel sem ereszttem,
s egész hatalmomot ellene terpeszttem:
mert ha jussaimtól jól el nem rekeszttem,
kevés üdő múlva, tudom, mind elveszttem.

Adgy neki egy kis helyt ma irgalmasságból,
holnap megkívánnya szoros igazságból,
holnap utánn pedig kivet a jószágból,
valamint a tótról mondgyuk nyájasságból.

Mennyünk hát!” s ezt mondván, elmegy seregével.
A szín bevonatván az elő-sergével,
musika hallatik. Majd ennek végével,
Apollo jelen meg a Músák népével.

„Hiába Márs! úgymond, vad ellenkezésed!
Nem viszi azt végbe sem vitézkedésed,
sem kéz alatt való friss mesterkedésed,
hogy közös ne legyen szép nyerekedésed.

Megelégedhetsz te Bajnokunk kezével,
melly felékesítve van szép fegyverével.
Én is meg elégszek osztán bölcs fejével,
s tanúlt emberekhez hajlandó szívével.

Te nem akarsz velem carment felmondani;
sőt hozzá sem akarsz engem bocsátani:
azért paripádra látlak felugrani,
s népeddel nélkülem hozzája szállani,

De mind haszontalan! Ne kezdgy asszonyokkal,
hanem tarts te inkább szemesebb párttyokkal.
Egy asszony kilencszer megcsal szép módokkal,
még te egyet fordúlsz karddal, pisztolokkal.

Azért hát Músáim! tik ne búsúllyatok.
Pejgazosra velem mind felugorjatok,
s kik mellém nem fértek, nyakára másszatok,
vagy hosszú farkába megkapaszkodgyatok.

Mint a nyíl, ugy fogunk Urunkhoz szállani,
s nálla Márshnak úttját el fogjuk állani,
s ha velünk nem akar osztán is tartani,
majd akkor más fortélyt fogok tanácslani.”

Meghajtván egy Músa térgyét e szavára:
„Nagyságodnak, úgymond, igazgatására
haggyuk mink magunkot, s parancsolattyára
felülünk azonnal Pejgazos hátára.

Sebesebbek ennek ezerszer szárnyai,
mint Márs lovainak legfrisebb lábai.
Úgy Nagyságodnak is bölcs gondolattyai
frisebbek mint Márshnak tanácskozásai.”

Ez volt a második felvonásnak vége,
mellyből kiragyogván Mátyás elméssége,
s a Drammatikában nem vártt mestersége,
új brávókra kapott tudós dücsőssége.

A harmadik actust ismét Márs kezdette.
Újját, ammint sétált, homlokára tette,
fejét gondolkodva hányta és vetette,
s végre haragosan e szókat ejtette:

„Ha boszorkány volna Apolló Nagysága,
nem lehetne, úgy se! nagyobb gyorsasága.
Friss paripáinknak olyan hamarsága
hozzá képest, mint a számár lassúsága.

Már ő régen itt van a Músa lyányokkal:
mink csak most érkezünk izzadt homlokokkal.
Pedig úgy nyargaltak tátosink urokkal,
az ördög sem jobban a boszorkányokkal.”

Bejön egyik vitéz ezen mondására,
s „nagy Apolló, úgy mond, Mars udvarlására
akar lenni.” - „Jöjjön!” feleli szavára
Márs mord tekintettel, s leül trónussára.

Apolló belépven, mosolyog mérgére,
nagyon mély térgyhajtást vet tiszteletére,
s hanyatt dül szegényke a szín közepére,
szinte megnyökkenvén véletlen estére.

Kikapván Rikóti mind a két karjával,
meg akarja estét gátolni markával,
de székébe akad nagy sarkantyújával,
s a lyány mellé zuhan iszonyú lármával.

Igy omlik a boglya tövétől messzére,
melyet a pór görbén rakott mezejére,
mikor a vak szélvész csatázván kényyére,
sebesen rá rohan görnyedt gerinczére.

Hangzott a tapsolás a nagy hahotával,
harsogtak a brávók sok nyájas mondával,
még végre nagy Mársunk felkelvén társával,
az Uraságokhoz fordított orczával:

„mink ezt nem akartuk, úgymond, producálni!
De a hol remeket akarunk csinálni,
ammint Nagyságtok is hallyák prédikálni,
ott szokott az ördög leginkább vájkálni.”

Mégy nagyobb lett erre a köz nyájaskodás;
Rikótiban pedig nőtt a sopánkodás,
s a bocsánat-kérő néma rimánkodás,
még végre megszünvén a víg zavarodás,

„no csak tovább” úgymond szép Apollójának,
ki töstént hódolván prancsolattyának,
folytatásához fog alak-játékának,
ilyen okát adván látogatásának:

„Megelőztem ugyan ide Márs Uramat,
sokkal sebesebben végezvén útam.
Elmondhatnám nála nélkül is dalamat,
de jobb, alku által megnyerni jusamat.

Óbester Urunknak nagy a vitézsége:
karja tehát legyen az Úr dücsössége.
Szívére, fejére nincs Mársnak szüksége:
ez hát Apollónak legyen öröksége.”

„Nem, nem! én belőlle semmit sem engedek,
kiáltva Márs viszont. Inkább meggöbbedek.
Apolló Asszonytúl még meg nem ijedek:
azért Nagyságátúl törvényt nem szenvedek.

Ez az én törvényem!” s ezt mondván, kezével
megüti a kardot. „Ennek segédgyével,
akármit kohol más ellenem eszével,
paksust írok neki pokolba vérével.”

Músáit kiáltván e fenyegetésre
Apolló, s ezeket látván az intésre
érkezni: „mink, úgymond, fegyverviselésre
nem termettünk, hanem bölcs vetekedésre:

azért hát Músáim! mondgyatok okokat:
mért kívánhatok én Márstúl illy dolgokat?
és hogy meg kell adni másoknak jussokat;
másképp ők is vetnek miénknek gátokat.”

„Mit? Nekem, úgymond Márs, argumentumokat?
Betömöm, ne búsúlly, mindgyárt bölcs szájokat.
Vitézek, gyertek be, húzzatok kardokat,
s vigyétek profúzhoz e tudós lányokat!”

A héros nép tehát kirántván kardgyait,
mihelyt Mársnak hallja comando szavait,
berohan, s elkezdvén harc-visításait,
meg akarja lepni Apolló lányait.

Ámde Birgitának titkos tanácsából,
új kilenc leányka tör ki a scénából,
kiknek edényeket adott a konyhából,
megtöltvén vízzel a háznak kútyából.

Várták a kis Músák a segedelmeket,
s kikapván zsebekből a bodza-csőveket,
felszíjják ezekkel hamar a vizeket,
s teli lövik vele a héros szemeket.

Váratlan védelem volt ez Márs népének,
s lobbant is már lángja bosszúló mérgének,
de még öszve szedte erejét eszének,
meg új kilencz lövés jött nyíló szemének.

Nagyobb részént tehát szaladni kezdenek.
Csak négyen maradtak, kik harcra keltének.
De a szemes lyánkák mind öszve sürgenek,
s edényekből rájuk sok záport öntenek.

Ők is megszaladtak csakugyan végtére,
Eleget kiáltott Márs futó népére,
elég szitkokot hányt a lányok fejére,
de senki sem hajtott mord mennydörgésére.

Az Uraságoknak hallván kaczagását,
enyhültni érzette belső háborgását,
s végre nem tarthatván ő is mosolygását,
„elrontották, úgymond, a játék járását,

azok a kis szajhák bodza puskájokkal!
Nekik kellett volna a nyúl bajnokokkal
pardonrúl tractálni mint hódítókkal;
úgy mehettem volna Apolló annyokkal

én is osztán kívántt békesség-kötésre.
No de semmi! Lépjünk a vég jelenésre!”
Újjra elfakadván szíves nevetésre,
biztatták az Urak a befejezésre.

„Apolló Asszonyom! úgymond hát végtére,
láttya, hogy rabságot hozott bölcs népére!
Azért hát javaslom, térjen meg eszére,
s ne vággyon olly mohón Márs Úrnak kincsére.

Azonban, ha tetszik meg is alkudhatunk.
Mink egymásnak úgy is sokat szolgálhatunk.
Ha tehát örökös frigyét csinálhatunk,
talán könnyebben is megboldogúlhatunk.

Legyen hát Apolló Mársnak felesége.
Óbester Urunknak híres vitézsége,
s világos fejének sugár bölcsessége
így mind a kettőnknek lessz köz dücsőssége.”

Kezet csap Apolló a hadnak urával,
„s Isten neki! úgymond szemérmes orczával.
Parancsollyon az Úr Apolló lantyával,
én is fogok élni Márs Uram kardgyával.

Dalollyuk el már most köszöntő versünköt,
s ammint öszveadtuk szent frigyre kezünköt,
úgy öszve kapcsolván szivünköt lelkünköt,
Obester Urunknak tegyük meg tisztünköt.”

Rá kezdenek tehát egy hosszú ódára,
a búcsúztatóknak szokott nótájára;
felosztván mgokot, Márs a mély kontrára,
nagy Apolló pedig a vékony primára.

Szembe tűnt a Contrast. Szomorú nótájok,
s víg köszöntésekkel megrakott ódájok,
ama szép Elmének lehetne mustrájok,
kiknek minden újtúl irtózik hárfájok.

De Horáczí még is, nem szemtelenségből,
hanem csak egyedül tudós hevességből,
melly csudát csinálván minden régiségből,
csúfot szeret üzni az új elmességből,

„A la moderne!” úgymond fojtott kaczagással,
Azután a Paphoz fordul mosolygással,
s meg a Kapitányhoz kérdő salyagatással,
ki a Nézők között támadó zajgással

elnyomatni látván Rikóti ódáját
s mosolygva fogadván Horáczí tréfáját,
a szálába kullog, meggyújtja pipáját,
s át kezdi gondolni jövőendő pályáját.

Amaz is hát töstént hozzá sompolyodik,
a multság ellen nagyon panaszkodik,
a moderna iránt satiricuskodik,
a régiről pedig adorátorkodik.

A Kapitány soká hallgatván szavait,
megvonnya némellykor mosolygva vállait,
de végre nem győzvén triumfálásait,
imígy feddegéli tétovázásait:

A régi Görögnek sok rapsodiája,
vagy chórussainak tragicus nótája,
mellyhez accord nélkül hangzott musikája,
nem volte csekélyebb mint Mátyás ódája?

Vallyuk meg magunknak a tar igazságot,
s ne magasztallyuk úgy a görög óságot,
vagy a még csekélyebb régi deákságot,
hogy lenyomjuk vele a mostaniságot.

Mikor mesterei az Argívusoknak
szímetriát adtak a rajzolt tagoknak,
emelő árnyékot a festett lapoknak,
s indulatosságot az ábrázatoknak:

mikor úgy alkották az épületeket,
hogy megelégtvén a köz szükségeket,
szembe is tüntessék ama mértékeket,
mellyek szülni szokták a kül szépségeket:

mikor unisone zengtették lantyokot,
hogy el ne tévesszék eggyügyű dallyokot,
vagy három scálára osztván a hangokat,
megkülömböztették a moll s dúr módokat:

mikor mértékeket adtak verseiknek,
tüzes czikornyákat köz beszédgyeiknek,
hogy így, elragadván szívét népeiknek,
hitelt nyerhessenek tündér meséiknek:

akkor elbámulván az új szépségekre,
kik pártosan néztek e nagy mesterekre,
munkáikra pedig mint fő remekekre,
versengve fakadtak a dicséretekre.

Igy mondgyák mesternek sokan kántorjokot,
ha jobbacskán veri nagy orgonájokot,
s hazugnak csak akkor érzik lármájokot,
mikor zengni hallják a nagy *Motzártokot*.

Ha most sírjaikból azok felkelnének,
kik préciói voltak a Görög eszének,
tudom, hogy azokra még jobban hűlnének,
a miket most alkot fénnye az elmének.

De a mit hirdettek hajdan írásaik,
felkapták azután deák inassaik,
s Róma este után barbarus majmaik,
sőt még ezeknek is vad maradékaik.

Csak uralkodásra vágyván e nemzetek,
s harczra, vadászatra enyészvén életek,
elsínlettek nállok minden szép termetek,
s nem váltak agyokból hanem csak szemetek.

Azért ne csudálljuk azoknak szavait,
kik az ó précióknak olvasván sorait,
ollyaknak hirdették a Görög fájait,
mellyeknek elérni nem lehet bájjait.

Ők sem tudhatták még a homály korában,
mi az igaz szépség egész pompájában?
s mire mehet az ész férjfiabb korában,
melly akkor elzárva szunnyadt bimbójában?

Végre, hogy ezen ész fel kezdett viradni,
méltán jónak vélte, csak abban fáradni,
hogy az igaz szépség fel tudgyon támadni,
melly elől a vadság el szokott tikkadni.

Azért hát a régít dicsérni kezdette,
a görög munkákat fő mustráknak tette,
s fáradozásának nagy hasznát is vette,
mivel az elméket arra ingerlette,

hogy elhagyván lassan tévesztő útt'yokot,
ott keressék inkább fő oskolájokot,
hol az ó Görögök formálván magokat,
gyönyörködtetőknek tették munkájokot.

A nagy Természetnek értem oskoláját.
De mivel ez sokban megtartya formáját,
sokban változtattya naponkint orcáját,
hallyuk meg ez iránt az ész reguláját.

A mik most is hordgyák a régi formákat,
kövessük azokban a görög mustrákat,
ki nem gondolunk mink soha szebb orcákat,
sem a tagok között szebb szimetriákat.

Az építésben is szépek mértékeik,
jók a musikában első lépéseik,
a metrumra nézve kiesek verseik,
a kifejezésben igazak nyelveik.

Helyesen rajzollyák az indúlatokat,
ammint elborítták az ábrázatokat.
Hű öcsettel festik a változásokat,
mellyek szülik, nyövik az alkotmányokat.

De a mik elhagyták régi formájokat,
tökélletesb póczra emelvén sorsokat,
ne járjuk ezekben a görög nyomokat,
hnem csak annyiból kövessük módgyokat,

hogy a minéműek a tárgyak magokban,
ollyanoknak haggyuk a rajzolatokban.
Sok változás történt az országlásokban,
sok ötöllök fogva a köz szokásokban!

Ábéczének lellyük bölcs hagyományokat,
ha most megtekintyünk a tudományokat;
hiányos kezdetnek szűk ethicájokat,
ha melléjek tesszük a mai jusokat.

Melly nevetségesnek tenné az munkáját,
ki vén Homérusnak követvén példáját,
parasztanak rajzólná egy Marsalnak száját,
kofáknál nyelvesbnek tiszt-öves gárdáját?

s annak ne ne vessük púposkodásait,
ki az ó Görögnek vad szabadságait,
a római népnek szilajkodásait,
s vak kormányaiknak imádgya gáncsait?

s ki hogy elhitesse velünk a mondákat,
mellyekkel feddezi a mai hibákat,
régiekből pökdös auctoritáskakat,
nem lelvén fejében fontosabb próbákat?

Az olvas haszonnal classicus óságot,
a ki már ösmervén a mai világot,
ki tudgya amabbúl szedni a virágot,
s elmellőzni benne a rozsdás zsibságot.

E regulák szerint zsengvén a szépségek,
lábra emelkedtek a szép mesterségek,
kegyesen terjedtek az érzékenységek,
versenyre élledtek a bölcs elmésségek,
még végre megnyíltak az észnek rügyei,
mellynek a Görögnél nem voltak nedvei,
a képzésnek lévén vak repülései
nálla minden szépnek legfőbb érdemei.

Igy jutott a pictor a perspectivához,
a musika-szerző a harmóniához,
az építő-mester ökonomiához,
a poéta pedig filozófiához.

A régi mesterek nem tudták ezeket;
nem tudtak sok egyéb mester lépéseket,
mellyek rendbe szedvén a vak képzéseket,
ésszel koronázzák az új szépségeket.

De mit is kínozom az Urat illyekkel?
Nállam nélkül felhagy a régi szépekkel,
s akarva kezét fog az újjabb bölcssekkel,
ha megösmerkedik a mai nyelvekkel.”

Horácz ezeke koránt sem hallgatott,
hanem mindenfélét öszve hordogatott,
s a régiek mellett addig harczolgatott,
még a bölcs Kapitány unalmat mutatott.

Térjünk tehát tölle mink is az ódára.
Az új pár eljutván a végső strófára,
az Óbesterhez ment kézcsókolására,
ki szép köszönetet mondott munkájára.

Az Urak azután a szálába gyültek,
s mivel a folyosónn nagyon meghevültek,
a kész fagyadékhoz örömmel repültek,
s végre külfömbféle tréfákra üdültek.

Csak bús Rikótiné aggódott magában,
félre vonván magát a cseléd szobában,
s meg nem emészthetvén semmikép gyomrában,
a mit hallott s látott a comédiában.

Pinty Apollóna volt oka haragjának,
hogy szeme láttára annyi sok Dámának,
olly könnyen engedvén Rikóti szavának,
egybekelést ígért más asszony urának.

Mátyás bedobbanván e gondolattyára,
„no mit mondasz, úgymond a comédiára?
Csak haragszok mégis a kilencz Músára,
hogy úgy elrontottak mindent utóllýára.”

Fenyegetvén erre az asszony újjával:
„Apjok, Apjok! úgymond szomorú orczával,
megszomorított Kend uj házasságával,
avval az úrias ifju lyánkával!

Ez hát Kelmednek kegyes pátrónája,
kinek országárul annyit járt a szája?
Ez a pojétáknak szárnyas parípája,
kinek Kend örömet lenne lovászkája?

Allig várják Kentek, látom, halálomot:
de biz én felteszem minden vagyonomot,
hogy még be sem lepi az új fű síromot,
megsirattya Kelmed farba-rúgásomat.

Nem Kennek való ő úri kantussával;
s gyermek is; teli van a hejehujával.
Óh! tik szegény árvák ilyen mostohával!”
s erre sírva fakad három magzattyával.

„Ugyan, úgymond Mátyás, ne rontsd el kedvemet!
Hát még sem ösmered hozzád hű szívemet?
Hogysem másnak adnám valaha kezemet,
inkább megnyíratnám barátnak fejemet.

Hisz ez csak játék volt! Az illy komornának
az órra sem áll úgy, mint ama Dámának,
ki szép vidékiben Parnasszus csúcsának,
nagy nevét viseli a Músák Annyának.

Látod, én sem vagyok a hadak istene!
Azért hát a dolgot nevetned kellene.
Olly Apollót, mint ő a papnak tehene,
s Márst is ollyant, mint én, kaczagva ellene.”

Még így enyhítgeti gondgyát bús párjának,
érkezését hallya Pinty Apollónának,
ki nevét kiáltván a hadak urának,
egyszerre közepénn terem a szobának.

Megsejtvén Mátyásnét, neki rugaszkodik,
gyermekes örömmel reá kapaszkodik,
ettől Pannához fut, belé ragaszkodik,
s már evvel már avval vígan csókolkodik.

„Gyertek hozzám, úgymond, Mátyást öltöztetni!
Tudsz már, Panna lelkem! ügye férczelgetni?
Kötni könnyen tanúlsz! mosni, ágyat vetni?
Hm! négy holnap alatt hajt is tudsz égetni!”

Azutánn ajakát illetvén újjával,
s alacsonyabb hangra leszállván szavával:
„most szóllottam úgymond, a Kisasszonykával.
Haj? be megvígasztalt tudósításával!

Kürtösim kapja el itt a kántorságot!
Ő tanította rá kinn a jobbágyságot,
hogy küldgyön be mára dalló társaságot,
melly megüdvözöllye a jó uraságot.

Pannát megtanítom komorna munkára,
s mihelyt alkalmas lesz hivatalyára,
Kürtösi keze lesz hűségemnek ára,
s nagy ebédet adnak mennygzőm napjára.”

Ezt mondván, magához viszi mindnyájokat,
s tánczolvá megfogván váltólag karjokat,
csókokkal köszöni a szép mondásokat,
mellyekkel mutattyák jó akarattyokat.

Azutánn Rikótit eggy székre ülteti,
a hajpor palástot agg nyakába veti,
haját papírusba mind betekergeti,
s végre meleg vassal fodrokra égeti.

X. Dal.

Azalatt az Urak kik kártyát jászottak,
kik eggyrűl vagy másrűl okos szót váltottak;
kik baráttaikkal fel s alá mozgottak,
kik meg az ablakban eggyütt dohányszottak.

A Plébános pedig fél-komor orczával;
mintha tusakodna mély gondolattyával,
eggy ablak-rámának megdűlvén hátával,
s a Kapitányt látván menni Birgitával,

„ha nem alkalmatlan a Kisasszonykának,
engedgye meg, úgymond, szíves szolgájának,
hogy eggykét szót mondván bölcs Kalaúzzának,
részesse lehessen társalkodásának!”

„Tiszta szívbűl! úgymond amaz kegyességgel,
a Plébános felé térvén sietséggel;
úgy is nehéz bánni lyánnak Vitézséggel,
ha felfegyverkezve nincsen Bölcsességgel.

Avvagy talán nekem nem kell azt hallani,
a mit Vitézemnek akarna mondani?”
Mire a Plébános gyengén mosolygani,
s mentegetésére imígy kezd szóllani:

„A Kisasszony előtt nincsenek titkaim.
Mátyásrűl támadtak új scrupulussaim;
s nehogy tán unalmat szűllyenek szavaim,
csak rövidek lesznek tanácskozásaim.

Soha úgy poéta el nem ragadtatott,
soha mint Rikóti, meg nem bódúlhatott,
móta neki a bér adjudicáltatott,
mellyre, mint fő kincsre, már régen salyगतott.

Attúl nem ok nélkül kell tehát tartani,
hogy mihelyt a laurus fejénn fog ingani,
ama' kis észtl is meg fogja fosztani,
mellyel meg akarták az Egek áldani.

Igy jut a vad bika vég bódulására,
ha lebegő rongyok akadnak szarvára;
így bódúl a macska kerengő tánczára,
ha papíros rojtot függesztünk farkára.

A poézis ötet régen megrontotta,
rossz gazdának tette, megnyomorította,
cselédgyétül szívét elszilajította,
s még tisztségében is eltébolyította.

Mit várhatunk tőlle, ha majd laurussában
kevélykedvén egyszer, mint legfőbb javában,
az fog forni végre zavaros agyában,
hogy dúzs-gazdag úr lessz Apolló honnyában?

Naponkint láttuk azt a nagy Tudósokban,
s kivált a classicus poémátorokban,
hogy fűlig úszkálván oskola-porokban,
nyomorúlt autómák minden más dolgokban.

Sem Isten sem ember nem veszi hasznokot:
mert felleget várakba emelvén magokot,
nem a józan észnek reálításokot,
hanem a képzésnek alkotnak bábokot.

S ezeknek majmaik mire mehetnének,
kik csak árnyékaik a képző elmének?
Az ilyen fél bölcsek több hasznot tennének,
ha pennás kezekbe gereblyét vennének.

Én tehát Mátyásnak koszorúzására
úgy nézek mint végső bolondítására,
mellyből sok rossz forrhat valamint magára,
úgy szegény házának jövő sorsára,

hogyha ki nem vallyuk a játék végével,
hogy csak tréfát üztünk poéta fejével,
és hogy soha nem nyer fél annyit versével,
a mennyit egy rossz pór munkás ekéjével.”

A Kapitány erre felvetvén karjait,
s megéréntvén vele a Papnak vállait,
„tisztelem én, úgymond, az Úrnak szavait,
emberségből tudván eredni gondgyait.

Nem is mondok ellent okoskodásának,
mellyel vészt jövendől Rikóti agyának.
Csak azt engedgye meg szíves barátságának,
hogy más formát adgyon végső tanácsának.

Olly kórságnak tudgyuk a vélt tudósságot,
melly ellen nem lelni külső orvosságot:
arra kell hát birnunk az illy bolondságot,
hogy maga magának tegyen igazságot.

Mondhattyuk ezerszer Rikóti Mátyásnak,
hogy csak laptája volt a nyájaskodásnak;
és hogy fejedelme a verskoholásnak
puszta léleménnye az elmefutásnak;

el nem hiszi soha igaz beszédünköt,
s mind füstnek eresztvén józan intésünköt,
irígyeknek fogja tartani szívünköt,
s más útonn játsza meg ügyekezettünköt.

Vagy tegyük, hogy végre hitelt ad szavunknak;
mi haszna, lessz vallyon igaz vallásunknak?
Szívéhez az utat elzárván magunknak,
helyt ő többé nem ad szíves tanácsunknak.

Hallya tehát az Úr az én plánumomot,
hogy akarom észre hozni Mátyásomat,
szinte csak folytatván mai játékomot,
a nélkül hogy lássa orvosló czélomot.

A jövő szüretre szomszéd jószágomban,
hogyha Isten megtart mostani karomban,
mulatságot adok nyári hajlékomban,
melly csak imént épült kül majorságomban.

Elkészítvén előbb számos vendégemet,
hogy secundálhassák mesterkedésemet,
imígy intézem el ügyekezetemet.
Elküldöm Mátyáshoz egy hű emberemet,

ki hozzá érkezvén fél-képű lárvában
s hogy meg ne ösmerje, idegen ruhában,
hírül adgya neki jó deák prósában,
németes accentust majmozván szavában:

hogy nagy Apollónak parancsolattyára,
elviszi mgával Parnassus csúcsára,
hogyha egyébaránt fél-lárvát órrára,
s német ruházatot kész vonni magára.

Megütözik ebben, tudom, magyarsága:
de mivel Parnassus egész boldogsága,
nem lessz tán erősebb hazafűsága,
mint nagy Apollóhoz hű hajlandósága;

s kivált ha majd hallya, hogy a fő lantosok,
vagy akármely egyéb classicus tátosok,
mint németben járnak, mint a nagy orvosok:
ellenkezései nem lesznek fontosok.

A conditiók közt az is lesz végtére,
hogy kezkenőt kötni engedgyen szemére:
nem lévén az méltó e nagy szerencsére,
a ki szét tekintget bármely más csecsére.

Mind vaknak kell lenni a nagy poétának:
mert ha ők az észnek napjánál látnának,
a képzés szárnyainn nem bolyonghatnának,
s felségesben, mint mink, nem írkaíhatnának.

Vak volt nagy Homérus, mind a két szemére,
Vakon jutott Milton classicus hírére.
Vakság birta Pfeffelt poéta reptére,
mellybűl nagy dücsősség származott nevére.

Három nappal előbb fog ő elindulni,
s bérlett szekerekenn már félre rándulni,
már az országútra meg vissza fordulni
még nállam a vendég öszve fog tódulni.

Én ezeket aztán elküldöm estvére,
szőlő hegyecskénknek berkes tetejére,
mikor épen a hold feljutván töltére,
tellyes sűgárt vetend a földnek színére.

Eggy omlékony kastély áll ott ó pompában,
compossessoromnak erdő-járásában.
Csak egynehány szoba van még bal szárnyában,
s eggy szörnyű nagy szála ránczos homlokában.

Benne van lakása egy vagy két vadásznak,
kik, ha más vad nincsen, legalább nyúlásznak;
körülötte pedig eggy jobbágy juhásznak,
eggy fő majorosnak s egynehány kanásznak.

A vendég itt marad vagy por-palástyában;
vagy, ha inkább tetszik, szebb dominójában,
eggyik németesen, másik slafrokjában,
s ki nem vévén senkit, mindnyájan lárvában;

Én pedig felöltvén farsangi ruhámot,
s fejemre feltévén doktor parókámot,
s hegy oldalában ütöm fel tanyámot,
s ott várom meg magam inas poétámot.

Az erdőbe jutván, feloldom szemeit,
megmutatom neki a Músák telkeit,
hol megvendégelvén Apolló hűveit,
osztogatni szokták Castalis vizeit.

Nézze Ked Homérust aggott Músájával,
a ki amott útat tapogat bottyával!
Meg amott is egy pár! Plautus Thaliával.
Itt meg Virgilius híres Petrarkával.

Igy tömöm meg fejét eggyenkint azokkal,
kiket megsajdítunk sétálni társokkal,
mélyen tanácskozni lárvás Músájokkal,
vagy bús rejtekekben küzködni magokkal.

De vele magamot meg nem ösmertetem,
nyelvemet mindvégig deákul pörgetem,
s még a látandókra eszét készítgetem,
hogy nyelveket nem tud, nagyon feddegetem.

Kapujához jutván az ó palotának,
első látására az új poétának,
hír adatik töstént a Költők nyájának,
harsogása által eggy fa trombitának.

Öszve gyűlvén tehát a kapu bóttyába,
s kiki kezet nyomván Rikóti markába,
felvezettyük némán a pompás szálába,
s mihelyt nagy Apolló beül trónussába,
prezentálom Mátyást eggy deák ódával,
letérgyepeltetvén czeremóniával.
Felel a királyné egynehány szócskával,
s megérénti fejét tudós sceptrumával.

Térgyérül azután felintem lábára,
s kegyes Apollónak parancsolattyára
mind letelepedvén több cifra szófára,
őt is leültetem az inas lóczára.

Apolló megkérdvén kegyelmes orczával,
mikép elégszik meg Mátyás új sorsával,
móta tündérkedvén dücső laurussával,
az Óbester Urat mulattya lanttyával?

Megfelelek neki Rikóti nevében:
hogy a laurus ugyan legfőbb kincs szemében,
hanem inkább élne Parnassus berkében,
mint akármelly Úrnak legjobb tisztségében.

Erre majd Apollo imígy fog szóllani:
A ki Parnassusonn akar megszállani,
Uraknál kell annak lantot gyakorlani,
s dallyával czéhemnek sok hasznót hajtani.

A kiket itt Kelmed szemlél udvaromban,
vagy herosok voltak némelly bölcs harczomban,
vagy megöregedvén hű szolgálatomban,
pensióra kaptak paradicsomomban.

Mert az egész világ mind az én országom,
hol széthányva szolgál tudós társaságom;
Pindus hegye pedig földi menyországom,
hol bérét veendi lantos jobbágyságom.

Járjon el hát Kend is új hivatalyában,
az Óbester Úrnak főnemes házában.
Mennél hűvebb lessz Kend poétaságában,
annál szebb bére lessz a Músák honnyában.

De ne csak versekkel szolgállyon Urának.
Gondgyát is viselje úri udvarának,
s jó példákot adván a többi szolgának,
mintegy lelke legyen a házi munkának.

Azt pedig, kívánom, tegye fő gondgyának,
ha lakossa lenni Parnassus csúcsának,
s kegyelmébe jutni akar a bandának,
melly itt udvarolgat a kilencz Músának,

hogy eggy újjabb nyelvonn tanullyon szóllani.
Rómának nagy teste lassankint omlani,
s több új országokra elkezdvén oszlani,
nyelve is elkezdett vele hanyatlani:

de halála utánn hajdani annyának,
sokáig szolgált még új Európának,
úgy mint köz eszköze a politicának,
a relígyiónak és a culturának,

s megszülvén azalatt sokféle lánnyait,
mellyeknek beszítta egyszersmind mocskait,
hanyatlani látta hajdani bájjait,
nponkint gyengülni vedlékeny szárnyait.

Lyányai elvégre megtelvén bájjokkal,
filozófiával, nagy gondolatokkal,
új udvarisággal, szép fordulásokkal,
verset kezdtek futni haldokló annyokkal,

s fel is múlták szegényt közepénn úttyának,
díszével az olasz harmoniájának,
a német és anglus mély gravitássának,
a franczia pedig friss módosságának.

Mikor a Magyarok új hont kerestének,
s új Európában letelepedtenek,
még akkor e nyelvek fel nem serdültenek
s az ország dolgai deákul mentenek:

ők hát frígyre lépvén e sok nemzetekkel
könnyen felérhették rügyező eszekkel,
hogy élni kívánván ennyi frígyesekkel,
meg kell ösmerkednek köz deák nyelvekkel.

Ez végre kihelvén az új országokban,
az anya nyelv zengett a processusokban,
a társalkodásban, a tudományokban,
a francia pedig a főbb udvarokban.

Elterjedt ez hamar új Európában.
Sürgött a német is mindenütt nyomában.
Utánna az olasz *bouffon* kápájában,
s végre az anglus is imponens *gownny*ában.

Igy tehát a Magyar sem deákságának
nem veheti hasznát, sem magyarságának,
ha példája szerint sok bölcs szomszédgyának,
utat e nyelvekhez nem csinál magának.

Deákúl azóta nem szólnak Músáim;
új nyelvekenn zengnek régi poétáim,
németek, anglusok legbölcsebb mustráim,
olaszok, francziák leghűvebb szolgálaim.

Ezek a deáktúl már úgy elszoktanak,
hogy, ha valakitül más szót nem hallanak,
hidegvérűséggel vállat vonítanak,
s mint vad barbarusra nevetve salyganak.

Láttya Kend ezekbül okát mondásomnak.
Lakossa nem lehet Kelmed udvaromnak,
ha eleget nem tesz e kívánságomnak.
Ez condíciója legfőbb fávoromnak.

Most, hogy reménységet jövendő bérére,
just lantossaimnak bölcs szövetségére,
s instructiót adgyak poéta tisztjére,
felhívtam Kendet Parnassus hegyére.

Vegyen Kend kóstolót az ambroziából,
paradicsomomnak édes nectarjából,
híres chórusomnak szép musikájából,
s nyájas Músáimnak eleven tánczából.

Erre egy komorna kijön egygy táczával,
megkínállya Mátyást egygy szelet tortával,
s egygy serleg tokaji jó essentiával,
térget hajtván neki mosolygó orczával.

Mikor ez történik a gála szálában,
musika kezdődik a szomszéd szobában,
teli érzeménnyel melodiájában,
hangolvadásokkal harmoniájában.

Egynehány pár végre, Apolló szavára,
egybe kerekedik egygy magyar contrára:
mert a mesterséges angloisnek trucczára,
a magyar is képes az ilyen rámarra.

Ez alatt némellyek Mátyáshoz sürgenek,
németül, olaszúl eggyet mást kérdenek,
de mivel deákul eggy szót sem értenek,
órr-fintorgatással meg tovább pörgenek.

Apolló végtére azt mondgya Mátyásnak:
Láttya Kend mustráját ama vígodásnak,
melly bére Pindusonn a versdalolásnak,
ha nyomainn marad a régi szabásnak.

Részes lessz Kend benne annak üdejében,
csak járjon el hüven, mint eddig, tisztyében.
Semmi egyéb Kennek ne legyen fejében,
hanem hogy urának maradgyon kedvében.

Ő a Kapitánynak invitálására,
holnap elérkezik ennek jószágára,
hol már kész is minden dúzs fogadására,
s még a borszüret tart, víg mulatására.

Kennek tisztye tehát azt hozza magával,
hogy nyomában legyen mindenütt lanttyával:
de mivel száz órát tölthetne úttýával,
s még sem érne oda a legjobb postával,

Pegazus lovamnak üllýön Kend hátára.
Máro lovászomnak parancsolattyára,
ki nagy tátost ellett Trója romlására,
elviszi ő Kendet vég státiójára.

Csak mivel még Kelmed sem sebes repteit,
sem fent nem ösmeri felleg ösvénnyeit,
kösse be magának, javaslom, szemeit,
ne hogy megújjítsa Faeton esteit.

Apolló törötten s rossz deák prósában
szóllván poétánkkal e comédiában,
fordulás történik, jól tudom, agyában,
s nem fog többé mennyet látni Pindussában.

Ezzel úgy vezetem a hegynek allyára,
ammint kötött szemmel felvittem csúccsára,
s felültetem alól eggy fa machinára,
melly rá lessz állítva eggy birucs szíjjára.

Hátánn eggy nyereg lessz, kétfelül karfával,
kengyelszíjak helyett eggy pár tarisznyával,
mellybe bebújhasson harisnyás lábával,
s hátul, mint eggy karszék, ellenző deszkával.

Jó nagy szárnyakot is tetetek szűgyére,
mellyek négy lovamnak friss ügetésére,
mikor négy kerekenn elviszik helyére,
szellőt csapdossanak Rikóti képére.

Veszedelem nélkül ülvén paripáját,
s egy selyem kantárral zabolásván száját,
kitölti reptével rétemenn óráját,
s eléri végtére falunknak útszáját.

Házamnál megszállván egy külön szobában,
s ámulást sajdítván a cseléd szájában,
azonn fog leginkább aggódni magában,
hogy németnek nézik német ruhájában.

Mink addig a hegyenn folytattyuk tánczunkot,
s a mikor megünnyük mulatozásunkot,
egy kis vocsorával meglepven gyomrunkot,
nyugovásnak adgyuk elfáradtt tagunkot.

Más nap felocsódván, mind máskép öltözünk,
útazó hintókban házamhoz költözünk,
Mátyás jelenléténn rendre megütközünk,
s ruházattya ellen gúnyokat lödözünk.

Elmondgya ő, tudom, mentegetésére,
hogy felvezettetvén Parnassus hegyére,
bölc Kalaúzzának sok sürgetésére,
ilyen ruhát kellett öteni testére.

Sőt ha felbizzattjuk poéta vénáját,
egészen elmondgya bölc avantúráját,
s allig ha nevetni győzzük czikornyáját,
mellyel leírandgya audientiáját.

Én neki azután nyilván gratulálni,
s nagy szerencséjérül kezdek prédikálni.
A Dámák ellenben nagyon protestálni,
s engem vele egygyütt meg fognak rostálni.

Mind tűrhető volna, azt fogják mondani,
a mit Apollóról Mátyás tud szólni:
csak azt ne kellene, fájdalom! hallani,
hogy magyarban hozzá nem szabad szólni.

Nem lehet hát Magyar méltó Pindussára,
ha csak külső ruhát nem von fel magára,
s anyai nyelvünknek minteggy csúfságára,
deákul nem felel deák szózátyára?

nem, ha csak fel nem hágy magyar erkölcsével,
s a mostaniságnak jobb ítéletével?
nem, ha meg nem tömi versét ó csecsével,
melly új nemzetünknek meg nem fér eszével?

Elégedgyen meg Kend zöld borostyánnyával,
úgy mint Apollónak jeles vallásával,
hogy egy rangban van Kend sok nagy poétával,
s ne gondollyon semmit paradicsomával.

Jobb paradicsomok termékeny földgyeink,
édesebb nectarok szőlő terméseink,
ízesb ambróziák szalonnás étkeink,
s legigazabb Músák jól termett Szépeink.

Parnassusért Magyar ne adgya hazáját,
se száz Apollóért eggy ilyen Músáját,
s tépje inkább öszve borostyán káváját,
hogysem bölcs gubáért elvesse ruháját.

A nyájas Dámáknak illy ostromlására,
az Óbester Úr is kiáll a pállýára,
s ház-mester hivatalt tesz Mátyás vállára,
ha keresztet akar vetni Pindussára.

Igy gondolom Mátyást észre téríteni!
Plánom az Úrnak meg fog tán tetszeni,
hogyha nem sajnállya hozzá eszmélni,
a mit rövid szókkal nem lehet festeni.”

Erre a Plébános meg nyugodtt elmével,
kezet fog nevetve Birgita hűsével,
s bizonyossá teszi egynehány ígérel,
hogy ő is megeggyez jó reménységével.

Illy végét szakasztván a csendes vitának,
vezető nyomainn a Kisasszonykának,
szobájába mennek Apollóniának,
hogy rendet szabjanak az esti pompának.

Teli lévén Mátyás sok papíruskával,
s meg nem eggyezhetvén nagy frizúrájával,
úgy mint magyar főre nem való czipőrával,
tusakodott éppen Apollóniával.

A Kapitány tehát fejét megcsóvállya,
komor tekintettel Mátyást megdorgálllya,
s végre a frizúrárt nyilván approbálllya,
mivel Parnassusnak csúccsát páreálllya.

Azutánn meghaggya Apollóniának,
úgy mint nagy Apolló reprezentánsának,
rendét mind Rikóti prezentálásának,
mind a koszorúzó czeremóniának.

A Plébános pedig, ki már meghallotta,
Rikótiné szívét mi gyanú bántotta?
a Barát szavait addig síkárította,
még az asszonyt végre lecsillapította.

XI. Dal.

Az estve azalatt elő kerekedett,
a hevítő napfény mármár szenderedett,
a friss szellő pedig felelevenedett,
s a lankadt világnak hüssel kedveskedett.

A vendégek tehát a kertbe mentenek,
a zöld járásokban szerte széllýedtenek,
még a musicusok egy házba gyűltenek,
s hangszerszámaikonn érzékenykedtenek.

Kies épület ez a kert oldalában,
mellybűl mind a kertet egész pompájában,
mind a kül környékét dúzs gazdagságában,
mind a várast látni szép perspectivában.

Egy pár szép pavillyón tündöklík szárnyainn,
közepett egy portál nyugszik oszlopainn,
narancsfák állanak födele síkjainn,
jól vésett státuák falának csúccsainn:

mert a lapos földél, folyosó formára
felépítve lévén a háznak bótyyára,
a két pavillyón közt, fellegkert módgyára,
alé gyanánt szolgál a promenádára.

Egy gyönyörű szála van felső részében,
sok szagos virágágy fátlan környékében,
kőbűl egy nagy baszén áttalellenében,
s vízszöktető Nimfa ennek közepében.

Szem közt e szép házzal trónus alkottatott,
melly veres posztóval földig bevonatott.
Erre zöld ágakbűl földél formáltatott,
elejébe pedig sok szék állíttatott.

Ez lesz majd műhelye a koszorúzásnak,
melly megígértetett Rikóti Mátyásnak,
mihelyt vége lévén az alkonyodásnak,
csillagja feltetszik a három kaszásnak.

De most a Gazdasszonyt felderűlt orczával
a kertbe érkezni nézzük Birgitával.
Nyomokban a Pap is a bölcs Poétával,
s utánnok az inas egy nyaláb kótával.

Szétküldvén az Asszony egynehány szolgálkot,
megemlékezteti rendre a Dámákat,
hogy félbe szakasztván a promenádákat,
jőjjenek hallgatni magyar áriákat.

Szellője miatt is a hűs éjszakának,
a szíves ajánlás tetszett mindnyájának,

de leginkább tetszett a házi gazdának,
ki nagy baráttya volt az illy partiának.

Öszve gyűlvén tehát mind a nagy szálára,
s a kar reá kezdvén a ritornellára,
felkészül Birgita emez áriára,
mellyet Motzárt szerzett Pamína számára:

„Tünnyetek ti bús szívemnek
áltató reményei!
Nékem többé hű tüzemnek
meg nem térnek kéjjei.
Ah! teérted folydogálnak,
jó Tamíno! e könyek,
még keservim a halálnak
hüs sírjába döntenek.”

Tapsoltak mindnyájan az Énekesnének,
ki hajlékony hangját csudálván mellyének,
ki érzékenységet kifejezésének,
ki meg pontosságán üdő-mértékének.

Víg ingerlésére a házi Gazdának,
neki estek sokan a bölcs Poétának,
hogy ő is kövesse nyomát Birgitának,
eldallása által eggy szép áriának.

A Kapitány magát nem soká kérette,
s mivel Madarásszát Motzártnak szerette,
ezt magyar dalokban imígy hímezgette,
a síp-pasást pedig közbe fütyülgette:

„Madarfogásból élek én,
s örömmel végzem tisztemet.
Jól ösmer engem minden vén,
s a gyermek hordgya híremet.
Tört vetni, csálni jól tudok,
s nem rosszul fúvom sípomot:
azért a czifra tollasok
el nem kerülik markomot.

Madarfogásból élek én,
s örömmel végzem tisztemet.
Jól ösmer engem minden vén,
s a gyermek hordgya híremet.
Csak volna olyas eszközöm,
melly fogni tudna lányokat!
Naponkint eggy nagy börtönyöm
elnyelne száz illy foglyokat.”

Brávókkal tapsoltak víg dalolásának,
kellemét dicsérvén tiszta ténorjának.
de az Óbesterné kikérte magának,
titkos pillantással intvén Birgitának,

ama szép duettót, mint favoritáját,
melly a házasságnak szent harmoniáját,
mint minden örömnék dicsérvén sommáját,
fő-böcsösnek teszi Motzárt operáját.

Ezt hát a Kapitány a Kisasszonykával,
mint víg Popagéno szelíd Pamínával,
souteniroztatván a szép musikával,
imígy dalolták el bájos grátiával:

Birg.

„Ki hüven képes nőt szeretni,
rossz szívű férjfi nem lehet.

Kapit.

S csak angyalszív tud éreztetni
vadony keblünkkel illy tüzet.

Együtt.

Szentellyük néki szívünköt,
hadd boldogítsa éltünköt.

Birg.

Ez a mi holtig édesíti
a szorgalmaknak súllyait.

Kapit.

A Természetnek ez hevíti
örömr minden fajjait.

Együtt.

Czéllyábúl látszik, hogy, ha hív,
mennybéli dísz a páros szív.
Nő és férj, ha öszve fér,
majd az istenségig ér.”

Ammint vége szakadt ezen áriának,
s a dicséretére tapsoló lármának,
megfogván az Asszony ballyát Birgitának,
ballyával meg jobbját a bölcs Poétának,

s férjéhez fordulván felderült orczával,
„a mit, úgymond, e pár hirdetett dallyával,
kész is megmutatni saját példájával,
hogy a szeretetnek fel nem ér bájjával

valamennyi kincse széles e világnak.
Ők vég búcsút mondván a páratlanságnak,
melly fő akadály a sok nagy boldogságnak,
oltárához lépnek a szent házasságnak,

érzékeny szívednek tellyes örömére,
s mai ünnepednek vég tiszteletére.
Tedd hát ez új párnak kezedet fejére,
s mondgy atyai áldást Húgodnak fríggyére.”

Szilaj volt öröme a házi Gazdának.
Nyakába borúlván már új Sógorának,
már örömkönyek közt piruló Húgának,
sokáig nem talált szót indulattyának.

Végre öszvegyűlni látván vendégeit,
s az egész gyűlésnek hallván örömeit,
egybe szerkezteti a párnak kezeit,
s felemeli vígan az égre szemeit.

De mintha egyszerre végezné habzását,
felkiált a karhoz: Sarastro áldását!
s a hang-eszközöknek hallván jeladását,
így kezdi basszusban kies dalolását:

„Világnak Alkotója! szállítsd
e zsenge párra lelkedet,
s homályos úttyaikban állítsd
melléjek őrző fényedet.

Lássák gyümölcsit magvaiknak,
s ha végét érik napjaiknak,
jutalmazd jámbor szíveket,
vedd fel kebledbe lelkeket!”

Köz lett az örvendés az egész gyűlésben,
egymást váltogatván a szerencsézésben,
s telhetetlen lévén ki az enyelgésben,
ki pedig a módos érzékenykedésben.

„Eggy magyart húzzatok! mondgya chórussának
végre az Óbester, s kezét Birgitának
megfogván: ki nyomát a házi gazdának
nem követi, úgymond, maradgyon magának!”

Erre táncolni kezd kerékben Húgával;
nyomában az Asszony a bölcs Poétával;
utánnok mindnyájan, kiki Dámájával
eggyik a másikat gyújtván példájával.

Sem olly sebes nem volt a táncznak járása,
mint a betyároknak falusi forgása,
sem olly zabolátlan figúrás mozgása,
mint a verbunkosnak csintalan ugrása.

A táncznak végével híre futamodik,
hogy Rikótit hozzák. Mind letakarodik
a házbúl a vendég s oda iparkodik,
hol az illumináltt trónus pompáskodik.

Kilépvén csudállyák az égő lámpákat,
mellyek világítták a kerti útszákot,
csudállyák mentekben a pirámiskákat,
s a rajtok ragyogó tüzes emblémákat.

De íme! érkeznek már a Poétával.
Két inas jön elől lángoló fáklyával:
utánnok Apolló a kilencz Músával,
s a kilencz kis Héros kivontt faszablyával.

A nagy fadoromb van Apollo markában,
mellyel tündöklött volt a comédiában;
minden Músa pedig gallyat tart ballyában,
herossának függvén vezető karjában.

Utánnok egy lakzis marsot concertálván,
mozog az orchestra, két cigány primálván,
ezeknek nyomában kettő secundálván,
s hátul egy ősz brúgónn a vajda contrálván.

Most már két kerekű posta-szekérkére,
nagy nevű Thespisnek szent tiszteletére,
felültetvén Mátyást mint pompa-székére,
vonnya hat pór Nimfa kávézó helyére.

Tündöklenek ezek szintollyan ruhában,
mint mikor Pünkösdt járnak nagy gálában.
Utánnok négy inas fáklyát visz markában,
hogy Rikótit lássuk ülni hintájában.

Ez utánn egy betyár jön egy bölcs lárvával,
nyomában meg egy pár a laurus-kávéval,
s a nagy poétáknak matriculájával,
s végre egy negyedik Fébus slafrokjával.

Minerva szötte ezt tulajdon kezével,
szépen kihímezvén rajzoló tűjével,
mikor szüzességet fogadván öccsével,
őszve barátkozott a Musák népével.

Óh! te ősz Músája Homérus tollának,
ki képét rajzoltad Achilles pajzsának,
és Te, ki mássával e híres mustrának,
fő dücsöt szerzettél Aeneis apjának!

mert nektek adatott, győzni a szíveket,
felséges dolgokkal tömni a fejeket,
mikor billegtetvén a lantos kezeket,
zengni taníttátok a pusztá hegyeket!

tekerjétek fellyebb Brugómnak húrjait,
s gyántázzátok meg jól vonómnak szálait,
hogy e nagy Elmének követvén nyomait,
a tudós slafroknak jól fessek bájjait.

Itt Zevsz olimpius görög pór ruhában,
tajtékzani látszik dühös haragjában,
ammint kalapácsot mennydörgő jobbujában,
s egy iszonyú szöget tartván bal markában,

felszögezi Hérát az égnek bótyára,
kinek két nagy ülöt akasztott lábára,
minden olly asszonynak okosítására,
ki szüntelen ugot élete párjára.

Amott Júnó látszik bérczenn nagy Idának
mint cigány csaplárné, mikor önn urának,
cselködőle alatt e szép maskarának,
avas paczalt árul vesztére Trójának.

Tovább Czipris ragyog czégéres övével,
melly mindent megbódít titkos erejével,
s fél képét elfödven dúzs legyezőjével,
eggy köz dragonyosra kacsong zög szemével.

Zevsz, ki eltitkolván magát e formával,
rablásra megy éppen a nap alkonyával,
neki ágaskodik tajtékzó lovával,
s át akarja döfni héros pallosával.

Pallas áll azután vestális ruhában,
előtte Hephaestus olasz sötánában;
köztök egy kis monstrum úszik eggy tócsában,
sárkány lábú állat emberi formában.

Részegen áll amott Bacchus nagy hasával,
s Ariadnét éppen megrúgja sarkával,
ki nem birván többé asszony haragjával,
sarat hány szemébe mind a két karjával.

Itt meg Mercúrius czenk köpönyegében,
Plútónak keresgél dúzsgazdag zsebében,
ki aranyt olvasztván lelkekből üstyében,
elmerülni látszik hóhér örömében.

Hátul két halom közt Apolló állani,
s mint vak lantos látszik szerszámánn játszani,
görbe száját pedig éppen úgy tátani,
mintha meg akarná nyáját riasztani.

A kilencz Músa is, mind koldús ruhában
csörgőt, dobot, tepsit s dudát tart markában,
olly buzgást mutatván kiki munkájában,
mint a rossz hegedűs a paraszt korcsmában.

E tudós seregnek szép musikájára
Vénus, mint hajdúné, felugrik lábára,
hogy felczimbelkedgyen Adónis nyakára,
ki tánczolva várja, mint dobos, karjára.

A két halom körül poéták látszanak,
kik vagy a fák között oskolát tartanak,
vagy a szabad mezőn virágot irtanak,
vagy magos szirtekenn *sólókat* hangzanak.

Síkon vonat egyik kocsit négy ökrével,
a másik egy szánkát két szelíd kecskével,
megrakván szarvokat sok régi csecsével,
s nyakokat eggyhangú vascsengetőcskével.

Képei tán ezek ama ritmistáknak,
kik böcsét nem látván a kötött ódáknak,
nyomait követik az ó francziáknak,
s nádlovánn nyargalnak a cadentiáknak.

Amott egy úgy sétál tragicus csizsmában,
mint az ittas kocsis nehéz sarujában,
olly híres bajnokot forralván agyában,
kinek józan ember nem járhat nyomában.

Duzmadozó negéd csillog ki szeméből,
vad gyűlölség piheg kegyetlen mellyéből,
s hogy vitéz monstrumot szülhessen fejéből,
az embert egészen kiveti szívéből.

Három Comicus közt egy tölgy árnyékában
áll amott az Öröm asszonyi formában.
Szelíd ártatlanság nyugszik orcájában,
emberség, tisztesség víg mosolygásában.

Az egyik Comicus hosszú szakállával,
római szabású ócska ruhájával,
görög kaptára vontt rossz topánkájával,
s Aritophánestül maradt lárvájával,
olly görbe szemeket vet a víg Dámára,
mint a zsémbes napa a virgoncz arára,
újjával mutatván Terentiussára,
mint még most is legfőbb comicus mustrára.

Más felül egy másik, csúcsos kalapjában,
s több színű főtökből férczelt nadrágjában,
egy falapoczkával hadaráz vaktában,
s pártfogóra remél kapni a Dámában.

Ez pedig kezet nyújt a harmadikának,
szabásából látván módos ruhájának,
s derültt vonásiból nyájas orcájának,
hogy igaz mestere az elmés tréfának.

Ott meg felczifrázva selyem pántlikával,
aranyozott bottal, olasz bokrétával,
hajporral, fodrokkal, szagos pomádával,
egy várasi pásztor ül pásztornéjával.

Ő maga kótából fújja furollyáját,
még ez eltrillázza deák eklogáját.
A báránykák hallván szép pastorelláját,
eggy angloisnek képzik kétt lábonn gruppáját.

Itt, hol egy térségenn ó tölgyek ágzanak,
mellyek imitt amott eggyenkint állanak,
s hol egy romlott várnak kövei látszanak,
mellyek között a baglyok siralmat hangzanak,

eggy epicus költő póznákra lábait,
s egy magos bálványhoz emelvén karjait,
eggy régi latornak imádgya gáncsait,
bámúlva csókolván vérontó nyilait.

Amott meg egy hegynek kopár oldalában,
eggy Ódista látszik ülni barlangjában,
magosabb dolgokat forralván magában,
mint a hagymáz beteg paroxizmussában:

hogy pedig eljusson amaz érzésére,
melynek kemény szíve nem képes tüzésére,
s mellyet szükségesnek tart még is versére,
veres hagymát kötött mind a két szemére.

Végre egy Szatirus a hegynek tövében,
savanyú Cátónak bölcs öltözetében,
buzgóbban mennydörög óraló székében,
mint a prédikátor feddő beszédgyében.

Bölcs nevetés helyett fogát csikorgattya,
nyájas gúnyok helyett öklét mutogattya,
s nagy buzgóságában csak azt sem láthattya,
hogy mérges intését senki sem hallgattya.

A folyók őneki hegyekre másszanak,
a vízi állatok az égben szállyanak,
az égi madarak a vízben ússzanak,
az emberek pedig kövekké vállyanak.

Mit mondgyak böcsérül e tudós ruhának,
titkos erejérül legkisebb ránczának?
Ez ád magos reptet a Költő szárnyának,
Pythicus extasist meghevültt agyának.

Mint hajdan Hercules addig füveskedett,
még a lelke az égbe fel nem emelkedett,
mihelyt a zubonban jól megmelegedett,
mellyel e hőrosnak neje kedveskedett:

úgy ha tán a Költő készülvén dallýára,
Apolló slafrokját felveszi magára,
bölcs lelke azonnal felkapván szárnyára,
Blanchard gyanánt repül az égnek bóttyára.

Innen ő exaltált szent állapotjában
semmit sem lát többé igaz formájában,
s bármely kicsiny legyen kis tárgya magában,
Caucasus hegy válik belőle agyában.

Hérosoknak nézi a régi latrokat,
arany esztendőknék tudatlan korokat,
boldog palotáknak medve barlangjokat,
s fő igazságoknak minden mondájokat.

Őneki ilyenkor a fák is lelkesek,
a forgó csillagok bájos énekesek,
a háborgó szelek küzdő fegyveresek,
a kútak és folyók fürge Najadesek.

Jobban megeleégszik padlás-komrájával
mint akármely király dúzs palotájával,
s édesebben vígad képzelte Músájával,
mint a Hárem-basa legszebb Húrissával.

Nincs ilyenkor szomja, nincs neki éhsége,
s ha semmije sincs is, még sincsen szüksége.
Bölcs lantjának hangja egész vendégsége,
laurus-koszorúja minden dicsőssége.

De ha ezenkívül a szerelem bántja,
óh! akkor dallyának nincs már semmi pántya.
Zaboláját az ész haszontalan rántja.
Metaforáival az eget is szántja.

„Melly gyönyörű, úgymond, Cydlimnek orczája!
Vénus pofáival küzdik két rósája.
Melly karcsú termete! melly bájos kis szája!
Szebb nállánál nem volt Páris Ilonája.

Egész paradicsom úri mosolygása,
ígéző musika hangos dalolása,
szebb a legszebb táncznál felséges járása,
férfi szívet hódít minden mozdulása.

De valamint Cydli fő tárgya lángomnak,
úgy ha erkölceit nézem Chlórisomnak,
nem parancsolhatok hajlandóságomnak,
csak mágnesse ő is vágyakodásomnak.

A szemérem csillog szűz pillantásában,
a mély érzékenység nyög minden szavában,
győző harmonia zeng sohajtásában,
ellent-állhatatlan erő sírásában.

Nézd azonban amott nyájas Dórisomot!
Hogy vonnyam meg tőlle mély hódolásomat?
Allig vetettem rá egy pillantásomat,
lobogni érzettem érette lángomat.

Teli van beszédgye hódító tréfával;
vidámságot éleszt gyönyörű dallyával;
szívet csiklandani tud kaczagásával;
szerelmet gyűjtani bájos tánczával.”

Így festi Poétánk a lányoknak nyáját,
Cydlinek nevezvén Csordásunk Pannáját,
mennyei Chlórisonak Szűcs Pista Ilkáját,
szép Dórisnak Persit, a hajdúk mátkáját,

midőn ablakjánál ülven slafrokjában,
kendert nyőni láttya Czidlit udvarában,
ingeket fótózni Chlórist komrájában,
hajdúkkal borozni Dórist a korcsmában.

XII. Dal.

De már a Kapitány felül trónussára,
s még mosolyogva bámúl kiki a pompára,
kilépvén a kar is a ház balkonnyára,
rá kezd trombitákkal a nagy entrátára.

Elérvén helyére a koszorúzásnak
tudós taligája Rikóti Mátyásnak,
ketté válik népe a festivitásnak,
s általellenében megállván egymásnak,

a trónusnak jobbát Apolló Musái,
ballyát elfoglallyák Mársnak katonái.
Ezekhez szorúlnak Rikóti kanczái,
amazokhoz pedig késérő szolgálai,

még maga kimászik bölcs lektikájából,
melly azonnal félre vitetik útyából.
Tudósság ragyog ki kántor ruhájából,
doctori méltóság nagy frizúrájából;

titkos örömében könyeznek szemei,
vágynakodásban rezketnek térgyei,
s előtte lebegvén dücsének képei,
szinte kapkodnak már utánnok kezei.

Eggyikét Apollo megfogván ezeknek,
mellyel igazgatta hegyét a fészeknek,
hová bérít várja mind a vitézeknek,
mind a vele tartó épos-műveseknek,

a trónusnak viszi alsó grádicsához,
s illy beszéddel fordul a Músák papjához:
„Felhatván nagy híre Parnassus csúcsához,
s tudós királynénknak híres udvarához,

kinek szerencsém van személyét agálni,
hogy Rikóti Mátyás szép verset csinálni,
öcsettel és késsel képeket formálni,
s még az orgonánn is jól tud musikálni,
kívánom Asszonyunk parantsolattyára,
ki méltónak leli szokott jutalmára,
emeld a költőknek classicus rangjára,
s tedd fel a borostyánt bölcs koponyájára.”

A Kapitány erre nagy auctoritással:
„nem kések én, úgymond, a koszorúzással,
úgy megleégedvén Rikóti Mátyással,
mint akármelly egyéb classicus hárfással:

de törvényünk, tudod, azt hozza magával,
hogy meg ne tisztellyünk senkit a kávéval,
ha meg nem mutattya signáltt palétával,
hogy eggy Meczénáshoz beállott lantjával.”

„Itt a paxus! úgymond amaz e szavára.
Óbester Urunknak parancsolattyára,
vég keresztet vet ő rossz kántorságára,
s udvari költőnek lép nálla rangjára.”

A Kapitány hallván e bizonyítását,
elveszi kezéből quid pro quo írását,
s hamar elvégezvén ennek olvasását,
elkezdí végtére borostyányozását.

Lábaihoz Mátyást letérgepelteti,
a mysticus lárvát képére kötteti,
kezeivel gyengén vállait illeti,
s e jelnek értelmét imígy fejtegeti:

„Valamint veleje nincs ezen lárvának,
úgy elég a képzés a jó poétának,
s valamint a lárvá nem képe urának,
úgy a poéta is mindenik szavának

idegen értelmet adgyon verseiben.
Valóság ne legyen költeménnyekben,
melly az ó meséknek öltözettyeiben,
vagy a képzelésnek új piperéiben

ne negédeskedgyen a világ hasznára:
mint a szép kisasszony, ki úgy néz magára,
mint a természettől elhagyott árvára,
s termet-rontó ruhát von karcsú *taillára*.”

Ammint a Kapitány végzi e szavait,
Apolló felinti taligás lányait,
s kezeikbe nyújtván a slafrok csúccsait,
befödeti vele Rikóti vállait.

Szépen felemelvén térgyérül lábára,
felöltik e ruhát mind a két karjára,
s gombokkal gallérját rá zárván torkára,
nagy máslit csinálnak az övből hasára.

Akkor a Kapitány így kezd perorálni:
„A nagy poétának slafrokban músálni,
az igaz világtól egészen elválni,
s négy fala között kell holtig vegyetzálni.

Itt ő új világot alkotván magának,
ne tudgya szokásit mostani korának,
ne szemléllye fénnjét az elme napjának,
melly déli pontyához közelít úttjának;

hanem a felhőkből vonnyon le bábokot,
a régi mesékből teremtsen vászokot,
saját álmaiból faragjon titkokot,
extazissaiból fő valóságokat.”

Ezekre Apolló felmegy a szolgálával,
kit érkezni láttunk a matriculával,
s megfogván a könyvet mind a két karjával,
átadgya Papunknak reverentiával.

Diáriumja ez a házi Gazdának,
mellybe jövedelmét minden jószágának,
főbb történeteit familiájának,
költségivel együtt beírja házának.

Ezt hát a Kapitány felvévén ölére,
s mihelyt Mátyás ismét leborúl térgyére,
gyengén lefektetvén hajlott nyakszirtyére:
„a ki feljut, úgymond, ama szerencsére,

hogy neve ragyogjon e matriculában,
az már classicusnak minden iskolában,
Musák kedvessének Apollo honnyában,
s hőrosnak tartatik a poétikában.

Az nyeri el pedig csak e dücsösséget,
ki mint gyermek úzvén már a mesterséget,
mellyből nőni mondgyák a szép emberséget,
hátul szürcsölget be minden bölcsességet,

s bimbói megnyílván kovácsoltt eszének,
olly szabad repteket enged képzésének,
olly tekergő járást honbéli nyelvének,
hogy fel ne érhessük értelmét versének.

Téged hát Rikóti! Apollo nevében,
mivel olly nagy lettél szép mesterségében,
a minő nem lehet soha életében,
a kinek józan ész országol fejében,

e végső ütessel csaplak hérossának,
a képfaragásban tündöklő mustrának,
a harmonikában hallatlan csudának,
híres képírónak, czéhes poétának.”

Ezt mondván, a könyvvel jót csap a hátára.
Rikóti megnyökken vitéz csapására,
s le is bukott volna valóban órrára,
ha nem esett volna Papjának hasára,

mellyet majd átdöfött tudós homlokával.
Azután a könyvet ünnepes orczával
oda nyújtván emez, inti súgásával,
tisztellye meg nyilván hódoló csókjával.

De már most Apollo jelt ad a szolgának,
a ki hordozója a laurus-kávanak,
s átvévén fő bérét a költők nyájának,
felviszi pompásan a Músák Papjának.

Ezt ő zöld fájárúl csak az nap metszette,
gondos újjaival megkerekítette,
veres máslicskákkal felékesítette,
s arany pihecskékkal bőven meghintette.

A Kapitány tehát felteszi fejére,
jó mélyen lenyomja mind a két fülére,
s erősen letűzvé három hajfűrtyére,
illy formán perorál Mátyás örömére:

„Most már oszlopa vagy a Músa-országnak,
classicus kútfeje minden tudósságnak,
hajnali csillagja a poétaságnak,
világító napja széles e’ világnak.

Tiéd a jutalom, melly után kapkodnak,
kik Homérus nyománn rapszodiáskodnak,
Aenéis apjáénn szörnyen bárduskodnak,
vagy Horátiusénn büszkén lantoskodnak.

De valamint kicsiny ennek karimája,
úgy a nagy Költőnek szoros a svérája:
mert bátor mindenről dalolhat hárfája,
a minek van vagy nincs existenciája,

semmit mindazáltal ne mondgyon versében,
a mit a Görögnek classicus könyvében,
rég Rómainak tudós remekében,
s mai majmaiknak nem lel énekében.

Hogy a mai világ nem érti dallyait,
ha hüven követvén ezeknek nyomait,
mythosokból fonnya nagy gondolattyait,
héros fabulákból paradoxumait,

avval ne gondollyon! Nem ír ő póroknak,
nem gondos szülőknak, nem köz polgároknak,
nem kis nemeseknek, nem nagy magnásoknak,
nem hadi tiszteknek, hanem tudósoknak,

kik vele forogván picziny svérájában,
úgy mint kis czéheknek izoláltt honnyában,
nem igazságokat keresnek dallyában,
hanem ó mondákat oskolás pompában.”

Erre a Kapitány felkelvén székérül,
s a Lauerátust is felintvén térgyérül,
még ezt prezentállya kávázó helyérül,
így szól a Nézőkhöz új dücsősségérül:

„Az egész világnak adatik tudtára,
hogy kiki úgy nézzen Mátyás lárvájára,
tudós slafrokjára, zöld borostyánnyára,
mint nagy Apollónak adjusztírungjára;

s e' Laureátusnak ezentúl versei,
vésett, metszett, öntött vagy rajzolt képei,
orgonára való hangszüleménnyei,
úgy mint a szép észnek legfőbb remekjei,
mustrái legyenek minden szép munkának;
s a ki fejet nem hajt auctoritássának,
tellyes hitelt nem ad oraculumának
vagy teményt nem áldoz classicus dallyának,

azt én már hoc ipso gyanúsna találom,
nagy Apolló ellen láznak declarálom,
classicus czéhünkbul excomunicálom,
s Parnassus nevében ludasnak csinálom.

Szabad legyen ötet bottal megczáfolni,
hazug páskvilussal nyilván lemocskolni,
minden gonoszságrul vaktában vádolni,
s mint veszélyes embert semmivé gázolni.

Mink pedig hódollyunk drága Mátyásunknak,
úgy mint fő classicus magyar auctorunknak,
s tellyes erejébül harsogó torkunknak
kiáltsunk vívátot Laureátusunknak!”

Erre a vendégek tapsolni kezdenek,
a Músák s Hérosok vívátot zengenek,
s még velek a szolgák hüven versengenek,
a dobok s trombiták közökbe dörgenek.

El akarván Mátyás mondani ódáját,
mellyel megköszöne borostyány-káváját,
Apolló Papjának kéri grátiáját,
nyomja le e' végbül a nézők lármáját:

ámde hallván ennek tanácsló szavait,
hogy írja le inkább szépen e' dallyait,
s küldgye Apollónak mint háladásait,
hamar félben hagyja ő is szándékait.

Ammint tehát lelép a földnek színére,
az első taraczkot vég tiszteletére
kisütik megette. Nagy dördülésére
megijed szegényke s lerogy alfelére.

Újjúl a tapsolás vidám kaczagással,
a dob s trombitaszó a kurjongatással;
ő talpára szökvén betyáros ugrással,
„majd elesek, úgymond, komor mosolygással,

Apolló Asszonynak hosszú slafrokjában!
De nehéz is látni ebben a lárvában!”
Az Óbester fülvén nagy kaczagásban,
s tellyes kedvét lelvén Laureátussában,

ismét a szálába viszi vendégeit,
nézni Rikótinak remek szökéseit,
mellyekben honunknak könnyű legénnyeit
s a táncznak felmullya legjobb mestereit.

A Gazdasszony hallván szándikát férjének,
megragadgya kezét Rikóti Nejének,
s meghagyván egyszersmind menyasszony öccsének,
legyen kalaúzza három gyermekének,

a vendégek után elviszi magával.
Követi Birgita nyomban Pannájával,
a vidám Kapitány fürge Miskájával,
a komorna pedig kis leánykájával.

Mindnyájan eljutván úttoknak czéllyára,
a házi Gazdának parancsolattyára,
rá kezd a musika eggy magyar nótára,
s Rikóti lerakván a kis asztalkára

tudós slafrokjával mysticus lárváját,
meginti fenn szóval musikus-bandáját,
hogy neki frissebben pörgesse nótáját,
s el kezd nagy tűzzel fárasztó munkáját.

A Gazdasszony látván betyár heveségét,
oda kanyarította neki feleségét,
s mint mikor a kánya nem győzvén éhségét,
nyil gyanánt meglepi a csibék községét,

úgy rohan nejének Mátyás nagy lármával,
s jól termett derekát átkapván jobbjával,
úgy kezd forgatni mind a két karjával,
hogy csak allig éri a földet lábával.

Azutánn szabadon eresztvén szárnyára,
a tactust csapdossa már sarkantyújára,
már meg tenyerére vagy csizmaszárára,
s édesen mosolyog tánczó társára.

Ez pedig módosan futtatván lábait,
csípőire tűzi negédes karjait,
vagy Mátyásnak hallván tenyér-csapásait,
helyben megújítja sebes forgásait.

Illyenkor Rikóti neki rugaszkodik,
terjesztett karjával belé kapaszkodik.
De ez hóna alatt meg' ellopódkodik,
s magányos tánczára vissza futamodik.

Végtére csak ugyan ölbe szoríthattya,
nyájas bosszúságból szörnyen megforgattya,
s már a levegőbe felkanyarítgattya,
már meg maga előtt fogva tánczoltattya.

Nagyon megfáradván, véget vet tánczának,
s lenyomdosván tűit laurus-kávájának,
hajpor-levét törli híg frizúrájának,
melly magát ránczába vette orcájának.

Brávózzák mindnyájan ritka mesterségét,
égig magasztalván madár könnyűségét.
Dicsérik azután karcsú feleségét,
remek fogásait, virgoncz frissességét.

Egy jó Özvegy pedig az egész tréfához
allig mosolyogván, s az új poétához
szánatot érezvén, mint játék-laptához,
illy szavakkal járul a házi Gazdához:

„Mátyás sorsa ugyan Nagyságtok kezében
jobb lábom áll, tudom, mint akárkiében:
de részesek lévén mink is ünnepében,
s örömöket lelvén ma viselt tiszttyében,

nem volna emberség, ma nem adakoznunk,
súlyos munkáiban torkig vigadoznunk,
s jutalmazásárul még sem gondolkozunk.
Szabad legyen tehát megajándékozunk.”

Engedelmét vévén erre a gazdának,
megragadgya talpát egy ezüst táczának,
s kéri vendégeit az egész szálának:
vessenek valamit a nagy poétának.

Annyi pénzt egyszerre soha életében
nem látott Rikóti tudós tenyerében,
s már is duzmadozni kezdett reményében,
hogy még gazdag Úr lessz Apolló mennyében.

„Mondgya már valaki, úgymond most magában,
hogy a ki máságot cultivál honnyában,
éhen szomjan fázván rongyos viskójában,
holtig bölcs koldúsnak nyavalyog rangjában!”

De im! az Asszonyinak parancsolattyára
rakják az étkeket ismét a táblára.
Tedd hát el, Olvasóm! e könyvet pócczára,
s jer velem, ha tetszik, a kész vocsorára.

.oOo.